

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Kiertotalous- lakityöryhmän mietintö

Ympäristöministeriön julkaisuja 2026:9

Kiertotalouslakityöryhmän mietintö

Kiertotalouslakityöryhmä

Ympäristöministeriö Helsinki 2026

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Ympäristöministeriö

CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-361-286-0

ISSN pdf: 2490-1024

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2026

Kiertotalouslakityöryhmän mietintö

Ympäristöministeriön julkaisuja 2026:9		Teema	Ympäristön- suojelu
Julkaisija	Ympäristöministeriö		
Yhteisötekijä	Kiertotalouslakityöryhmä		
Kieli	suomi	Sivumäärä	239

Tiivistelmä

Kiertotalouslakia valmistellut työryhmä esittää, että Suomessa säädetään kiertotalouslaki, joka korvaisi nykyisen jätelain.

Mietintö sisältää ehdotukset uusista ohjauskeinoista, jotka toteutettaisiin kiertotalouslaissa. Työryhmä keskittyi kiertotalouden edistämisen kannalta keskeisiin muutoksiin.

Kiertotalouslailla vahvistettaisiin sääntelyn elinkaarinäkökulmaa ja uudistettaisiin systematiikaltaan vanhentunut jätelain. Mietinnössä esitetyt säännösehdotukset koskevat kiertotalouden edistämistä useilla toimilla, kuten julkisilla hankinnoilla, lakisääteisellä suunnittelujärjestelmällä, tuottajavastuujärjestelmällä sekä uudelleenkäyttöä, kierrätystä, lajittelua ja erilliskeräystä koskevilla toimilla. Lisäksi mietinnössä ehdotetaan muutoksia jätteitä ja tuotteita koskevan tiedon julkisuuden ja saatavuuden parantamiseksi sekä jätelain valvonta- ja seuraamusjärjestelmän tehostamiseksi.

Mietinnössä esitetään ehdotuksia myös muista merkittävistä kiertotalouteen vaikuttavista ohjauskeinoista, joiden osalta valmisteluvastuu on muulla ministeriöllä kuin ympäristöministeriöllä tai jotka toteutettaisiin jonkin muun lainsäädäntöhankkeen yhteydessä. Mietintö ei kata säännöksiä, jotka siirtyisivät vähäisin muutoksin jätelaista kiertotalouslakiin.

Asiasanat ympäristönsuojelu, kiertotalous, lainsäädäntö, luonnonvarat

ISBN PDF 978-952-361-286-0 **ISSN PDF** 2490-1024

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-286-0>

Lagen om cirkulär ekonomi Arbetsgruppens betänkande

Miljöministeriets publikationer 2026:9		Tema	Miljövård
Utgivare	Miljöministeriet		
Utarbetad av	Arbetsgruppen som bereder lagen om cirkulär ekonomi		
Språk	finska	Sidantal	239

Referat

Den arbetsgrupp som haft till uppgift att bereda lagen om cirkulär ekonomi föreslår att det i Finland stiftas en ny lag om cirkulär ekonomi som ska ersätta avfallslagen.

Betänkandet innehåller förslag till nya styrmedel som ska genomföras genom lagen om cirkulär ekonomi. Arbetsgruppen har fokuserat på ändringar som är centrala för att främja cirkulär ekonomi.

Syftet med lagen om cirkulär ekonomi är att stärka livscykelperspektivet i lagstiftningen och att ersätta den gällande avfallslagen, som till sin systematik är föråldrad. De föreslagna bestämmelserna i betänkandet gäller främjande av cirkulär ekonomi genom flera åtgärder, bland annat offentlig upphandling, ett lagstadgat planeringssystem, ett producentansvarssystem samt åtgärder som gäller återanvändning, återvinning, sortering och separat insamling. I betänkandet föreslås dessutom ändringar för att förbättra offentligheten av och tillgången till information om avfall och produkter och för att effektivisera avfallslagens tillsyns- och påföljdssystem.

I betänkandet föreslås också andra betydande styrmedel som bidrar till cirkulär ekonomi och i fråga om vilka beredningsansvaret ligger hos något annat ministerium än miljöministeriet eller som genomförs i samband med något annat lagstiftningsprojekt. Betänkandet omfattar inte bestämmelser som med mindre ändringar överförs från avfallslagen till lagen om cirkulär ekonomi.

Nyckelord	miljövård, cirkulär ekonomi, lagstiftning, naturresurser		
ISBN PDF	978-952-361-286-0	ISSN PDF	2490-1024
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-286-0		

Circular Economy Act Working Group Report

Publications of the Ministry of the Environment 2026:9	Subject	Environmental protection
Publisher	Ministry of the Environment	

Group author	Working Group on the Circular Economy Act	Pages	239
Language	Finnish		

Abstract

The working group proposes a Circular Economy Act to be enacted in Finland that would replace the present Waste Act.

The report contains proposals for the new steering mechanisms that would be implemented by the Circular Economy Act. The working group focused on changes that are relevant in terms of promoting a circular economy.

The Circular Economy Act would strengthen the lifecycle perspective of the regulation and reform the Waste Act that is outdated with respect to its logic and systematic framework. The provisions proposed in the report concern many kinds of ways to promote a circular economy, including through public procurement, a statutory planning system and an extended producer responsibility system, and measures related to reuse, recycling, sorting and separate collection. The report also proposes amendments to improve the publicity of and access to information concerning waste and products and the effectiveness of the supervision and sanction system related to the Waste Act.

The report also presents proposals for other steering mechanisms affecting the circular economy where a ministry other than the Ministry of the Environment is responsible for the preparation or that would be implemented in connection with some other legislative project. The report does not discuss the provisions that would be transferred from the Waste Act to the Circular Economy Act with minor amendments.

Keywords environmental protection, circular economy, legislation, natural resources

ISBN PDF	978-952-361-286-0	ISSN PDF	2490-1024
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-286-0>

Sisältö

Ympäristöministeriölle	8
1 Johdanto	10
1.1 Tausta	10
1.2 Kiertotalouslakityöryhmän toimeksianto ja työskentely	13
1.3 Ohjauskeinojen valmistelu suhteessa annettuihin tavoitteisiin	15
1.3.1 Lainsäädännön systematiikka ja sääntelytaakan vähentäminen	15
1.3.2 Kiertotalouden edistäminen	21
1.3.3 Jätteisiin ja jätehuoltoon liittyvän tiedon julkisuus ja saatavuus	22
1.3.4 Valvonta- ja seuraamusjärjestelmän tehostaminen	23
1.3.5 EU-sääntelyn täytäntöönpano ja toimet EU:n lainsäädännössä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi	24
2 Työryhmän ehdottama uusi lainsäädäntö	26
2.1 Kiertotalouslain yleinen osa ja yleiset kiertotaloutta edistävät säännökset	26
2.1.1 Lain tarkoitus, soveltamisala ja määritelmät	28
2.1.2 Yleiset kiertotaloutta edistävät velvollisuudet	34
2.1.3 Kiertotalouden edistäminen julkisissa hankinnoissa	49
2.1.4 Suunnittelu	56
2.2 Kiertotalouden edistäminen jätehuollossa	65
2.2.1 Uudelleenkäytön valmistelu ja kierrätys	66
2.2.2 Neuvonta, tiedonjako ja jätehuollon laatuvaatimukset	86
2.3 Tuottajavastuujärjestelmät	90
2.3.1 Tuottajavastuu ja sen soveltaminen	92
2.3.2 Tuottajayhteisöt ja niiden toiminta	107
2.3.3 Käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanotto ja käsittely	126
2.4 Tiedonhallinta	135
2.4.1 Siirtoasiakirjasääntely	136
2.4.2 Jäte- ja tuotetiedon julkisuus ja saatavuus	145
3 Työryhmän tunnistamat muut ohjauskeinot	156
3.1 Taloudellinen ohjaus	156
3.2 Seuraamusjärjestelmä (kiertotalouslaki)	158
3.3 Viranomaisten toimivaltuuksien kehittäminen (kiertotalouslaki)	160
3.4 Toimet SER-jätteen keräysasteen nostamiseksi	161
3.5 Jätetiedon laadun parantaminen (kiertotalouslaki)	164
3.6 Tuottajavastuuta koskevan sääntelyn valmistelu	165

3.7	Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräys (nyk. jäteasetus)	167
3.7.1	Valtioneuvoston asetuksella säädettävät yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräysvelvollisuudet	167
3.7.1.1	Kotitalouksien erilliskeräysvelvollisuus	170
3.7.1.2	Jätteen haltijan erilliskeräysvelvollisuus	176
3.7.2	Pakkausjätteen lajittelun tehostaminen	179
3.7.3	Erilliskerätyn biojätteen laadun hallinta	180
3.8	Uudelleenikäytön valmistelun lupamenettelyn keventäminen (uusi asetus)	184
3.8.1	Ehdotus asetuksesta eräiden jätteiden valmistelusta uudelleenkäyttöön	184
3.8.2	Asetuksen alustava sisällön kuvaus	185
3.9	Kiertotalous ja materiaalitehokkuus ympäristölupaa edellyttävässä toiminnassa (ympäristönsuojelulaki)	187
3.10	Kaivannaisjättesäätelyn kehittäminen	188
3.11	Maa-ainekset ja maarakentaminen (mm. MARA- ja MASA-asetukset)	190
3.12	Hyödynnettävän jätteen välivarastointi (kaatopaikka-asetus ja jäteverolaki)	191
3.13	Kierrätyslannoitteiden säätelyn kehittäminen (mm. EEJ-säädösvalmistelu)	192
	Liite 1 Työryhmän jäsenten eriävät mielipiteet ja täydentävät lausumat	195
	Kierrätysteollisuuden eriävät ja täydentävät kommentit Kiertotalouslain mietintöön ...	195
	Lupa- ja valvontaviraston tuottajavastuuviranomaisen lausuma kiertotalouslain työryhmälle koskien kiertotalouslakityöryhmän mietintöä	205
	Kiertotalouslakimietintö: Suomen Kiertovoima ry:n eriävä mielipide	208
	Kuntaliiton eriävä mielipide ja täydentävä lausuma Kiertotalouslakityöryhmän mietintöön jätelain muuttamiseksi kiertotalouslaiksi	211
	Suomen Yrittäjien eriävät mielipiteet sekä täydentävät lausumat kiertotalouslakityöryhmän mietintöön	216
	Tuottajayhteisöjen neuvottelukunnan (TYNK) lausuma kiertotalouslakityöryhmän mietintöön	220
	Liite 2 Alustava ehdotus kiertotalouslain rakenteeksi	228
	Liite 3 Kiertotalouslain valmistelua tukevat keskeiset selvitykset	238

YMPÄRISTÖMINISTERIÖLLE

Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen asetti 28.6.2024 työryhmän valmistelemaan jätelain tilalle kiertotalouslakia.

Työryhmän tuli toimeksiantonsa mukaan saattaa työnsä päätökseen 31.12.2025 mennessä. Työryhmä piti viimeisen kokouksensa 4.2.2026.

Työryhmään ovat kuuluneet:

Puheenjohtajana ympäristöneuvos Anna-Maija Pajukallio ympäristöministeriöstä ja varapuheenjohtajana Jarmo Muurman ympäristöministeriöstä sekä jäseninä neuvotteleva virkamies Mika Honkanen työ- ja elinkeinoministeriöstä (varajäsen erityisasiantuntija Sari Tasa), neuvotteleva virkamies Titta Berlin maa- ja metsätalousministeriöstä, lääkintöneuvos Mikko Paunio sosiaali- ja terveysministeriöstä (varajäsen neuvotteleva virkamies Reetta Orsila), ryhmäpäällikkö Mika Heinonen Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta (Lupa- ja valvontavirastosta) 31.12.2025 asti ja ryhmäpäällikkö Ari Nygrén ajalla 1.1.2026–4.2.2026 (varajäsen Tiina Vermaete), johtava asiantuntija Tarja Anttonen Kierrätysteollisuus ry:stä (varajäsen toimitusjohtaja Mia Nores), lakiasianpäällikkö Matias Penttilä Suomen Kiertovoima KIVO ry:stä (varajäsen toimitusjohtaja Jutta Laine-Ylijoki), erityisasiantuntija Tuulia Innala Suomen Kuntaliitosta (varajäsen johtava juristi Marko Nurmikolu), toimitusjohtaja Liisa-Marie Stenbäck Tuottajayhteisöjen neuvottelukunnasta (varajäsen toimitusjohtaja Pekka Tommola), johtaja Pirita Lindell Teknologiateollisuus ry:stä (varajäsen toimitusjohtaja Saku Vuori Metalliteollisuus ry:stä 17.9.2025 asti), lainsäädäntöasioiden päällikkö Tiina Toivonen Suomen Yrittäjät ry:stä (varajäsen asiantuntija Niko Nurmela), kehittämisspäällikkö Petrus Kautto Suomen ympäristökeskuksesta (varajäsen erikoistutkija Hanna Salmenperä), johtava asiantuntija Eero Jalava SITRAsta (varajäsen johtava asiantuntija Mariko Landström), suojelun neuvonantaja Jussi Nikula WWF Suomesta (varajäsen suojelujohtaja Elina Erkkilä).

Työryhmän pysyvinä asiantuntijoina ovat olleet ympäristöneuvos Riitta Levinen, ympäristöneuvos Taina Nikula, hallitussihteeri Johanna Routio ja neuvotteleva virkamies Sirje Stén ympäristöministeriöstä. Työryhmän sihteereinä ovat toimineet lainsäädäntöneuvos Jussi Kauppila ja erityisasiantuntija Olli Laukkanen

ympäristöministeriöstä. Työryhmän mietinnön kirjoittamiseen ovat osallistuneet myös hallitussihteeri Sirkku Jaakkola, erityisasiantuntija Kati Suomalainen sekä erityisasiantuntija Jenni Lehtonen ympäristöministeriöstä.

Työryhmän työn tueksi perustettiin myös erillinen tuottajavastuujaosto, joka luovutti ehdotuksensa työryhmälle 24.10.2025. Jaoston puheenjohtajana toimi ympäristöneuvos Tarja-Riitta Blauberg ja sihteereinä toimivat lainsäädäntöneuvos Jussi Kauppila ympäristöministeriöstä ja ryhmäpäällikkö Mika Heinonen Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta. Jaosto kokoontui 10 kertaa.

Työryhmän työ on toteutettu vuorovaikutuksessa jätealan ja kiertotalouden yhteistyöryhmän kanssa.

Työryhmä kokoontui kaiken kaikkiaan 16 kertaa.

Työryhmän mietintö koostuu taustaosasta, työryhmän ehdottamasta uudesta lainsäädännöstä sekä työryhmän tunnistamista muista ohjauskeinoista.

Työryhmä luovuttaa mietintönsä oheisena ympäristöministeriölle.

Eriävän mielipiteen tai täydentävän lausuman työryhmän mietintöön jättivät Kierrätysteollisuus ry, Lupa- ja valvontavirasto, Suomen Kiertovoima KIVO ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Yrittäjät ry ja Tuottajayhteisöjen neuvottelukunta. Eriävät mielipiteet ja täydentävät lausumat ovat työryhmän mietinnön liitteessä 1.

Anna-Maija Pajukallio, työryhmän puheenjohtaja

Jarmo Muurman, varapuheenjohtaja
Titta Berlin, jäsen
Ari Nygrén, jäsen
Matias Penttilä, jäsen
Liisa-Marie Stenbäck, jäsen
Tiina Toivonen, jäsen
Eero Jalava, jäsen
Jussi Kauppila, sihteeri

Mika Honkanen, jäsen
Mikko Paunio, jäsen
Tarja Anttonen, jäsen
Tuulia Innala, jäsen
Pirita Lindell, jäsen
Petrus Kautto, jäsen
Jussi Nikula, jäsen
Olli Laukkanen, sihteeri

Helsingissä 4. päivänä helmikuuta 2026.

merkittäviä kasvumahdollisuuksia, jotka toteutuessaan voivat hyödyttää esimerkiksi työllisyyttä ja vientiä². Suomessa onkin valmisteilla useita merkittäviä investointeja kiertotalouteen³.

Suomessa siirtymä kohti kiertotaloutta on kuitenkin edennyt hitaasti. Verrattuna muihin maihin, Suomessa luonnonvarojen kulutus on suurta, ekologinen jalanjälki on korkea ja materiaalien kiertotalousaste on matala⁴. Suomessa tuotetaan runsaasti jätettä, eikä osaa EU:n lainsäädännössä asetetuista kierrätystavoitteista ole saavutettu.

Kiertotalous on esillä Petteri Orpon hallitusohjelmassa, jonka luvussa 7.6 ”Kiertotaloudella pidetään Suomen puhtaasta luonnosta huolta” on useita kiertotalouteen liittyviä kirjauksia, kuten

- jätelainsäädäntöä muuttamalla kierrätysmateriaalien käytön lisääminen markkinaehtoisesti,
- fossiilitalouden ratkaisujen korvaaminen uusiutuvilla, biopohjaisilla ja kierrätetyillä raaka-aineilla,
- jätteen määrän ja uusiutumattomien raaka-aineiden käytön vähentäminen,
- kotimaisten arvoketjujen vahvistaminen,
- biopohjaisten ja biohajoavien materiaalien erilliskeräyksen ja jatkohyödyntämisen edistäminen,
- tekstiilijätteen, koneiden ja laitteiden sekä ajoneuvojen osien uudelleenkäytön edistäminen,
- materiaalien ja ravinteiden kierron tehostaminen,
- kierrätetyn raaka-aineen toimivien markkinoiden kehittäminen ja kierrätysmateriaalin käyttösuuden lisääminen,
- siirtyminen elinkaariajatteluun, jossa kiertotalouden kautta on löydettävissä kilpailuetua,

2 Tilastokeskuksen toimialaluokitusten perusteella arvio kiertotaloustoimialojen liikevaihdosta oli vuonna 2021 noin 11 miljardia euroa. (Tilastokeskus: [Kiertotalousliiketoiminnan indikaattorit](#).) Tilastokeskuksen mukaan ”kiertotaloustoimialojen avulla ei pystytä mittaamaan kaikkea taloudessa tapahtuvaa kiertotalousliiketoimintaa, mutta nykyisten tilastojen ja luokitusten kanssa ne tarjoavat hyvän lähtökohdan mittaamiselle.”

3 Sitra 11.9.2025: [Kiertotalouden tilannekuva](#).

4 Materiaalien kiertotalousaste on Suomessa noin 4 % ollen EU:n toiseksi matalin. Tätä selittää osaltaan Suomen elinkeinorakenne ja neitseellisten luonnonvarojen ottamisen varaan rakentuva teollisuus.

- tavoitteena on myös kehittää sääntelyä siten, että jäte-, tuote- ja kemikaalisääntely muodostavat selkeät kokonaisuudet ja ympäristösääntely on selkeää, eikä päällekkäisiä velvoitteita tai ohjauskeinoja olisi, sekä
- kiertotalous otetaan huomioon julkisissa hankinnoissa ja huolehditaan, että myös pk-yritykset voivat osallistua kiertotalouteen.

Kiertotalouden edistämiseksi Suomessa tarvitaan useita toimia, joista yksi keskeinen on jätelainsäädännön painopisteen siirtäminen jätteistä ja jätehuollosta kohti kiertotalouteen pyrkivää ohjausta. Kiertotalouslakihankkeessa kyse on jätelain uudistamisesta kiertotalouslaiksi. Kiertotaloutta ilmiönä koskettavaa lainsäädäntöä on useilla eri sääntelysektoreilla. Nykyisestä lainsäädännöstä suuri osa on säädetty ennen kiertotalouden yleistymistä ja sen tarpeiden ilmenemistä. Näin ollen olemassa oleva lainsäädäntö voi monelta osin tukea lineaaritalouden toimintamalleja, ja kiertotalouden edistämiseksi tarvitaan merkittävästi toimia myös muilta hallinnonaloilta. Koko valtioneuvoston yhdistävästi kiertotaloutta on tarkasteltu [kiertotalouden strategisessa ohjelmassa](#), jossa on asetettu Kuvan 1 mukaiset tavoitteet kiertotaloudelle.

Kuvio 1. Tavoitteet, joihin on sitouduttu valtioneuvoston periaatepäätöksissä (30.3.2021 ja 21.3.2024).

Uusiutumattomien luonnonvarojen kulutus vähenee, ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö voi kasvaa siten, että kotimaan primääriraaka-aineiden kokonaiskulutus **ei 2035 ylitä vuoden 2015 tasoa.***

Resurssien tuottavuus kaksinkertaistuu vuoden 2015 tilanteesta vuoteen 2035 mennessä.

Materiaalien kiertotalousaste kaksinkertaistuu vuoteen 2035 mennessä.

*Vientituotteiden valmistukseen käytetyt luonnonvarat eivät kuulu tavoitteen piiriin.

Suuri osa kiertotaloutta koskevasta lainsäädännöstä on EU-tasoista, ja kiertotaloudella on merkittävä rooli joulukuussa 2024 aloittaneen komission työssä. Komissio valmistelee EU:n kiertotaloussäädöstä, josta odotetaan komission lainsäädäntöehdotusta vuoden 2026 kolmannella vuosineljänneksellä. Samalla komissio uudistaa EU:n lainsäädäntöä yksinkertaistamalla sääntelyä omnibusaloitteilla. Lisäksi EU:ssa panostetaan merkittävästi edellisellä kaudella kiertotalouden toimintasuunnitelman pohjalta annettujen säädösten ja osin yhä neuvoteltavana olevien ehdotusten täytäntöönpanoon (esim. EU:n akkuasetus, uusittu jätteensiirtoasetus, pakkaus- ja pakkausjäteasetus, jätedirektiivin muutos, SER-direktiivin muutos, vihreät väittämät -direktiivi, ajoneuvojen kiertotalousasetus, ekosuunnitteluasetus sekä lisäksi asetus kriittisistä raaka-aineista). EU:n tuotesääntely sekä erityisesti asetusmuotoiset EU-säädökset rajaavat kansallisen sääntelyn liikkumavaraa erityisesti jäte- ja tuoterajapinnoilla.

1.2 Kiertotalouslakityöryhmän toimeksianto ja työskentely

Ympäristö- ja ilmastoministeri Mykkänen asetti kesäkuussa 2024 kiertotalouslain valmisteluun työryhmän, jonka tuli päättää työnsä vuoden 2025 lopussa ([Työryhmän asettamispäätös 28.6.2024](#)). Työryhmän puheenjohtajana toimi Anna-Maija Pajukallio ja varapuheenjohtajana Jarmo Muurman ympäristöministeriöstä. Sihteeristön muodostivat Jussi Kauppila ja Olli Laukkanen. Työryhmässä olivat edustettuina työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Kierrätysteollisuus ry, Suomen Kiertovoima KIVO ry, Suomen Kuntaliitto ry, Tuottajayhteisöjen neuvottelukunta TYNK, Teknologiateollisuus ry, Suomen Yrittäjät ry, Suomen ympäristökeskus SYKE, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto SITRA ja WWF Suomi. Työryhmän työhön osallistui lisäksi ympäristöministeriön pysyviä asiantuntijoita sekä muita asiantuntijoita. Kutsuttuina ulkopuolisina asiantuntijoina työryhmän kokouksissa vierailivat professori Jyri Seppälä, ryhmäpäällikkö Hannu Savolainen ja tutkija Pia Högmänder Suomen ympäristökeskuksesta, tutkijatohtori Heidi Härkönen Turun yliopistosta, neuvotteleva virkamies Krista Sinisalo ja hallitusneuvos Merja Sandell valtiovarainministeriöstä, erityisasiantuntija Erno Mähönen työ- ja elinkeinoministeriöstä, project manager Joni Kemppi Etteplan Finland Oy:stä, osakas Anna Kuusniemi-Laine ja senior associate Sanna Aalto-Setälä Asianajotoimisto Castrén & Snellman Oy:stä, toiminnanjohtaja Hanna Kallio-Kokko Suomen Romukauppiain liitto ry:stä sekä toiminnanjohtaja Ilkka Koponen Suomen Autopurkamoiden liitto ry:stä.

Tuottajavastuusäännösten valmistelua varten työryhmä perusti tuottajavastuujaoiston. Jaoston puheenjohtajana toimi Tarja-Riitta Blauberg, ja sihteeristön muodostivat Jussi Kauppila ja Mika Heinonen. Jaostossa olivat edustettuina Tuottajayhteisöjen neuvottelukunta TYNK ja tämän jäsenistään nimeämä tuottajayhteisö jokaisesta tuoteryhmästä sekä TYNK:n ulkopuolisista tuottajayhteisöistä Suomen SUP-tuottajayhteisö ja ICT-tuottajaosuuskunta -TY.⁵ Lisäksi jaostossa olivat edustettuina palveluyhtiö RINKI Oy, Kaupan liitto ry, Elintarviketeollisuuden liitto ry, Suomen Tekstiili ja Muoti ry, uudelleenkäyttäjiä edustava RENET-verkosto, Suomen Kiertovoima ry KIVO sekä tuottajavastuun valvontaviranomainen Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Jaosto antoi [ehdotuksensa](#) tuottajavastuujärjestelmää koskeviksi yleisiksi säännöksiksi työryhmälle 24.10.2025.

Kiertotalouslakityöryhmän asettamispäätöksessä asetettiin tavoitteet uuden lain valmistelulle:

1. Selkeytetään jätealan lainsäädännön systematiikkaa ja suhdetta etenkin tuote- ja kemikaalisääntelyyn. Näin vähennetään sääntelytaakkaa ja luodaan mahdollisimman ennustettava toiminta- ja investointiympäristö kiertotalouden toimijoille.
2. Vahvistetaan tuotteita ja jätteitä koskevan sääntelyn elinkaarinäkökulmaa, lisätään kiertotalousmarkkinaa edistävää ohjausta ja toimia materiaalikiertojen edistämiseksi.
3. Parannetaan jätteisiin ja jätehuoltoon liittyvän tiedon julkisuutta ja saatavuutta.
4. Vähennetään vapaamatkustusta tehostamalla valvontaa ja luodaan yrityksille mahdollisimman tasapuoliset lähtökohdat toimia ja innovoida.
5. Pannaan täytäntöön valmisteltavana olevaa EU-sääntelyä, kuten jätedirektiivin muutos ja ajoneuvojen kiertotalousasetus. Pyritään samalla varmistamaan, että Suomi saavuttaa EU:n lainsäädännössä asetetut ja lähiaikoina asetettavat uudet tavoitteet, jotka koskevat mm. yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystä, rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistä materiaalina ja elintarvikejätteen vähentämistä.

5 Suomen SUP-Tuottajayhteisö Oy ja ICT-tuottajaosuuskunta -TY ovat nyttemmin TYNKin jäseniä.

Kiertotalouslaki merkitsee voimassa olevan jätelain (646/2011) kokonaisuudistusta. Työryhmän keskeisenä tehtävänä oli arvioida lain mahdollista uutta sisältöä ja ohjauskeinoja, joilla olisi lisäarvoa kiertotalouden ja kiertotalousliiketoiminnan edistämiseksi. Työryhmä kokoontui 16 kertaa. Työryhmä hyödynsi useita selvityksiä, joista keskeisimmät on lueteltu liitteessä 3. Lain säädöstekninen uudistaminen ja pienempien kehitystarpeiden arviointi eteni ensisijaisesti virkamiesvalmistelussa. Työryhmän työ toteutettiin tiiviissä vuorovaikutuksessa jätealan ja kiertotalouden yhteistyöryhmän (JÄKKI) kanssa. Ryhmässä on edustettuina noin 40 kiertotalouden kannalta keskeistä tahoa.

1.3 Ohjauskeinojen valmistelu suhteessa annettuihin tavoitteisiin

Tässä osiossa kuvataan osa-alueittain, mitä vaihtoehtoja työryhmä tarkasteli kiertotalouslain valmistelulle asetettujen tavoitteiden (Luku 1.2) saavuttamiseksi. Lisäksi osiossa kuvataan pääpiirteissään työryhmän ehdottamat ratkaisut ja ohjauskeinot, jotka esitetään tarkemmin luvussa 2 (säännösehdotukset ja niiden yksityiskohtaiset perustelut) sekä luvussa 3 (työryhmän tunnistamat muut ohjauskeinot).

1.3.1 Lainsäädännön systematiikka ja sääntelytaakan vähentäminen

Työryhmälle asetettu tavoite:

Selkeytetään jätealan lainsäädännön systematiikkaa ja suhdetta etenkin tuote- ja kemikaalisäätelyyn. Näin vähennetään sääntelytaakkaa ja luodaan mahdollisimman ennustettava toiminta- ja investointiympäristö kiertotalouden toimijoille.

Työryhmä arvioi työnsä alussa erilaisia lainsäädännöllisiä vaihtoehtoja kiertotalous- ja jätelainsäädännöksi. Perustan tarkastelulle tarjosi [Suomen ympäristökeskuksen taustaselvitys](#) (2024) kiertotalouslain edellytyksistä ja vaihtoehdoista, jossa arvioitiin viittä vaihtoehtoa, joita selvityksessä nimitettiin 1) puitesäätelyksi, 2) kiertotalouskaareksi, 3) laajennetuksi jätelaiksi, 4) eriytyväksi kiertotalouden sääntelyksi, ja 5) vapaaehtoisuuteen nojaavaksi ohjaukseksi.⁶ Taustaselvityksessä ”puite-

⁶ Petrus Kautto, Topi Turunen, Helena Valve, Hanna Entsallo: Kiertotalouslaki: taustaselvitys kansallisen lain edellytyksistä ja vaihtoehdoista. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 34/2024. ([Syke 2024](#)).

sääntelyllä” tarkoitettiin esimerkiksi ilmastolain (423/2022) kaltaista säädöstä, joka sisältäisi yleisluontoisia tavoitteita ja viranomaisten suunnitteluelivoitteita. ”Kiertotalouskaarella” puolestaan viitattiin kiertotaloutta koskevan aineellisen lainsäädännön kokoamiseen eri hallinnonaloilta yhteen säädökseen. Selvityksessä ”laajennettu jätelaki” merkitsi jätelain soveltamisalan laajentamista, mutta sääntelykohteen keskittymistä tuotteiden elinkaaren loppuvaiheeseen. Vastaavasti eriytyvä kiertotalouden sääntely merkitsi taustaselvityksessä lainsäädännön jakamista useisiin eri lakeihin, kun taas vapaaehtoiset green deal -sopimukset ja vapaaehtoinen tuottajavastuu tuotiin selvityksessä esiin esimerkkeinä vapaaehtoisuuteen nojaavasta ohjauksesta.⁷

Suomen ympäristökeskuksen taustaselvityksen mukaan kiertotalouslainsäädännön sääntelystrategian valinta ja vaihtoehtojen punninta liittyy erityisesti sääntelyn kansallisen liikkumavaran hyödyntämiseen, punnintaan laajan soveltamisalan ja tiukkojen aineellisoikeudellisten veloitteiden välillä, hyväksytyyn sääntelytaakan tasoon sekä hallinnonalojen toimivaltasuhteiden tarkasteluun erityisesti tuote- ja ympäristösääntelyn rajapinnoissa.

Lakia valmistellut työryhmä arvioi vaihtoehtoja ja esittää sääntelyn kokoamista yhteen säädökseen, kiertotalouslakiin, joka perustuisi merkittävältä osin voimassa olevan jätelakiin. Lainsäädännön rakenteen suhteen työryhmä arvioi erityisesti roskaantumista sekä kertakäyttöisten muovituotteiden aiheuttaman roskaantumisen kustannusvastuuta koskevan sääntelyn eriyttämistä erillisiin lakeihin, mutta ei päätenyt pitämään kumpaakaan näistä tarkoituksenmukaisena. Näiden sääntelykokonaisuuksien katsottiin liittyvän monin tavoin nykyisen jätelain muihin osiin, ja siten muodostavan johdonmukaisemman kokonaisuuden osana ehdotettua kiertotalouslakia. Työryhmän ehdotuksen mukaan kiertotalouslakiin sisällytettäisiin joitain puitesääntelyn kaltaisia elementtejä, kuten voimassa olevan jätelain valtakunnallista jätesuunnitelmaa koskevien säännösten uudistamista siten, että laissa säädettäisiin suunnittelujärjestelmästä, joka palvelisi Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvia suunnittelua koskevia vaatimuksia ja vastaisi samalla nykyistä paremmin tarpeisiin ottaa kokonaisvaltaisesti huomioon kiertotalouspolitiikka osana lakisäätelistä suunnittelu- ja seurantajärjestelmää. Tässä mietinnössä esitetty sääntelymalli yhdistelee elementtejä Suomen ympäristökeskuksen taustaselvityksessä kuvatuista, pelkistetyistä vaihtoehdoista.⁸

7 Syke 2024, s. 17–18, 22–26.

8 Syke 2024, s. 27.

Työryhmässä arvioitiin myös lain rakennetta, ja ratkaisuksi ehdotetaan rakennetta, joka jakautuu seitsemään osaan (Taulukko 1). Työryhmän työn perusteella muodostettu luonnos kiertotalouslain pykäläkohtaisesta rakenteesta esitetään liitteessä 2.

Taulukko 1. Kiertotalouslain ehdotettu rakenne verrattuna jätelain rakenteeseen.

Kiertotalouslain ehdotettu rakenne	Voimassa olevan jätelain rakenne
I OSA: Yleinen osa	1 luku: Yleiset säännökset
I.1 luku: Lain tarkoitus, soveltamisala, määritelmät	2 luku: Yleiset velvollisuudet ja periaatteet
I.2 luku: Yleiset kiertotaloutta edistävät velvollisuudet	3 luku: Viranomaiset ja niiden tehtävät
I.3 luku: Julkiset hankinnat	4 luku: Vastuu jätehuollon järjestämisestä
I.4 luku: Suunnittelu	5 luku: Kunnan järjestämä jätehuolto
I.5 luku: Viranomaiset ja niiden tehtävät	6 luku: Tuottajavastuu
II OSA: Jätehuolto ja roskaantuminen	7 luku: Juomapakkaukset
II.1 luku: Jätehuoltoa koskevat yleiset säännökset	8 luku: Roskaantuminen
II.2 luku: Jätehuollon järjestämistä koskevat säännökset	9 luku: Jätehuollon maksut
II.3 luku: Kunnan järjestämä jätehuolto	10 luku: Suunnittelu ja ohjaus
II.4 luku: Roskaantuminen	11 luku: Jätehuolto- ja tuottajarekisteriin hyväksyminen ja merkitseminen
III OSA: Tuottajavastuujärjestelmät	11 a luku: Akkujen ja paristojen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitokset
III.1 luku: Tuottajavastuu ja sen soveltaminen	12 luku: Jätteen kansainväliset siirrot ja aluksen siirtäminen purettavaksi
III.2 luku: Tuottajayhteisöt ja niiden toiminta	13 luku: Valvonta ja hallintopakko
III.3 luku: Käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanotto ja käsittely	14 luku: Muutoksenhaku ja täytäntöönpano
III.4 luku: Juomapakkausten palautusjärjestelmä	15 luku: Erinäiset säännökset
III.5 luku: Kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön yhteistoiminta pakkausjätehuollossa	16 luku: Voimaantulo ja siirtymäsäännökset
III.6 luku: Eräiden kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajien vastuu jätehuolto- ja siivoustoimien kustannuksista	
[III.7 luku: Lääkkeiden ja kosmetiikkatuottajien vastuu yhdyskuntajätevesien puhdistamisen kustannuksista]	
[III.8 luku: Uudelleenkäyttöjärjestelmät]	

Kiertotalouslain ehdotettu rakenne**Voimassa olevan jätelain rakenne****IV OSA: Tiedonhallinta**

IV.1 Kirjanpito-, seuranta- ja tiedonantovelvollisuudet

IV.2 luku: Jätehuollon tietovarannot ja tietopalvelut

V OSA: Hyväksymismenettelyt

V.1 luku: Uusiomateriaalin tuotteistamisen menettely

V.2 luku: Jätehuoltorekisteriin hyväksyminen

V.3 luku: Tuottajavastuurekisteriin hyväksyminen

V.4 luku: Akkujen ja paristojen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitokset

V.5 luku: Jätteen kansainväliset siirrot ja aluksen siirtäminen purettavaksi

VI OSA: Valvonta, muutoksenhaku ja seuraamukset

VI.1 luku: Valvonta ja hallintopakko

VI.2 luku: Muutoksenhaku ja täytäntöönpano

VI.3 luku: Seuraamukset

VII OSA: Erinäiset säännökset ja voimaantulo

VII.1 luku: Erinäiset säännökset

VII.2 luku: Voimaantulo

Työryhmässä käsiteltiin lainsäädännön systematiikkaa myös eri sääntelysektoreiden rajapintojen ja johdonmukaisuuden näkökulmasta. Työryhmän työlle asetetun tavoitteen mukaisesti erityisenä tarkastelun kohteena oli jätelainsäädännön suhde tuote- ja kemikaalisääntelyyn. Käytännössä kyse on siitä, kuinka lainsäädännössä tulisi järjestää tuotteiden elinkaaren eri vaiheita koskeva sääntely.

Perinteisesti on voitu ajatella, että esimerkiksi tuotelainsäädäntö ja jätelainsäädäntö muodostavat toisistaan suhteellisen itsenäiset kokonaisuudet, vaikka niiden välillä olisikin erilaisia yhteyksiä. Kiertotalouslainsäädännön kehittyessä erityisesti Euroopan unionin tasolla yksittäisten säädösten jaottelu tuote- tai jättesääntelyksi ei enää ole yksiselitteistä tai kaikissa tapauksissa edes mahdollista.

Jätedirektiivissä (2008/98/EY) on useita säännöksiä, jotka koskevat tuotteisiin liittyviä vaatimuksia (esimerkiksi jätedirektiivin 8 artiklan 2 kohta, 9 artiklan 1 kohdan c alakohta). Lisäksi esimerkiksi tuottajavastuuta koskevat direktiivit ja asetukset sekä kertakäyttömuoveja koskeva SUP-direktiivi ((EU) 2019/904) sisältävät tuotesääntelyä. Tuottajavastuudirektiivejä on osin jo korvattu asetuksilla, jotka sääntelevät yksityiskohtaisesti tuotteiden elinkaarta valmistuksesta jätehuoltoon. Tällaista sääntelyä on esimerkiksi akkuasetuksessa ((EU) 2023/1542), pakkaus- ja pakkausjäteasetuksessa ((EU) 2025/40) sekä tulevassa ajoneuvojen kiertotalousasetuksessa. Myös asetus kriittisistä raaka-aineista ((EU) 2024/1252) on merkityksellinen kiertotalouden kannalta (ml. asetuksen 26 artiklan mukainen kiertotaloussuunnitelma).

Samalla Euroopan unionin tuotelainsäädäntö on kehitymässä kattamaan tuotteen koko elinkaaren. Uusi ekosuunnitteluasetus ((EU) 2024/1781) luo puitteet tuotteiden ekologisen kestävyuden sääntelylle. Asetus koskee lähes kaikkia fyysisiä tavaroita, jotka saatetaan unionin markkinoille tai otetaan käyttöön, mukaan lukien komponentit ja välituotteet. Asetuksen ulkopuolelle jäävät tietyt tuotteet, joiden vaatimuksista säädetään muualla EU:n lainsäädännössä, kuten elintarvikkeet, rehu, ihmisten ja eläinten lääkkeet, elävät kasvit, eläimet ja mikro-organismit, ihmisestä peräisin olevat tuotteet, kasveista ja eläimistä peräisin olevat, niiden tulevaan lisääntymiseen liittyvät tuotteet sekä ajoneuvojen tuotevaatimukset. Ekosuunnitteluasetus koskee myös verkkomyyntiä, ja komissio antaa asetuksen nojalla eri tuoteryhmiä koskevia delegoituja säädöksiä tarkemmista vaatimuksista. Lähivuosina komission johdolla valmistellaan uusia ekosuunnitteluvaatimuksia useista kiertotalouden kannalta keskeisistä tuoteominaisuuksista, kuten käyttökestävyydestä, uudelleenkäytettävyydestä, korjattavuudesta, resurssitehokkuudesta, kierrätetyn materiaalin osuudesta, kierrätettävyydestä sekä odotetusta jätteen syntymisestä. Sääntelyllä puututaan myös tuotteiden vanhenemiseen, jotta tuotteet eivät jäisi käyttökelvottomiksi suunniteltujen ominaisuuksien tai varaosien tai ohjelmistopäivitysten puuttumisen vuoksi. Ekosuunnitteluasetus korvaa tietyin siirtymäsäännöksin ekosuunnitteludirektiivin (2009/125/EY), joka Suomessa on pantu täytäntöön ekosuunnittelulaila (1005/2008).

Työryhmä arvioi ehdotetun kiertotalouslain alaa ja suhdetta erityisesti tuotelainsäädäntöön ottaen huomioon edellä mainitut EU:n lainsäädännön kehityssuunnat. Alussa selvitettiin vaihtoehtona myös ekosuunnitteluasetuksen täytäntöönpanon edellyttämien lainsäädäntömuutosten sijoittamista kiertotalouslakiin. Lisäksi lain rakenteellisenä vaihtoehtona arvioitiin säännösten kokoamista tuoteryhmäkohtaisiin lukuihin, erityisesti tuottajavastuujärjestelmien osalta. Lopullisessa työryhmän ehdotuksessa tuotteita koskeva sääntely perustuu pitkälti voimassa olevan jätelain mukaiseen ratkaisuun tietyin muutoksin: esimerkiksi lain soveltamisalaan

tarkistettaisiin, tietyt uudet ehdotetut ohjaukeinot lain yleisessä osassa koskisivat ensisijaisesti tuotteita, ja voimassa olevan jätelain tuotteita koskevia säännöksiä (jätelain 9 ja 10 §:t) osin muutettaisiin.

Lisäksi valmistelussa arvioitiin jäte- ja kiertotalouslainsäädännön suhdetta kemikaalilainsäädäntöön. Kemikaalilainsäädäntö määräytyy hyvin pitkälti Euroopan unionin lainsäädännöstä, ja sääntelyn rajapintojen haasteisiin on pyrittävä vaikuttamaan ensisijaisesti unionin tasolla. Työryhmän työskentelyn aikana hallitus antoi lakiesityksen (HE 160/2025 vp), jossa ehdotetaan jätelaissa säädettäväksi niin sanotusta luokittelupäätöksestä, jossa aine tai esine voidaan luokitella sivutuotteeksi tai sen jätteeksi luokittelu voidaan katsoa päättyneeksi. Hakijan kannalta positiivinen luokittelupäätös siirtää aineen tai esineen jättesäätelyn piiristä kemikaali- ja tuotesäätelyn piiriin. Toteutuessaan lakiesityksen voidaan katsoa lisäävän jäte-kemikaali-rajapinnan selkeyttä ja ennakoitavuutta toiminnanharjoittajien näkökulmasta. Työryhmä ei muilta osin tunnistanut merkittäviä toimia jättesäätelyn selkiyttämiseksi suhteessa kemikaalilainsäädäntöön.

Työryhmä katsoo, että käytännössä jätelainsäädännön suhde tuote- ja kemikaalilainsäädäntöön on ensisijaisesti EU-tason lainsäädännössä määrittyvä kysymys, ja että pyrkimyksiä sääntelyn selkeyttämiseksi on jatkettava ensisijaisesti EU:n lainsäädäntöön vaikuttamalla.

Sääntelytaakan vähentämiseen kiinnitettiin huomiota läpileikkaavana teemana sekä nykyisen sääntelyn arvioinnissa että uuden ohjauksen kehittämisessä. Työryhmän käsittelyssä on ollut muun ohella ehdotus sääntelyn keventämisestä siirtymällä uudelleenkäyttöä tukevissa toiminnoissa lupavelvollisuudesta ilmoitusmenettelyyn (Luku 3.8) sekä ehdotus jätteiden varastointiaikaa koskien (Luku 3.12). Sääntelytaakan vähentämisen suhteen merkittävä tuore edistysaskel on myös edellä mainittu hallituksen esitys (HE 160/2025 vp), jonka myötä päätös sivutuotteeksi määrittämisestä tai jätteeksi luokittelun päättymisestä voidaan tehdä vuoden 2027 alusta alkaen myös kevennytyssä luokittelumenettelyssä. Tämä hallituksen esitys valmisteltiin virkatyönä ns. UTU-työryhmän loppuraportin pohjalta, eikä sitä käsitelty kiertotalouslakityöryhmässä.

Työryhmän ehdottamalla sääntelytoimilla kiertotalouden edistämiseksi (Luku 1.3.2) pyritään osaltaan luomaan tavoitteen mukaisesti toiminta- ja investointiympäristö, joka rohkaisee ja tukee siirtymistä kiertotalouden mukaisiin käyttäytymis- ja

liiketoimintamalleihin. Toimintaympäristön ennakoitavuutta pyritään lisäksi edistämään uudistamalla jätelain mukainen suunnittelujärjestelmä tukemaan paremmin kiertotaloussiirtymää.⁹

1.3.2 Kiertotalouden edistäminen

Työryhmälle asetettu tavoite:

Vahvistetaan tuotteita ja jätteitä koskevan sääntelyn elinkaarinäkökulmaa, lisätään kiertotalousmarkkinaa edistävää ohjausta ja toimia materiaalikiertojen edistämiseksi.

Tuotteita ja jätteitä koskevan sääntelyn elinkaarinäkökulmaa vahvistettaisiin kiertotalouslaissa sekä rakenteellisesti että eri ohjauskeinoilla sisällöllisesti. Rakenteen osalta työryhmä esittää, että yleiseen kiertotaloutta koskevaan lain osaan 1 koottaisiin ne säännökset, jotka koskevat ensisijaisesti tuotteiden elinkaaren alkupäätä ja keskivaihetta. Elinkaaren loppuvaihetta säänneltäisiin jätehuoltoa koskevassa lain osassa 2. Työryhmän työn perusteella sääntelyn elinkaarinäkökulmaa vahvistetaan siinä määrin kuin se on mahdollista kiertotalouslaissa ottaen huomioon erityisesti EU-lainsäädännöstä seuraavat rajoitteet ja eri hallinnonalojen lainsäädäntö.

Työryhmä arvioi laajasti kiertotalouden edistämistä eri ohjauskeinoilla. Mietinnössä jäljempänä tarkemmin esiteltäviä merkittäviä sääntelykokonaisuuksia kiertotalouden edistämiseksi ovat:

- lain tarkoituksen ja soveltamisalan tarkistaminen (luku 2.1.1),
- kiertotalouden etusijajärjestys, tuotesäännösten osittainen uusiminen ja uudelleenkäyttöä koskeva sääntely (luku 2.1.2 sekä uudelleenkäyttöön liittyvien määritelmien osalta luku 2.1.1),
- kiertotalouden edistäminen julkisissa hankinnoissa (luku 2.1.3),
- valtakunnallisen jätesuunnitelman muuttaminen kiertotaloussuunnitelmaksi ja kiertotalouskertomus (luku 2.1.4),
- jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus sekä säännökset kierrätyskelpoisen jätteen ohjaamiseksi kierrätykseen (luvut 2.2 ja 3.7), sekä
- eri tahojen neuvonta- ja tiedonjakovelvollisuuksia koskevat säännökset (luku 2.2).

⁹ Kiertotalouden vauhdittamista suunnittelulla ja suunnittelun tehostamista arvioidaan vuonna 2026 jatkuvassa VN Tutkiva -hankkeessa.

Pääosa mietinnön luvuissa 2 ja 3 tarkemmin esitellyistä ehdotuksista esitetään kiertotalousmarkkinan ja materiaalikiertojen edistämiseksi. Luvussa 3 esitetään työryhmiä tunnistamia muita kiertotalouden edistämisen kannalta tärkeitä sääntelykokonaisuuksia. Omana kokonaisuutenaan työryhmä käsitteli taloudellisen ohjauksen merkitystä ja sen vaihtoehtoja (luku 3.1).

1.3.3 Jätteisiin ja jätehuoltoon liittyvän tiedon julkisuus ja saatavuus

Työryhmälle asetettu tavoite:

Parannetaan jätteisiin ja jätehuoltoon liittyvän tiedon julkisuutta ja saatavuutta.

Jätteisiin ja jätehuoltoon liittyvää tiedon julkisuutta ja saatavuutta koskevaa valmistelutyötä tehtiin pitkälti virkatyönä. Työryhmä käsitteli erityisesti jätetiedon julkisuutta koskevan sääntelyn kehittämistä. Siirtoasiakirjasääntelyn muutostarpeita ja sääntelyvaihtoehtoja käsiteltiin sekä työryhmässä että erillisissä sidosryhmätilaisuuksissa.

Jätetietojen julkisuuden ja saatavuuden osalta valmistelun keskeisenä tietopohjana toimi ympäristöministeriön vuonna 2025 julkaisema selvitys [Jätetiedon julkisuus ja saatavuus](#) sekä oikeuskirjallisuudessa esitetyt näkemykset, joiden mukaan kansallinen lainsäädäntö ei kaikilta osin vastaa EU-lainsäädännön vaatimuksia ympäristötiedon julkisuudesta. Ministeriön julkaisemassa selvityksessä esitettiin, että jätetietojen julkisuutta voitaisiin kehittää lisäämällä lainsäädäntöön nimenomainen säännös jätetietojen julkisuudesta taikka erilaisten ohjeiden, oppaiden, muistiodien tai suositusten kautta. Selvityksen mukaan yhteisistä pelisäännöistä hyötyisivät kaikki alan toimijat, ja erityisesti viranomaisten työtä helpottaisi, jos salassa pidettävien tietojen määrittelylle olisi yhdenmukaiset käytännöt.

Luvussa 2.4.2 esitetään uusi säännösehdotus, joka koskisi jäte- ja tuotetietojen julkisuutta. Ehdotuksen tavoitteena on ensinnäkin selventää nykytilaa sen osalta, mitkä jäte- ja tuotetiedot ovat julkisia ympäristötietoja, edistää ympäristötiedon luovuttamista sekä helpottaa ja yhtenäistää tietopyyntöjen käsittelyä ja tiedonluovutuskäytäntöjä viranomaisissa. Lisäksi tavoitteena on helpottaa tietojärjestelmien kehittämistä ja helpottaa tietojen siirtämistä eri tietojärjestelmien välillä, mikä edesauttaisi sitä, että toiminnanharjoittajien ei tarvitsisi toimittaa samoja tietoja eri viranomaisille. Tavoitteena on myös vahvistaa ympäristötietodirektiivin (2003/4/EY) täytäntöönpanoa. Jätetietojen julkisuuden lisääminen

ja nykyistä helpompi saatavuus mahdollistaisi olemassa olevan tiedon tehokkaan hyödyntämisen ja edistäisi osaltaan kiertotaloutta tukevaa toimintaa ja innovaatioita.

Siirtoasiakirjaa koskevan sääntelyn (jätelain 121, 121 a ja 121 b §:t) kehittämisen taustalla on se, että sekä käytäntö että selvitykset osoittavat, että siirtoasiakirjoja jää laatimatta ja tietoja toimittamatta SIIRTO-rekisteriin. Selittäviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi tietämättömyys siirtoasiakirjoihin liittyvistä velvoitteista, velvollisuuksien kohteena olevien jätteen haltijoiden runsas määrä sekä rajalliset valvontaan käytettävissä olevat voimavarat. Lisäksi SIIRTO-rekisteriin toimitetuissa tiedoissa on puutteita ja virheitä, mikä hankaloittaa tiedon hyödyntämistä. Muutostarpeiden taustalla vaikuttaa myös toimijoille aiheutuva hallinnollinen taakka, jota on selvitetty Suomen ympäristökeskuksen jätelain jälkiarvioinnissa¹⁰. Hallinnollista taakkaa aiheuttavat esimerkiksi siirtoasiakirjan vahvistusvelvollisuudet (kuten vaatimus sähköisestä allekirjoituksesta tai leimasta), siirtoasiakirjoissa vaadittavien tietojen määrä ja saatavuus, tietojen puutteet ja virheet, rajapintojen puute siirtoasiakirjsovellusten välillä sekä epäselvyydet siirtoasiakirjan laatijasta. Luvussa 2.4.1 esitetyillä lainsäädännön muutosehdotuksilla pyritään erityisesti varmistamaan siirtoasiakirjavelvollisuuksien noudattaminen ja valvonnan tehostaminen sekä siirtoasiakirjojen ja SIIRTO-rekisterin tietojen kattavuuden ja laadun parantaminen.

Työryhmässä on käsitelty myös Suomen ympäristökeskuksen selvitystä hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan yhdyskuntajätetiedon laadun parantamiseksi¹¹. Ehdotukset jätetiedon laadun parantamiseksi esitetään luvussa 3.5.

1.3.4 Valvonta- ja seuraamusjärjestelmän tehostaminen

Työryhmälle asetettu tavoite:

Vähennetään vapaamatkustusta tehostamalla valvontaa ja luodaan yrityksille mahdollisimman tasapuoliset lähtökohdat toimia ja innovoida.

10 Suomen ympäristökeskus: Jätelakimuutos 714/2021: Jälkiarviointi tiettyjen säännösten aiheuttamista vaikutuksista.

11 Suomen ympäristökeskus 2025: Hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan yhdyskuntajätetiedot: Jätetietojen parantaminen, kokoaminen ja hallinta.

Työryhmä arvioi muutoksia, joilla kiertotalouslain valvonta- ja seuraamusjärjestelmää tehostetaan. Varsinaista valmistelutyötä tehtiin pääosin virkatyönä. Jätelain valvontaviranomaisille tehtiin alkuvuodesta 2025 kysely jätelain seuraamus- ja valvontasääntelyn kehittämistä. Kehitystarpeista keskusteltiin myös poliisin ja syyttäjän edustajien kanssa.

Työryhmän työssä tunnistettiin pääasiallisiksi kehityskohteiksi hallinnollisen seuraamusmaksun käyttöalan laajentaminen ja maksun määräämistä koskevan menettelyn yksinkertaistaminen, jätelain rangaistussäännöksen piirissä olevien tekojen tai laiminlyöntien arviointi sekä eri viranomaisten toimivaltajaon selkeyttäminen.

Seuraamusmaksujärjestelmää ja rangaistussäännöstä koskevien ehdotusten pääpiirteet esitetään tarkemmin luvussa 3.2. Työryhmän ehdotuksia toimivaltasäännösten tarkistamiseksi esitetään tarkemmin luvussa 3.3. Luvussa 3.6 kuvataan tarkemmin tuottajavastuun vapaamatkustuksen vähentämiseksi tunnistettuja toimia.

1.3.5 EU-sääntelyn täytäntöönpano ja toimet EU:n lainsäädännössä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi

Työryhmälle asetettu tavoite:

Pannaan täytäntöön valmisteltavana olevaa EU-sääntelyä, kuten jätedirektiivin muutos ja ajoneuvojen kiertotalousasetus. Pyritään samalla varmistamaan, että Suomi saavuttaa EU:n lainsäädännössä asetetut ja lähiaikoina asetettavat uudet tavoitteet, jotka koskevat mm. yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystä, rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistä materiaalina ja elintarvikejätteen vähentämistä.

EU:n sääntelyssä on viime vuosina siirrytty yhä enemmän jätesääntelystä elinkaari-sääntelyyn sekä direktiiveistä asetuksiin, jotka ovat sellaisenaan toimeenpantavia, mutta vaativat usein kuitenkin jonkin verran käytännön toimintaan liittyvää kansallista lisäsääntelyä. Tämä haastaa toimijoita ja viranomaisia uusien tavoitteen ja edellyttää lainsäädännön muutoksia.

Työryhmälle lain valmistelemiseksi asetettu tavoite piti sisällään ensinnäkin ajankohtaisen EU-sääntelyn täytäntöönpanon, ja tavoitteessa viitattiin jätedirektiivin muutokseen (elintarvikejäte, tekstiilit) sekä ajoneuvojen kiertotalousasetukseen.

Näiden EU-säädösten voimaantulo kuitenkin viivästyi verrattuna ennakoituun, minkä vuoksi työryhmässä ei ollut mahdollista käsitellä tarvittavia täytäntöönpanotoimia yksityiskohtaisesti. Sen sijaan EU:n lainsäädännöstä yleisesti aiheutuvat muutospaineeet on pyritty ottamaan huomioon ehdotuksessa kiertotalouslain rakenteeksi (Liite 2).

Toiseksi tavoitteessa viitattiin jo aiemmin EU:n lainsäädännössä Suomelle asetettuihin ja oikeudellisesti velvoittaviin tavoitteisiin, joita ei ole kaikilta osin saavutettu. Merkittävä lähtökohta kiertotalouslakihankkeelle on ollut Euroopan komission heinäkuussa 2024 käynnistämä rikkomusmenettely Suomea vastaan liittyen saavuttamatta jääneisiin tavoitteisiin (jätedirektiivissä asetettu yhdyskuntajätteen kierrätysastetavoite 2020, SER-direktiivin mukainen SE-romun keräysaste 2019). Käynnissä olevan rikkomusmenettelyn lisäksi komissio on käynnistänyt vuonna 2025 uuden jätedirektiivin mukaisen varhaisvaroitusmenettelyn valmistelun yhdyskuntajätteiden kierrätystavoitteista. Työryhmä esittää toimia sekä yhdyskuntajätteen kierrätysasteen (erityisesti luvut 2.2 ja 3.7). että SE-romun keräysasteen nostamiseksi (luku 3.4), ja korostaa toimien kiireellisyyttä ottaen huomioon käynnissä olevat rikkomusmenettelyt ja tulevat varhaisvaroitusmenettelyt.

2 Työryhmän ehdottama uusi lainsäädäntö

Tässä luvussa esitetään keskeiset uudet ohjauskeinot, jotka työryhmän ehdotuksen mukaan tulisi toteuttaa kiertotalouslaissa. Osioissa 2.1–2.4 esitetään ehdotukset uusiksi säännöksiksi ja niiden pykäläkohtaisiksi perusteluiksi. Työryhmän esitys ei kata säännöksiä, jotka siirtyisivät suhteellisen vähäisin muutoksin voimassa olevasta jätelaista kiertotalouslakiin, vaan ainoastaan ne pykälät, jotka sisältävät uutta ohjausta sekä ne jätelain pykälät, joihin ehdotetaan merkittäviä muutoksia. Jäljempänä luvussa 3 puolestaan kuvataan työryhmän tunnistamia muita kiertotalouden kannalta merkityksellisiä ohjauskeinoja, jotka edellyttävät laajempaa jatkovalmistelua. Luvussa 3 kuvatut ohjauskeinot ovat osittain sellaisia, joiden osalta valmisteluvastuu on muulla ministeriöllä kuin ympäristöministeriöllä, tai ne toteutettaisiin jonkin toisen lainsäädäntöhankkeen yhteydessä.

2.1 Kiertotalouslain yleinen osa ja yleiset kiertotaloutta edistävät säännökset

Tässä osiossa esitetään keskeiset ehdotukset yleisiksi kiertotaloutta edistäviksi säännöksiksi. Säännökset sijoittuisivat liitteessä 2 esitetyssä lain rakenteessa osaan I (Yleinen osa).

Osion 2.1.1 mukaisesti lain tarkoitusta ja soveltamisalaa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi verrattuna jätelakiin siten, että ne vastaisivat tarkemmin kiertotalouden henkeä ja sen sääntelyn tarpeita. Lain tarkoitusta koskeva pykälä (1 §) vastaisi suurelta osin nykyisen jätelain tarkoitusta, ja sitä ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälässä korostettaisiin lain tarkoituksena olevan vähentää luonnonvarojen kulutusta, johon kiertotalous tarjoaa keinon. Lain soveltamisala (2 §:n 1 momentti) säilyisi osin nykyisen jätelain mukaisena, mutta siihen ehdotetuilla muutoksilla otettaisiin huomioon se, että kiertotalous ja sen edistäminen ovat yhteiskunnan läpäiseviä ilmiöitä. Lain uudelleenkäyttöä ja sen valmistelua koskevia määritelmiä tarkistettaisiin tuotteiden uudelleenkäytön edistämiseksi.

Yleiset kiertotaloutta koskevat velvollisuudet on esitetty osiossa 2.1.2. Lakiin ehdotetaan uutta julistuksenomaista pykälää (10 §) tarpeettoman kulutuksen välttämiseksi. Ehdotettu kiertotalouden etusijajärjestys (11 §) tiukentaisi, täsmen-täisi ja laajentaisi voimassa olevan jätelain jätehuollon etusijajärjestystä. Tuotteita koskevia pykäläiä (12–19 §) tarkennettaisiin ja kehitettäisiin tukemaan vahvemmin kiertotaloutta. Kahdella tuotepykälästä (15–16 §) pantaisiin täytäntöön EU:n korjaut-tamisoikeusdirektiiviä. Käytettyjen tuotteiden uudelleenkäyttöä (21 §) edistettäisiin laajentamalla pykälällä velvoitettujen piiriä verrattuna nykyiseen rajaukseen tuottajaan ja tuotteen jakelijaan. Työryhmä arvioi myös ehdotusta uudelleen-käytön edistämiseksi säätää kunnille velvollisuus järjestää käytettyjen tuotteiden vastaanotto, mutta koska työryhmän käsittelyssä esiin tuotuja haasteita ei kyetty tyydyttävällä tavalla ratkaisemaan, ehdotuksesta luovuttiin.

Kiertotalouslakiin ehdotetaan uusia julkisia hankintoja koskevia säännöksiä (osio 2.1.3). Niiden tarkoituksena olisi edistää kiertotaloutta julkisten hankintojen kautta. Hankintayksikön (tietyin rajauksin) olisi muun muassa määritettävä kiertotaloustavoitteet ja suunniteltava hankintansa siten, että olennaiset kiertotalouteen liittyvät näkökohdat otetaan hankinnassa huomioon, ellei tästä ole perusteltua syytä poiketa. Jatkovalmistelussa on vielä tarkemmin arvioitava julkisiin hankin-toihin liittyvän sääntelyn valvontaan liittyviä näkökulmia.

Osion 2.1.4 mukaisesti jätelain mukaista suunnittelujärjestelmää uudistettaisiin, ja valtakunnallinen jätesuunnitelma muutettaisiin kiertotaloussuunnitelmaksi. Tarkoituksena on tehostaa lakisääteistä suunnittelua siten, että se paremmin tukee siirtymistä kohti kiertotaloutta. Lisäksi ehdotetaan eduskunnalle kolmen vuoden välein annettavaa kiertotalouskertomusta, mikä antaisi eduskunnalle ja laajalle yleisölle paremman mahdollisuuden vaikuttaa kiertotalouspolitiikkaan.

2.1.1 Lain tarkoitus, soveltamisala ja määritelmät

1 § Lain tarkoitus (vrt. jätelain 1 §)

Tämän lain tarkoituksena on vähentää luonnonvarojen kulutusta, edistää kiertotaloutta, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista.

Ehdotetun kiertotalouslain tarkoitus vastaisi suurelta osin nykyisen jätelain tarkoitusta. Lain tarkoituksena olisi edistää kiertotaloutta, vähentää luonnonvarojen kulutusta, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista.

Koska kyse on tavoitesäännöksestä, sillä ei olisi suoria oikeusvaikutuksia, mutta se vaikuttaisi osaltaan esimerkiksi normiohjauksen tai muiden politiikkatoimien sisältöön sekä lain tulkintaan. Ehdotetulla säännöksellä pantaisiin osaltaan täytäntöön jätedirektiivin tavoitteita.

Pykälässä tarkoitettulla luonnonvarojen kulutuksen vähentämisellä tarkoitettaisiin niin uusiutuvien kuin uusiutumattomien luonnonvarojen kulutuksen vähentämistä tasolle, joka vastaa maapallon kantokykyä. Luonnonvaroja tulisi myös käyttää tehokkaasti ja siten, että niiden käytöstä aiheutuvat kokonaisvaikutukset vähenevät. Tavoitteena luonnonvarojen kulutuksen vähentäminen korvaisi nykyisen jätelain 1 §:ssä säädetyn tavoitteen edistää luonnonvarojen käytön kestävyyttä. Nykyinen ilmaisu on tulkinnallisesti avoin eikä riittävällä tavalla tue luonnonvarojen käytön ja käytöstä aiheutuvien vaikutusten vähentämistä. Nimenomaan luonnonvarojen kulutus on pääasiallinen ajuri valtaosalle vakavimmista ympäristöongelmista: luonnonvarojen otto ja jalostus aiheuttavat esimerkiksi yli 60 prosenttia globaaleista kasvihuonekaasupäästöistä ja yli 90 prosenttia maalla tapahtuvasta luontokadosta. Ympäristövaikutusten odotetaan edelleen kasvavan, jos luonnonvarojen kulutusta ei käännetä laskuun. Luonnonvarojen käytön vähentäminen tyypillisesti tukisi samalla useiden eri ympäristöongelmien ratkaisemista. Jätedirektiivin 1 artiklan mukaan direktiivin toimenpiteillä pyritään muun muassa vähentämään resurssien käytöstä aiheutuvia kokonaisvaikutuksia sekä parantamaan resurssien käytön tehokkuutta.

Kiertotalouden edistämällä tarkoitettaisiin siirtymää pois lineaarisista tuotannon ja kulutuksen malleista taloudelliseen toimintaan, joka vähentää luonnonvarojen käyttöä ja tuottaa hyvinvointia maapallon kantokyvyn rajoissa ottaen huomioon tulevien sukupolvien oikeudet. Kiertotalouden edistäminen merkitsisi toimia, joilla esimerkiksi vähennetään luonnonvarojen kulutusta, parannetaan resurssitehokkuutta ja nostetaan yhteiskunnan kiertotalousastetta. Jätedirektiivin keskeinen tavoite on edistää siirtymää kiertotalouteen.

Jätehuollosta aiheutuvalla vaaralla ja haitalla terveydelle ja ympäristölle tarkoitettaisiin sekä jätehuollon paikallisesti tai alueellisesti aiheuttamaa pilaantumista että laaja-alaisempia vaikutuksia, kuten vaikutuksia ilmastonmuutokseen, luontokatoon ja saastumiseen.

Asianmukaiset jätehuoltopalvelut tulisi taata kaikille jätteen tuottajille kaikissa oloissa. Jätteiden tulisi päätyä asianmukaiseen jätehuoltoon riippumatta siitä, missä tai minkälaisessa toiminnassa ne syntyvät.

2.1 § Soveltamisala (vrt. jätelain 2.1 §)

Tätä lakia sovelletaan tuotteisiin ja palveluihin sekä toimintaan, jossa käytetään luonnonvaroja tai jossa syntyy jätettä, sekä jätteeseen, jätehuoltoon ja roskaantumiseen.

Lain soveltamisala säilyisi osin nykyisen jätelain mukaisena. Pykälän 1 momentin mukaan lakia sovellettaisiin tuotteisiin ja palveluihin sekä toimintaan, jossa käytetään luonnonvaroja tai jossa syntyy jätettä, sekä jätteeseen, jätehuoltoon ja roskaantumiseen. Soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi verrattuna voimassa olevan jätelain 2 §:n 1 momenttiin. Kiertotalous ja sen edistäminen ovat yhteiskunnan läpäiseviä ilmiöitä, ja lakia olisi sovellettava säännöksen mukaan lähtökohtaisesti kaikenlaisiin tuotteisiin ja palveluihin. Lisäksi lakia olisi sovellettava toimintaan, jossa käytetään luonnonvaroja tai jossa syntyy jätettä. Kuten voimassa olevaa jätelakia, kiertotalouslakia olisi sovellettava myös jätteeseen, jätehuoltoon ja roskaantumiseen. Kiertotalouslainsäädännöllä pyritään edistämään kiertotaloutta läpi tuotteiden ja palveluiden koko elinkaaren, joten lainsäädännön olisi katettava raaka-aineiden otto ja hyödyntäminen, kiertotalouden sisäiset materiaalivirrat (esimerkiksi uudelleenkäyttö) sekä jätevaihe.

Lakia sovellettaisiin pykälän 1 momentin mukaisesti myös Euroopan unionin kiertoaloutta ja jätteitä koskevassa lainsäädännössä säädettyjen jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä, tuotteiden uudelleenkäyttöä, kierrätystä ja muuta jätehuoltoa koskevien säännösten täytäntöönpanemiseksi.

8 § Muut määritelmät (vrt. jätelain 6 § 20 ja 21 kohdat)

Tässä laissa tarkoitetaan:

--

20) uudelleenkäytöllä tuotteen tai sen osan käyttämistä uudelleen samankaltaiseen tarkoitukseen kuin mihin se on alun perin suunniteltu;

21) uudelleenkäytön valmistelulla jätteen tarkistamista, puhdistamista tai korjaamista, jolla käytöstä poistettu tuote tai sen osa valmistellaan siten, että se voidaan käyttää uudelleen ilman muuta esikäsittelyä;

Momentin 20 kohdan mukaista uudelleenkäytön määritelmää täsmennettäisiin verrattuna voimassa olevan jätelain 6 §:n 1 momentin 20 kohtaan. Uudelleenkäytöllä tarkoitettaisiin tuotteen tai sen osan käyttämistä uudelleen samankaltaiseen tarkoitukseen kuin mihin se on alun perin suunniteltu. Voimassa olevassa määritelmässä uudelleenkäyttö rajataan jätedirektiivin 3 artiklan 13 kohdan tarkan sanamuodon mukaisesti samaan tarkoitukseen kuin mihin se on alun perin suunniteltu. Voimassa olevan määritelmän soveltamisessa on kuitenkin ollut epäselvyyttä siitä, kuinka suppeasti tai laveasti samaa käyttötarkoitusta tulisi tulkita. Kokemusten mukaan suppea tulkinta johtaa herkästi kiertotalouden ja uudelleenkäytön edistämisen kannalta epätarkoituksenmukaisiin tilanteisiin, joissa täysin käyttökelpoiset uudelleenkäyttöön soveltuvat tuotteet joudutaan luokittelemaan jätteeksi. Tämän seurauksena uudelleenkäyttötoimijalle aiheutuu tarpeetonta sääntelytaakkaa, kuten velvollisuus hakea ympäristölupaa jätteen käsittelyyn, kirjanpito- ja raportointivelvollisuus, velvollisuus käyttää jätteen kuljetuksessa jätehuoltorekisteriin hyväksytyä kuljettajaa sekä mahdollinen siirtoasiakirjavelvollisuus. Jätteeksi luokitteluun liittyy usein myös kiertotalousliiketoimintaa haittaavia imago-ongelmia.

Ehdotettu uudelleenkäytön käsitteen rajaus samankaltaiseen käyttötarkoitukseen mahdollistaisi nykyistä laveamman ja lain tarkoitusta paremmin edistävän tulkinnan, jonka avulla voitaisiin vähentää uudelleenkäyttöön kohdistuvaa sääntelytaakkaa. Tuotteen uuden käyttökohteen ei tarvitsisi olla täsmälleen sama (esimerkiksi rakennuksesta irrotetun ulkoikkunan käyttö ulkoikkunana, lasipullon käyttö lasipullona), vaan kyseeseen voisi tulla myös siihen verrannollinen käyttökohde (ulkoikkunan käyttö kasvihuoneen tai parkkihallin rakennuselementinä, kantavasta rakenteesta purettujen tiilien käyttö julkisivutiilinä tai muuhun rakentamistarkoitukseen, lasipullon käyttö maljakkona, lampunjalkana tms.) edellyttäen, että tuote täyttää kaikki uutta käyttökohdetta koskevat tuotevaatimukset, mukaan lukien kemikaalilainsäädännön vaatimukset.

Käyttötarkoituksen ohella uudelleenkäyttöä määrittää myös se, missä määrin tuotetta muokataan uutta käyttökohdetta varten. Lähtökohtaisesti uudelleenkäyttö on tuotteen käyttöä uudessa käyttökohteessa jokseenkin sellaisenaan ilman, että alkuperäisen tuotteen ominaisuuksia tai muotoa muutetaan merkittävästi. Uudelleenkäytettävälle tuotteelle voidaan kuitenkin tehdä vähäistä puhdistusta, kunnostusta ja muokkausta normaalin teollisen käytännön mukaisesti tuotteen teknisen käyttökelpoisuuden varmistamiseksi. Tällaiset toimet ovat usein samoja, joilla varmistetaan myös vastaavien neitseellisten tuotteiden (esim. tuotevirheitä sisältävien esineiden) tekninen kelpoisuus käyttökohteessaan. Esimerkiksi ontelolaattojen uudelleenkäytössä nämä toimet olisivat käytännössä samoja, joilla uudistuotannossa valmistettujen tuotteiden laatu varmistetaan, kuten halkeamien tarkistaminen, pintojen siistiminen, kolhujen paikkaus, lyhentäminen ja tarvittaessa liittimien tai muiden sellaisten liitososien kiinnitys. Myös purkutuotteen koon pienentäminen tai sen osan hyödyntäminen voidaan katsoa uudelleenkäytöksi.

Rakennushankkeessa uudelleenkäyttönä voidaan pitää käyttämättä jääneen tai rakennuksesta puretun rakennusosan käyttämistä uudelleen rakennusosana, jos tuote tai sen käyttötarkoitus ei olennaisesti muutu siinä laajuudessa, että se katsottaisiin uudeksi tuotteeksi. Rakennustuotteen on täytettävä rakentamislain (751/2023) ja EU:n rakennustuoteasetuksen ((EU) 2024/3110) vaatimukset. EU:n rakennustuoteasetukseen on lisätty säännökset uudelleenkäytöstä, mikä mahdollistaa yhdenmukaistettujen tuotestandardien laatimisen uudelleenkäytettäville rakennustuotteille. Standardien valmistelu vie kuitenkin vuosia, ja ennen niiden valmistumista rakennustuotteiden uudelleenkäyttö tapahtuu kansallisen tuotehyväksyntämenettelyn ja lainsäädännön mukaisesti. Uudelleenkäytettävän tuotteen kelpoisuus osoitetaan rakennuspaikkakohtaisesti. Rakennuspaikkakohtaisesta kelpoisuuden osoittamisesta säädetään laissa eräiden

rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä ja sen nojalla annetussa asetuksessa (laki eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä 954/2012; ympäristöministeriön asetus eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä 555/2013).

Uudelleenkäyttö olisi osa jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä eikä siten sisältyisi jätehuoltoon. Uudelleenkäytön määrää ei siten esimerkiksi oteta huomioon kierrätetyn eikä syntyvän jätteen määrän laskennassa.

Momentin 21 kohdassa ehdotettu uudelleenkäytön valmistelun määritelmä säilyisi voimassa olevan jätelain mukaisena ja vastaisi jätedirektiivin 3 artiklan 16 kohdan mukaista määritelmää. Uudelleenkäytön valmistelulla tarkoitettaisiin jätteen tarkistamis-, puhdistamis- tai korjaamistoimintaa, jolla jätteenä käytöstä poistettu tuote tai sen osa valmistellaan siten, että se voidaan ilman muuta esikäsittelyä käyttää uudelleen samankaltaiseen tarkoitukseen kuin mihin se oli alun perin suunniteltu. Kuten nykyisin, uudelleenkäytön valmistelu olisi osa jätehuoltoa. Jätteen uudelleenkäytön valmistelu on jätteen ammattimaista tai laitosmaista käsittelyä, joka on ympäristöluvanvaraista toimintaa, ellei luvanvaraisuudesta ole säädetty poikkeusta tai jos kyse on esimerkiksi niin pienimuotoisesta toiminnasta, ettei se täytä ammattimaisuuden tai laitosisuuden edellytystä.

Uudelleenkäytön valmistelu tehtäisiin nimenomaisesti jätteeksi luokitellulle tuotteelle tai sen osalle (esim. jätteenä kerätyn huonekalun tai sähkölaitteen korjaus), joka muuttuu takaisin tuotteeksi tarkistuksen, puhdistuksen tai korjauksen jälkeen. Uudelleenkäytön valmistelussa tarkistamis-, puhdistamis- tai korjaamistoimet olisivat usein laajamittaisempia tai huomattavampia kuin uudelleenkäytössä toteutettavat, normaalia teollista käytäntöä vastaavat toimet, ja ne vaikuttaisivat uudelleenkäyttötoimia olennaisemmin tuotteen ominaisuuksiin ja varmistaisivat tai parantaisivat tuotteen tai sen osan terveys- ja ympäristökelpoisuutta. Vähimmillään uudelleenkäytön valmistelu voisi kuitenkin olla vain jo jätteeksi päätyneen tuotteen käyttökelpoisuuden tarkistamista.

Käyttötarkoituksen ja jatkokäyttöä edeltävien toimien luonteen ohella myös jatkokäytön varmuus on edellytyksenä sille, että tuotteelle tai jätteelle toteutettu toimi voidaan katsoa olevan momentin kohdassa 20 tarkoitettua uudelleenkäyttöä tai kohdassa 21 tarkoitettua uudelleenkäytön valmistelua ja sille, että toiminnassa syntyvä esine tai aine on tuote eikä jäte. Ollakseen tuote tulee esineellä tai aineella olla kysyntää, mutta lainsäädännössä ei ole ehdotonta aikarajaa sille, missä ajassa uudelleenkäytettävät tuotteet olisi käytettävä, etteivät ne muuttuisi jätteeksi. Tähän vaikuttavat muun muassa tuotteen ominaisuudet, varastointiolosuhteet ja laadunvalvonta. Osa tuotteista voi säilyä pitkään käyttökelpoisena ja niitä, kuten neitseellisiäkin tuotteita, voidaan suhdannetilanteesta riippuen joutua säilyttämään varastossa vuosiakin.

Kysymys siitä, onko kyse uudelleenkäytöstä (tuote) vai uudelleenkäytön valmistelusta (jäte), voi joissain tapauksissa edellyttää seikkaperäistä arviointia ja erilaisten hyötyjen ja haittojen keskinäistä punnintaa. Vaadittavien tarkistus-, puhdistus- tai korjaustoimien määrä ja mittakaava muodostuu usein erottelun kannalta ratkaisevaksi tekijäksi. Jos vaadittavat toimet aiheuttavat päästöjä tai niihin liittyy terveys- tai ympäristöriskejä, tämä puoltaa toiminnan luokittelua uudelleenkäytön valmisteluksi. Toisaalta toiminnan luokittelua koskevassa harkinnassa on pyrittävä siihen, että tuote tai sen osa päätyy etusijajärjestyksen mukaiseen käyttöön eikä esimerkiksi jäteluokituksesta seuraava sääntelytaakka perusteettomasti vaikeuta jatkokäyttöä. Tämä voi käytännössä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vaikka tuotetta ei sellaisenaan voisi jatkossa käyttää samankaltaiseen tarkoitukseen ilman merkittäviä (uudelleenkäytön) valmistelutoimia, tuote voi sisältää osia, jotka ovat sellaisenaan tai vähäisin tarkistustoimin uudelleenkäytettäviä.

Rajanvetoon uudelleenkäytön ja uudelleenkäytön valmistelun välillä vaikuttaa tiettyjen tuotteiden osalta myös EU:n tuoteryhmäkohtaisessa lainsäädännössä asiaa koskevat, toisistaan hieman poikkeavat määrittelyt. Esimerkiksi EU:n romuajoneuvodirektiivissä (2000/53/EY) (ja sen tulevaisuudessa korvaavassa EU:n ajoneuvojen kiertotalousasetuksessa) uudelleenkäyttö on määritelty eri tavoin kuin jätedirektiivissä ja jätelaissa. Romuajoneuvodirektiivissä uudelleenkäytöllä tarkoitetaan ”kaikkia toimia, joilla romuajoneuvojen osia käytetään samaan tarkoitukseen kuin mihin ne alun perin on tarkoitettu”. Siten myös jo jätteen luokitellusta romuajoneuvon rungosta peräisin olevien osien käyttö katsotaan uudelleenkäytöksi, jos osat käytetään alkuperäiseen tarkoitukseensa. Myös tekstiilin osalta jätedirektiivissä määritellään muista keräyksistä poikkeavasti, että keräyksessä kaikki käytetty tekstiili luokitellaan jätteenä. Jäteluokittelusta poikkeuksena kuitenkin on asiantuntevan henkilökunnan vastaanottama ja suoraan myyntiin kelpaavaksi arvioima tekstiili, joka luokitellaan tuotteeksi ja jonka jatkokäyttö on siis uudelleenkäyttöä.

Lisäksi EU:n akkuja, pakkauksia tai ajoneuvoja koskeviin säädöksiin on tuotu tai ollaan tuomassa uusina käsitteinä esimerkiksi kunnostus, korjaus ja käyttötarkoituksen muutos (jotka tehdään tuotteelle ja rinnastuvat pitkälti uudelleenkäyttöön) sekä uudelleenvalmistus ja käyttötarkoituksen muutoksen valmistelu (jotka tehdään jätteelle ja rinnastuvat pitkälti uudelleenkäytön valmisteluun). Käsitteiden yksityiskohtaiset määrittelyt eroavat toisistaan jonkin verran eri säädöksissä. Yleisesti luonnehtien kunnostuksella on säädöksissä tarkoitettu toimea, jonka avulla tuote tai sen osa palautetaan käyttökelpoiseksi sen uudelleenkäyttöä varten; käyttötarkoituksen muutoksella toimea, jonka seurauksena tuote tai sen osa käytetään jokseenkin sellaisenaan eri tarkoitukseen tai sovelluskohteeseen kuin mihin se oli alun perin suunniteltu; käyttötarkoituksen muutoksen valmistelulla toimea, jolla tuotetta tai sen osaa valmistellaan niin, että sitä voidaan käyttää

eri tarkoitukseen tai sovelluskohteeseen kuin mihin se oli alun perin suunniteltu; ja uudelleentalmistuksella toimea, jonka avulla käytetty tuote tai sen osa esimerkiksi puhdistetaan, puretaan, kunnostetaan ja kootaan uudelleen niin, että tuotteen tai sen osan suorituskyky tai toimintakunto voidaan palauttaa ja sitä voidaan käyttää samaan tarkoitukseen kuin mihin se oli alun perin suunniteltu.

2.1.2 Yleiset kiertotaloutta edistävät velvollisuudet

10 § Tarpeettoman kulutuksen vähentäminen (uusi pykälä)

Jokaisen on pyrittävä välttämään tarpeetonta kulutusta.

Pykälässä säädettäisiin jokaisen velvollisuudesta pyrkiä välttämään tarpeetonta kulutusta. Vastaavaa säännöstä ei sisälly voimassa olevaan lainsäädäntöön. Säännöksellä pyrittäisiin vaikuttamaan kulutustottumuksiin ja asenteisiin. Säännös kohdistuisi poikkeuksetta jokaiseen yksilöön ja yhteisöön, mikä osaltaan korostaisi perustuslain 20 §:n mukaista kaikille kuuluvaa vastuuta ympäristöstä. Luonteeltaan velvollisuus olisi julistuksenomainen, eikä se asettaisi sitovaa oikeudellista velvollisuutta kenellekään toimia tietyllä tavalla yksittäisessä tilanteessa.

Kiertotaloutta voidaan edistää erilaisilla toimilla ennen tuotteen tai palvelun hankintaa, sen käytön aikana ja sen käytön jälkeen, ja kulutus on tärkeä osa kiertotaloutta¹². Suomessa kulutus ylittää luonnon kantokyvyn noin nelinkertaisesti¹³. Tilanteesta riippuen tarpeetonta kulutusta on mahdollista välttää osaltaan kiertotalouden mukaisilla liiketoiminta- ja käyttäytymismalleilla, jotka voivat perustua esimerkiksi kulutustason kohtuullistamiseen, jakamistalouden ratkaisuihin, käytetyn tuotteen hankkimiseen uuden sijaan ja tarpeettomien hankintojen välttämiseen, pitkäikäisten ja kestävien tuotteiden valmistukseen ja käyttöön, tuotteiden käyttöä pidentämiseen huolto- ja korjaustoimilla taikka palveluiden hankkimisella tuotteiden sijaan.

12 Euroopan ympäristökeskus: [Accelerating the circular economy in Europe – State and outlook 2024](#), s. 14–16, 65–78.

13 Niko Soinen ja Lassi Linnanen 2025: Rakenteellinen ylikulutus. [Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta](#).

11 § Kiertotalouden etusijajärjestys (vrt. jätelain 8 §)

Kaikessa toiminnassa on ensisijaisesti edistettävä tuotteen uudelleenkäyttöä ja pidennettävä tuotteen käyttöikää sekä ehkäistävä muulla tavoin jätteen syntymistä ja vähennettävä vaarallisten ja muiden haitallisten aineiden määrää tai syntyvän jätteen haitallisia ympäristö- ja terveysvaikutuksia.

Jos jätettä syntyy, sen käsittelyssä on noudatettava seuraavaa jätehierarkiaa:

1. valmistelu uudelleenkäyttöä varten,
2. mahdollisimman korkealaatuinen kierrätys,
3. hyödyntäminen muulla tavoin, mukaan lukien hyödyntäminen energiana,
4. loppukäsittely.

Yrityksen tai yhteisön, jonka toiminnassa syntyy jätettä tai joka kerää tai käsittelee jätettä, on noudatettava jätehierarkiaa sitovana velvoitteena siten, että saavutetaan elinkaaren aikaiset vaikutukset huomioon ottaen lain tarkoituksen kannalta paras lopputulos.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetuista toimista jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi sekä siitä, mitä 2 momentissa tarkoitettua vaihtoehtoa jätteen käsittelemiseksi on noudatettava. Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi antaa jätelajikohtaisia säännöksiä uudelleenkäytön valmistelua, kierrätystä ja muuta hyödyntämistä koskevista määrällisistä tavoitteista ja velvollisuuksista.

Pykälässä säädettäisiin kiertotalouden etusijajärjestyksestä, joka ohjaisi lain nojalla tapahtuvaa norminantoa, suunnitelmien laatimista, sekä muuta viranomaisten päätöksentekoa ja ohjausta, kuten ehdotetun lain ja ympäristönsuojelulain mukaisia hyväksymismenettelyjä ja niissä annettavien määräysten sisältöä.

Pykälän 1 momentti vastaisi nykyisen jätelain 8 §:n 1 momentin jätteen synnyn ehkäisyä koskevaa säännöstä ja tarkentaisi sitä. Momentti olisi oikeudellisesti velvoittava, ja sillä pantaisiin täytäntöön osin jätedirektiivin 4 artikla. Jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen olisi ensisijainen velvollisuus varsinaisiin

jätehuoltotoimiin verrattuna. Kaikessa toiminnassa olisi ensisijaisesti edistettävä tuotteen uudelleenkäyttöä ja pidennettävä tuotteen käyttöikää sekä ehkäistävä muulla tavoin jätteen syntymistä ja vähennettävä vaarallisten ja muiden haitallisten aineiden määrää tai syntyvän jätteen haitallisia ympäristö- ja terveysvaikutuksia. Muutoksella korostettaisiin tuotteiden uudelleenkäytön merkitystä jätteen synnyn ehkäisyssä, mikä ilmentäisi siirtymää jätesäätelystä kohti koko elinkaaren huomioon ottavaa kiertotaloussäätelyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kaikkia toimijoita sitovasta jätehuollon hierarkiasta. Pykälä korvaisi jätelain 8 §:n sen jätehuoltoa koskevilta osin. Pykälällä pantaisiin osaltaan täytäntöön jätedirektiivin 4 artiklan mukainen jätehierarkia.

Jätehierarkia velvoittaisi sellaisenaan kaikkia, joiden toiminnassa syntyy jätettä taikka jotka keräävät tai käsittelevät jätettä, kuten teollista tuotantoa, kauppaa ja palveluita sekä jätteitä käsitteleviä yrityksiä ja yhteisöjä, mukaan lukien tuottaja-yhteisöt sekä kunnat ja niiden jätelaitokset.

Jätehierarkiassa ensimmäisenä olisi jätteen valmistelu uudelleenkäyttöön. Valmistelulla uudelleenkäyttöön tarkoitetaan jätteen tarkistamista, puhdistamista tai korjaamista siten, että käytöstä poistettu tuote tai sen osa voidaan käyttää uudelleen ilman muuta esikäsittelyä.

Jätehierarkiassa toisena olisi mahdollisimman korkealaatuinen kierrätys. Kierrätyksen laadukkuudella on merkitystä kierrätyksellä saavutettavien ympäristöhyötyjen ja kokonaistaloudellisuuden kannalta. Voimassa olevaan lakiin verrattuna ehdotetun täsmennyksen tarkoituksena on edistää kierrätettävän materiaalin mahdollisimman korkealaatuista käyttöä kiertotalouden kannalta. Nykyisin merkittävä osa kierrätyksestä toteutuu tavalla, joka estää kierrätysmateriaalin myöhemmän käytön tai tekee sen käytännössä hyvin hankalaksi. Ongelmana on myös se, että kierrätysmateriaali ohjautuu matala-arvoisempiin käyttökohteisiin, jotka eivät vastaa sitä potentiaalia, joka materiaalilla esimerkiksi sen teknisten ominaisuuksien puolesta on. Materiaalin kierrätys esimerkiksi ei-kierrätettäväksi tuotteeksi taikka käyttö maarakentamisessa hankaloittaa sen jatkokäyttöä. Säännöksessä tarkoitettua laadukasta kierrätystä olisi kierrättäminen tavalla, joka säilyttää materiaalin keskeiset ominaisuudet tuottaen raaka-ainetta, jota voidaan hyödyntää sen alkuperäisessä tai jalostusarvoltaan vastaavassa tai korkeammassa käyttötarkoituksessa sekä on kokonaisuutena luonnonvarojen käytön kannalta kestävä ja minimoi materiaali- ja energiahukan. Säännöksen edellyttämä mahdollisimman korkealaatuinen kierrätystapa olisi arvioitava tapauskohtaisesti. Mikäli korkealaatuinen kierrätys ei ole mahdollista, on jäte ohjattava alemman tason kierrätykseen. Kierrätystä olisi esimerkiksi eloperäisen aineksen kompostointi tai

mädättäminen ja sen kiertoon saattaminen maanparannustarkoituksessa, mutta ei jätteen hyödyntäminen energiana eikä jätteen valmistaminen polttoaineeksi tai maantäyttöön käytettäväksi aineeksi.

Kolmantena jätehierarkiassa olisi muu hyödyntäminen, kuten jätteen poltto energiakäyttötarkoituksessa ja jätteen hyödyllinen käyttö maantäytössä, samoin kuin jätteen valmistelu polttoaineeksi tai maantäyttöaineeksi. Jätteen käyttö kaatopaikalla voitaisiin katsoa hyödyntämiseksi vain, jos tällaisen tai vastaavan materiaalin käyttö on välttämätöntä kaatopaikkarakenteiden teknisen vaatimuksen mukaisuuden saavuttamiseksi.

Viimesijainen jätehuoltovaihtoehto olisi jätteen loppukäsittely, kuten sijoittaminen kaatopaikalle.

Ehdotetun 3 momentin mukaan yrityksen tai yhteisön, jonka toiminnassa syntyy jätettä tai joka käsittelee jätettä, olisi noudatettava jätehierarkiaa sitovana velvoitteena siten, että saavutetaan elinkaaren aikaiset vaikutukset huomioon ottaen lain tarkoituksen kannalta paras lopputulos. Verrattuna jätelain 8 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan velvollisuus koskee kaikkea tuotantoa, jossa syntyy jätettä, ehdotetun säännöksen mukaan velvollisuus koskisi kaikkea toimintaa, jossa syntyy jätettä. Muutos merkitsisi käytännössä sitä, että esimerkiksi kaupan alan toimijat tulisivat velvollisuuden piiriin.

Jätehierarkian soveltamisen lähtökohtana olisi jatkossakin tuotteen koko elinkaaren aikaisten vaikutusten tarkastelu. Eri käsittelyvaihtoehtoja tulisi verrata toisiinsa lain tarkoituksen kannalta. Vaikka jokaisen jätevirran tai -erän osalta lähtökohtaisesti pyritään valitsemaan hierarkiassa mahdollisimman korkealle sijoittuva käsittelytapa, alemmalla tasolla oleva vaihtoehto voi toteuttaa kokonaisuutena arvioiden paremmin lain tarkoitusta. Jätedirektiivin 4 artiklan mukaan jätehierarkian soveltamisessa on pyrittävä ympäristön kannalta parhaaseen mahdolliseen kokonaistulokseen, mikä voi edellyttää tiettyjen jätevirtojen osalta hierarkiassa alempana olevan käsittelytavan valitsemista, kun tämä on elinkaariajattelun mukaisesti perusteltua tällaisen jätteen syntymistä ja jätehuoltoa koskevien kokonaisvaikutusten osalta. Esimerkiksi yksin taloudelliset perustelut eivät kuitenkaan oikeuttaisi poikkeamaan esimerkiksi laadukkaasta kierrätyksestä, vaan kokonaisarviointin perusteella olisi tunnistettava ympäristön kannalta paras lopputulos. Elinkaariajattelun soveltaminen ei välttämättä tarkoita määrämuotoisten elinkaarilaskelmien tekemistä, mutta merkittävien jäte-erien osalta kokonaisvaikutusten arvioinnissa on usein tarpeen soveltaa elinkaarilaskelmiin pohjautuvia menetelmiä. Tilanteessa, jossa jätehierarkiassa ylimpänä olevasta käsittelytavasta poikettaisiin perustuen elinkaaren aikaisiin kokonaisvaikutuksiin, poikkeamista olisi

lähtökohtaisesti rajattava esimerkiksi sen suhteen, kuinka monta jätehierarkian tasoa kiertotalouden kannalta heikompaa menettelyä joudutaan hyödyntämään sekä sen suhteen, kuinka merkittävä poikkeaminen on ajalliselta kestoltaan ja määrällisesti. Ajallisesti pitkäkestoisissa tilanteissa jätehierarkiaa parhaiten toteutavaa käsittelytapaa olisi arvioitava uudelleen kohtuullisin määrävälein.

Pykälässä ehdotettu kiertotalouden etusijajärjestys olisi otettava huomioon perusteena kiertotalouden kannalta myönteiselle laintulkinnalle muussa lainsäädännössä. Useat voimassa olevat säännökset eri laeissa ovat muodostuneet aikana, jolloin tuotannon ja kulutuksen tavat ovat olleet lineaarisia. Tavoite siirtyä kiertotalouden mukaisiin liiketoimintamalleihin, joissa ehkäistään jätteen syntyä ja noudatetaan jätehierarkiaa, olisi otettava huomioon muun ohella immateriaali-oikeuksia koskevaa lainsäädäntöä sovellettaessa. Esimerkiksi tekijänoikeuksia olisi tulkittava tavalla, joka ei muodostaisi estettä kiertotalouteen perustuville liiketoimintamalleille, kuten tuotteiden uudelleenkäytölle ja jätteiden valmistelulle uudelleenkäyttöön.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin valtioneuvoston valtuudesta antaa asetuksella tarkempia säännöksiä jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisestä sekä jätehierarkiasta. Esimerkiksi EU:n pakkaus- ja pakkausjäteasetus edellyttää jäsenvaltioiden toteuttavan toimia, joilla pyritään ehkäisemään pakkausjätteen syntymistä ja minimoimaan pakkausjätteen ympäristövaikutukset, jotta saavutetaan muun muassa jäsenvaltioille asetettu pakkausjätteen määrän vähentämistavoite. Tavoitteena on, että verrattuna vuoden 2018 määrään pakkausjätettä syntyy asukasta kohti 5 % vähemmän vuonna 2030, 10 % vähemmän vuonna 2035 ja 15 % vähemmän vuonna 2040. Tarkempia säännöksiä voitaisiin antaa esimerkiksi tuoteryhmäkohtaisesti. Valtuuden nojalla voitaisiin säätää tarkemmin muun ohella uudelleenkäytön valmistelun ja kierrätyksen ensisijaisuudesta tiettyjen jätejakeiden osalta. Valtioneuvosto voisi säätää myös uudelleenkäytön valmistelua, kierrätystä tai muuta hyödyntämistä koskevista määrällisistä tavoitteista ja velvollisuuksista.

12 § Tuotteen suunnittelu (vrt. jätelain 9.1 § 5–7 k)

Tuote on suunniteltava niin, että se on resurssitehokas, sillä on pitkä käyttöikä, se voidaan korjata ja päivittää sekä käyttää uudelleen. Tuotteesta ja sen käytöstä syntyvä jäte on pidettävä mahdollisimman vähäisenä ja helposti kierrätettävänä.

Tuotteesta tai siitä syntyvästä jätteestä ei saa aiheutua vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle tai roskaantumista eikä tarpeetonta haittaa tai vaikeutta jätehuollon järjestämiselle.

[Tarvittavat viittaukset EU-säädöksiin siltä osin kuin niissä säädetään 1–2 momenttiin verrattuna lisäksi tai poiketen.]

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1–2 momentissa tarkoitetuista tuotteen suunnitteluun liittyvistä velvollisuuksista.

Ehdotetut 12–19 §:t tuotteita koskevista huolehtimisvelvollisuuksista ja kielloista korvaisivat nykyisen jätelain 9 ja 10 §:n. Tuotteita koskevan sääntelyn jakamisella eri pykäliin pyritään selkeyttämään sääntelyä. Ehdotetut säännökset muodostaisivat oikeusperustan yksittäisiä tuotteita tai tuotantotoimintaa koskevalle norminannolle ja hallinnollisessa hyväksymismenettelyssä annettaville lupamääräyksille. Kansalliseen lakiin tulevan ja asetusten antamisen pohjana toimivan yleisen tuotesääntelyn on perustuslain tulkintaa koskevan linjauksen (PeVL 58/2010 vp) mukaan oltava toimijoita sellaisenaan suoraan velvoittavaa ja myös pantavissa toimeen käytössä olevin valvontatoimin ja seuraamuksin.

Jätedirektiivin 8 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat toteuttaa tarvittavia toimenpiteitä edistääkseen tuotteiden suunnittelua siten, että voidaan vähentää tuotteiden ympäristövaikutuksia ja jätteiden syntymistä tuotannon ja sitä seuraavan tuotteiden käytön aikana ja että varmistetaan, että jätteenä muuttuneiden tuotteiden hyödyntäminen ja loppukäsittely tapahtuu direktiivin mukaisesti. Tällaisilla toimenpiteillä voidaan edistää esimerkiksi sellaisten tuotteiden tai tuotteiden osien kehittämistä, tuotantoa ja markkinointia, jotka ovat monikäyttöisiä, kierrätettyjä materiaaleja sisältäviä, teknisesti kestäviä ja helposti korjattavia ja jotka jätteenä muuttuessaan soveltuvat valmisteltaviksi uudelleenkäyttöön ja kierrätettäväksi jätehierarkian asianmukaisen täytäntöönpanon helpottamiseksi. Toimenpiteissä on otettava huomioon tuotteiden vaikutus koko niiden elinkaaren ajan, jätehierarkia

ja tarvittaessa mahdollisuus useaan kertaan kierrättämiseen. Jätedirektiivin yleisen tuotteita koskevan sääntelyn lisäksi esimerkiksi EU:n akkuasetus sekä pakkaus- ja pakkausjäteasetus sisältävät tuotteita koskevaa sääntelyä, jota on noudatettava ehdotettujen 12–19 §:n lisäksi tai niiden sijaan. Lain tuotteita koskeviin pykäliin sisällytettäisiin tarvittavat viittaukset tuoteryhmäkohtaisiin EU-säädöksiin.

Ehdotettu 12 § koskisi tuotteen suunnittelua. Säännös vastaisi pääpiirteissään nykyisen jätelain 9 §:n 1 momentin 5–7 kohtia.

Pykälän 1 momentin mukaan tuote olisi suunniteltava niin, että se on resurssi-
tehokas, sillä on pitkä käyttöikä, se voidaan korjata ja päivittää sekä käyttää uudelleen. Päivitettävyydellä tarkoitettaisiin mahdollisuutta vaihtaa laitteiden ja koneiden osia uudempiin ja modernimpiin (ns. modulaarisuus) tai esimerkiksi laitteen digitaalisten toimintojen päivittämistä. Kohdassa tarkoitettu tuotteiden kestävyys koskisi tuotteen elinkaarta ja käyttöikää, millä pyrittäisiin ehkäisemään tuotteiden suunniteltua vanhentumista. Lisäksi tuotteesta ja sen käytöstä syntyvän jätteen määrä olisi pidettävä mahdollisimman vähäisenä ja jätteen olisi oltava mahdollisimman helposti kierrätettävää. Tuotteen kierrätettävyyttä tarkoitaisi esimerkiksi mahdollisimman homogeenisten materiaalien käyttöä tuotteissa tai sitä, että käytettäessä eri materiaaleja nämä olisivat jätehuoltovaiheessa helposti tunnistettavissa ja erotettavissa toisistaan.

Pykälän 1 momentti soveltuisi myös kriittisiä raaka-aineita sisältäviin tuotteisiin, joista nykyisin säädetään erikseen jätelain 9 §:n 1 momentin 7 kohdassa. Kriittisten raaka-aineiden merkitys on kasvanut viime vuosina. Jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohdan c alakohdassa edellytetään, että jäsenvaltio kohdistaa kriittisiä raaka-aineita sisältäviin tuotteisiin toimenpiteitä, jottei kyseisistä materiaaleista tulisi jätettä. Lisäksi jätedirektiivin muutosdirektiivin ((EU) 2018/851) johdanto-osan 37 perustelukappaleessa jäsenvaltioita kehoitetaan toteuttamaan toimenpiteitä merkittäviä määriä kriittisiä raaka-aineita sisältävän jätteen parhaan mahdollisen jätehuollon tason saavuttamiseksi. Kriittiset raaka-aineet on lueteltu kriittisiä raaka-aineita koskevan asetuksen ((EU) 2024/1252) liitteen II jaksossa 1.

Pykälän 2 momentin mukaan tuotteesta tai siitä syntyvästä jätteestä ei saisi aiheutua vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle tai roskaantumista eikä tarpeetonta haittaa tai vaikeutta jätehuollon järjestämiselle.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantoa koskeva valtuussäännös. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin tuotteen päivitettävyydestä, korjattavuudesta tai uudelleenkäytettävyydestä ja niitä koskevista velvoitteista. Säännöksen nojalla voitaisiin esimerkiksi säätää, että tietyn tuotteen tai

tuoteryhmän on oltava päivitettävissä tai korjattavissa tietyn määräajan tuotteen markkinoille saattamisesta, tai että tuotteessa on sen uudelleenkäytettävyyden varmistamiseksi oltava jokin tietty ominaisuus.

13 § Tuotteen valmistus (vrt. jätelain 9.1 § 1–3 k)

Tuotteen valmistuksessa on käytettävä säästeliäästi raaka-aineita ja materiaaleja. Raaka-aineina on käytettävä jätteitä, jätteestä valmistettuja raaka-aineita tai käytettyjä tuotteita tai niiden osia silloin, kun niitä on saatavilla ja ne soveltuvat tuotteen valmistukseen. Tuotteen valmistuksessa on vältettävä ympäristölle ja terveydelle haitallisia aineita sisältävien raaka-aineiden käyttöä ja ne on korvattava haitattomammilla silloin, kun niitä on kohtuudella saatavissa.

Tuotantomenetelmä on valittava siten, että valmistuksessa syntyy mahdollisimman vähän jätettä ja syntyvä jäte on terveydelle ja ympäristölle mahdollisimman haitatonta.

[Tarvittavat viittaukset EU-säädöksiin siltä osin kuin niissä säädetään 1–2 momenttiin verrattuna lisäksi tai poiketen.]

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1–2 momentissa tarkoitetuista velvollisuuksista, mukaan lukien velvollisuudesta käyttää tuotteen valmistuksessa raaka-aineena jätettä tai jätteestä valmistettua raaka-ainetta.

Ehdotetussa 13 §:ssä säädettäisiin tuotteen valmistajan tuotteen valmistusta koskevista velvollisuuksista. Pykälä vastaisi pääpiirteissään nykyisen jätelain 9 §:n 1 momentin 1–3 kohtia.

Pykälän 1 momentin mukaan tuotteen valmistajan olisi käytettävä säästeliäästi raaka-aineita ja materiaaleja (materiaalitehokkuuden periaate). Valmistuksessa raaka-aineina olisi käytettävä jätteitä, jätteestä valmistettuja raaka-aineita tai käytettyjä tuotteita tai niiden osia silloin, kun niitä on saatavilla, ja ne soveltuvat tuotteen valmistukseen (substituutioperiaate). Valmistuksessa olisi vältettävä ympäristölle ja terveydelle haitallisia aineita sisältävien raaka-aineiden käyttöä ja ne on korvattava haitattomammilla silloin, kun niitä on kohtuudella saatavissa.

Pykälän 2 momentin mukaan tuotantomenetelmä olisi valittava siten, että valmistuksessa syntyy mahdollisimman vähän jätettä ja syntyvä jäte olisi terveydelle ja ympäristölle mahdollisimman haitatonta.

Pykälän 3 momentissa olisi tarvittavat viittaukset tuoteryhmäkohtaiseen EU-lainsäädäntöön.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantoa koskeva valtuussäännös, jonka nojalla voitaisiin säätää esimerkiksi niin sanotuista käyttöosuusvelvoitteista. Säännöksen nojalla esimerkiksi voitaisiin panna täytäntöön Euroopan unionin direktiiveistä mahdollisesti johtuvat taikka kansallisesti asetettavat käyttöosuusvelvoitteet, jotka edellyttävät tiettyä vähimmäismäärää jäteraaka-ainetta tuotteessa ja voivat kohdistua jokaiseen yksittäiseen tuotteeseen tai johonkin tuoteryhmään kokonaisuutena.

14 § Tuotteen korjattavuus (vrt. jätelain 9.2 § 4 k)

Tuotteen valmistajan on huolehdittava siitä, että saatavilla on varaosia, käyttöohjeet, tekniset tiedot taikka muut välineet, laitteet tai ohjelmistot, jotka mahdollistavat tuotteen laadukkaan korjauksen ja turvallisen uudelleenkäytön.

[Viittaukset EU-säädöksiin siltä osin kuin niissä säädetään 1 momenttiin verrattuna lisäksi tai poiketen.]

Pykälän mukaan tuotteen valmistajan olisi huolehdittava siitä, että saatavilla on varaosia, käyttöohjeet, tekniset tiedot taikka muut välineet, laitteet tai ohjelmistot, jotka mahdollistavat tuotteen laadukkaan korjauksen ja turvallisen uudelleenkäytön. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohdan e alakohta toimenpiteistä tuotteiden korjauksen ja uudelleenkäytön mahdollistamiseksi.

Pykälän 2 momentissa olisi tarvittavat viittaukset EU-säätelyyn, esimerkiksi akkuasetukseen.

15 § Varaosien ja työkalujen tarjoaminen kohtuulliseen hintaan (vrt. OM julkaisu 2025:48¹⁴)

Jos valmistaja tarjoaa varaosia ja työkaluja tavaroiden korjaamista edistävistä yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivien (EU) 2019/771 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1799 (tavaroiden korjaamisdirektiivi) liitteessä II mainittujen säädösten soveltamisalaan kuuluvia tavaroita varten, varaosia ja työkaluja on tarjottava sellaiseen kohtuulliseen hintaan, joka ei estä tavaroiden korjaamista.

Valmistajalla tarkoitetaan kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista, direktiivin (EU) 2020/1828 ja asetuksen (EU) 2023/1542 muuttamisesta sekä direktiivin 2009/125/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1781 (ekosuunnitteluasetus) 2 artiklan 42 alakohdassa tarkoitettua valmistajaa.

[Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 1 momentissa tarkoitettua varaosan ja työkalun kohtuullisesta hinnasta.]

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valmistajan velvollisuudesta eräissä tilanteissa tarjota varaosia ja työkaluja. Velvollisuus kytkeytyisi tavaroihin, jotka kuuluvat tavaroiden korjaamisdirektiivin liitteessä II mainittujen säädösten soveltamisalaan. Varaosia ja työkaluja olisi tarjottava sellaiseen kohtuulliseen hintaan, joka ei estä tavaroiden korjaamista. Varaosien ja työkalujen käyttäjäryhminä voisivat olla sekä toiset elinkeinonharjoittajat että kuluttajat itse.

Pykälän 2 momentissa määritellään valmistaja. Valmistajalla tarkoitetaan ekosuunnitteluasetuksen 2 artiklan 42 alakohdassa tarkoitettua valmistajaa. Pykälän noudattamista valvoisi Lupa- ja valvontavirasto [jätelain 24 §:n korvaavan pykälän 1 momentin] nojalla yleisenä valvontaviranomaisena. Pykälällä pannaan täytäntöön tavaroiden korjaamisdirektiivin 5 artiklan 4 kohta.

14 Kuluttajasuojalain uudistaminen vihreän siirtymän edistämiseksi. Työryhmän mietintö 2025:48. Sääntelyn on määrä tulla voimaan vuonna 2026.

[Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantoa koskeva valtuussäännös.]

16 § Kielletyt sopimusehdot ja käytännöt (vrt. OM mietintö 2025:48¹⁵)

Valmistaja ei saa käyttää sellaisia sopimuslausekkeita, laitteistoja tai ohjelmistotekniikoita, jotka estävät tavaroiden korjaamisdirektiivin liitteessä II lueteltujen Euroopan unionin säädösten soveltamisalaan kuuluvien tavaroiden korjaamisen, ellei tällaisten sopimuslausekkeiden, laitteistojen tai ohjelmistotekniikoiden käyttäminen ole perusteltua teollis- ja tekijänoikeuksien suojelemiseksi tai muusta perustellusta syystä.

Valmistaja ei saa estää riippumattomia korjaajia käyttämästä alkuperäisiä tai käytettyjä varaosia, yhteensopivia varaosia ja 3D-tulostuksesta peräisin olevia varaosia, jos kyseiset varaosat ovat laissa asetettujen vaatimusten, kuten tuoteturvallisuusvaatimusten tai teollis- ja tekijänoikeuksien, mukaisia.

[Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 1 momentissa tarkoitetuista kielletyistä sopimusehdoista ja 2 momentissa tarkoitetuista kielletyistä käytännöistä.]

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin eräistä kielletyistä sopimuslausekkeista, laitteistoista ja ohjelmistotekniikoista. Momentin mukaan valmistaja ei saisi käyttää sellaisia sopimuslausekkeita, laitteistoja tai ohjelmistotekniikoita, jotka estävät tavaroiden korjaamisdirektiivin liitteessä II lueteltujen Euroopan unionin säädösten soveltamisalaan kuuluvien tavaroiden korjaamisen. Kielto ei kuitenkaan koskisi tilannetta, jossa tällaisten sopimuslausekkeiden, laitteistojen tai ohjelmistotekniikoiden käyttäminen on perusteltua teollis- ja tekijänoikeuksien suojelemiseksi. Tällaisten sopimuslausekkeiden, laitteistojen ja ohjelmistotekniikoiden käyttö voisi olla sallittua myös muusta perustellusta syystä.

15 Kuluttajasuojalain uudistaminen vihreän siirtymän edistämiseksi. Työryhmän mietintö 2025:48. Sääntelyn on määrä tulla voimaan vuonna 2026.

Pykälän 2 momentin mukaan valmistaja ei saisi estää riippumattomia korjaajia käyttämästä alkuperäisiä tai käytettyjä varaosia, yhteensopivia varaosia ja 3D-tulostuksesta peräisin olevia varaosia, jos kyseiset varaosat ovat laissa asetettujen vaatimusten, kuten tuoteturvallisuusvaatimusten tai teollis- ja tekijänoikeuksien, mukaisia.

[Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantoa koskeva valtuussäännös.]

Pykälän noudattamista valvoisi Lupa- ja valvontavirasto [jätelain 24 §:n korvaavan pykälän 1 momentin] nojalla yleisenä valvontaviranomaisena. Pykälällä pannaan täytäntöön tavaroiden korjaamisdirektiivin 5 artiklan 6 kohta.

17 § Tuotteen merkinnät ja tiedottaminen (vrt. jätelain 9.2 § 1–3 k)

Tuotteen valmistajan on tarpeen mukaan huolehdittava siitä, että:

1. tuotteessa on sen ominaisuuksia selventävät ja käyttöä, lajittelua, uudelleenkäyttöä, jätehuoltoa ja tuottajavastuun kohdentamista helpottavat merkinnät tai että siihen liitetään tiedot näistä seikoista;
2. tuotteen käyttäjille tiedotetaan tuotteeseen tehdyistä merkinnöistä ja niiden merkityksestä sekä lajittelun, uudelleenkäytön ja jätehuollon järjestelyistä;
3. jätehuollon toimijoille annetaan tarpeelliset tiedot tuotteen tai sen osien uudelleenkäytöstä, purkamisesta ja kierrätyksestä sekä vaarallisten aineiden ja osien sijainnista tuotteessa.

[Tarvittavat viittaukset EU-säädöksiin siltä osin kuin niissä säädetään 1 momenttiin verrattuna lisäksi tai poiketen.]

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 1 momentissa tarkoitetusta tuotteen merkintää tai tiedottamista koskevasta velvollisuudesta.

Pykälä koskisi tuotteen valmistajan velvollisuutta merkitä ja tiedottaa tuotteesta, ja se vastaisi pääpiirteissään jätelain 9 §:n 2 momenttia.

Momentin 1 kohdassa tuotteen valmistaja veloitettaisiin tarpeen mukaan huolehtimaan siitä, että tuotteessa on sen ominaisuuksia selventävät ja käyttöä, lajittelua, uudelleenkäyttöä, jätehuoltoa ja tuottajavastuun kohdentamista helpottavat merkinnät tai muut vastaavat tiedot. Momentin 2 kohdan mukaan tuotteen valmistajan olisi tarpeen mukaan huolehdittava myös siitä, että tuotteen käyttäjille tiedotetaan merkinnöistä ja niiden merkityksestä sekä lajitteluun, uudelleenkäyttöön ja jätehuoltoon liittyvistä järjestelyistä. Momentin 3 kohdan mukaan jätehuollon toimijoille olisi annettava näiden tehtävien kannalta tarpeelliset tiedot. Säännöksillä pannaan täytäntöön laajennettuun tuottajavastuuseen liittyvä jätedirektiivin 8 artiklan 1 kohta. Kuten nykyisin, kansallista säännöstä ei rajattaisi koskemaan vain tuottajavastuujärjestelmien piirissä olevia tuotteita ja jätteitä. Tiedotusvelvollisuus toteutettaisiin tapauksen mukaan tuotteeseen tai sen pakkaukseen sisällytetyillä tiedoilla sekä esimerkiksi myymälässä tapahtuvalla erillisellä tiedottamisella ja ohjauksella.

Pykälän 2 momenttiin tulisi tarvittavat viittaukset tuoteryhmäkohtaiseen EU-säätelyyn. (Esimerkiksi pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen 12 ja 13 artikloissa on tarkempia määräyksiä pakkausten merkinnöistä ja jätteenkeräysastioiden merkitsemisestä pakkausjätteen keräystä varten.)

18 § Tuotteen markkinoille saattajan ja jakelijan velvollisuudet (vrt. jätelain 9.3 §)

Tuotteen markkinoille saattajan ja jakelijan on mahdollisuuksien mukaan varmistuttava siitä, että tuote täyttää 12–14 §:ssä sekä 17 §:ssä säädetty vaatimukset.

[Tarvittavat viittaukset EU-säädöksiin siltä osin kuin niissä säädetään 1 momenttiin verrattuna lisäksi tai poiketen.]

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tuotteen markkinoille saattajan ja jakelijan velvollisuudesta mahdollisuuksien mukaan varmistua siitä, että tuote täyttää 12–14 §:ssä sekä 17 §:ssä säädetty vaatimukset.

Pykälän 2 momentti sisältäisi tarvittavat viittaukset EU-säätelyyn. Esimerkiksi akkuasetuksessa on tuotteen jakelijaan kohdistuvia ehdottomia vaatimuksia tuotteiden vaatimustenmukaisuuden varmistamisesta.

19 § Tuotteen kieltäminen ja käytön rajoittaminen (vrt. jätelain 9.4 §)

Jos tuotteen valmistuksessa, käytössä tai käytöstä poistamisessa syntyy jätettä, jonka on todettu tai voidaan perustellusti odottaa aiheuttavan huomattavaa haittaa tai vaikeutta jätehuollon järjestämiselle taikka vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle, tuotteen valmistus, markkinoille saattaminen, vienti tai käyttö voidaan kieltää taikka sitä voidaan rajoittaa tai asettaa sille ehtoja.

[Tarvittavat viittaukset EU-säädöksiin siltä osin kuin niissä säädetään 1 momenttiin verrattuna lisäksi tai poiketen.]

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 1 momentissa tarkoitetusta kiellosta, rajoituksesta tai ehdosta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tuotteen kieltämisestä ja käytön rajoittamisesta tapauksessa, jossa tuotteen valmistuksessa, käytössä tai käytöstä poistamisessa syntyy jätettä, jonka on todettu tai voidaan perustellusti odottaa aiheuttavan huomattavaa haittaa tai vaikeutta jätehuollon järjestämiselle taikka vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle. Pykälä vastaisi sisällöltään nykyisen jätelain 9 §:n 4 momenttia. Pykälä mahdollistaisi lain yleisen valvontaviranomaisten eli Lupa- ja valvontaviraston ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tai markkina-valvontaviranomaisten toimenpiteet säännöksessä tarkoitetuissa tilanteissa.

[Pykälän 2 momentissa olisi tarvittavat viittaukset tuoteryhmäkohtaiseen EU-lainsäädäntöön.]

Pykälän 3 momentissa olisi valtuus säätää asetuksella tarkemmin 1 momentissa tarkoitetusta kiellosta, rajoituksesta tai ehdosta. Vastaavan jätelain säännöksen nojalla on esimerkiksi kielletty joidenkin muovia sisältävien kertakäyttöisten aterimien markkinoille saattaminen.

21 § Toimet käytettyjen tuotteiden uudelleenkäytön edistämiseksi (vrt. jätelain 52.1 §)

Käytettyjen tuotteiden ammattimainen keräys, kuljetus ja varastointi on järjestettävä siten, että tuotteet eivät tarpeettomasti rikkoonnu tai vaurioidu. Ehjät tai korjauskelpoiset tuotteet ja niiden osat on pidettävä erillään tai eroteltava jätteistä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä käytettyjen tuotteiden keräyksen ja siihen liittyvän varastoinnin ja kuljetuksen järjestelyistä.

Pykälän tarkoituksena olisi edistää käytettyjen tuotteiden ja niiden osien uudelleenkäyttöä. Pykälä vastaisi osin nykyisen jätelain 52 §:n 1 momenttia.

Pykälän 1 momentin mukaan käytettyjen tuotteiden ammattimainen keräys, kuljetus ja varastointi olisi järjestettävä siten, että tuotteet eivät tarpeettomasti rikkoonnu tai vaurioidu. Lisäksi ehjät tai korjauskelpoiset tuotteet ja niiden osat olisi pidettävä erillään tai eroteltava jätteistä. Pykälä olisi velvoittavuudeltaan yleinen, mikä merkitsisi muutosta verrattuna nykyisen jätelain 52 §:n 1 momenttiin, joka velvoittaa vain tuottajavastuujärjestelmän mukaisia tuottajia ja tuotteen jakelijoita. Ehdotettu säännös koskisi esimerkiksi käytettyjen huonekalujen kuljetuspalveluiden ja kuolinpesäirtaimistojen tyhjennyksiä. Pykälän siirtämisellä lain yleiseen osaan pyritään tukemaan ja valtavirtaistamaan uudelleenkäyttöä sekä sitä mahdollistavia toimenpiteitä. Pykälässä tarkoitettuja käytettyjä tuotteita olisivat käytössä olleiden tuotteiden lisäksi esimerkiksi käyttämättä jääneet tuotteet, jotka yhä soveltuisivat käyttötarkoitukseensa. Jos muu kuin ehjä tai korjauskelpoinen tuote (eli jäte) kuuluu tuottajavastuun piiriin, se olisi toimitettava tuottajayhteisön järjestämään jätehuoltoon.

Pykälään 2 momenttiin sisältyisi valtioneuvoston asetuksenantovaltuus koskien käytettyjen tuotteiden keräystä, siihen liittyvää varastointia ja kuljetuksen järjestelyitä.

2.1.3 Kiertotalouden edistäminen julkisissa hankinnoissa

22 § Hankintayksikön kiertotaloustavoitteet (uusi pykälä)

Laissa julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016), jäljempänä hankintalaki, taikka vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1398/2016) määritellyn hankintayksikön, jonka hankintojen kokonaisarvo ylittää 10 miljoonaa euroa vuodessa, on määriteltävä hankintoihin liittyvät strategiset kiertotaloustavoitteet ja kiertotalouden kannalta oleelliset hankinnat sekä sisällytettävä ne hankintastrategiaan tai muuhun soveltuvaan hankintayksikön tai organisaation asiakirjaan. Asiakirjaan on sisällytettävä organisaation suunnitelma osaamisen kehittämisestä kiertotalouden huomioon ottamiseksi julkisissa hankinnoissa.

Kiertotaloustavoitteet, kiertotalouden kannalta oleelliset hankinnat ja organisaation suunnitelma osaamisen kehittämisestä on päivitettävä vähintään neljän vuoden välein. Ne on julkaistava yleisessä tietoverkossa, ellei tästä poikkeamiseen ole painavaa syytä.

Pykälä muodostaisi yhdessä 23–26 §:ien kanssa kiertotalouslain julkisia hankintoja koskevan kokonaisuuden. Ehdotetut 22–26 §:t olisivat uusia verrattuna jätelakiin, ja niiden tarkoituksena olisi edistää kiertotaloutta julkisilla hankinnoilla. Mahdollisuus edistää kiertotaloutta julkisilla hankinnoilla tunnustetaan yleisesti. Kiertotalouslain valmistelua tukeneessa selvityksessä (Castrén & Snellman 2025) esitetään, että kiertotalouslakiin sisällytettäisiin säännös, joka velvoittaisi hankintayksiköt ottamaan kiertotalousnäkökohdat huomioon julkisissa hankinnoissa, sekä muut tarpeelliset säännökset esimerkiksi raportoinnista. Selvityksen mukaan siinä ehdotettu sääntely tukisi Suomen siirtymistä kohti kiertotaloutta samalla kun se tarjoaisi hankintayksiköille puitteet kiertotalousnäkökohtien systemaattiselle huomioimiselle ja toiminnan kehittämiselle julkisissa hankinnoissa.¹⁶

16 Asianajotoimisto Castrén & Snellman Oy: [Kiertotalouslaki ja julkiset hankinnat](#). Raportti 14.10.2025.

Ehdotetussa 22 §:ssä säädettäisiin hankintayksikön velvollisuudesta asettaa strategiset kiertotaloustavoitteet julkisille hankinnoille ja määritellä kiertotalouden kannalta oleelliset hankinnat hankintastrategiassaan tai muussa soveltuvassa asiakirjassa. Lisäksi pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta kuvata organisaation suunnitelma osaamisen kehittämisestä kiertotalouden huomioon ottamiseksi julkisissa hankinnoissa sekä velvollisuudesta päivittää soveltuvaa asiakirjaa määräajoin. Pykälässä tarkoitettulla hankintayksiköllä tarkoitettaisiin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016), jäljempänä hankintalaki, sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1398/2016) määriteltyjä hankintayksiköitä.

Pykälän tarkoituksena olisi julkisia hankintoja hyödyntäen edistää erityisesti kiertotalouden ja materiaalitehokkuuden edistymistä, jätteiden määrän ja haitallisuuden vähentymistä, materiaalikierron, kierrätyksen ja uudelleenkäytön lisääntymistä, tuotteen elinkaaren ja käyttöiän pidentymistä (huolto, päivitys, takuu-aika, varaosien saanti ja korjaus), käytön intensiteetin lisääntymistä (yhteiskäyttö ja vuokraus), uusiutumattomien luonnonvarojen käytön vähentymistä, uusiutuvien luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä haitallisten aineiden käytön vähentymistä.

Pykälän 1 momentin mukaan strategiset kiertotaloustavoitteet, kiertotalouden kannalta oleelliset hankinnat sekä kuvaus osaamisen kehittämisestä kiertotalouden huomioon ottamiseksi julkisissa hankinnoissa olisi sisällytettävä hankintastrategiaan tai muuhun soveltuvaan hankintayksikön tai organisaation asiakirjaan. Velvollisuudet rajattaisiin koskemaan julkisia hankintayksiköitä, joiden hankintojen kokonaisarvo ylittää 10 miljoonaa euroa vuodessa. Jotta yhtenä vuotena toteutettu suuri hankinta, esimerkiksi rakennushanke, ei vaikuttaisi ratkaisevasti soveltamisalan rajaukseen, hankintojen kokonaisarvo määritettäisiin kolmen edellisen vuoden keskiarvona. Näin varmistettaisiin, että pienimmät hankintayksiköt jäisivät soveltamisalan ulkopuolelle ja vähennettäisiin niihin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa. Vuoden 2023–2024 tilastojen perusteella 10 miljoonan euron raja sulki lain ulkopuolelle 80 kuntaa, 15 valtion virastoa tai laitosta ja jättäisi kuusi suurinta seurakunta- tai yhtymää soveltamisalan piiriin. Soveltamisala kattaisi 95 prosenttia kaikista julkisten hankintojen euromääräisistä hankinnoista. Hankintojen kokonaisarvon määrittämisessä otettaisiin huomioon kaikki hankintayksikön hankinnat. Määrittämisessä ei siis rajauduttaisi laskemaan yhteen vain EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja tai hankintalain kansallisen kynnysarvon ylittäviä liitteen E mukaisia palveluhankintoja. Kokonaisarvon laskennassa olisi käytettävä toteutuneita tietoja, jotka kerättäisiin kirjanpidosta tai julkisten hankintojen tietovarannon ostolasku-datasta. Hankintayksikön olisi määräajoin ja esimerkiksi organisaatiomuutosten yhteydessä selvitettävä, kuuluuko se ehdotetun pykälän soveltamisalan piiriin arvioimalla ylittääkö sen hankintojen kokonaisarvo 10 miljoonaa euroa vuodessa.

Strategisten kiertotaloustavoitteiden olisi mahdollisuuksien mukaan oltava mitattavia ja kiinnitetty ajallisesti tiettyyn tulevaisuuden vuoteen. Hankintayksiköt voisivat ottaa ekologiset tavoitteet laajemminkin huomioon asettaessaan tavoitteita ja laatiessaan hankintastrategiaa tai muuta soveltuvaa asiakirjaa, mikäli ne katsovat sen tarkoituksenmukaiseksi. Hankintayksikön olisi tunnistettava ne tyypilliset ja euromääräisesti merkittävät hankinnat, joissa kiertotalouteen liittyvät näkökohdat ovat olennaisia ja joissa ne olisi otettava huomioon. Hankintayksiköiden olisi sisällytettävä kiertotaloustavoitteet, kiertotalouden kannalta oleelliset hankinnat sekä kuvaus osaamisen kehittämisestä kiertotalouden huomioon ottamiseksi julkisissa hankinnoissa hankintastrategiaan tai muuhun soveltuvaan hankintayksikön tai organisaation asiakirjaan, jotta yksittäisten hankintojen kiertotalousvaatimusten valmistelu olisi suunnitelmallista ja asiantuntevaa. Hankintastrategian tai muun soveltuvan suunnitelma-asikirjan laatimisessa tukea voisivat tarjota esimerkiksi kansallinen julkisten hankintojen strategia, [valtioneuvoston periaatepäätös julkisten hankintojen ekologisista tavoitteista,¹⁷] kansallinen kiertotalouden strateginen ohjelma, toimialakohtaiset kiertotalouden tiekartat, kiertotaloushankintojen käsikirja ja muut ohjeet sekä hankintayksiköiden kesken tehtävä yhteistyö.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta päivittää kiertotaloustavoitteet, kiertotalouden kannalta oleelliset hankinnat ja osaamisen kehittämisen suunnitelma vähintään neljän vuoden välein. Tarvittaessa päivityksen voisi toteuttaa tiheämmälläkin aikavälillä. Määräaikainen päivittäminen tukisi tavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuuden säännöllistä tarkastelua sekä tiukentamista esimerkiksi tilanteessa, jossa markkinat ovat kehittyneet. Edellä mainitut tiedot olisi julkaistava yleisessä tietoverkossa, ellei tästä poikkeamiseen olisi painavaa syytä. Tavoitteiden, kiertotalouden kannalta oleellisten hankintojen ja osaamisen kehittämissuunnitelman julkistamisella yleisessä tietoverkossa luotaisiin osaltaan kannusteita sille, että hankintayksiköiden työ kiertotalouden edistämiseksi olisi riittävää. Julkistamisvelvollisuus yleisessä tietoverkossa tukisi sitä, että yhteiskunnan eri toimijoilla, kuten kiertotalousratkaisuja tarjoavilla yrityksillä, olisi mahdollisuus saada tietoa hankintayksiköiden kiertotaloustyön edistymisestä. Säädetyistä julkistamisvelvollisuudesta poikkeamiseen oikeuttava painava syy voisi liittyä esimerkiksi huoltovarmuuteen ja kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen liittyviin näkökohtiin. Poikkeusta olisi tulkittava suppeasti.

17 Valmisteilla.

Pykälän 2 momentissa säädetty päivittämis- ja julkistamisvelvollisuus ei kuitenkaan velvoittaisi hankintastrategian tai muun soveltuvan hankintayksikön tai organisaation asiakirjan päivittämiseen muilta kuin edellä mainituilta osin.

23 § Hankinnan valmistelu (uusi pykälä)

Hankintayksikön on EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa sekä hankintalain kansalliset kynnysarvot ylittävässä liitteen E mukaisessa palveluhankinnassa suunniteltava hankinta siten, että olennaiset kiertotalouteen liittyvät näkökohdat otetaan hankinnassa huomioon, ellei tästä ole perusteltua poiketa soveltuvan tuotteen tai palvelun puutteen tai muun painavan syyn johdosta.

Hankintayksiköt voivat soveltaa edellä 1 momentissa tarkoitettua menettelyä myös muissa kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa.

Pykälässä säädettäisiin toimenpiteistä, jotka hankintayksikön olisi tehtävä yksittäistä EU-kynnysarvon ylittävää hankintaa sekä hankintalain kansallisen kynnysarvon ylittävää liitteen E mukaista palveluhankintaa valmisteltaessa. Pykälässä hankintayksiköille säädettävät velvollisuudet kohdentuisivat hankintojen suunnitteluun, eikä niiden laiminlyönti siten muodostaisi valitusperustetta hankintapäätöksestä. Hankintalain liitteen E mukaisia palveluhankintoja ovat sosiaali- ja terveyspalveluiden ja eräiden koulutus- ja kulttuuripalveluiden sekä muiden erityisten palvelujen hankinnat. Hankintayksikön olisi selvitettävä keskeiset kiertotalouteen liittyvät näkökohdat ja suunniteltava hankinta siten, että kiertotalousnäkökohdat on mahdollista ottaa huomioon, ellei tästä poikkeamiselle ole objektiivista perustetta. EU-kynnysarvot tavara- ja palveluhankinnoissa sekä rakennus- ja käyttöoikeusurakoissa on annettu komission asetuksessa (EY) N:o 2083/2005. Kynnysarvoista säädetään kansallisesti hankintalaissa. Hankintalain 25 §:n mukaan liitteessä E tarkoitettujen sosiaali- ja terveyspalveluita koskevien hankintojen kansallinen kynnysarvo on 400 000 euroa ja muiden erityisiä palveluita koskevien hankintojen kynnysarvo 300 000 euroa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden ja muiden erityisten palveluhankintojen osalta on tarkoituksenmukaista soveltaa kansallisia kynnysarvoja, koska kansalliset direktiiviä alemmat kynnysarvot ovat jo huomattavan korkeita. Pykälässä hankintayksikölle säädettäviä velvollisuuksia olisi noudatettava myös sidosyksikköhankinnoissa.

Pykälän 1 momentin mukaan hankinta olisi suunniteltava siten, että olennaiset kiertotalouteen liittyvät näkökohdat voidaan hankinnassa ottaa huomioon, ellei tästä ole perusteltua syytä poiketa. Hankinnalla voi olla erityisesti seuraavia kiertotalouteen liittyviä näkökohtia: jätteiden määrä ja haitallisuus, kierrätettävyys ja uudelleenkäyttö, tuotteen elinkaari ja käyttöikä, yhteiskäyttö ja vuokraus, luonnonvarojen käyttö ja haitalliset aineet. Hankintaa suunniteltaessa olisi kiertotalousnäkökohtien tarkastelussa otettava huomioon 11 §:ssä säädetty kiertotalouden etusijajärjestys. Kiertotalousnäkökohdat konkretisoituisivat suunnittelussa hankintakriteereinä, kuten kierrätysraaka-aineelle asetettu minimivaatimus, vaatimus uudelleenkäytettyjen tuotteiden ja osien käytölle, kierrätettyyteen liittyvä sopimusehto tai vaatimus tuotteiden käyttöiästä, takuuajasta, huollosta, korjattavuudesta, varaosien saatavuudesta, päivitettävyydestä ja kierrätettyydestä. Omistamisen sijaan voitaisiin myös hyödyntää palvelumalleja. Vaihtoehtoisia kiertotalousmuuttujia ja hankintakriteereitä eri tuoteryhmille ja tuotteille on saatavilla esimerkiksi Motivan hallinnoimassa kriteeripankissa. Hankintayksikkö voisi oman hankintansa mukaan markkinakartoitukseen tai vuoropuheluun pohjautuen hyödyntää EU-ympäristömerkkiä, Pohjoismaista ympäristömerkkiä tai Euroopan unionin Green Public Procurement (GPP) -kriteereitä hankinnan kriteerinä.

Kiertotalouteen liittyvien näkökohtien arvioinnissa hankintayksikkö voisi soveltaa niin sanottua kiertotalous ensin -periaatetta soveltuvilta osin samankaltaisesti kuin energiatehokkuus ensin -periaate on määritelty energiatehokkuusdirektiivin ((EU) 2023/1791) 3 artiklassa ja hallituksen esityksessä energiatehokkuuslain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 85/2025 vp). Kiertotalous ensin -periaatteen mukaisesti hankintayksikön olisi hankintaa suunniteltaessa tehtävä arviointi vaihtoehtoisista kustannustehokkaista kiertotalousratkaisuista.

Suunnittelua voisi tukea markkinakartoitus, jossa hankintayksikkö keräisi markkinoilla olevaa tietoa esimerkiksi vuoropuhelussa mahdollisten tarjoajien kanssa. Markkinakartoituksella olisi mahdollista selvittää, mitkä kiertotalousnäkökulmat ovat oleellisia ja mahdollista toteuttaa ilman, että kustannustaso muodostuisi esteeksi. Hankintayksiköt saisivat markkinavuoropuhelussa tarjoajien kanssa tietoa kiertotaloustoimista, joita yksityisellä sektorilla on vastaavissa tilanteissa jo toteutettu. Näin hankintayksiköt voisivat hyödyntää markkinoiden parhaita käytäntöjä hankinnan suunnittelussa.

Hankintayksiköillä saattaa olla myös perusteltuja syitä sille, miksi olennaisia kiertotalouteen liittyviä näkökohtia ei ole mahdollista ottaa huomioon yksittäisessä hankinnassa. Tyypillisiä perusteltuja syitä voivat olla liian korkea hinta elinkaari-kustannukset huomioon ottaen tai markkinoiden riittämätön kehitysaste eli se, että

kiertotaloutta parhaiten edistävät vaihtoehdot eivät vastaa hankinnan kohteeseen liittyviä teknisiä vaatimuksia tai standardeja. Hankintayksikkö, jolla on huoltovarmuuteen liittyviä erityistehtäviä, ei välttämättä voi hyödyntää riskialttiimpia uusia innovatiivisia kiertotalousratkaisuja hankinnoissa. Poikkeusperuste voisi olla käsillä myös hankinnoissa, jotka liittyvät esimerkiksi yleisen turvallisuuden vaarantumiseen tai kansanterveyttä koskevaan hätätilaan. Poikkeusta olisi tulkittava suppeasti, ja pääsääntönä olisi hankinnan suunnitteleminen olennaiset kiertotalousnäkökulmat huomioon ottaen.

Pykälän 2 momentin mukaan hankintayksiköt voisivat soveltaa 1 momentissa tarkoitettua menettelyä myös muissa hankintalain kansallisen kynnyksarvon ylittävissä hankinnoissa kuin 1 momentissa säädettyissä silloin, kun se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Muilla kansallisen kynnyksarvon ylittävillä hankinnoilla voi olla kiertotalouteen liittyviä merkittäviä näkökohtia. Erityisesti rakennusurakoissa, joissa EU-kynnyksarvo on yli viisi miljoonaa euroa, kansallisen kynnyksarvon ylittävillä hankinnoilla voi olla merkittäviä kiertotalousnäkökohtia. Hankinta, jossa perustellusti otetaan huomioon kiertotalous, voi myös toimia esimerkkinä muille hankintayksiköille ja yrityksille, ja olla siten vaikuttava.

Ehdotetussa tuottajavastuuosan 97 §:n 3 momentissa säädetään julkisen hankintayksikön velvollisuudesta varmistaa, että hankittavan tuotteen tai palvelun tuottaja on merkitty tuottajarekisteriin, jos hankinta ylittää julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 25 §:ssä tarkoitetun kansallisen kynnyksarvon.

24 § Hankintoja koskeva raportointi (uusi pykälä)

Hankintayksikön on raportoitava julkisten hankintojen HILMA-palvelun jälki-ilmoituksessa, miten kiertotalouteen liittyvät näkökohdat on otettu huomioon 23 §:n 1 momentissa tarkoitetussa hankinnassa, tai jos niitä ei ole otettu huomioon, esitettävä tätä koskevat perustelut.

Pykälässä säädettäisiin EU-kynnyksarvon ylittävien hankintojen ja hankintalain kansallisen kynnyksarvon ylittävän liitteen E mukaisten palveluhankintojen raportoinnista. Raportointivelvollisuus auttaisi kiertotaloussiirtymän etenemisen seurannassa ja säännösten valvonnassa. Pykälässä hankintayksiköille säädettävät velvollisuudet kohdentuisivat hankinnoista raportointiin, eikä niiden laiminlyönti siten muodostaisi valitusperustetta hankintapäätöksestä.

Hankintayksikön olisi raportoitava 23 §:n 1 momentissa tarkoitettujen hankintojen osalta, miten kiertotalouteen liittyvät näkökohdat on otettu huomioon hankinnassa, tai jos niitä ei ole otettu huomioon, esitettävä tätä koskevat perustelut. Jos kiertotalousnäkökohtia ei voida ottaa huomioon, syy tähän olisi raportoitava. Säännös vertautuu hankintalain 93 §:ään, jonka mukaan jos hankintayksikkö käyttää muissa kuin tavarahankinnoissa kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta hintaa, sen on esitettävä tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä taikka hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa. Ehdotetun säännöksen mukainen raportointi olisi tehtävä julkisten hankintojen HILMA-palvelun jälki-ilmoituksessa, johon lisättäisiin yksinkertaiset valintakentät ja tekstikenttä mahdollisia lisätietoja varten. Hankintalain mukaan jälki-ilmoitus pitää jo nykyisin tehdä, ja siten ehdotus ei merkittävästi lisäisi raportointitaakkaa. Hankinnasta ilmoittamisesta sisältäen jälki-ilmoituksen julkaisemisen määräajoista säädetään hankintalain 58 §:ssä. Jälki-ilmoitusta koskevalla raportointivelvollisuudella on sekä valvonnallinen että tilastollinen päämäärä. Jälki-ilmoituksista esimerkiksi innovatiiviset edelläkävijäyritykset saisivat tietoa puutteista kiertotalouden mukaisten tuotteiden ja palvelujen saatavuudessa.

25 § Poikkeussäännökset (uusi pykälä)

Edellä 23 ja 24 §:ssä säädettyä ei sovelleta julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) 5 §:ssä tarkoitettuihin puolustus- ja turvallisuushankintoihin.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että 23 ja 24 §:ssä tarkoitettuja tuotteiden ja palvelujen hankintoja ja raportointia koskevia vaatimuksia ei sovellettaisi julkisiin puolustus- ja turvallisuushankintoihin. Puolustus- ja turvallisuushankinnat on määritelty julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) 5 §:ssä.

26 § Valtioneuvoston asetukset kiertotalouden huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa (uusi pykälä)

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kiertotaloustavoitteiden määrittämisestä, poikkeamisperusteista silloin, kun kiertotalouteen liittyviä näkökohtia ei voida ottaa hankinnassa huomioon sekä tuote-, tuoteryhmä- ja välituotekohtaisista vaatimuksista julkisissa hankinnoissa.

Pykälän mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä kiertotaloustavoitteiden määrittämisestä, poikkeamisperusteista silloin, kun kiertotalouteen liittyviä näkökohtia ei voida ottaa hankinnassa huomioon, sekä tuote-, tuoteryhmä- ja välituotekohtaisista vaatimuksista julkisissa hankinnoissa. Tarkemmilla säännöksillä voitaisiin esimerkiksi kohdentaa ja yhtenäistää hankintayksiköiden suunnittelua, hankintaa ja raportointia kiertotalouden kannalta oleellisiin ja vaikuttavimpiin seikkoihin.

2.1.4 Suunnittelu

27 § Kiertotaloussuunnitelma (vrt. jätelain 87 §)

Ympäristöministeriön on tämän lain tarkoituksen ja säännösten täytäntöönpanon edistämiseksi valmistettava valtioneuvoston hyväksyttäväksi valtakunnallinen kiertotaloussuunnitelma. Valtion viranomaisten on otettava kiertotaloussuunnitelma huomioon omassa toiminnassaan ja päätöksenteossaan sekä edistettävä suunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden saavuttamista ja toimien toteutumista.

Kiertotaloussuunnitelmassa on esitettävä:

1. tavoitteet luonnonvarojen kulutuksen vähentämiselle, kiertotalousasteelle, resurssitehokkuudelle, uudelleenkäytölle ja jätehuollon kehittämiselle sekä toimet tavoitteiden saavuttamiseksi;
2. arvio 1 kohdassa tarkoitettujen tekijöiden nykytilasta ja kehityksestä;
3. arvio 1 kohdassa tarkoitettujen toimien vaikuttavuudesta.

Kiertotaloussuunnitelmaa voidaan täydentää erillisillä suunnitelmilla, jotka voivat koskea jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä tai muuta kiertotalouden kannalta merkittävää kokonaisuutta. Suunnitelmassa voidaan esittää alueellisia tavoitteita ja toimia kiertotalouden kehittämiseksi.

Ympäristöministeriön on seurattava ja arvioitava kiertotaloussuunnitelman sekä sitä täydentävien suunnitelmien toteutumista ja vaikuttavuutta vähintään joka kuudes vuosi sekä tarvittaessa päivitettävä suunnitelma ja annettava se valtioneuvoston hyväksyttäväksi. Suunnitelmaa valmisteltaessa on noudatettava, mitä viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa (200/2005) ja sen nojalla säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kiertotaloussuunnitelman valmistelusta ja sisällöstä sekä suunnitelman seurannasta.

Pykälässä säädettäisiin valtakunnallisen kiertotaloussuunnitelman valmistelusta, sisällöstä ja ohjaavasta vaikutuksesta. Suunnitelma korvaisi nykyisen jätelain 87 §:ssä säädetyn valtakunnallisen jätesuunnitelman. Suunnitelman nimen muutos jätesuunnitelmasta kiertotaloussuunnitelmaksi kuvaisi suunnitelman laajempaa strategista roolia kiertotalouden kokonaisvaltaisena ohjausvälineenä. Ehdotettu pykälä yhdessä 28 §:n ja 29 §:n kanssa muodostaisi kiertotalouden valtakunnallisen suunnittelujärjestelmän. Ensimmäinen kiertotaloussuunnitelma voitaisiin soveltuvin osin valmistella niin, että se tulisi voimaan vuoden 2028 alusta, jolloin nykyisen valtakunnallisen jätesuunnitelman voimassaolo päättyy.

Jätelain 87 §:n valtakunnallinen jätesuunnitelma, jonka ehdotettu kiertotaloussuunnitelma korvaisi, on EU:n jätedirektiivin 28 ja 29 artiklan edellyttämä kokonaan kattava suunnitelma. Tämä jätedirektiivin edellyttämä suunnitelma on myös vaatimuksena Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoituksen saamiselle.

Pykälän 1 momentin mukaan ympäristöministeriö vastaisi nykyisen jätelain 87 §:n tapaan valtakunnallisen kiertotaloussuunnitelman valmistelusta ja antaisi ehdotuksen valtioneuvoston hyväksyttäväksi. Kiertotaloussuunnitelma valmisteltaisiin yhteistyössä asianomaisten ministeriöiden kanssa. Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 3 §:n 13 kohdan mukaan lakisäätöiset valtakunnalliset suunnitelmat käsitellään ja ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa.

Edelleen 1 momentin mukaan valtion viranomaisten olisi otettava kiertotaloussuunnitelmassa esitetyt tavoitteet ja toimet huomioon omassa toiminnassaan ja päätöksenteossään, esimerkiksi lainsäädännön valmistelussa, rahoituspäätöksissä, lupaharkinnassa, investoinneissa ja julkisissa hankinnoissa. Lisäksi ehdotuksen mukaan muutettaisiin ympäristönsuojelulain 51 §:ä, jonka mukaan nykyisin luvanvaraisen jätteenkäsittelylaitoksen tai -paikan luvassa on otettava huomioon jätelain 87 §:ssä tarkoitettu valtakunnallinen jättesuunnitelma. Ehdotuksen mukaan ympäristönsuojelulain 51 § velvoittaisi jatkossa ottamaan huomioon valtakunnallisen kiertotaloussuunnitelman ja erityisesti sen käsittelykapasiteettia koskevat tavoitteet. Lisäksi suunnitelma ohjaisi muita viranomaisia sekä jäte- ja kiertotalousalan toimijoita ottamaan toiminnassaan huomioon suunnitelmassa esitetyt tavoitteet ja toimenpiteet.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin suunnitelman tarkoituksesta ja sisällöstä. Suunnitelman olisi ohjattava siirtymää kiertotalouteen sekä tuettava kiertotalouslain tarkoituksen toteuttamista ja edistettävä lain säännösten täytäntöönpanoa. Ehdotettu kiertotaloussuunnitelma vastaisi jätedirektiivin vaatimuksiin mutta olisi laaja-alaisempi, jotta se voisi tehokkaammin edistää kiertotaloutta. Direktiivin mukaan jättesuunnitelmissa on toteutettava toimenpiteet, joilla parannetaan ympäristön kannalta kestävää jätehuoltoa sekä ehkäistään jätteen syntyä niin, että tavoitteena on talouskasvun ja jätteen syntymiseen liittyvien ympäristövaikutusten välisen yhteyden katkaiseminen.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan suunnitelmassa olisi esitettävä tavoitteita luonnonvarojen kulutuksen vähentämiselle, kiertotalousasteelle¹⁸, resurssitehokkuudelle¹⁹, uudelleenkäytölle ja jätehuollon kehittämiseksi. Osana jätehuollon kehittämistä tavoitteita tulisi tarpeen mukaan asettaa myös kierrätykselle, jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiselle sekä roskaantumisen ehkäisemiseksi ja roskaantuneiden alueiden siivoamiseksi. Nykyisin tavoitteet luonnonvarojen kulutukselle, kiertotalousasteelle ja resurssituottavuudelle on asetettu valtioneuvoston periaatepäätöksin hyväksytyssä kiertotalouden strategisessa ohjelmassa. Momentin 1 kohdan mukaan suunnitelmassa olisi esitettävä myös toimet tavoitteiden saavuttamiseksi.

18 Materiaalien kiertotalousaste (CMU) kuvaa kierrätetyn materiaalin osuutta kaikesta materiaalin käytöstä.

19 Resurssitehokkuudella tarkoitetaan toimintaa, jolla pyritään luomaan pienemmillä tuotteiden ja palvelujen valmistukseen käytettävillä materiaalimäärillä enemmän arvoa ja vähemmän ympäristökuormitusta. Resurssitehokkuuden indikaattorina käytetään resurssituottavuutta, joka kansantalouden tasolla lasketaan jakamalla bruttokansantuote (bkt) kotimaisella materiaalien kulutuksella (DMC).

Euroopan unionin lainsäädäntö asettaa Suomea oikeudellisesti sitovia tavoitteita, jotka olisi otettava huomioon suunnitelman laatimisessa. Suunnitelma tulisi laatia niin, että Euroopan unionin lainsäädännöstä ja kansainvälisistä sopimuksista, kuten vaarallisten jätteiden maan rajan ylittävien siirtojen ja käsittelyn valvontaa koskevan Baselin yleissopimuksesta ja Pariisin ilmastopimuksesta, johtuvat velvoitteet täyttyisivät.

Tavoitteiden olisi mahdollisuuksien mukaan oltava mitattavia ja aikaan kiinnitettyjä, ja tavoitteet ja toimenpiteet olisi asetettava parhaan tieteellisen tiedon perusteella. Tavoitteiden ja toimenpiteiden olisi edistettävä ilmastonmuutoksen hillintää, luonnon monimuotoisuuden turvaamista, luonnonvarojen käytön ja talouskasvun irtikytkentää, ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä sekä kiertotalousmarkkinoiden luomisesta. Suunnitelma olisi laadittava ottaen huomioon erityisesti tulevien sukupolvien oikeudet sekä ihmis- ja perusoikeuksien toteuttaminen, erityisesti oikeus puhtaaseen, terveelliseen ja kestävään ympäristöön.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan suunnitelmassa olisi esitettävä arvio momentin 1 kohdassa tarkoitettujen tekijöiden nykytilasta ja kehityksestä. Nykytilan arvio perustuisi suunnitelman seurannan määrällisiin ja laadullisiin indikaattoreihin sekä Tilastokeskuksen ja valtion tutkimuslaitosten tuottamiin aineistoihin. Tulevan kehityksen ja eri toimenpiteiden vaikutusten tarkastelussa voitaisiin hyödyntää mallinnus- ja skenaariotyökaluja, kuten Suomen kansantalouden materiaalivirtojen ympäristövaikutukset (ENVIMAT) -mallia²⁰, käytettävissä olevia tutkimuksia ja selvityksiä sekä asiantuntija-arvioita.

Saman momentin 3 kohdan, luettuna yhdessä 4 momentin kanssa, mukaisesti kiertotaloussuunnitelma tulisi tehdä suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusarviointilainsäädännön (SOVA) mukaisesti. SOVA edellyttää laajaa sidosryhmien osallistamista suunnitteluprosessiin sekä vaikutusten arviointiin. Vaikuttavuusarviointiin tulee sisällyttää arvio myös siitä, miten esitetyt toimet tukevat suunnitelmassa asetettujen keskeisten tavoitteiden saavuttamista.

Pykälän 3 momentin mukaan kiertotaloussuunnitelmaa voitaisiin täydentää erillisillä suunnitelmilla, jotka voivat koskea jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä tai muuta kiertotalouden kannalta merkittävää kokonaisuutta. Tällaiset erilliset suunnitelmat voitaisiin julkaista osana kiertotaloussuunnitelmaa tai erikseen. Säännöksessä tarkoitettu erillinen suunnitelma voisi olla kiertotalouteen

20 MaViSkene – Suomen materiaalivirta-analyysi ja luonnonvarojen käytön skenaariotyö kiertotaloussopimuksen tueksi.

liittyvä suunnitelma, strategia, tiekartta tai vastaava asiakirja. Lähtökohtaisesti valtakunnallinen kiertotaloussuunnitelma olisi kattava, ja erillisiä suunnitelmia valmisteltaisiin vain perustellusta syystä. Pykälän 3 momentin mukaan suunnitelmassa voitaisiin esittää myös alueellisia tavoitteita ja toimia kiertotalouden kehittämiseksi. Alueet eroavat merkittävästi niin luonnonvarojen ja -olosuhteiden, asukasluvun ja -tiheyden ja elinkeinorakenteen kuin jätehuollon järjestämis- ja kiertotalouden liiketoimintamahdollisuuksien suhteen. Alueellisista oloista johtuvilla tavoitteilla ja toimilla voisi olla myönteisiä vaikutuksia eri alueiden asukkaiden ja yritysten tasapuolisen kohtelun näkökulmasta.

Valtakunnallisella kiertotaloussuunnitelmalla pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 28 artiklan edellyttämän jätehuoltosuunnitelman lisäksi eräitä muita Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämiä suunnitelmia, kuten jätedirektiivin 29 artiklassa edellytetty jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämissuunnitelma sekä samassa artiklassa mainittu elintarvikejätteen vähentämishjelma. Vuonna 2021 valmistunut Kansallinen ruokahävikkitiekartta on tähän mennessä julkaistu erillisenä suunnitelmana, mutta se on jätedirektiivin mukainen elintarvikejätteen vähentämishjelma ja osa nykyistään valtakunnallista jättesuunnitelmaa.

Kiertotaloussuunnitelmaan olisi sisällytettävä myös pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen 42 artiklan 1 kohdan edellyttämä pakkausjätehuoltosuunnitelma sekä pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen 42 artiklan 2 kohdan edellyttämä pakkaus- ja pakkausjätteiden vähentämis- ja roskaantumisen ehkäisysuunnitelma.

Lisäksi kiertotaloussuunnitelmaan voisivat sisältyä kansallisista strategisista tarpeista valtioneuvoston periaatepäätöksellä valmisteltu Kiertotalouden strateginen ohjelma ja ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriöiden yhteisellä päätöksellä valmisteltu Suomen muovitiekartta.

Pykälän 4 momentin mukaan ympäristöministeriön olisi päivitettävä kiertotaloussuunnitelma ja annettava se valtioneuvoston hyväksyttäväksi, jos tämä arvioinnin perusteella osoittautuu tarpeelliseksi. Suunnitelmien uudistamistarve olisi arvioitava vähintään kuuden vuoden välein, kuten jätedirektiivin 30 artiklassa edellytetään. Ympäristöministeriön olisi vastaavasti arvioitava ja tarvittaessa päivitettävä myös valtakunnallista kiertotaloussuunnitelmaa täydentäviä suunnitelmia. Erillisenä julkaistu suunnitelma voitaisiin myös päättää sisällyttää valtakunnalliseen kiertotaloussuunnitelmaan ja samalla lopettaa sen laatiminen tai julkaiseminen erillisenä suunnitelmana.

Kiertotaloussuunnitelmasta olisi laadittava viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 3 §:n mukainen ympäristövaikutusten arviointi. Valtakunnallinen kiertotaloussuunnitelma olisi ilmoitettava komissiolle jätedirektiivin 33 artiklan mukaisesti.

Pykälän 5 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtakunnallisen kiertotaloussuunnitelman valmistelusta ja sisällöstä sekä suunnitelman seurannasta. Valtuuden nojalla saatettaisiin voimaan esimerkiksi jätedirektiivin 28 ja 29 artikloissa säädetyt yksityiskohtaiset jättesuunnitelmien sisältövaatimukset.

28 § Alueellinen yhteistyöryhmä (vrt. jätelain 88 §)

Lupa- ja valvontaviraston on asetettava vähintään kuusi alueellista yhteistyöryhmää tukemaan valtakunnallisen kiertotaloussuunnitelman valmistelua, toimeenpanoa ja seurantaa. Alueellisessa yhteistyöryhmässä on oltava edustettuina alueen kunnat, elinvoimakeskukset sekä sellaiset alueen toiminnanharjoittajat ja [jätelain 134 §:n korvaavan pykälän 2 kohdassa] tarkoitetut yhdistykset ja säätiöt, joiden tehtäviin tai tarkoitukseen asia voi liittyä.

Yhteistyöryhmän on alueellaan edistettävä kiertotaloussuunnitelman toimeenpanoa ja seurattava suunnitelman toteutumista. Lupa- ja valvontaviraston on toimitettava ympäristöministeriölle kiertotaloussuunnitelman valmistelua ja seurantaa varten yhteistyöryhmän kokoamat tarpeelliset tiedot kiertotalouden ja sen tavoitteiden edistämisen kannalta keskeisistä toimista mukaan lukien alueella syntyvistä jätteistä, alueen jätteenkäsittelykapasiteetista ja jätehuollon järjestämisestä sekä näitä koskevista kehittämistavoitteista.

Pykälässä säädettäisiin alueellisista yhteistyöryhmistä, ja se vastaisi osin jätelain 88 §:ää. Alueellinen yhteistyö on tärkeää kiertotalouden edistämässä eri alueilla. Se sitouttaa toimijoita asetettuihin tavoitteisiin, kokoaa alueellista tietoa ja näkökulmia valtakunnallisen kiertotaloussuunnitelman laatimiseksi sekä yhdistää alueen kiertotalouden toimijoita edistäen siten kiertotalousratkaisujen syntymistä ja käyttöönottoa. Uusi valtakunnallinen Lupa- ja valvontavirasto aloitti toimintansa 1.1.2026 ja samalla virastolle siirtyi vastuu alueellisista yhteistyöryhmistä.

Pykälän 1 momentin mukaan Lupa- ja valvontaviraston olisi asetettava alueellisia yhteistyöryhmiä tukemaan valtakunnallisen kiertotaloussuunnitelman valmistelua, toimeenpanoa ja toimeenpanon seurantaa. Vähintään kuuden alueellisen yhteistyöryhmän vähimmäisvaatimus asetettaisiin, jotta yhteistyöryhmät pystyisivät toimimaan alueellisen tiedon kanavina. Vaatimuksen tarkoituksena on ehkäistä riski liian laajoista yhteistyöryhmistä, jotka voisivat johtaa yhteyden menettämiseen alueelliseen tietoon ja kattavasti alueen toimijoihin.

Alueellisessa yhteistyöryhmässä tulisi olla edustajat toimialueen kunnista. Useampi kunta voisi kuitenkin nimetä yhteisen edustajan yhteistyöryhmään. Yhteistyöryhmään esitettäisiin uutena tahona elinvoimakeskusta. Elinvoimakeskuksen edustusta tukee se, että ehdotetussa kiertotalouslaissa ja kiertotaloussuunnitelmassa vahvistettaisiin elinkaarinäkökulmaa ja se, että keskuksilla arvioidaan olevan merkittävää osaamista kiertotalousmarkkinoiden edistämiseksi. Yhteistyöryhmän tulisi myös edustaa monipuolisesti ja tasapuolisesti alueen toiminnanharjoittajia, mukaan lukien uudelleenkäyttötoimijoita, sekä ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelua tai asuinympäristön viihtyisyyttä edistäviä rekisteröityjä yhdistyksiä tai säätiöitä. Tämän lisäksi tutkimuslaitokset sekä alan oppilaitokset voisivat olla edustettuina alueiden tarpeiden mukaan.

Pykälän 2 momentin mukaan yhteistyöryhmän olisi edistettävä valtakunnallisen kiertotaloussuunnitelman toimeenpanoa ja seurata suunnitelman toteutumista toimialueellaan. Tässä tarkoituksessa yhteistyöryhmän olisi koottava ja Lupa- ja valvontaviraston toimitettava ympäristöministeriölle tarpeelliset tiedot valtakunnallisen kiertotaloussuunnitelman valmistelua ja seurantaa varten. Tällaiset tarpeelliset tiedot kattaisivat tiedot kiertotalouden ja sen tavoitteiden edistämisen kannalta keskeisistä toimista mukaan lukien alueella syntyvistä jätteistä, alueen jätteenkäsittelykapasiteetista ja jätehuollon järjestämisestä sekä näitä koskevista kehittämistavoitteista. Myös esimerkiksi uudelleenkäyttötoimijoiden määrästä, uudelleenkäytöstä ja sen kehityksestä voitaisiin tarpeen mukaan esittää arvioita.

29 § Kiertotalouskertomus (uusi pykälä)

Valtioneuvoston on annettava joka kolmas kalenterivuosi kiertotalouskertomus eduskunnalle. Kiertotalouskertomuksen on sisällettävä:

1. tiedot 27 §:ssä tarkoitetun kiertotaloussuunnitelman tavoitteiden toteutumisesta ja toimien edistymisestä;
2. arvio kiertotaloussuunnitelmassa esitettyjen toimien riittävydestä suunnitelmassa asetettujen ja Euroopan unionin lainsäädännön Suomea velvoittavien tavoitteiden saavuttamiseksi ja arvio lisätoimien tarpeesta.

Ympäristöministeriön on tiedotettava yleisölle kiertotalouskertomuksen antamisesta ja sen keskeisestä sisällöstä.

Pykälässä säädettäisiin eduskunnalle annettavasta kiertotalouskertomuksesta. Pykälä olisi uusi.

Kiertotalouskertomus antaisi eduskunnalle mahdollisuuden vaikuttaa kiertotalouspolitiikkaan. Tämä olisi perusteltua, koska ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi siirtymää kiertotalouteen tulisi tukea hallinnonalojen rajat ylittävällä kiertotalouspolitiikalla. Kiertotalouskertomuksen avulla myös muut keskeiset toimijat ja yleisö saisivat tietoa kiertotalouspolitiikan ja -suunnittelun valmistelusta ja toteutumisesta. Kokonaisuutena kiertotaloussuunnitelman ja -kertomuksen olisi tarkoitus tukea osaltaan elinkeinoelämän ja koko yhteiskunnan siirtymistä käyttämään kiertotalouden toimintamalleja ja siten vähentää riskejä talouden vakaudelle ja maapallon kantokyvyille.

Perustuslain 46 §:ssä säädetään eduskunnalle annettavista kertomuksista. Sen mukaan valtioneuvoston tulee antaa vuosittain eduskunnalle kertomus hallituksen toiminnasta sekä niistä toimenpiteistä, joihin se on eduskunnan päätösten vuoksi ryhtynyt, samoin kuin kertomus valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan eduskunnalle annettavista muista kuin 1 momentissa tarkoitetusta kertomuksesta voidaan säätää perustuslain lisäksi myös tavallisella lailla tai eduskunnan työjärjestyksessä.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin valtioneuvoston velvollisuudesta antaa kolmen vuoden välein eduskunnalle kiertotalouskertomus. Tämä antaisi eduskunnalle paremman mahdollisuuden seurata säännöllisesti kansallisen kiertotalouspolitiikan toimeenpanoa, käydä keskustelua tilannearvion pohjalta ja vaikuttaa kiertotalouspolitiikan suunnitteluun. Kolmen vuoden välein annettava kertomus mahdollistaisi eduskunnan vaikuttamisen sekä kiertotaloussuunnitelman valmisteluun että toimeenpanon arviointiin suunnittelujakson puolivälissä.

Pykälän 1 momentissa olisi luettelo kiertotalouskertomukseen sisällytettävistä tiedoista. Momentin 1 kohdan mukaan siihen tulisi sisällyttää tiedot 27 §:ssä tarkoitetun kiertotaloussuunnitelman tavoitteiden toteutumisesta ja toimien edistymisestä. Ne perustuisivat kiertotaloussuunnitelman seurannan indikaattoreihin sekä Tilastokeskuksen ja valtion tutkimuslaitosten tuottamiin aineistoihin.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin, että kertomuksen tulisi sisältää arvio nykyisten ja suunniteltujen toimien riittävydestä kansallisesti asetettujen ja Euroopan unionin lainsäädännön Suomea velvoittavien tavoitteiden saavuttamisen osalta.

Toimien tarkastelu suhteessa erityisesti Euroopan unionin lainsäädännössä Suomelle asetettuihin tavoitteisiin olisi perusteltua, sillä näiden tavoitteiden saavuttamatta jääminen voi aiheuttaa merkittäviä kielteisiä vaikutuksia valtiontaloudelle. Komissio käynnisti heinäkuussa 2024 rikkomusmenettelyn Suomea vastaan jätedirektiivin yhdyskuntajätteen (sekajäte, biojäte, pakkausjäte) vuoden 2020 kierrätystavoitteen ja sähkö- ja elektroniikkalaiteromudirektiivin (SER-direktiivin) sähkö- ja elektroniikkalaiteromun vuoden 2019 keräystavoitteen saavuttamatta jäämisestä. Suomi on varhaisvaroitusmenettelyssä myös vuodelle 2025 asetettujen yhdyskuntajätteen ja muovipakkausjätteen kierrätysasteiden tavoitteiden saavuttamatta jäämisestä. Komissio voi rikkomusmenettelyn edetessä nostaa kanteen EU:n tuomioistuimessa, joka lopulta voi määrätä Suomen maksamaan merkittävät taloudelliset seuraamukset. Lisäksi Suomi maksaa EU:n budjettiin osana jäsenmaksuosuuttaan vuosittain melkein 90 miljoonaa euroa kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään perustuvaa omavaramaksua.

Momentin 2 kohdan arvioinnin pohjalta kertomukseen sisällytettäisiin arvio lisätoimien tarpeesta, mutta siihen ei lähtökohtaisesti sisältyisi konkreettisia ehdotuksia lisätoimien sisällöstä. Kertomuksessa voitaisiin todeta, millä suunnitelman osa-alueella olevia toimia ei ole toimeenpantu suunnitellusti tai jos niiden vaikutus on ollut arvioitua vähäisempi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiedottamisvelvollisuudesta. Ympäristöministeriön olisi tiedotettava yleisölle kiertotalouskertomuksen antamisesta sekä tarkemmin myös sen keskeisestä sisällöstä. Tiedottaminen vahvistaisi esimerkiksi yritysten ja kansalaisten mahdollisuuksia saada tietoa kiertotalouspolitiikan tuloksellisuudesta ja kehittämisestä sekä korostaisi kertomuksen roolia kiertotalouspolitiikan seurannassa. Kertomuksesta tulisi tiedottaa ymmärrettävällä tavalla, mikä voisi tarkoittaa esimerkiksi yleistajuisen tiivistelmän tekemistä kertomuksesta.

2.2 Kiertotalouden edistäminen jätehuollossa

Tässä osiossa esitetään keskeiset ehdotukset säännöksiksi, jotka koskevat kiertotalouden edistämistä jätehuollossa. Säännökset sijoittuisivat liitteessä 2 esitetyssä lain rakenteessa osaan II (Jätehuolto ja roskaantumisen).

Uudelleenkäytön valmistelua ja erityisesti kierrätystä pyritään tukemaan useilla muutoksilla (osio 2.2.1). Jätteen valmistelua uudelleenkäyttöä varten pyritään edistämään täsmennyksillä mahdollisuuteen periä kustannuksia uudelleenkäytön valmistelun edellyttämistä erillisistä järjestelyistä (42 §). Erilliskeräystä koskevaa pykälää (45 §) ehdotetaan täsmennettäväksi. Sen yhteyteen ehdotetaan uutta säännöstä yleisestä velvollisuudesta lajitella jätteet järjestetyn erilliskeräyksen mukaisesti. Lain tasolle tuotaisiin nykyisin jäteasetuksessa säädetty velvollisuus toimittaa erilliskerätty yhdyskuntajäte sekä rakennus- ja purkujäte käsittelyyn, jossa mahdollisimman suuri osa siitä valmistellaan mahdollisimman korkealaatuiseen uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen. Samalla sen soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan myös muuta erilliskerättävää jätettä. Kierrätyskelpoisen tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvan jätteen kierrätystä pyritään lisäämään säätämällä kiello (48 §) kerätä tällaista jätettä energiajätteenä. Ehdotuksen mukaan kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä ei saisi lajitella energiajätteeseen. Kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa erilliskerättyä jätettä ei saisi polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle (49 §), mikä merkitsisi tiukennusta nykyiseen sääntelyyn.

Kansalaisten ja yhteisöjen tietoisuutta lajittelua koskevista määräyksistä parannettaisiin uusilla neuvonta- ja tiedonjakovelvollisuuksilla (osio 2.2.2). Tällä pyrittäisiin lajittelutehokkuuden parantamiseen, mikä on erittäin kustannustehokasta kierrätyksen lisäämiseksi. Ehdotetun uuden pykälän (55 §) mukaan kiinteistön haltijan olisi osaltaan huolehdittava jätteen keräyspaikan lajitteluohjeistuksesta sekä tiedon jakamisesta jätteen lajittelu- ja keräysjärjestelyistä ja lajittelun vaikutuksesta jätehuollon kustannuksiin. Ehdotetussa uudessa 56 §:ssä säädettäisiin, että jätehuollon palveluita tarjoava ei saisi tarjota voimassa olevien säännösten ja

määräysten vastaisia jätehuoltopalveluita, ja että tarjottuun palveluun olisi sisällytettävä neuvontaa säännösten ja määräysten mukaisesta jätteiden erilliskeräyksestä ja lajittelusta. Voimassa olevan jätelain kunnan jäteneuvontaa koskevaa pykälää uudistettaisiin paremmin tukemaan kiertotaloutta muun muassa vaatimuksella (86 §) kiinnittää erityistä huomiota uudelleenkäytön edistämiseen ja biojätteen erilliskeräyksen lisäämiseen. Lisäksi säännös velvoittaisi kuntaa osoittamaan tiedotukseen ja neuvontaan riittävä rahoitus.

2.2.1 Uudelleenkäytön valmistelu ja kierrätys

42 § Uudelleenkäytön valmistelun edistäminen (vrt. jätelain 11 a §)

Kunnan, tuottajayhteisön tai muun jätteen ammattimaista keräystä harjoittavan on jätteen keräyksen yhteydessä varattava uudelleenkäytön valmistelua harjoittaville yrityksille ja yhteisöille tasapuolinen mahdollisuus saada uudelleenkäytön valmisteluun soveltuva jäte osoittamastaan vastaanotto paikasta siltä osin kuin se ei itse järjestä kyseisen jätteen uudelleenkäytön valmistelua. Jätettä vastaanotettaessa ja kerätessä on toimittava siten, ettei mahdollisuus jätteen uudelleenkäytön valmisteluun heikenny.

Jätteen luovuttamisesta uudelleenkäytön valmisteluun on tehtävä kirjallinen sopimus. Jätteen luovuttaja voi periä uudelleenkäytön valmisteluun liittyvistä erillisistä järjestelyistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset uudelleenkäytön valmistelua harjoittavalta yritykseltä tai yhteisöltä. Uudelleenkäytön valmistelua harjoittavan yrityksen ja yhteisön on annettava jätteen käsittelyä koskevat tiedot jätteen luovuttajalle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetun sopimuksen sisällöstä ja kustannusten perusteista.

Pykälässä säädettäisiin pääpiirteissään nykyisen jätelain 11 a §:ää vastaavasti uudelleenkäytön valmistelun edistämisestä. Kuten nykyisinkin, pykälä koskisi jätettä ja sen valmistelua uudelleenkäyttöön. Velvollisuudesta edistää tuotteiden uudelleenkäyttöä säädettäisiin 21 §:ssä.

Uudelleenkäytön valmistelulla tarkoitettaisiin 8 §:n 1 momentin 21 kohdan mukaisesti jätehuoltotoimea, jossa käytöstä poistettu tuote tai sen osa tarkistetaan, puhdistetaan tai korjataan siten, että se voidaan käyttää uudelleen ilman muuta esikäsitelyä. Uudelleenkäytön valmistelun edistämisvelvollisuus kohdistuisi yleisesti kaikkiin jätteen keräysjärjestelmiin. Pykälän 1 momenttiin ei ehdoteta muutoksia. Sen mukaan kunnan, tuottajayhteisön ja muun jätteen ammattimaista keräystoimintaa harjoittavan tulisi varata uudelleenkäytön valmistelua harjoittaville yrityksille ja yhteisöille tasapuolinen mahdollisuus uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvan jätteen saamiseen osoittamastaan vastaanotto paikasta silloin, kun ne eivät itse järjestä uudelleenkäytön valmistelua kyseiselle jätteelle. Keräystoimintaa harjoittavan olisi jätettä vastaanottaessa ja kerätessä toimittava siten, ettei mahdollisuus jätteen uudelleenkäytön valmisteluun heikenny esimerkiksi jätteiden sekoittumisen, likaantumisen, rikkoutumisen tai säälle altistumisen takia. Velvollisuus ei koskisi ei-ammattimaiseksi katsottavaa keräystä, kuten jakeilijoiden järjestämää poistettujen kulutustuotteiden vastaanottoa myymälöissä tai vapaaehtoisia keräystapahtumia. Ennen jätteen luovuttamista kerääjän tulisi [jätelain 29 §:n korvaavan pykälän] mukaisesti varmistua siitä, että vastaanottajalla on tarvittavat hyväksynyt ja valmiudet järjestää uudelleenkäytön valmistelu asianmukaisesti.

Kuten nykyisin, ehdotetun 2 momentin mukaan jätteen luovuttamisesta tulisi tehdä kirjallinen sopimus jätteen luovuttavan ja vastaanottavan tahon välillä. Sopimuksen ja siinä asetettavien ehtojen avulla jätteen keräystoiminnan harjoittaja voisi varmistua uudelleenkäytön valmistelua harjoittavan yrityksen tai yhteisön toiminnan asianmukaisuudesta ja siitä, että luovutettavat jätteet päätyvät uudelleenkäytön valmisteluun. Lisäksi jätteen luovutusta koskevissa sopimusehdoissa voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi tietoturvaan, tuote- ja työturvallisuuteen sekä tuotevastuuseen liittyviä näkökohtia.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi koskien kustannuksia, joita jätteen luovuttaja voi periä uudelleenkäytön valmistelua harjoittavalta yritykseltä tai yhteisöltä. Ehdotetun säännöksen mukaan jätteen luovuttaja voisi periä uudelleenkäytön valmisteluun liittyvistä erillisistä järjestelyistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset uudelleenkäytön valmistelua harjoittavalta yritykseltä tai yhteisöltä. Perittävien kustannusten tulisi olla kohtuullisessa suhteessa jätteen kerääjälle aiheutuneisiin todellisiin kustannuksiin. Pykälässä tarkoitettulla tavalla kohtuullista

olisi periä uudelleenkäyttöä valmistelevilta toimijoilta vain se osa kustannuksista, joka aiheutuu uudelleenkäytön edellyttämistä järjestelyistä, kuten erityisistä varastointiolosuhteista taikka huolto- tai ylläpitotoimista. Uudelleenkäyttötoimijalle ei tulisi kohdistaa kustannuksia, jotka kerääjälle joka tapauksessa syntyvät sen kerätessä jätettä kierrätykseen tai muuhun jätteen käsittelyyn. Jotta luovutettava jäte saataisiin mukaan valtakunnalliseen tilastointiin, jätettä saavan yrityksen tai yhteisön olisi annettava jätteen käsittelyä koskevat tiedot jätteen luovuttajalle.

Kuten nykyisin, pykälän 3 momentin asetuksenantovaltuuden nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä jätteen luovuttamista koskevan sopimuksen sisällöstä sekä uudelleenkäytön valmistelua harjoittavilta yrityksiltä ja yhteisöiltä perittävien kustannusten perusteista.

Kuten nykyisin, ehdotetulla pykälällä pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 11 artiklan 1 kohdan vaatimus, jonka mukaan jäsenvaltioiden tulee helpottaa uudelleenkäytön valmistelun verkostojen ja korjausverkostojen (uudelleenkäytön valmistelua harjoittavat yritykset ja yhteisöt) pääsyä kerättyyn jätteeseen. Ehdotettu pykälä edistäisi myös jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohdan d alakohdan edellyttämää tuotteiden korjausta ja uudelleenkäyttöä.

45 § Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus (vrt. jätelain 15 §, jäteasetus 22.1 §)

Lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet on kerättävä toisistaan erillään jätehierarkian toteuttamiseksi ja jätteestä terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan ehkäisemiseksi, eikä niitä saa sekoittaa muihin jätteisiin tai materiaaleihin. Jätteet on lajiteltava järjestetyn erilliskeräyksen mukaisesti.

Erilliskerätty jäte on toimitettava käsittelyyn, jossa mahdollisimman suuri osa siitä valmistellaan mahdollisimman korkealaatuiseen uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen.

Ehdotettu pykälä jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuudesta muodostaisi kokonaisuuden 46 §:n mukaisen erilliskeräysvelvollisuudesta poikkeamista koskevan säännöksen kanssa. Yhdessä 47 §:ssä säädetyn asetuksenantovaltuuden kanssa nämä pykälät korvaisivat jätelain 15 §:n. Pykälä koskisi kaikkea jätettä, jota

kerätään uudelleenkäytön valmistelua, kierrätystä tai muuta hyödyntämistä varten. Pykälä koskisi myös vaarallista jätettä tai muuta erityisjätettä, jonka turvallinen käsittely edellyttää erillään pitämistä muista jätteistä.

Kuten nykyisin, pykälä perustuisi jätedirektiivin 10 artiklan 2 ja 3 kohtiin, joissa säädetään jätteen erilliskeräyksestä sen varmistamiseksi, että jäte tulisi hyödynnetyksi direktiivin 4 artiklan mukaisen jätehierarkian ja 13 artiklan mukaisten terveyden- ja ympäristönsuojeluvaatimusten mukaisesti. Pykälään ehdotetaan muutoksia, joilla pyritään parantamaan erityisesti jätteiden lajittelua ja kierrätystä. Jätteen syntypaikalla tapahtuvan lajittelun merkityksen korostamiseksi pykälän otsikkoon lisättäisiin lajittelu erilliskeräyksen rinnalle. Jätteiden erilläänpito ja lajittelu jo jätteen syntypaikalla on välttämätöntä jättemateriaalin hyvän laadun varmistamiseksi ja edellytys laadukkaalle ja etusijajärjestyksen mukaiselle jätteen hyödyntämiselle. Syntypaikkalajittelun avulla kierrätyskelpoiset materiaalit pysyvät puhtaina ja laadukkaina, mikä mahdollistaa tehokkaan kierrätyksen ja korkealaatuisten kierrätysmateriaalien ja tuotteiden valmistamisen ja niiden markkinoiden kasvun ja kehityksen. Jätteiden lajittelu ja erilläänpito on olennaista myös terveys- ja ympäristövaaran ehkäisemiseksi. Erityisesti vaarallisten jätteiden yhdistely voi aiheuttaa hallitsemattomia vaaratilanteita.

Euroopan komissio käynnisti heinäkuussa 2024 rikkomusmenettelyn Suomea vastaan jätedirektiivin yhdyskuntajätteen vuoden 2020 kierrätystavoitteen saavuttamatta jäämisestä. Myöskään direktiivissä asetettua tavoitetta rakennus- ja purkujätteen materiaalina hyödyntämiselle ei ole saavutettu. Komissio on jätedirektiivin 11 b artiklan mukaisessa varhaisvaroitusmenettelyssä arvioinut Suomen olevan vaarassa jäädä vuodelle 2025 asetetuista yhdyskuntajätteen ja muovipakkausjätteen kierrätystavoitteista ja antanut tähän liittyviä toimenpidesuosituksia²¹. Valtakunnallisen jättesuunnitelman indikaattorien²² mukaan yhdyskuntajätteen kierrätyksen taso ei ole aiemmista toimista huolimatta parantunut riittävästi. Vuoden 2021 jätelain muutoksen jälkiarvioinnin²³ mukaan kotitalousjätteen kierrätyksessä on viime vuosina tapahtunut edistymistä. Jätelakiuudistuksella on ollut kierrätystä vahvistava vaikutus, mutta vielä ei olla lähelläkään EU:n edellyttämien kierrätystavoitteiden tasoa. Vaikka uusimmat

21 Komission yksiköiden valmisteluasiakirja: Varhaisvaroituskertomus Suomelle SWD(2023) 175 final 8.6.2023.

22 <https://www.ymparisto.fi/fi/kestava-kierto-ja-biotalous/kierratys-ja-jatteet/valtakunnallisen-jatesuunnitelman-seuranta>.

23 Suomen ympäristökeskus 2025: Jätelakimuutos 714/2021 – Jälkiarviointi tiettyjen säännösten aiheuttamista vaikutuksista, Ympäristöministeriön julkaisuja 2025:37.

jätetilastotiedot ovat vuodelta 2023, jolloin kaikki jätelaissa säädetyt kotitalouksien erilliskeräysvelvoitteet eivät vielä olleet täysimääräisesti toimeenpantuina, on jo nyt välttämätöntä tehdä toimia yhdyskuntajätteen kierrätyksen lisäämiseksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ensinnäkin yleisestä velvollisuudesta kerätä lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet toisistaan erillään jätehierarkian toteuttamiseksi ja jätteestä terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan ehkäisemiseksi. Verrattuna nykyiseen jätelain 15 §:n 1 momenttiin, pykälässä viitattaisiin 11 §:n 2 momentissa tarkoitettuun jätehierarkiaan etusijajärjestyksen sijasta ja täsmennettäisiin myös jätteestä terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan ehkäiseminen jätteiden erillään keräämisen tavoitteiksi. Lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet olisi niiden erillään keräämisen jälkeen pidettävä toisistaan erillään. Lajiltaan tai laadultaan erilaisten jätteiden, jotka on lajiteltu, sekoittaminen keskenään esimerkiksi jätteen keräyksen ja kuljetuksen aikana on omiaan vaikeuttamaan jätteen hyödyntämistä sekä vähentämään yleistä lajittelumotivaatiota. Kielto sekoittaa erillään kerättyjä jätteitä ei estäisi sitä, että jätteen myöhemmässä käsittelyssä eri jätelajeja esimerkiksi käsittelylaitoksella yhdistetään, jos se on tarpeen jätehierarkian toteuttamiseksi tai jätteen asianmukaisen käsittelyn järjestämiseksi, eikä esimerkiksi heikennä hyödyntämisessä syntyvän lopputuotteen laatua.

Lisäksi pykälän 1 momentin mukaan lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet olisi lajiteltava järjestetyn erilliskeräyksen mukaisesti. Lainsäädännössä ei aiemmin ole ollut vastaavaa jätteiden lajitteluvelvollisuutta. Jätteiden koostumustutkimusten perusteella merkittävä osa kansalaisista ja yrityksistä ei lajittele jätteitään erilliskeräysmahdollisuuksien ja -määräysten mukaisesti, vaan sekalaisessa yhdyskuntajätteessä on huomattavia määriä erilliskeräysvelvoitteiden piiriin kuuluvaa jätettä. Syntypaikkalajittelun lajittelutehokkuuden merkittävä nostaminen on yksi tärkeimmistä ja kustannustehokkaimmista keinoista kierrätyksen edistämiseksi Suomessa. Säännöksen mukainen velvollisuus lajitella velvoittaisi jokaista, jolla on jätettä hallussaan, millä pyritään merkittävästi parantamaan syntypaikkalajittelua niin kotitalouksissa kuin yrityksissä ja yhteisöissä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta toimittaa erilliskerätty jäte käsittelyyn, jossa mahdollisimman suuri osa siitä valmistellaan mahdollisimman korkealaatuiseen uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen. Säännös vastaisi nykyisen jäteasetuksen 22 §:n 1 momenttia ja 26 §:n 3 momenttia, joissa säädetyt velvollisuudet koskevat yhdyskuntajätettä ja rakennus- ja purkujätettä. Johdonmukaisuuden vuoksi velvollisuus ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan kaikkea erilliskerättävää jätettä. Säännöksen siirtämisellä asetustasolta lain tasolle pyritään vahvistamaan sen merkitystä ja ohjausvaikutusta. Säännöksen tarkoituksena olisi edistää uudelleenkäytön valmistelun ja kierrätyksen korkealaatuisuutta sekä

materiaalien arvon säilyttämistä mahdollisimman korkeana kiertotalouden näkökulmasta, elinkaaren aikaiset kokonaisvaikutukset huomioon ottaen. Tehokas uudelleenkäytön valmistelu ja kierrätys on olennaista myös sen vuoksi, että kierrätetyksi yhdyskuntajätteeksi tai pakkausjätteeksi saa EU:n direktiivien mukaisesti laskea vain sen jätemäärän, joka kierrätysprosessissa tulee tosiasiallisesti kierrätetyksi. Kestävän materiaalitalouden kannalta ja kierrätysmateriaalien markkinoiden kehityksen tukemiseksi on määrällisen tehokkuuden rinnalla vähintään yhtä tärkeää varmistaa kierrätyksessä syntyvien lopputuotteiden korkealaatuisuus. Tämä voi joissakin tapauksissa edellyttää, että jätteen esikäsittelyvaiheessa kierrätettävästä jätteestä erotetaan suurempia jätemääriä kuin mikä olisi tarpeen heikompilaatuisen kierrätetyn tuotteen valmistamiseksi.

Pykälässä säädetyt yleiset velvollisuudet sitoisivat kaikkia, joiden hallussa on jätettä, ja ne koskisivat kaikkea jätettä, jota syntyy muun muassa kotitalouksissa, palveluissa, teollisuudessa, kaivostoiminnassa ja infra- ja talonrakentamisessa. Velvollisuutta tarkennettaisiin monien keskeisten erilliskerättävien jätelajien, kuten yhdyskuntajätteiden, pakkausjätteiden ja rakennus- ja purkujätteiden, osalta 47 §:ssä säädetyin asetuksenantovaltuuden nojalla. Pykälässä asetetut vaatimukset velvoittaisivat muiden ohella yleisötilaisuuden järjestäjää ja kauppakeskusten ja muiden asiakastilojen ylläpitäjää järjestämään säännösten mukainen jätteiden erilliskeräys.

46 § Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuudesta poikkeaminen (vrt. jätelain 15 §)

Edellä 45 §:n 1 momentissa säädetystä jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuudesta voidaan poiketa vain, jos jokin seuraavista edellytyksistä täyttyy:

1. erilaisten jätteiden yhteiskeräys ei heikennä niiden laatua eikä vähennä mahdollisuuksia valmistella ne uudelleenkäyttöön, kierrättää ne tai hyödyntää ne muulla tavoin jätehierarkian mukaisesti;
2. erilliskeräys ei johda parhaaseen mahdolliseen kokonaistulokseen, kun otetaan huomioon jätteen jätehuollon kokonaisvaikutukset ympäristöön;
3. erilliskeräys ei ole teknisesti toteutettavissa, kun otetaan huomioon jätteen keräyksen hyvät käytännöt;
4. erilliskeräyksen kustannukset olisivat kohtuuttomia ottaen huomioon mahdollisuudet parantaa erilliskeräyksen kustannustehokkuutta, erilliskerätyn jätteen ja siitä jalostetun uusioraaka-aineen myynnistä saatavat tulot sekä kustannukset, jotka syntyvät lajittelemattoman jätteen keräyksen ja käsittelyn kielteisistä ympäristö- ja terveysvaikutuksista.

Pykälässä säädettäisiin nykyisen jätelain 15 §:n 2 momenttia vastaavasti lajittelusta ja erilliskeräyksestä poikkeamisen edellytyksistä perustuen jätedirektiivin 10 artiklan 3 kohdan a–d alakohtiin. Pykälän otsikossa ja johdantolauseessa viitattaisiin 45 §:ään tehtyä muutosta vastaavasti erilliskeräysvelvoitteen ohella myös lajitteluvollisuuteen. Pykälässä säädetyt poikkeamisen edellytykset vastaisivat lähes täysin nykyisiä jätelain säännöksiä.

Jätteen haltijan tulisi esittää erilliskeräysvelvoitteista poikkeamisen perusteet pyynnöstä valvontaviranomaiselle, joka voisi puuttua havaitsemiinsa epäkohtiin ja tarvittaessa [jätelain 125 tai 126 §:n korvaavien pykälien] perusteella määrätä jätteen haltijan järjestämään erilliskeräyksen. Myös kunnan, joka on jätehuoltomääräyksissään poikennut 47 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella säädettyistä erilliskeräyksen vähimmäisvaatimuksista, tulisi esittää poikkeamisen perusteet jätehuoltomääräysten perusteluissa. Kunnan poikkeaminen voi tarkoittaa joko suoraan jätehuoltomääräyksissä määriteltyä tiettyä aluetta koskevaa poikkeusta tai yksittäistä kiinteistöä koskevaa poikkeusta, jonka perusteet määrittellään

jätehuoltomääräyksissä ja joista kunnan jätehuoltoviranomainen tekee tapauskohtaisen päätöksen. Tarvittavan selvityksen laajuutta ja siinä käytettäviä menetelmiä tulisi arvioida tilannekohtaisesti. Mitä suurempaa jätemäärää poikkeaminen koskisi, sitä perusteellisemmin poikkeamisedellytysten olemassaolo tulisi selvittää.

Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin jätteiden yhteiskeräykseen perustuvasta poikkeuksesta. Erilaiset jätteet saisi kerätä yhteiskeräyksessä vain, jos se ei heikentäisi jätteiden laatua eikä vähentäisi mahdollisuuksia valmistella ne uudelleenkäyttöön, kierrättää ne tai hyödyntää ne muulla tavoin jätehierarkian mukaisesti. Säännös vastaisi jätedirektiivin 10 artiklan 3 kohdan a alakohtaa. Yhteiskeräyksellä tarkoitettaisiin keräystä, jossa lajiltaan tai laadultaan erilaisia jätteitä kerätään esimerkiksi kustannustehokkuussyistä samaan keräysastiaan tai autoon niin, että ne sekoituvat keskenään, mutta tarkoituksena on tämän jälkeen vielä lajitella jätteet erilleen uudelleenkäytön valmistelua, kierrätystä tai muuta hyödyntämistä varten. Yhteiskeräyksessä kyse olisi siis jätteistä, jotka yleensä kerätään erikseen hyödyntämistä varten. Tässä mielessä tilanne olisi lähtökohdiltaan erilainen kuin momentin 2–4 kohdissa tarkoitetuissa poikkeamisperusteissa. Esimerkiksi rakennustyömaalla yhteiskeräys olisi mahdollinen, jos yhdessä kerätyt jätteet olisi mahdollista myöhemmin erotella ja hyödyntää pykälän mukaisesti. Tulevaisuudessa esimerkiksi jätteiden tunnistus- ja erottelutekniikoiden kehittyminen saattaa lisätä yhteiskeräyksen mahdollisuuksia. Esimerkiksi Euroopan komission yhteisen tutkimuskeskuksen (Joint Research Centre) selvityksessä²⁴ arvioitiin yhteiskeräykseen soveltuviksi yhdistelmiksi muun muassa lasi-metalli, metalli-muovi, paperi/kartonki ja nestepakkauskartonki sekä muovi ja nestepakkauskartonki.

Pykälän 2 kohdan mukaan erilliskeräysvelvoitteesta voitaisiin poiketa, jos erilliskeräys ei johtaisi ympäristön kannalta parhaaseen mahdolliseen kokonaistulokseen ottaen huomioon asianomaisen jätteen jätehuollon kokonaisvaikutukset ympäristöön. Esimerkiksi harvaan asutuilla tai vaikeakulkuisilla alueilla jätteiden kuljettamisesta hyödyntämislaitoksiin aiheutuvat päästöt ja luonnonvarojen kulutus voivat ylittää tietystä tai tietyistä hyödyntämistavoista saatavat ympäristöhyödyt. Harva asutus tai hankalat liikenneyhteydet eivät kuitenkaan sellaisenaan oikeuttaisi erilliskeräyksestä poikkeamiseen, vaan ensisijaisesti tulisi arvioida, voidaanko erilliskeräys toteuttaa tehokkaasti esimerkiksi uusien teknisten ratkaisujen tai uusien keräyskäytäntöjen avulla. Jätehuollon ympäristövaikutuksia arvioitaessa tulisi varsinaisten jätehuoltotoimien vaikutusten lisäksi ottaa huomioon myös mahdollinen erilliskerätyn jätteen hyödyntämisestä aiheutuva luonnonvarojen

24 Joint Research Centre 2024: Impacts of the collection and treatment of dry recyclables (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC136657>)

säästyminen. Kokonaisvaikutusten arvioinnissa on usein tarpeen soveltaa elinkaari-laskelmiin pohjautuvia menetelmiä. Säännös vastaisi jätedirektiivin 10 artiklan 3 kohdan b alakohtaa.

Pykälän 3 kohdan mukaan erilliskeräyksestä voitaisiin poiketa, jos se ei olisi teknisesti toteutettavissa ottaen huomioon jätteiden keräyksen hyvät käytännöt. Säännös vastaisi jätedirektiivin 10 artiklan 3 kohdan c alakohtaa. Direktiivin poikkeusmahdollisuus viittaa erilliskeräyksen tekniseen mahdottomuuteen, joka liittyy usein keräysalueen tai -paikan vaikeisiin olosuhteisiin, kuten esimerkiksi keräyspaikkojen tai keräysreittien ahtauteen tai vaikeakulkuisuuteen. Jos tällaisiin olosuhteisiin olisi kuitenkin kehitetty keräystekniikoita tai käytäntöjä, joiden olisi osoitettu toimivan myös käytännössä, 3 kohdan mukaista poikkeusta ei voisi soveltaa. Erilliskeräysvelvollisuudesta voitaisiin yksittäisten kiinteistöjen kohdalla poiketa silloin, jos vaadittavien jäteastioiden sijoittaminen kiinteistölle ei ole mahdollista esimerkiksi paloturvallisuus- ja kaavamääräysten vuoksi.

Pykälän 4 kohdan perusteella erilliskeräyksestä voitaisiin poiketa, jos siitä aiheutuisi kohtuuttomia kustannuksia. Säännös vastaisi jätedirektiivin 10 artiklan 3 kohdan d alakohtaa. Erilliskeräyksen kustannusten kohtuuttomuutta arvioitaessa tulisi ottaa huomioon mahdollisuudet parantaa erilliskeräyksen kustannustehokkuutta, erilliskerätyn jätteen tai siitä valmistetun uusioraaka-aineen myynnistä mahdollisesti saatavat tulot sekä ne erilliskeräyksen vuoksi vältettävät kustannukset, jotka syntyisivät keräyksen ja käsittelyn kielteisistä ympäristö- ja terveysvaikutuksista siinä tapauksessa, että jätettä ei lajitella ja kerätä erikseen.

47 § Valtioneuvoston asetukset jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuudesta (vrt. jätelain 15 §)

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1. 45 §:n 1 momentissa tarkoitetuista jätteen lajittelua ja erillään pitämistä koskevista vaatimuksista, lajiltaan ja laadultaan erilaisten jätteiden yhdistämisen edellytyksistä sekä 46 §:ssä tarkoitettujen poikkeusten soveltamisesta tiettyyn jätteeseen;
2. kunnan, tuottajan, kiinteistön haltijan ja jätteen haltijan velvollisuudesta järjestää 45 ja 46 §:n mukainen jätteen erilliskeräys, jota koskevat vaatimukset voivat olla erilaisia eri alueilla ottaen huomioon alueen väestötiheys, syntyvän jätteen määrä ja hyödyntämismahdollisuudet sekä erilliskeräyksen järjestämisestä aiheutuvat ympäristövaikutukset ja kustannukset.

Pykälä sisältäisi tarvittavat valtuussäännökset tarkempien lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuuksien kohdentamiseksi jätteiden lajittelusta ja jätehuollosta vastaaviin toimijoihin. Valtuussäännös vastaisi suurelta osin nykyisen jätelain 15 §:n 3 momenttia.

Ehdotetun 1 kohdan nojalla annettu asetus voisi koskea esimerkiksi jätteiden erillään pitämisen teknisiä vaatimuksia taikka poikkeusta tietyn jätteen tai tiettyntyyppiseen käsittelyyn toimitettavien jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuudesta. Tarkempia säännöksiä voitaisiin antaa jätelaji- tai toimialakohtaisesti. Kohdan nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös esimerkiksi biojätteen kanssa kerättävien muiden materiaalien tai jätteiden biohajoavuus- ja kompostoitavuusvaatimuksista.

Ehdotetun 2 kohdan nojalla kunta, jätteen haltija, kiinteistön haltija ja tuottaja voitaisiin velvoittaa järjestämään tietyn jätteen erilliskeräys esimerkiksi alueellisissa vastaanottoaikoissa tai kiinteistöittäisesti. Säännöksen nojalla voitaisiin esimerkiksi säätää tietyn jätelajin tai jätelajien kiinteistöittäinen erilliskeräys tietyillä alueilla pakolliseksi, jos tämän arvioidaan olevan tarpeellista kierrätyksen tehostamiseksi ja perusteltua 46 §:ssä ehdotetut lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuudesta poikkeamisen edellytykset huomioon ottaen. Valtuussäännöksen nojalla voitaisiin vastaavasti myös tarkistaa nykyisen jätelain 15 §:n 3 momentin nojalla annetuilla valtioneuvoston asetuksilla jo säädettyjä kiinteistöittäisen erilliskeräyksen ja

alueellisten vastaanottoaikojen vähimmäisvaatimuksia, jotka koskevat muun muassa biojätettä, rakennus- ja purkujätettä, pakkausjätettä ja monia tuottajavastuun piiriin kuuluvia käytöstä poistettuja tuotteita.

Kunta vastaa kotitalousjätteen jätehuollosta ja voisi [jätelain 91 §:n korvaavan pykälän] nojalla antaa jätehuoltomääräyksiä muun muassa erilliskeräysvelvoitteista toimialueellaan. Ehdotuksen mukaan kunnan vastuulla olevan jätteen erilliskeräystä koskeva alemman asteinen sääntely rakentuisi siten, että ehdotetun valtuuden nojalla asetustasolla säädettäisiin valtakunnallisista minimivaatimuksista keskeisten jätelajien erilliskeräyksen järjestämiselle, mutta kunta voisi jätehuoltomääräyksissään poiketa asetuksen vaatimuksesta suuntaan tai toiseen kuitenkin siten, että asetusta suppeampi erilliskeräysvelvoite voitaisiin asettaa 46 §:ssä säädetyn edellytyksen täytyessä korkeintaan viiden vuoden määräajaksi. Ehdotettu sääntelymalli mahdollistaisi erilliskeräyksen tehokkaasti siten, että uudelleenkäytön valmistelua ja kierrätystä voidaan lisätä merkittävästi, mutta erilliskeräysvelvoitetta voitaisiin kuitenkin tarkastella alueelliset erityispiirteet huomioon ottaen niin, ettei sitä ulotettaisi alueille, joilla erilliskeräyksestä aiheutuvat kustannukset olisivat kohtuuttomat suhteessa siitä saatuihin hyötyihin. Valtioneuvoston asetuksenantovallan ja kunnan norminantovallan välisestä suhteesta säädettäisiin [jätelain 91 §:n korvaavassa pykälässä].

48 § Kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energijätteenä (uusi pykälä)

Kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä ei saa kerätä energijätteenä eikä lajitella energijätteeseen.

Energijätteellä tarkoitetaan yhdyskunta- ja pakkausjätettä sekä rakennus- ja purkujätettä, joka kerätään energiana hyödyntämistä varten tai polttoaineen valmistamista varten. Energijätettä ei ole 8 §:n 4 kohdassa tarkoitettu sekalainen yhdyskuntajäte.

Pykäläkohtainen perustelu

Pykälä olisi uusi, ja sen 1 momentissa säädettäisiin kiellosta kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäyttöön valmisteluun soveltuvaa jätettä energijätteenä. Pykälän 1 momentin mukaan kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä ei myöskään saisi lajitella energijätteeseen, millä korostettaisiin velvollisuutta jätteen syntypaikalla lajitella kierrätyskelpoinen tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuva jäte muualle kuin energijätteeseen. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena olisi estää sellaisen jätteen hyödyntäminen energiana, joka voidaan kierrättää tai valmistella uudelleenkäyttöä varten. Selvitysten ja jätealan toimijoilta saatujen tietojen mukaan kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä päätyy nykyään runsaasti energijätteeseen. Pykälän 1 momentissa säädetty kiello kohdistuisi ensisijaisesti energijätepalvelun tarjoajaan ja jätteen tuottajaan.

Pykälän 2 momentin mukaan energijätteellä tarkoitettaisiin yhdyskunta- ja pakkausjätettä sekä rakennus- ja purkujätettä, joka kerätään energiana hyödyntämistä varten tai energiantuotannon polttoaineen valmistamista varten. Energijätettä ei olisi 8 §:n 4 kohdassa määritelty sekalainen yhdyskuntajäte.

Säännöksessä tarkoitettua kierrätyskelpoista jätettä olisi jäte, joka soveltuu kierrätykseen ja joka on etusijajärjestyksen taikka muiden säännösten tai määräysten mukaisesti kierrätettävä. Käytännössä jätteen kierrätyskelpoisuus riippuu monista tapauskohtaisista seikoista ja kehittyä ajan myötä. Kierrätyskelpoisuuteen voivat vaikuttaa muun muassa jätteen laji ja laatu, epäpuhtaudet ja haitta-aineet, tuotteen rakenne, väri, keräys, käytettävissä olevat kierrätysteknologiat sekä markkinoiden kysyntä kierrätysmateriaalille. Se, mikä jäte on kierrätyskelpoista, olisi määritettävä tapauskohtaisesti ottaen huomioon 11 §:n 2 momentissa säädetty jätehierarchy. Vastaavalla tavalla olisi arvioitava sitä, mikä jäte soveltuu valmisteltavaksi uudelleenkäytön valmistelua varten. Erityisesti purkutoiminnassa syntyvä jäte voi sen sisältämien haitta-aineiden tai siitä valmistetun kierrätysmateriaalin puuttuvan kysynnän vuoksi olla joissain tapauksissa kierrätyskelvotonta.

Yleiset perustelut ehdotukselle

Ehdotetun lain valmistelun tueksi Suomen ympäristökeskuksen tekemässä selvityksessä suositellaan energijätteen keräyksen rajoittamista kiertotalouslain säädännössä. Nykyisin sekä yhdyskunnissa että rakennus- ja purkutoiminnassa kerätään merkittäviä määriä kierrätyskelpoiseksi tunnistettuja materiaaleja jäteperäisten polttoaineiden valmistusta ja energiana hyödyntämistä varten. Energijätettä käytetään tyyppillisesti rinnakkaispolttoaineena lämmön ja sähkön tuotannossa. Energijätteestä on käytetty myös nimitystä kierrätyspolttoaine.

Suomen ympäristökeskuksen selvityksen mukaan aiemmissa tutkimuksissa energijätteen keräystä syntypaikalla on esitetty yhdeksi yhdyskuntajätteen kierrätyksen lisäämistä hankaloittavaksi tekijäksi.²⁵

Yhdyskuntajätteen keräys energijätteenä on yleinen toimintatapa muun muassa päivittäistavara- ja ravintola-alalla sekä majoitus- ja ravintola-alalla. Suomen ympäristökeskuksen selvityksen mukaan vuonna 2023 energijätteenä rinnakkaispolttoon päätyi noin 200 000 tonnia yhdyskuntajätettä, mikä vastaa noin kahdeksaa prosenttia yhdyskuntajätteen kokonaismäärästä. Energijätekoostumuksen tutkimuksissa on käynyt ilmi, että energijäte tyypillisesti sisältää huomattavan paljon kierrätyskelpoisia materiaaleja. Esimerkiksi erään energijätekoostumus selvityksen mukaan muovi, biojäte, paperi sekä pahvi ja kartonki muodostivat yhteensä yli 90 % ravintola-alan energijätteistä, ja hotellialalla vastaavien jätemateriaalien osuus energijätteestä oli 74–79 %.²⁶ Kierrätysastetta olisikin todennäköisesti mahdollista nostaa selvästi ohjaamalla kierrätyskelpoiset ja uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvat jätteet nykyistä tehokkaammin energijätteen sijasta kierrätykseen.

Rakennus- ja purkujätettä päätyi Suomen ympäristökeskuksen selvityksen mukaan jäteperäisen polttoaineen valmistukseen vuonna 2023 yhteensä noin 440 000 tonnia. Tämä vastaa karkeasti arvioiden noin kolmannesta syntyneestä rakennus- ja purkujätteen määrästä (ilman maamassoja).

Suomen ympäristökeskuksen selvityksen johtopäätösten mukaan erityisesti yhdyskuntien energijätteen keräyskielto voisi kierrätyksen lisäämisen näkökulmasta olla tarpeen, koska nykyisin polttoon ohjautuu myös kierrätykseen kelpaavaksi tunnistettua materiaalia. Selvityksen mukaan rakennus- ja purkujätteen osalta vastaava rajoitus on hankalampi toteuttaa ja säännöksen vaikuttavuus kierrätykseen epäselvempi johtuen alalla syntyvien jätteiden kierrätyskelpoisuuden haasteista, kuten esimerkiksi puujätteen suuresta määrästä ja matalasta kysynnästä kierrätykseen. Suomen ympäristökeskuksen selvityksessä painotetaan, että energijätteen keräyskäytännöt ovat osin vastoin nykyistä lainsäädäntöä, koska kierrätykseen

25 Suomen ympäristökeskus 2026: Selvitys kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauskeinoista: Lajittelun ja erilliskeräyksen normiohjauksen sekä jätteenpolton ja sen kasvihuonekaasupäästöjen rajoittamisen tarkastelu. [Ympäristöministeriön julkaisu 2026:4](#).

26 Suomen ympäristökeskus 2026: Selvitys kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauskeinoista.

kelpavaa jätettä päätyy energijätteen joukkoon etusijajärjestyksen ja erillis-keräysvelvoitteiden vastaisesti. Johtopäätösten mukaan ehdotetun rajoittamisen säädösmuotoilu voi edellyttää myös energijätteen määrittelyä.²⁷

Suomen ympäristökeskuksen selvityksen mukaan energijätteen keräyskiellon vaikutukset riippuvat säännöksen soveltamisalasta ja siitä, millaisia muutoksia säännös saa aikaan käytännön tasolla. Energijätteen keräyskielto voi lisätä yhdyskuntajätteen syntypaikkalajittelua ja kierrätystä. Jos esimerkiksi puolet vuonna 2023 poltetusta hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan tuottamasta energijätteestä pystyttäisiin ohjaamaan kierrätykseen, kierrätysaste nousisi noin neljä prosenttiyksikköä, mikä olisi erittäin merkittävä parannus nykytilaan. Selvityksessä tunnistetaan, että riskinä on, että energijätteen keräämisen täyskielto johtaisi osan jätteistä kierrätyksen sijasta sekajätteen mukana polttoon, mitä tosin voitaisiin mahdollisesti hallita hintaohjauksella. Lisäksi syntypaikkalajittelun lisäämiseksi tarvitaan myös muita keinoja tukemaan lainsäädäntöä.²⁸

Selvityksen mukaan rakentamis- ja purkujätteen osalta energijätteen keräyskiellon vaikutus olisi todennäköisesti rajallisempi kuin yhdyskuntajätteellä. Vuoden 2023 tilastotietojen pohjalta tehdyn teoreettisen laskelman perusteella kielto lisäisi rakennus- ja purkujätteen materiaalina hyödyntämistä jopa noin 30 prosenttiyksikköä, jos kaikki energijätteenä käytetty jäte ohjattaisiin polton sijasta materiaalina hyödynnettäväksi²⁹. Rakentamis- ja purkujätteen hyödynnettävyyttä materiaalina kuitenkin heikentää merkittävästi jätteen heterogeenisyys sekä purkujätteessä olevat haitta-aineet, ja vaikutukset kierrätykseen riippuvat myös kierrätysmarkkinoiden kehityksestä. Suomen ympäristökeskuksen selvityksen mukaan jokainen 13 400 tonnia lisää materiaalina hyödynnettyä rakennus- ja purkujätettä pois energiahyödyntämisestä kasvattaisi materiaalina hyödyntämisen astetta yhdellä prosenttiyksiköllä (vuoden 2023 tiedoin). Mikäli rakentamisessa syntyneistä energijätteistä esimerkiksi 20 % saataisiin hyödynnettyä materiaalina, rakennusjätteiden materiaalina hyödyntämisen aste kasvaisi yli seitsemän prosenttiyksikköä 61,5 %:iin vuoden 2023 tiedoin.³⁰

27 Suomen ympäristökeskus 2026: Selvitys kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauskeinoista.

28 Suomen ympäristökeskus 2026: Selvitys kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauskeinoista.

29 Laskelmassa ei oteta huomioon rakentamisessa syntyviä maamassoja. Maamassat huomioon ottaen hyödyntämistason nousu olisi noin neljä prosenttiyksikköä.

30 Suomen ympäristökeskus 2026: Selvitys kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauskeinoista.

Suomen ympäristökeskuksen selvityksen mukaan energijätteen keräyskielto todennäköisesti vähentäisi rinnakkaispolton jätemääriä sekä vaikuttaisi jätehuollon toimintakenttään muuttamalla rinnakkaispolttolaitosten polttoainevalikoimaa tai kannustamalla hyödyntämään muita energialähteitä. Selvityksessä arvioitiin myös energiatalousvaikutuksia. Rinnakkaispolttolaitoksissa jätettä poltetaan muiden polttoaineiden rinnalla. Mikäli poltettavan jätteen saatavuus heikkenee energiatarpeen pysyessä ennallaan, syntyy lyhyellä aikavälillä tarve korvata jäte muilla polttoaineilla. Rinnakkaispolttolaitoksissa polttoainejakauma vaihtelee jo nykyisin polttoaineiden hinnan ja saatavuuden mukaisesti. Jätteiden osuus rinnakkaispolttolaitoksissa yhteensä vuonna 2023 oli noin 10 % polttoaineiden painosta ja noin 15 % tuotetusta energiasta. Lisäksi biopolttolaitoksiksi katsottava A- ja B-luokan puujäte kattoi reilut 5 % polttoaineiden painosta ja reilut 6 % tuotetusta energiasta. Lyhyellä aikavälillä rinnakkaispolttolaitokset voivat korvata jäteperäistä polttoainetta polttoteknologiansa rajoissa esimerkiksi muilla kiinteillä polttoaineilla, kuten biopohjaisilla polttoaineilla. Pitkällä aikavälillä toiminnanharjoittajat ehtivät reagoida tapahtuviin tai ennakoituihin toimintaympäristön muutoksiin investointien avulla. Selvityksen mukaan myös rinnakkaispolton osalta investoinnit lämpöpumppuihin, hukkalämmön hyödyntämiseen ja sähkökattiloihin voisivat korvata supistuvaa jätteenpoltoa. Selvityksessä ei esitetty tarkempia arvioita näiden ratkaisuiden mahdollisuuksista vähentää polttoon perustuvaa energiantuotantoa. Energiantuotantovaikutukset heijastuvat myös kasvihuonekaasupäästöihin ja vaikutuksiin luonnon monimuotoisuuteen. Kasvihuonekaasujen osalta jätteenpolton väheneminen voi tuottaa päästöjen nettovähennystä ottaen huomioon korvaavat polttoaineet ja energianlähteet. Jos energiapuun kysyntä kasvaisi, tämä voisi heijastua negatiivisesti maankäyttösektorin nettonielutavoitteisiin ja luontokadon pysäyttämiseen. Selvityksessä tuodaan esiin mahdollisuus täydentäviin ohjauskeinoihin, joilla voitaisiin varmistaa, että jätteenpolton vähentäminen ei aiheuta kielteisiä vaikutuksia ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle energiapuun kysynnän kasvun kautta.

Selvityksen mukaan säännöksen taloudelliset vaikutukset riippuvat siitä, kuinka alan yritykset reagoivat sääntelyn muutokseen. Energijätteen keräyksen rajoittaminen heikentäisi nykyisten jättepolttolaitosten valmistuslaitosten sekä jossain määrin myös rinnakkaispolttolaitosten toimintaedellytyksiä. On kuitenkin mahdollista, että energijätettä keräävät ja käsittelevät yritykset olisivat samoja toimijoita, jotka energijätekeräyksen loppuessa pystyisivät lisäämään kierrätykseen menevien jätteiden lajittelu- ja esikäsittelytoimintaa ja keräämään kyseiset jätteet. Syntypaikkalajittelun lisääntyminen voi lisätä erilliskeräykseen ja jätekuljetuksiin liittyvää liiketoimintaa. Erilliskeräyksen kustannuksia voisi nostaa varsinkin

alkuvaiheessa käytäntöjen uudistaminen (ohjeistus, neuvonta, sopimukset). Varsinkin toimeenpanon alkuvaiheessa viranomaisvoimavaroja vaadittaisiin koulutukseen, seurantaan ja valvontaan.³¹

49 § Kielto polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa erilliskerättyä jätettä (vrt. jätelain 15 a §)

Erilliskerättyä ja kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä ei saa toimittaa poltettavaksi eikä sijoitettavaksi kaatopaikalle. Erilliskerätyn jätteen myöhemmästä käsittelystä syntyvä jäte voidaan kuitenkin polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle, jos näin saavutetaan 11 §:n 2 momentissa tarkoitetun jätehierarkian kannalta paras tulos.

Pykäläkohtainen perustelu

Pykälässä säädettäisiin kiellosta polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa erilliskerättyä jätettä. Erilliskerätyn jätteen myöhemmästä käsittelystä syntyvä jäännösjäte voitaisiin kuitenkin polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle, jos näin saavutettaisiin 11 §:n 2 momentissa tarkoitetun jätehierarkian kannalta paras tulos. Pykälä vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan jätelain 15 a §:ää. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen mukainen kiello koskisi erilliskerättyä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä, kun taas nykyisen jätelain 15 a §:n mukainen kiello koskee uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena olisi laajentaa niiden jätteiden joukkoa, joiden polttaminen tai kaatopaikalle sijoittaminen olisi kielletty.

Ehdotetulla muutoksella konkretisoidaisiin 11 §:n 2 momentissa säädettyä jätehierarkiaa ja tehtäisiin sen merkitystä ymmärrettävämmäksi. Pykälän tarkoituksena olisi varmistaa, että erilliskerättyä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön

³¹ Suomen ympäristökeskus 2026: Selvitys kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauskeinoista.

valmisteluun soveltuvaa jätettä ei sijoitettaisi kaatopaikalle eikä hyödynnettäisi energiana tai poltettaisi muulla tavoin esimerkiksi tilanteessa, jossa mainitut jätehierarkiassa alimpana olevat käsittelyvaihtoehdot olisivat jätteen haltijalle taloudellisesti edullisempia vaihtoehtoja. Pykälä rajautuisi koskemaan erilliskerättyä jätettä. Nimenomaan erilliskerätyt jätteet soveltuvat todennäköisesti kierrätykseen tai uudelleenkäytön valmisteluun, koska erilliskerätty jäte on suhteellisen homogeenistä, eikä se tyypillisesti ole sekoittunut muiden jätelajien ja epäpuhtauksien kanssa. Kiellosta kerätä energiajätteenä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä säädettäisiin 48 §:ssä.

Pykälän kiello polttaa kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa erilliskerättyä jätettä koskisi polttamista sekä rinnakkaispolto- että jätteenpolttolaitoksissa. Säännöksessä tarkoitettua jätteen kierrätyskelpoisuutta ja soveltumista uudelleenkäytön valmisteluun olisi arvioitava vastaavin perustein kuin on esitetty energiajätteen käytön rajoitusta koskevan 48 §:n osalta. Pykälän perusteella energiana hyödyntäminen olisi sallittua esimerkiksi käytetyille puulavoille, jotka eivät kuntonsa vuoksi soveltuisi enää korjattavaksi tai jotka haitallisten aineiden jäämien tai hygieniariskien vuoksi eivät myöskään kelpaisi kierrätettäväksi. Poltto olisi sallittua myös silloin, jos korjauskelvottomille puulavoille ei kohtuudella löydy asianmukaista kierrätysvaihtoehtoa. Säännös ei nykytilanteessa estäisi esimerkiksi tiettyjen kierrätyskelvottomien komposiittimateriaalien, kuten käytöstä poistettujen lasikuituveneiden tai tuulivoimaloiden lapojen hyödyntämistä sementtuiuunissa, jossa energian tuotannon lisäksi osa jätteen sisältämistä aineista saadaan hyödynnetyksi klinkkerin raaka-aineena.

Kuten voimassa olevan jätelain 15 a §:ssä säädetään, ehdotettu kiello ei koskisi erilliskerätyn jätteen myöhemmästä käsittelystä syntyvää jätettä, kuten lajittelurejektejä, jonka osalta polttamisella tai kaatopaikalle sijoittamisella saavutetaan kokonaisuutena arvioiden lain tarkoituksen kannalta paras tulos.

Ehdotettu säännös ei estäisi erilliskerätyn jätteen polttamista tai sijoittamista kaatopaikalle, jos jäte olisi esimerkiksi onnettomuudesta, epätavallisista sääolosuhteista tai muusta niihin rinnastettavasta jätteen haltijasta riippumattomasta poikkeuksellisesta syystä muuttunut laadultaan soveltumattomaksi uudelleenkäytön valmisteluun tai kierrätykseen.

Pykälällä pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 10 artiklan 4 kohdan ja kaatopaikkadirektiivin 5 artiklan 3 kohdan f alakohdan mukaiset vaatimukset. Ehdotettu säännös kattaisi kuitenkin kaiken kierrätyskelpoisen tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvan erilliskerätyn jätteen ja olisi täten direktiivin sanamuotoa laajempi.

Vastaava direktiivin säännös koskee vain uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä. Kansallista tiukennusta ehdotetaan jätehierarkian konkretisoimiseksi sekä kierrätyksen ja uudelleenkäytön valmistelun edistämiseksi.

Yleiset perustelut ehdotukselle

Ehdotetun lain valmistelun tueksi Suomen ympäristökeskuksen tekemässä selvityksessä on arvioitu voimassa olevan jätelain 15 a §:n muuttamista siten, että kiellettyä olisi toimittaa erilliskerättyä ja kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä poltettavaksi tai sijoitettavaksi kaatopaikalle. Selvityksen mukaan kierrätyskelpoista jätettä päätyy polttoon monenlaisten jätevirtojen mukana, myös erilliskerätyssä jätteessä.³²

Ehdotetun muutoksen vaikutukset riippuvat mainitun selvityksen mukaan siitä, kuinka paljon erilliskerätyistä jätteistä ohjattaisiin sen myötä kierrätykseen tai valmisteltavaksi uudelleenkäyttöä varten. Selvityksessä arvioidaan, että nykyisin yhdyskuntien erilliskerätyistä vaarattomista jätteistä kaikkiaan noin 90 000 tonnia päätyy vuosittain polttoon (erityisesti biohajoavia jätteitä, puuta, muovia, ruokaöljyjä, paperia ja kartonkia). Tarkkaa tietoa ei ole siitä, kuinka suuri osa tästä määrästä soveltuisi uudelleenkäytön valmisteluun tai kierrätykseen. Selvityksessä arvioidaan teoreettisena laskelmana, että jos koko määrä (90 000 tonnia vuodessa) ohjautuisi polton sijaan kierrätykseen, määrä lisäisi yhdyskuntajätteen kierrätysastetta 3,4 prosenttiyksikköä (vuoden 2023 tiedoilla). Todellisuudessa vaikutus kierrätysasteeseen olisi pienempi, koska kyseisen jätteen joukossa on kierrätyskelvotonta ja uudelleenkäytön valmisteluun soveltumatonta jätettä. Rakennus- ja purkujätteiden osalta vaikutukset kierrätysmääriin riippuisivat merkittävästi rakennus- ja purkukohteissa erilliskerätyn puujätteen kierrätyskelvottomuudesta. Selvityksessä muutoksen vaikutusten jätteenpolttoon arvioidaan jäävän maltillisiksi. Noin 90 000 jätetonnin siirtyminen energiahyödyntämisestä materiaalihyödyntämiseen vaikuttaisi Suomen koko energiantuotannon jäteperäisten polttoaineiden saatavuuteen laskevasti noin 3,4 %. Todellisuudessa vaikutus olisi pienempi edellä mainittujen kierrätyskelvottomuuteen liittyvien epävarmuuksien vuoksi. Edelleen selvityksen mukaan on mahdollista, että energiataloudelliset vaikutukset olisivat kuitenkin paikallisesti merkittäviä, jos jätteenpolttolaitos on alueen ainoa lämpöä tuottava laitos.

32 Suomen ympäristökeskus 2026: Selvitys kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauskeinoista. Lajittelun ja erilliskeräyksen normiohjauksen sekä jätteenpolton ja sen kasvihuonekaasupäästöjen rajoittamisen tarkastelu. Ympäristöministeriön raportteja 2026:4.

Taloudellisten vaikutusten osalta muutos voisi mainitun selvityksen mukaan lisätä jätteisiin ja kierrätykseen liittyvää liiketoimintaa Suomessa tai jätteen vientiä kierrätykseen ulkomaille sekä lisätä jätehuollon kustannuksia (esimerkiksi uusien toimintatapojen edellyttämän neuvonnan vuoksi). Kustannuksia voisi korottaa myös se seikka, että joidenkin jätevirtojen kierrätys on energiana hyödyntämistä kalliimpaa. Selvityksessä pidetään mahdollisena, että erilliskerätyn, kierrätyskelpoisen jätteen polttokielto voisi toisaalta kasvattaa yksityisten jätehuollon toimijoiden liiketoimintaa, millä saattaisi olla pieniä positiivisia työllisyysvaikutuksia (erilliskeräys, neuvonta ja koulutus, lajittelulaitokset). Lisäksi voisi syntyä liiketoimintaa uusien energiantuotantomuotojen parista, mikäli jätteenpoltolle olisi etsittävä muita vaihtoehtoja. Voimassa olevan jätelain 15 a §:n haasteeksi on tunnistettu riittämätön valvonta, ja myös ehdotettu säännös edellyttäisi valvontaa ja lisäisi lyhyellä tähtämellä viranomaisten työtaakkaa ja kustannuksia muun muassa lisääntyneen valvontatarpeen sekä uuden säännöksen tiedottamisen ja kouluttamisen osalta. Lisäksi selvityksessä nostetaan esiin mahdollisuus kasvavaan kierrätysteknologian tutkimus- ja kehittämistoimintaan esimerkiksi puujätteen kierrätyksen osalta.

Mainitussa Suomen ympäristökeskuksen selvityksessä ei päädytä esittämään ehdotettua muutosta jätelain 15 a §:ään, koska siinä katsotaan, että erilliskerättyjen ja kierrätyskelpoisten jätteiden polttokiellon vaikuttavuus erityisesti tavoiteltuihin kierrätyksen lisäämiseen ja jätteenpolton hillintään on melko epäselvä etenkin yhdyskuntajätteiden osalta. Selvityksen johtopäätöksissä todetaan, että ottaen huomioon nykyisin erilliskeräyksen jälkeen poltettujen jätteiden määrät ja epävarmuus niiden soveltuvuudessa kierrätykseen, mahdollinen kierrätysastetta kasvattava vaikutus olisi vähäinen. Lisäksi selvityksessä katsotaan, että ehdotettu muutos ei poikkeaisi merkittävästi nykyisestä jätelain 15 a §:stä ja jäteasetuksen 22 §:stä. Selvityksessä muutoksen ei tunnistettu aiheuttavan merkittäviä haitallisia sivuvaikutuksia, ja arvioitua mahdollisuutta kierrätysasteen nousuun on pidettävä verrattain merkittävänä suhteessa kierrätysasteen kasvun viimeaikaiseen kehitykseen. Lisäksi selvityksen mukaan ehdotettu muutos olisi yhdyskuntajätehuollon käytäntöjen näkökulmasta selkeämpi verrattuna jätelain 15 a §:ään, koska nykyinen rajaus kierrätykseen ja uudelleenkäytön valmistelua varten kerätystä jätteestä on osin tulkinnallinen.³³

33 Suomen ympäristökeskus 2026: Selvitys kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauskeinoista.

Velvollisuus lajitella sekalaista jätettä ennen polttoa

Ehdotetun lain valmistelun tueksi Suomen ympäristökeskuksen tekemässä selvityksessä³⁴ arvioitiin myös velvollisuutta jälkilajitella yhdyskunnista ja rakennus- ja purkutoiminnasta peräisin olevasta sekalaisesta jätteestä erikseen kierrätyskelpoista ja uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jäte ennen kuin jäännösjäte toimitetaan hyödynnettäväksi energiana tai polttoon. Velvollisuuden tavoitteena olisi vähentää sekajätteen polton määriä ja lisätä materiaalien kierrätystä. Tukeutuen aiempiin tutkimuksiin sekä sidosryhmähaastatteluihin Suomen ympäristökeskuksen selvityksessä esitetään osin keskenään ristiriitaisia arvioita ja kokemuksia sekajätteen jälkilajittelun tarkoituksenmukaisuudesta ja vaikutuksesta kierrätykseen. Selvityksen mukaan erityisesti muovipakkausjätteitä voitaisiin aiemman VTT:n MSWPlast-hankkeen tulosten perusteella jälkilajittelulla saada kierrätettyä merkittävästi enemmän (jopa 18 prosenttiyksikköä, jos kaikki sekajäte jälkilajiteltaisiin ja samalla syntypaikkalajittelu tehostuisi). Aiemmassa VTT:n MSWPlast-hankkeessa oli tuotu esiin, että kokemukset Hollannista, Ruotsista ja Norjasta viittaavat siihen, että nykyaikaiset lajittelulaitokset pystyvät erottamaan tehokkaasti muovit (ja tarvittaessa muutkin materiaalit) sekajätteestä. MSWPlast-hankkeen johtopäätöksenä esitettiin, että sekajätteestä erotettujen muovien kierrätettävyyttä ei poikkea erilliskerätyistä. Toisaalta Suomen ympäristökeskuksen selvityksen mukaan esimerkiksi Riihimäellä toimineen ekjalostamon materiaalkierrätykseen kelpaavan muovin saanto sekajätteestä osoittautui merkittävästi alhaisemmaksi kuin suunnittelu- vaiheessa oletettiin. Selvityksen mukaan laitokseen syötetystä sekajätteestä päätyi kierrätysmuovin raaka-aineeksi lopulta vain vajaa 1 %, jonka lisäksi myyntilaausta rautajaetta syntyi noin 1 % syötteestä.

Suomen ympäristökeskuksen selvityksen johtopäätöksenä ei esitetä tällaisen velvollisuuden säätämistä kiertotalouslaissa, koska selvityksessä katsotaan, että sekajätteen jälkilajitteluvollisuuden aiheuttama sääntelytaakka jätehuollon toimijoille olisi merkittävä verrattuna arvioituun nousuun kierrätysasteessa. Selvityksen mukaan sekajätteen lajittelulaitosten investointikustannukset ovat merkittävät ja laitokset puuttuvat toistaiseksi Suomesta.

Kiertotalouslakia valmistellut työryhmä esittää, että kiertotalouslaissa ei säädettäisi edellä kuvattua jälkilajitteluvolvoitetta erityisesti sen vuoksi, että sen vaikuttavuuteen liittyy epävarmuuksia ja sääntelytaakka arvioidaan merkittäväksi.

34 Suomen ympäristökeskus 2026: Selvitys kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauskeinoista. Lajittelun ja erilliskeräyksen normiohjauksen sekä jätteenpolton ja sen kasvihuonekaasupäästöjen rajoittamisen tarkastelu. [Ympäristöministeriön julkaisuja 2026:4](#).

2.2.2 Neuvonta, tiedonjako ja jätehuollon laatuvaatimukset

55 § Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus (uusi pykälä)

Kiinteistön haltijan on osaltaan huolehdittava siitä, että jätteen keräyspaikan lajitteluohjeistus on ajantasainen ja että keräyspaikan käyttäjillä on ajantasainen tieto jätteen lajittelu- ja keräysjärjestelyistä kiinteistöllä sekä lajittelun vaikutuksesta jätehuollon kustannuksiin.

Pykälän mukaan kiinteistön haltijan olisi osaltaan huolehdittava siitä, että jätteen keräyspaikan lajitteluohjeistus on ajantasainen ja että keräyspaikan käyttäjillä, kuten asukkailla ja liikehuoneistojen henkilöstöllä, on ajantasainen tieto jätteen lajittelu- ja keräysjärjestelyistä kiinteistöllä sekä lajittelun vaikutuksesta jätehuollon kustannuksiin. Pykälä olisi uusi.

Asunto-osakeyhtiössä pykälä velvoittaisi asunto-osakeyhtiötä jakamaan asukkaille kunnalta, kunnalliselta jätelaitokselta saatavaa neuvontamateriaalia jätteen lajittelusta. Tietoa lajittelun vaikutuksista jätehuollon kustannuksiin voitaisiin välittää asukkaille esimerkiksi osana yhtiön vuotuista toimintakertomusta ja erillisin tiedottein.

Velvollisuus ei rajoittuisi asuinkiinteistöihin, vaan koskisi myös hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan kiinteistöjä. Liikekiinteistöissä kiinteistön haltijan valtuuttamana isännöitsijä tai huoltoyhtiö voisi toimittaa jätehuoltopalveluita kiinteistölle toimittavan yrityksen lajitteluohjeistukset kiinteistön käyttäjille.

Lajittelutehokkuuden parantaminen jätteen synty paikalla on yksi tärkeimmistä keinoista lisätä jätteen valmistelua uudelleen käyttöön ja kierrätystä. Ehdotetussa laissa lajittelutehokkuutta pyritään parantamaan useilla keinoilla, kuten 45 §:ssä säädettyllä lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuudella. Ihmisiä motivoivat lajitteluun erilaiset tekijät, ja yksi merkittävä motivaatiotekijä lajittelun merkityksellisyyden ymmärtämisessä on tiedon lisääminen lajitteluohjeistuksista ja lajittelun merkityksestä jätehuollon kustannusten kannalta (Koko kansan biotalkoot -hanke, 2025). Lajittelun onnistumiseen ja erilliskerätyn materiaalin laatuun vaikuttaa yksilön

tiedon taso oikeista lajittelukäytännöistä. Käyttämistieteellistä lähestymistapaa hyödyntäneessä selvityksessä korostetaan lajittelu- ja kustannustiedon ymmärryksen lisäämistä yhtenä tärkeänä toimenä lajittelukäyttämisen tukemiseksi.³⁵

56 § Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus (uusi pykälä)

Jätehuollon palveluita tarjoava ei saa tarjota voimassa olevien säännösten ja määräysten vastaisia jätehuoltopalveluita. Tarjottuun palveluun on sisällytettävä neuvontaa säännösten ja määräysten mukaisesta jätteiden erilliskeräyksestä ja lajittelusta.

Ehdotetun uuden pykälän mukaan jätehuollon palveluja tarjoava yritys tai yhteisö ei saisi tarjota voimassa olevien säännösten ja määräysten vastaisia jätehuoltopalveluita. Lisäksi pykälässä säädettäisiin tällaisiin palveluihin sisällytettävästä neuvonnasta. Pykälä olisi uusi, ja sen tarkoituksena olisi osaltaan parantaa jätteiden syntypaikkalajittelun lajittelutehokkuutta. Jätehuoltopalveluja ammattimaisesti tuottavilla on osana asiakaspalveluaan parhaat edellytykset varmistaa, että esimerkiksi tarjottavat erilliskeräyspalvelut ovat voimassa olevien säännösten ja määräysten mukaisia, ja että niiden käyttöä neuvotaan riittävästi.

Pykälän mukaan jätehuollon palveluja tarjoava ei saisi tarjota voimassa olevien säännösten ja määräysten vastaisia jätehuoltopalveluita. Ehdotusten tarkoituksena on parantaa erilliskeräyksen tehokasta toteutumista ja lajittelutehokkuutta. Monilla hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan kiinteistöillä ei nykyisin noudateta jäteasetuksessa säädettyjä biojätteen, pakkausjätteen ja rakennus- ja purkujätteen erilliskeräysvelvoitteita. Tämä voi osin aiheutua tietämättömyydestä erilliskeräysvelvoitteiden velvoiterajoista ja ei-ympäristöluvallisen toiminnan vähäisestä valvontavoimavaroista ja sen myötä puutteellisesta valvonnasta. Ehdotetulla pykälällä edistettäisiin sitä, että jätehuollon palveluita tarjoavat ammattimaiset toimijat, jotka tuntevat erilliskeräystä koskevien vaatimusten sisällön, tukisivat asiakkaitaan vaatimusten täyttämässä ja tarjoaisivat asianmukaisia palveluita.

35 Aho, Maisa ym.: Biojätteen lajittelu ja ruokahävikin hallinta ravintola-alalla. Käyttämistieteellinen näkökulma, Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2025:6, s. 63–64, 69.

Pykälä varmistaisi esimerkiksi sen, että jätteen haltijoille ei tarjottaisi palvelua, joka ei täytä erilliskeräysvaatimuksia. Jätehuollon palveluita tarjoavan ei kuitenkaan välttämättä yksin tulisi kyetä tarjoamaan esimerkiksi kaikkia vaatimusten mukaisia keräyspalveluita, mutta sen olisi osaltaan huolehdittava vaatimusten täyttymisestä. Jätehuoltopalvelun tarjoaja ei esimerkiksi saisi ohjata liikehuoneiston jätteen haltijaa lajittelemaan kierrätyskelpoista tai uudelleenkäyttöön valmisteluun soveltuvaa jätettä energijätteeseen eikä muutoinkaan tarjota tällaiselle jätteelle polttoon perustuvaa käsittelypalvelua. Pykälän säännökset eivät vaikuttaisi jätehuollon järjestämisvastuun kohdistumiseen eivätkä poistaisi tai vähentäisi jätteen haltijan velvollisuutta järjestää säännösten ja määräysten mukainen jätehuolto.

Pykälässä säädettäisiin, että jätehuoltopalveluja tarjoavan tulisi sisällyttää palveluunsa neuvontaa jätehuollon asianmukaisesta toteuttamisesta. Neuvonnassa olisi huolehdittava siitä, että jätteen haltija on tietoinen lajittelua ja erilliskeräystä koskevista säännöksistä ja määräyksistä. Ehdotetulla säännöksellä on tarkoituksenaan varmistaa se, että kaikki jätehuoltopalvelun käyttäjät saavat riittävän tiedon asianmukaisesta lajittelusta ja muusta jätehuoltopalvelun käytöstä. Neuvonnan sisältöä koskevan huolehtimisvelvollisuuden voisi täyttää esimerkiksi neuvomalla oikeista lajittelukäytännöistä, tarjoamalla ohjeita ja opasteita jätteiden lajittelemiseksi, sekä neuvomalla oikeasta jätteestien koosta ja tyhjennysrytmistä ja tarjoamalla tietoa näiden vaikutuksesta jätehuollon hintaan.

Pykälässä ehdotettujen vaatimusten yhdessä 55 §:n kiinteistön haltijan tiedonjako-velvollisuuden kanssa arvioidaan parantavan huomattavasti asukkaiden ja hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan jätteen haltijoiden tietoisuutta oikeista lajittelutavoista, mikä parantaa lajittelutehokkuutta ja lopulta nostaa kierrätysastetta.

86 § Kunnan tiedotus- ja neuvontavelvollisuus (vrt. jätelain 93 §)

Kunnan on järjestettävä neuvontaa ja tiedotusta [jätelain 32 §:n korvaavassa pykälässä] tarkoitettussa toiminnassa syntyvän jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi, lajittelun tehostamiseksi, erilliskeräyksen lisäämiseksi ja jätehuollon asianmukaiseksi toteuttamiseksi sekä roskaantumisen ehkäisemiseksi. Neuvonnassa ja tiedotuksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota uudelleenkäytön edistämiseen, elintarvikejätteen määrän vähentämiseen ja biojätteen erilliskeräyksen lisäämiseen.

Kunnan on osoitettava 1 momentissa tarkoitettuun neuvontaan ja tiedotukseen riittävä rahoitus. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rahoituksen määrästä ja laskentaperusteista.

Pykälässä säädettäisiin kunnan velvollisuudesta järjestää neuvontaa ja tiedotusta. Pykälä vastaisi osin voimassa olevan jätelain 93 §:ää. Pykälän nimi muutettaisiin jäteneuvonnasta yleisempään muotoon kunnan tiedotus- ja neuvontavelvollisuus.

Pykälän 1 momentin mukaan kunnan olisi järjestettävä neuvontaa ja tiedotusta [jätelain 32 §:n korvaavassa pykälässä] tarkoitetun kunnan vastuulle kuuluvan jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseksi, lajittelun tehostamiseksi, erilliskeräyksen lisäämiseksi ja jätehuollon asianmukaiseksi toteuttamiseksi sekä roskaantumisen ehkäisemiseksi. Kuten nykyisin, neuvonnan ja tiedotuksen kohderyhmänä olisivat erityisesti kunnan asukkaat sekä muut kunnan järjestämän jätehuollon asiakkaat. Käytännössä neuvonta ja tiedotus voi olla esimerkiksi esitteiden ja muun neuvontamateriaalin valmistamista ja jakelua muun muassa yhdessä 55 §:ssä tarkoitetun kiinteistön haltijan kanssa, verkkosivustojen ylläpitämistä sekä kampanjoiden ja neuvontatilaisuuksien järjestämistä eri kohderyhmille. Tuottajayhteisön neuvontavelvollisuudesta ja yhteistyöstä kunnan kanssa säädetään 118 §:ssä.

Ehdotuksen mukaan neuvonnassa ja tiedotuksessa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota uudelleenkäytön edistämiseen, elintarvikejätteen määrän vähentämiseen ja biojätteen erilliskeräyksen lisäämiseen. Verrattuna voimassa olevan jätelain 93 §:ään, säännökseen ehdotetaan lisättäväksi tiedotus viestinnän tavaksi, johon vaatimukset kohdistuisivat. Voimassa olevan jätelain 93 §:ssä säädetään, että neuvonnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota elintarvikejätteen määrän vähentämiseen. Uudelleenkäytön edistämisen merkitystä vahvistettaisiin lisäämällä säännökseen vaatimus erityisen huomion kiinnittämisestä siihen. Vaatimus erityisen huomion kiinnittämisestä elintarvikejätteen määrän vähentämiseen panee osaltaan täytäntöön jätedirektiivin 9 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteita. Säännökseen lisättäisiin vaatimus kiinnittää neuvonnassa ja tiedotuksessa erityistä huomiota biojätteen erilliskeräyksen lisäämiseen, koska edelleen noin kolmasosa sekalaisesta yhdyskuntajätteestä on biojätettä, vaikka biojätteen erilliskeräystä on tehty 1990-luvulta alkaen. Kunnan vastuulla olevien jätteiden suhteen biojätteen lajittelun tehostamisella on erityinen merkitys yhdyskuntajätteen kierrätysasteen nostamisessa. Biojäte, jota ei ole lajiteltu oikein erilliskeräykseen, hankaloittaa muiden jätelajien kierrätystä, koska se likaa muita materiaaleja, ja

se voi myös vähentää polttoon päätyvän jätteen lämpöarvoa. Biojätteen lajittelu-
tehokkuuden parantaminen on tunnistettu yhdeksi tärkeimmistä keinoista nostaa
yhdyskuntajätteen kierrätysastetta Suomessa (Etteplan, 2025 sekä komission
varhaisvaroitusraportti).

Pykälän 2 momentin mukaan kunnan olisi osoitettava 1 momentissa tarkoitettuun
neuvontaan ja tiedotukseen vuosittain riittävä rahoitus. Valtioneuvoston
asetuksella voitaisiin antaa myöhemmin tarkempia säännöksiä rahoituksesta ja sen
laskentaperusteista.

Lajitteluasenteiden ja -käytöksen muutos on todettu keskeisen tärkeäksi keinoksi
parantaa lajitteluaktiivisuutta, ja asenteiden muuttamiseen tarvitaan jatkuvaa tiedo-
tusta ja neuvontaa. Neuvontaan ja tiedotukseen panostetaan jo nykyisin, mutta
asukkaiden lajittelukäyttäytymisen parantamiseksi tulisi neuvontaan kohdistaa
nykyistä enemmän taloudellisia voimavaroja. Taloudellisen panoksen lisäksi
mahdollistaa neuvonnan lisäämisen, joka oikein kohdennettuna lisää neuvonnan
vaikuttavuutta.

Pienimuotoinen neljään kunnalliseen jätelaitokseen (kaksi suurta ja kaksi keski-
kokoista kunnallista jätelaitosta) kohdistunut kysely sekä julkisten tietojen mukaan
laskettuna panostus (henkilötyövuodet sekä neuvonnan muu rahoitus) oli näissä
jätelaitoksissa vuonna 2024 puolestatoista prosentista hieman yli kolmeen ja
puoleen prosenttiin jätemaksukertymästä.

2.3 Tuottajavastuujärjestelmät

Tässä osiossa esitetään keskeiset ehdotukset tuottajavastuujärjestelmiä koskeviksi
yleisiksi säännöksiksi. Säännökset sijoittuisivat liitteessä 2 esitetystä lain rakenteesta
osaan III (Tuottajavastuujärjestelmät). Osio sisältää kaikkia tuottajavastuujärjes-
telmiä koskevat yleiset säännökset, mutta ei tuoteryhmäkohtaista erityissääntelyä.

Ehdotuksen mukaan tuottajavastuu ulottuisi jatkossa jätehuollon ohella entistä
selvemmin myös tuotteiden uudelleenkäytön edistämiseen. Tuottajavastuu kattaisi
lähtökohtaisesti edelleen myös tuottajan markkinaosuutta vastaavan osuuden
historiallisesta jätteestä ja vapaamatkustajien jätteestä. Joidenkin tuotteiden osalta
tuottajan kustannusvastuuta historiallisesta jätteestä kuitenkin rajattaisiin lähinnä
vastaavassa EU-sääntelyssä tehtyjen rajausten mukaisesti.

Tuottaja voisi jatkossa hoitaa tuottajavastuunsa vain liittymällä tuottajayhteisöön tai perustamalla tuottajayhteisön. Yksittäisenä tuottajana rekisteröitymisen mahdollisuus poistuisi. Tämä tarkoittaisi sitä, että valtaosa tuottajavastuuseen sisältyvistä velvollisuuksista kohdennettaisiin tuottajayhteisöön, ei enää yksittäiseen tuottajaan. Tuottajan rekisteröitymisen varmistamiseen liittyvä sääntely tarkentuisi nykyisestä. Ehdotuksen mukaan jakelijan ja muun yrityksen olisi varmistettava hankittavan tuotteen tuottajan rekisteröityminen ja hankittavan palvelun osalta sen tuottajan sitoumus varmistaa, että palvelussa käytettävien tuotteiden tuottaja on merkitty tuottajarekisteriin. Vastaava varmistamisvelvollisuus olisi julkisella hankintayksiköllä tietyin rajauksin.

Ehdotuksen mukaan tuottajan ensisijaista oikeutta järjestää käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuolto vahvistettaisiin. Muu kuin tuottaja voisi edelleen järjestää tuotteiden uudelleenkäyttöön liittyviä palveluita, mutta ei enää uudelleenkäytön valmisteluun liittyviä palveluita muutoin kuin yhteistyössä tuottajan kanssa. Tuottajien ensisijaisen oikeuden vahvistamisen vastapainoksi ehdotetaan uutta, tuottajayhteisön toimintaa koskevaa sääntelyä liittyen muun ohella tuottajayhteisön toiminnan läpinäkyvyyteen ja sen käyttämien jätehuolto- palvelujen kilpailuttamiseen. Tuottajayhteisöllä olisi lisäksi velvollisuus järjestää vuosittain yhteistyöryhmä, johon kutsuttaisiin laajasti alan toimijoita kehittämään tuottajavastuun toteuttamiseen liittyviä käytäntöjä, erityisesti uudelleenkäytön ja uudelleenkäytön valmistelun edistämiseksi.

Pakkausten tuottajayhteisön ja juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän olisi jatkossa osoitettava jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskevien toimien rahoittamiseen rahamäärä, joka vastaa enintään viittä prosenttia sen jäseniltään perimistä maksuista (tuottajayhteisö) tai jätehuoltokustannuksista (palautusjärjestelmät). Velvollisuus ei koskisi uudelleenkäytettävien pakkausten tuottajia. Mainittujen toimien rahoittamiseen osoitettavasta vähimmäismäärästä säädettäisiin asetuksella.

2.3.1 Tuottajavastuu ja sen soveltaminen

93 § Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat (vrt. jätelain 48 §)

Tuottajavastuu koskee myyntitavasta riippumatta seuraavia tuotteita ja niitä ammattimaisesti ensimmäistä kertaa Suomen markkinoille saattavia Suomeen sijoittautuneita tuottajia tai etäsopimuksella suoraan käyttäjille myyviä tai vuokraavia muualle kuin Suomeen sijoittautuneita tuottajia:

1. moottorikäyttöisen ja muun ajoneuvon tai laitteen renkaat, joiden tuottajana pidetään tällaisen renkaan valmistajaa, maahantuojaa, etämyyjää tai pinnoittajaa taikka renkailla varustetun ajoneuvon tai laitteen maahantuojaa;
2. henkilöautot, pakettiautot ja niihin rinnastettavat muut ajoneuvot, joiden tuottajana pidetään tällaisen ajoneuvon valmistajaa, maahantuojaa tai etämyyjää taikka sitä, joka toimittaa maahan ajoneuvoja kotimaisen käyttäjän nimissä;
3. sähkö- ja elektroniikkalaitteet, joiden tuottajana pidetään laitteen valmistajaa, maahantuojaa tai etämyyjää taikka sellaista myyjää, joka myy laitteita omalla nimellään tai tavaramerkillään;
4. paristot ja akut, mukaan lukien sähkö- ja elektroniikkalaitteisiin, ajoneuvoihin tai muihin tuotteisiin sisältyvät paristot ja akut, joiden tuottaja on Euroopan unionin akkuasetuksen (EU) 2023/1542 (jäljempänä akkuasetus) 3 artiklan 1 kohdan 47 alakohdassa tai 56 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu tuottaja;
5. sanomalehdet, aikakauslehdet, toimistopaperit ja muut niihin rinnastettavat paperituotteet, joiden tuottajana pidetään paperituotteiden valmistukseen käytettävän paperin valmistajaa, etämyyjää tai maahantuojaa taikka paperituotteen maahantuojaa tai etämyyjää;
6. pakkaukset, joiden tuottaja on määritelty Euroopan unionin pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen (EU) 2025/40 (jäljempänä pakkausasetus) 3 artiklassa;
7. muovia sisältävät kalastusvälineet, joiden tuottajana pidetään tuotteen valmistajaa, maahantuojaa tai etämyyjää;

8. tekstiilit, jalkineet ja asusteet, joiden tuottajana pidetään tällaisen tuotteen valmistajaa, maahantuojaa tai etämyyjää; poikkeuksena itsensä työllistävät räätälit sekä käytettyjen tekstiilien, jalkineiden ja asusteiden maahantuojat;
9. kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvat loppukäyttäjille tyhjinä myytävät juomamukit ja niiden korkit ja kannet, joiden tuottajana pidetään tuotteen valmistajaa, maahantuojaa tai etämyyjää;
10. kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvat henkilökohtaiseen hygieniaan ja kuluttajakäyttöön tarkoitetut kosteuspyyhkeet, joiden tuottajana pidetään tuotteen valmistajaa, maahantuojaa tai etämyyjää;
11. kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvat kuluttajakäyttöön tarkoitetut ilmapallot, joiden tuottajana pidetään tuotteen valmistajaa, maahantuojaa tai etämyyjää;
12. kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvat suodattimelliset tupakkatuotteet ja tupakan suodattimet, joiden tuottajana pidetään tuotteen valmistajaa tai maahantuojaa;
13. nikotiinipussit, joiden tuottajana pidetään tuotteen valmistajaa tai maahantuojaa.

Tuottajavastuu ei koske paalirehupakkausten tuottajia, jos käytöstä poistetut paalirehupakkaukset kerätään ja kierrätetään tehokkaasti yhdessä muiden maatalousmuovien kanssa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitä 1 momentissa tarkoitettujen tuotteiden ja niitä mainitussa momentissa tarkoitettujen tuottajien ovat. Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös antaa tarkempia säännöksiä tuottajavastuuta koskevien säännösten soveltamisesta, jos tuotteet hankitaan toisesta maasta tai viedään maasta sähköisellä tai muulla etäkaupalla.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tuottajavastuun piiriin kuuluvista tuotteista ja tuottajista.³⁶ Tuottajavastuu koskisi myyntitavasta riippumatta pykälässä mainittuja tuotteita ja niitä ammattimaisesti ensimmäistä kertaa Suomen markkinoille

³⁶ Lisäys lain määritelmiin: maahantuojalla Suomeen sijoittautunutta luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka saattaa toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta tai kolmannelta maasta tuotavan tuotteen Suomen markkinoille.

saattavia Suomeen sijoittautuneita tuottajia tai etäsopimuksella suoraan käyttäjille myyviä tai vuokraavia muualle kuin Suomeen sijoittautuneita tuottajia. Säännöksessä tarkoitettu etämyynti kattaisi myös tuotteen myynnin elinkaaripalveluna ja tuotteen vuokraamisen.

Pykälän 2 momentin mukaan tuottajavastuu ei koskisi paalirehupakkauksia, jotka kerätään ja kierrätetään muiden maatalousmuovien kanssa. Poikkeus ei kuitenkaan koskisi muita maataloudessa käytettyjä pakkauksia, kuten lannoite- ja suursäkkejä. Käytännössä paalirehupakkausten tuottaja liittyisi koko maan kattavaan maatalouden muovijätteiden keräysjärjestelmään. Perusteluna paalirehupakkauksia koskevalle erityissäätelylle on se, että korkeintaan noin 5–20 % kaikesta paalirehun pakkaamiseen käytetystä pakkausmateriaalista täyttäisi EU:n uuden pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen pakkauksen määritelmän, ts. niitä ei käytetä pelkästään tilan omassa toiminnassa, vaan myydään tilalta ulos. Maatalouden muovijätteelle on jo olemassa vapaaehtoinen, koko maan kattava erilliskeräysjärjestelmä. Järjestelmä kattaa kaikki paalirehun pakkaamiseen käytettävät muovit, mukaan lukien aumamuovit. Tuottajien arvion mukaan järjestelmän piirissä on noin 95 % markkinoille saatetuista paalimuovien pakkauksista. Muovien noutopalveluna toteutettava erilliskeräys on koko maan kattava sekä loppukäyttäjälle maksuton. Järjestelmä vastaa siten palvelutasoltaan vähintään nykyistä yrityspakkausjätteiltä edellytettyä keräysjärjestelmää. Paalirehun pakkaukset eivät sellaisenaan soveltuisi muiden pakkausjätteiden keräysjärjestelmään. Ympäristöministeriö seuraisi järjestelmän toimivuutta ja kattavuutta ja tekisi tarvittaessa lainsäädännön muutosehdotuksen, jos rehupaalien pakkausmuovien keräys ja kierrätys yhdessä muiden maatalousmuovien kanssa ei tehdyn arvion mukaan täyttäisi lain vaatimusta tehokkaasta keräyksestä ja kierrätyksestä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä tuottajavastuun piiriin kuuluvista tuotteista ja tuottajista sekä tuottajavastuusäännösten soveltamisesta, jos tuotteet hankitaan toisesta maasta tai viedään maasta sähköisellä tai muulla etäkaupalla.

94 § Tuottajan vastuu (vrt. jätelain 46.1–2 §)

Tuottajan on järjestettävä markkinoille saataville asettamiensa 93 §:ssä tarkoitettujen tuotteiden jätehuolto sekä vastattava siitä aiheutuvista kustannuksista, jollei jäljempänä toisin säädetä. Tuottajan velvollisuus koskee käytöstä poistettuja tuotteita, jotka luovutetaan 116 tai 120 §:ssä tarkoitettuun vastaanottoaikaan tai kuljetukseen. Lisäksi tuottaja vastaa tuotteiden uudelleenkäytön edistämistoimista siten kuin muualla tässä laissa erikseen säädetään.

Tuottajan 1 momentin mukainen velvollisuus koskee tuottajan Suomen markkinoille saattamia tuotteita sekä tuottajan markkinaosuuteen nähden kohtuulliseksi katsottavaa osuutta muista vastaavista tuotteista riippumatta tuotteiden markkinoille saattamisen ajankohdasta.

Tuottajan vastuusta akkujen ja paristojen jätehuollon kustannuksista säädetään lisäksi akkuasetuksen 56 artiklan 4 ja 5 kohdassa.

Pakkausten ja pakattujen tuotteiden tuottajan kustannusvastuusta säädetään lisäksi pakkausasetuksen 45 artiklassa. Poiketen siitä mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, 93 §:n 1 momentin 9–13 kohdissa tarkoitettujen tuottajien vastuusta säädetään 131 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tuottajavastuun perussisällöstä. Tuottaja vastaisi markkinoille saataville asettamiensa tuotteiden jätehuollosta ja siitä aiheutuvista kustannuksista, jollei jäljempänä laissa toisin säädetä. 93 §:n 1 momentin 9–13 kohdissa tarkoitettujen tuottajien olisivat vastuussa tuotteiden aiheuttaman roskaantumisen ja sen ennalta ehkäisemisen kunnille aiheuttamista kustannuksista, kuten jäljempänä x luvussa säädetään. Tuottajavastuu kohdistuisi jokaiseen yksittäiseen tuottajaan. Yksittäinen tuottaja voisi kuitenkin hoitaa tuottajavastuunsa vain liittymällä tuottajayhteisöön ehdotetun 96 §:n mukaisesti.

Tuottajan vastuu säilyisi nykytilaan nähden pääosin muuttumattomana, kuitenkin laajentuen kattamaan jätehuollon lisäksi myös tuotteen uudelleenkäytön edistämistoimia siltä osin kuin laissa erikseen säädetään. Jäljempänä 115 §:ssä säädettäisiin voimassa olevan jätelain 47 §:n 2 momentin mukaisesti, että muulla toimijalla kuin tuottajayhteisöllä on oikeus tarjota tuotteiden uudelleenkäyttöön liittyviä palveluita. Tämä oikeus koskisi myös uudelleenkäytettäviä pakkauksia, jotka on lähetetty kunnostukseen, sillä niitä ei EU:n pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen ((EU) 2025/40) 3 artiklan 2 kohdan mukaisesti katsota jätteeksi.

Pykälän 2 momentin mukaan tuottajan vastuu kattaisi, kuten voimassa olevassa jätelaissa, tuottajan omien tuotteiden lisäksi kohtuulliseksi katsottavan osuuden muista vastaavista tuotteista. Ilmaisuu ”muut vastaavat tuotteet” kattaa niin sanottujen vapaamatkustajien tuotteista syntyvät jätteet, yksityisestä maahantuonnista syntyvät jätteet sekä myös niin sanotun historiallisen jätteen, joka syntyy sellaisesta käytöstä poistetusta tuotteesta, joka on saatettu markkinoille ennen kuin tuottajavastuuta koskeva lainsäädäntö on tullut voimaan kyseisen tuoteriikän osalta. Tuottajan vastuu olisi siis osin taannehtivaa.

EU-tuomioistuin katsoi ennakkoratkaisussaan C-181/20, että SER-direktiivi (2012/19/EU) oli tiettyjen direktiivin soveltamisalaan kuuluvien laitetyyppien osalta oikeusvarmuuden periaatteen vastainen asettaessaan tuottajat taannehtivaan vastuuseen kyseisten laitteiden jätehuollon kustannuksista. Tuomio johti direktiivin muuttamiseen. Oikeusvarmuuden periaate ja siihen sisältyvä taannehtivan lainsäädännön kielto ei kuitenkaan ole ehdoton, vaan siitä voidaan painavista syistä poiketa, ja näin on EU:n tuottajavastuusäätelyssä lähtökohtaisesti tehty. Kun tuottajayhteisöt järjestävät tuottajavastuun piiriin kuuluvien käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuoltoa, tuottajien vastaanottoon päättyvä väistämättä myös historiallista jätettä, ja sen erottelu muusta jätteestä on käytännössä mahdotonta, tai ainakin se lisää jätehuoltojärjestelmän kustannuksia merkittävästi. Kun arvioidaan tuottajan taannehtivan vastuun oikeuttamista, on punnittava vastakkain yhtäältä taannehtivasta vastuusta tuottajalle seuraavia kustannuksia, ja toisaalta mahdollisesta taannehtivuuskiellon toteuttamisesta käytännön jätehuollolle aiheutuvia ongelmia ja kustannuksia.

Tuottajan taannehtivaa vastuuta voidaan perustella käytännön jätehuoltoon liittyvillä seikoilla. Useimmissa tuoteriikissä historiallisen jätteen määrä on vähäinen tuotteiden lyhytikäisyyden vuoksi. Lisäksi on huomattava, että tuottajat joutuvat käytännössä maksamaan vain tuottajan tai jakelijan vastaanottoon palautuvan jätteen jätehuollon. Koska tuottajayhteisöjen keräysasteet ovat pääsääntöisesti selvästi alle 100 %, tuottajat eivät joudu vastaamaan edes kaikkien niiden tuotteiden jätehuollon kustannuksista, jotka lain mukaan kuuluisivat tuottajavastuun piiriin. Käytännössä kunnat ja jätteen haltijat vastaavat edelleen osin myös tuottajavastuunalaisen jätteen jätehuollosta ja sen kustannuksista, koska käytöstä poistettuja tuotteita päättyy esimerkiksi sekajätteen joukkoon. Myös tuotteen viimeisen haltijan asemalle ja ympäristönsuojelun mahdollisimman korkean tason ylläpitämiselle on annettava merkitystä. Jos tuottaja ei vastaisi jätehuollosta, vastuu olisi jätteen viimeisellä haltijalla, mikä ainakin joissain tuoteriikissä vähentäisi erilliskeräystä ja heikentäisi jätehuollon tasoa. Historiallisen jätteen säilyttämistä tuottajan vastuulla puoltaa myös sääntelyn pitäminen mahdollisimman yksinkertaisena. Historiallisen jätteen poisrajaaminen tarkoittaisi sitä, että jokaiselle tuoteriikille olisi säädettävä oma päivämäärä tuottajavastuun alkamiselle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin informatiivisista viittauksista EU:n asetus-tasoiseen sääntelyyn, jossa tuottajan vastuusta säädetään tarkemmin tai poiketen jonkin tuoteryhmän osalta. Akkuasetuksen 56 artiklassa määritellään tuottajiksi myös ne talouden toimijat, jotka asettavat ensimmäistä kertaa jäsenvaltion alueella markkinoilla saataville akun tai pariston, joka on tulosta valmistelusta uudelleen-käyttöön tai käyttötarkoituksen muuttamiseen, käyttötarkoituksen muuttamisesta tai uudelleenvalmistuksesta. Pakkausjäteasetuksen 45 artiklassa säädetään pakkausten tuottajan kustannusvastuusta, joka menee jätedirektiivin 8 a artiklassa säädettyä pidemmälle. Tuottajan on lisäksi vastattava pakkausjätteen keräämiseen tarkoitettujen jäteastioiden merkitsemisestä aiheutuvista kustannuksista sekä kustannuksista, jotka aiheutuvat sekalaisen yhdyskuntajätteen koostumus-selvitysten tekemisestä, mikäli kyseisestä velvollisuudesta säädetään komission täytäntöönpanosäädöksissä. Lisäksi 3 momentissa säädettäisiin erikseen siitä, että 93 §:n 1 momentin 9–13 kohdissa tarkoitettuihin tuotteisiin sovelletaan vain III.6 luvussa (131 §) tarkoitettua niin sanottua SUP-kustannusvastuuta.

95 § Poikkeukset tuottajan kustannusvastuusta (vrt. jätelain 53 §)

Poiketen siitä mitä 94 §:ssä säädetään, tuottaja ei vastaa:

1. ennen 14 päivää elokuuta 2005 markkinoille saatettujen liitteessä 2 tarkoitettuihin laiteluokkiin kuuluvien muiden kuin kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteiden jätehuoltokustannuksista, ellei laitetta korvata uudella vastaavalla tai saman käyttötarkoituksen omaavalla laitteella;
2. ennen 13 päivää elokuuta 2012 markkinoille saatettujen aurinkosähköpaneelien jätehuoltokustannuksista;
3. ennen 15 päivää elokuuta 2018 markkinoille saatettujen liitteessä 3 tarkoitettuihin laiteluokkiin kuuluvien sähkö- ja elektroniikkalaitteiden jätehuoltokustannuksista edellyttäen, että mainitut laitteet eivät sisälly liitteessä 2 tarkoitettuihin laiteluokkiin;
4. ennen 1 päivää tammikuuta 2023 markkinoille saatettujen ammattikäyttöön tarkoitettujen kalastus- ja vesiviljelyvälineiden jätehuoltokustannuksista; eikä
5. ennen 16 päivää lokakuuta 2025 markkinoille saatettujen tekstiilien, tekstiilituotteiden ja jalkineiden jätehuoltokustannuksista.

Tuottajan on kuitenkin otettava vastaanottoaikoissaan vastaan kaikki 1 momentissa tarkoitettujen toimialaansa kuuluvat tuotteet. Tällöin tuottaja voi periä käytöstä poistettavan tuotteen viimeiseltä haltijalta toteutuvia jätehuoltokustannuksia vastaavan maksun, ottaen huomioon uudelleenkäytettävien tuotteiden ja osien sekä kierrätysmateriaalien myynnistä saatavat tulot.

Tuottaja ja muun kuin kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteen haltija voivat sopia jätehuollon kustannusten jakamisesta riippumatta laitteen markkinoille saattamisen ajankohdasta.

Pykälässä laajennettaisiin poikkeuksia tuottajan vastuuseen EU-säätelyssä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Poikkeukset koskisivat tuottajan vastuuta jätehuollon kustannuksista, mutta niiden perusteella ei poikettaisi tuottajaan kohdistuvasta operatiivisesta jätehuollon järjestämistä vastuusta. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että tuottaja vastaisi jätehuollon järjestämisestä, mutta olisi oikeutettu perimään maksun järjestämästään jätehuollosta.

Ehdotettu 1 momentti sisältäisi poikkeukset tuottajan kustannusvastuusta. Uutena poikkeuksena olisi ammattikäyttöön tarkoitettujen kalastus- ja vesiviljelyvälineiden tuottajia koskeva poikkeus ns. historiallisesta jätteestä. Tuottajat vastaisivat niiden kalastusvälinejätteen jätehuollon kustannuksista, jotka on saatettu markkinoille 1.1.2023 jälkeen. Vaikka kalastusvälineitä koskeva tuottajavastuu tuli voimaan vasta vuoden 2025 alusta, kalastus- ja vesiviljelyvälineiden tuottajat ovat jo SUP-direktiivin (2019/904/EU) julkaisemisesta 12.6.2019 alkaen tienneet tuottajavastuusta ja sen soveltamisesta kalastus- ja vesiviljelyvälineisiin. Direktiivin edellyttämä lainsäädäntö olisi tullut saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä 3.7.2021 mennessä. Myös tekstiilien, asusteiden ja jalkineiden osalta säädettäisiin poikkeuksesta tuottajan kustannusvastuuseen niin sanotun historiallisen jätteen osalta siten kuin muutetussa jätedirektiivissä säädetään.

Pykälän 2 momentin mukaan tuottajan olisi otettava jätehuoltojärjestelmäänsä myös sellaiset tuotteet, jotka on 1 momentissa säädetty tuottajan kustannusvastuun ulkopuolelle, mutta jotka kuuluvat sen toimialaan – toisin sanoen joiden osalta se on rekisteröitynyt tuottajarekisteriin. Tuottajalla olisi tällöin oikeus periä tuotteen toteutuvia jätehuoltokustannuksia vastaava maksu. Tuottajan vastaanotto- ja jätehuoltovelvollisuus olisi tarpeen, sillä erityisesti aurinkosähköpaneeleista ja avoimeen soveltamisalaan kuuluvista sähkö- ja elektroniikkalaitteista peräisin olevan jätteen epäasianmukainen käsittely voi aiheuttaa merkittäviä haitallisia

vaikutuksia terveydelle ja ympäristölle. Tuottaja voisi ottaa keräys- ja kierrätystavoitteita laskiessaan huomioon myös tuotteet, joista se on 2 momentin mukaisesti perinyt jätehuoltomaksun.

Pykälän 3 momentin mukaan tuottaja ja muun kuin kotitalouden SER-jätteen haltija voisivat sopia jätehuollon kustannusten jakamisesta toisin riippumatta laitteen markkinoille saattamisen ajankohdasta.

96 § Tuottajan velvollisuus liittyä tuottajayhteisöön (vrt. jätelain 62.1 §)

Tuottajan on tässä laissa säädettyjen velvollisuuksiensa täyttämiseksi liityttävä 175 §:ssä tarkoitettuun tuottajarekisteriin hyväksytyyn tuottajayhteisöön tai perustettava sellainen yhdessä muiden tuottajien kanssa. Juomapakkausten tuottaja voi huolehtia velvollisuuksistaan myös liittymällä 122 §:ssä tarkoitettuun juomapakkausten palautusjärjestelmään [ja uudelleenkäytettävän tuotteen tuottaja liittymällä III.8 luvussa tarkoitettuun uudelleenkäyttöjärjestelmään.]

Pykälässä säädettäisiin tuottajan velvollisuudesta liittyä rekisteröityyn tuottajayhteisöön. Liittymällä tuottajayhteisöön tai perustamalla sellaisen tuottaja siirtäisi tuottajavastuuseen sisältyvät velvollisuutensa tuottajayhteisölle. Vaihtoehtoisesti tuottaja voisi perustaa uuden rekisteröidyn tuottajayhteisön yhdessä tähän halukkaiden muiden tuottajien kanssa. Juomapakkausten tuottaja voisi huolehtia velvollisuuksistaan myös liittymällä juomapakkausten palautusjärjestelmään.

Vastaavasti uudelleenkäytettävän tuotteen tuottaja voisi hoitaa tuottajavastuovelvoitteensa liittymällä pakkausasetuksen 27 artiklassa ja asetuksen VI liitteessä tarkoitettuun suljetun kierron uudelleenkäyttöjärjestelmään. Tämä koskisi uudelleenkäytettäviä pakkauksia ja edellyttäisi uudelleenkäyttöjärjestelmiä koskevaa erillistä sääntelyä tuottajavastuuvaatimusten osalta erillisessä luvussa. Uudelleenkäyttöjärjestelmään kuuluvan pakkausten tuottajan ei tarvitsisi liittyä 101 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kaikki pakkausmateriaalit kattavaan tuottajayhteisöön.

Pykälä ei mahdollistaisi enää yksittäisen tuottajan rekisteröitymistä, vaan tuottajavastuuseen liittyvät velvollisuudet olisi hoidettava tuottajayhteisön kautta. Tuottajavastuuseen sisältyvät velvollisuudet ovat niin laajat, että yksittäisen

tuottajan on käytännössä mahdotonta noudattaa niitä muutoin kuin osana tuottajayhteisöä, jossa jätehuollon järjestäminen ja muut tuottajavastuuseen liittyvät velvollisuudet voidaan hoitaa kustannustehokkaasti. Pakollinen liittyminen tuottajayhteisöön selkeyttää sääntelyä ja voi osaltaan myös vähentää vapaa-matkustusta. Pykälän osalta on kuitenkin harkittava siirtymäsääntelyä, jos ennen lain voimaantuloa tuottajarekisteriin hyväksytään yksittäisiä tuottajia. Tällä hetkellä tuottajarekisteriin ei ole liittynyt ainoatakaan yksittäistä tuottajaa, vaan kaikki tuottajat hoitavat velvoitteensa liittymällä joko tuottajayhteisöön tai pantilliseen juomapakkausten palautusjärjestelmään.

EU-sääntely jättää jäsenvaltiolle laajahkon liikkumavaran sen suhteen, miten tuottajavastuu toteutetaan kansallisessa lainsäädännössä. SER-direktiivin 12 artiklan 2 alakohdan mukaan tuottaja voi valita, hoitaako se tuottajavastuunsa muista erillään vai liittymällä tuottajayhteisöön. Euroopan unionin tuomioistuin on ottanut mm. tuottajayhteisön asemaan ja tuottajan pakolliseen liittymisvelvollisuuteen kantaa tuomiossaan C-254/23, joka koski pakkausten tuottajavastuujärjestelmän uusimista Sloveniassa. Tuomion mukaan EU:n lainsäädäntö ei estä jäsenvaltiota säättämästä tuottajavastuujärjestelmää, jossa a) annetaan monopoli yhdelle tuottajayhteisölle (tietyin edellytyksin) b) edellytetään tuottajayhteisön olevan voittoa tavoittelematon c) pakotetaan tuottajat, jotka laskevat markkinoille vähintään 51 % tuottajavastuunalaisista tuotteista, perustamaan em. tuottajayhteisö d) edellytetään, että tuottajayhteisön jäsenet ja osakkeenomistajat ovat kaikki tuottajia f) estetään monin tavoin jätehuollon operaattoreita osallistumasta tuottajayhteisön toimintaan ja g) pakotetaan kaikki tuottajat liittymään tuottajayhteisöön, eli käytännössä kielletään yksittäisiä tuottajia itse hoitamasta tuottajavastuuvollisuuksiaan.

97 § Tuottajan rekisteröitymisen varmistaminen (vrt. jätelain 55 §)

Toimittaessaan tuotteen jakelijalle tuottajan on samalla ilmoitettava merkitsemisestään 175 §:ssä tarkoitettuun tuottajarekisteriin.

Jakelijan ja muun yrityksen, joka hankkii käyttöönsä 93 §:ssä tarkoitettuja tuotteita tai asettaa niitä saataville markkinoille olematta itse tuottaja, on varmistettava, että:

1. hankittavan tuotteen tuottaja on merkitty tuottajarekisteriin, ja
2. hankittavan palvelun tuottaja sitoutuu varmistamaan, että palvelussa käytettävien tuotteiden tuottaja on merkitty tuottajarekisteriin.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu velvollisuus koskee myös julkista hankintayksikköä, jos hankinta ylittää julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 25 §:ssä tarkoitetun kansallisen kynnsarvon.

Akkujen ja paristojen jakelijoiden velvollisuudesta varmistaa tuottajan rekisteröityminen säädetään akkuasetuksen 42 artiklan 2 kohdassa ja verkkoalustan tarjoajien vastaavista velvollisuuksista akkuasetuksen 62 artiklan 6 kohdassa. Pakkausten tuottajan, jakelijan, jakelupalvelun tarjoajan sekä verkkoalustan tarjoajan velvollisuuksista liittyen rekisteröitymiseen ja sen varmistamiseen säädetään pakkausasetuksen 19 ja 45 artiklassa.

Pykälässä säädettäisiin tuottajan rekisteröitymisen varmistamiseen liittyvistä velvollisuuksista. Säännös vastaisi osin voimassa olevaa jätelain 55 §:n sääntelyä, mutta sisältäisi tarkennuksia ja tiukennuksia eri toimijoiden velvollisuuksiin varmistaa tuottajavastuullisten tuotteiden ja niiden tuottajien rekisteröityminen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tuottajan velvollisuudesta ilmoittaa tuotteen jakelijalle kuulumisestaan tuottajayhteisöön. Säännös vastaisi nykyisen jätelain 55 §:n ensimmäistä virkettä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tuotteen jakelijan ja muun yrityksen velvollisuudesta varmistaa, että tuotteen tuottaja on hoitanut tuottajavastuunsa ja kuuluu tuottajarekisteriin. Jätelain 55 §:ään verrattuna sanat "mahdollisuuksien mukaan" poistettaisiin, jonka seurauksena velvollisuus olisi ehdoton. Jakelijan varmistamisvelvollisuus ei koskisi uudelleenkäyttötoimijoita.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 2 momentissa tarkoitetun velvollisuuden soveltamisesta julkisten hankintayksiköiden hankintoihin, jos hankinta ylittäisi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 25 §:ssä tarkoitetun kansallisen kynnyksiarvon. Tällöin hankinnan eri vaiheissa olisi varmistettava, että tarjouskilpailuun osallistumisen soveltuvuusvaatimukset määriteltäisiin siten, että tuottajavastuun hoitaminen olisi pakollinen vaatimus, ja että tuottajavastuun piiriin kuuluvia tuotteita tarjoava tai käyttävä palvelun tarjoaja sitoutuu varmistamaan, että kyseisten tuotteiden tuottaja on rekisteröitynyt tuottajarekisteriin.

Pykälän toimeenpano edellyttää, että 102 §:n 1 kohdassa ja 165 §:ssä tarkoitetut ja tuottajarekisteriin ilmoitetut tiedot tuottajayhteisöön liittyneistä tuottajista ovat kattavia ja ajantasaisia.

Pykälän 4 momentissa olisi informatiivinen viittaus akkuasetuksen sekä pakkausasetuksen sääntelyyn. Akkuasetuksen 42 artiklan 2 kohdassa säädetään jakelijan tarkistamisvelvollisuudesta. Asetuksen 62 artiklan 6 kohdan mukaan verkkoalustan tarjoajalla on velvollisuus hankkia akkujen ja paristojen etäkauppiaalta tietyt tämän rekisteröintiä koskevat tiedot, mukaan lukien rekisterinumero tai -numerot. Pakkausasetuksen 19 artiklan mukaan jakelijan on ennen pakkauksen asettamista saataville markkinoille todennettava, että tuottaja on rekisteröitynyt, pakkauksessa on säädetyt merkinnät ja valmistaja noudattanut asetuksessa asetettuja vaatimuksia. Pakkausasetuksen 45 artiklan 4 kohdassa asetetaan verkkoalustan tarjoajalle velvollisuus tarkistaa tuottajavastuun piiriin kuuluvien pakkausten tuottajilta tiettyjä tuottajavastuuvollisuuksien hoitamiseen liittyviä tietoja ennen alustapalvelun tarjoamista tuottajalle.

98 § Suomeen sijoittautuneen toimijan valtuutettu edustaja toisessa valtiossa (vrt. jätelain 66 a § 1 mom.)³⁷

Suomeen sijoittautuneen toimijan, joka myy etäkaupalla suoraan käyttäjille toiseen valtioon tuottajavastuun piiriin kuuluvia tuotteita, on vastattava tuottajavastuuvollisuuksiensa täyttämistä kyseisessä valtiossa. Seuraavia 93 §:ssä tarkoitettuja tuotteita etäkaupalla suoraan käyttäjille toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon myyvän toimijan on tuottajavastuuvollisuuksiensa täyttämiseksi nimettävä kyseiseen jäsenvaltioon sijoittautunut valtuutettu edustaja:

1. sähkö- ja elektroniikkalaitteet;
2. akut ja paristot;
3. pakkaukset;
4. kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvat tyhjinä loppukäyttäjille myytävät juomamukit ja niiden korkit ja kannet;
5. kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvat henkilökohtaiseen hygieniaan ja kuluttajakäyttöön tarkoitetut kosteuspyyhkeet;
6. kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvat kuluttajakäyttöön tarkoitetut ilmapallot;
7. kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvat tupakansuodattimet;
8. muovia sisältävät kalastusvälineet;
9. tekstiilit, jalkineet ja asusteet.

Pykälässä säädettäisiin EU-sääntelyn mukaisesti Suomeen sijoittautuneen toimijan velvollisuudesta hoitaa tuottajavastuunsa muissa EU:n jäsenvaltioissa valtuutetun edustajan kautta. Velvollisuus koskisi tuottajia, jotka myyvät etäkaupalla toiseen EU-maahan tuotteita, jotka kuuluvat EU-sääntelyyn perustuen tuottajavastuun piiriin. Pykälä ei koskisi käytöstä poistettujen renkaiden ja paperin tuottajaa eikä nikotiinipussien tuottajaa, koska niiden osalta tuottajavastuu perustuu kansalliseen sääntelyyn. Pykälä ei koske myöskään ajoneuvojen tuottajaa, koska romuajoneuvo-direktiivissä ei ole säädetty velvoittavasti valtuutetun edustajan nimeämisestä.

³⁷ EU:n komissio julkaisi 10.12.2025 ympäristösääntelyn yksinkertaistamista ja hallinnollisen taakan vähentämistä koskevan ehdotuksen (COM(2025) 980 final), jossa ehdotetaan muutoksia muun ohella valtuutettua edustajaa koskevaan sääntelyyn. Komission ehdotuksia ei ole otettu huomioon luvussa 2 ehdotetuissa säännöksissä.

99 § Tuottajavastuusta huolehtiva valtuutettu edustaja Suomessa (vrt. jätelain 66 a § 2 mom.)

Toiseen valtioon sijoittautuneen tuottajan, joka myy 98 §:ssä tarkoitettuja tuotteita etäkaupalla suoraan käyttäjille Suomeen, on tuottajayhteisöön liittymisen sijasta, täyttääkseen tuottajavastuuvollisuutensa Suomessa, nimettävä Suomeen sijoittautunut valtuutettu edustaja.

Toiseen valtioon sijoittautunut tuottajaa vastaava toimija, joka toimittaa Suomen markkinoille tuotteita muulla kuin etäkaupalla, voi nimetä Suomeen sijoittautuneen valtuutetun edustajan vastaamaan Suomeen sijoittautuneen tuottajan sijasta tämän velvollisuuksista taikka vastaavassa tarkoituksessa tehdä sopimuksen hyväksytyin tuottajayhteisön kanssa. Tuottajaa vastaavan toimijan on tiedotettava velvollisuuksien hoitamisesta tai niiden hoitamisen muuttumisesta tai peruuttamisesta tuottajille, jotka muutoin vastaisivat tuottajavastuuvollisuuksista mainittujen tuotteiden osalta.

Toiseen valtioon sijoittuvan verkkokaupan alustan ylläpitäjä voi nimetä Suomeen sijoittautuneen valtuutetun edustajan vastaamaan alustallaan toimivan etämyyjän tuottajavastuuvollisuuksista Suomessa tai vastaavassa tarkoituksessa tehdä sopimuksen hyväksytyin tuottajayhteisön kanssa. Kotimainen verkkokaupan alustan ylläpitäjä voi vastaavassa tarkoituksessa tehdä sopimuksen hyväksytyin tuottajayhteisön kanssa. Verkkokaupan alustan ylläpitäjällä on oltava tähän kirjallinen valtuutus alustallaan toimivalta etämyyjältä.

Akkujen ja paristojen tuottajan ja muun toimijan velvollisuudesta nimetä laajennetusta tuottajavastuusta huolehtiva valtuutettu edustaja säädetään akkuasetuksen 56 artiklan 3 kohdassa. Pakkausten ja pakattujen tuotteiden tuottajan velvollisuudesta nimetä valtuutettu edustaja säädetään pakkausasetuksen 45 artiklan 3 kohdassa.

Pykälä koskisi ulkomailta käsin Suomeen etäkaupalla tuotteita myyvien tuottajien ja eräiden muiden toimijoiden velvollisuutta nimetä valtuutettu edustaja Suomeen. Ehdotetun 1 momentin mukaan kaikille tuottajavastuualoille tulisi muihin valtioihin sijoittautuneita etämyyjiä koskeva velvollisuus nimetä Suomeen sijoittautunut

valtuutettu edustaja vastaamaan tuottajavastuuvollisuuksista. Jätelain 66 a §:n 2 momentin mukaan velvollisuus on koskenut vain toisesta EU-maasta käsin toimivia etäkauppiaita.

Pykälän 2 momentti koskisi toiseen valtioon sijoittautuneiden tuottajaa vastaavien toimijoiden mahdollisuutta nimetä valtuutettu edustaja. Säännös vastaisi jätelain 66 a §:n 3 momenttia.

Pykälän 3 momentti koskisi ulkomaisen verkkokaupan alustan ylläpitäjän mahdollisuutta nimetä valtuutettu edustaja Suomeen vastaamaan alustalla myyvien etämyyjien tuottajavastuuvollisuuksista Suomessa. Suomessa toimiva verkkokaupan alustan ylläpitäjä voi vastaavassa tarkoituksessa tehdä sopimuksen hyväksytyyn tuottajayhteisön kanssa. Verkkokaupan alustan ylläpitäjällä olisi oltava etämyyjän kirjallinen valtuutus valtuutetun edustajan nimeämiseksi tai sopimuksen tekemiselle tuottajayhteisön kanssa.

Pykälän 4 momentissa olisi tarvittavat viittaukset EU-asetuksiin.

100 § Suomessa valtuutettuna edustajana toimiminen (vrt. jätelain 66 b §)

Suomessa toimiva valtuutettu edustaja on nimettävä kirjallisella valtuutuksella. Valtuutetuksi edustajaksi nimetyn on tiedotettava saamastaan valtuutuksesta ja sen muuttamisesta tai peruuttamisesta tuottajayhteisöille. Tuottajayhteisö voi toimia valtuutettuna edustajana.

Valtuutettu edustaja vastaa itsenäisesti kaikista tuottajan velvollisuuksista. Mitä tässä laissa säädetään tuottajasta, koskee myös valtuutettua edustajaa. Valtuutetun edustajan nimeäminen ei vapauta tuottajaa velvollisuuksistaan. Akkujen ja paristojen valtuutetun edustajan velvollisuuksista säädetään lisäksi akkuasetuksen 55 artiklan 7 ja 12 kohdassa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtuutetun edustajan nimeämisestä koskevasta menettelystä.

Pykälä koskisi valtuutetun edustajan nimeämistä ja tämä roolia. Sääntelyä muutettaisiin verrattuna nykyisen jätelain 66 b §:ään. Pykälän 1 momentin mukaan Suomessa toimiva valtuutettu edustaja olisi edelleen nimettävä kirjallisella valtuutuksella ja edustajan olisi tiedotettava saamastaan valtuutuksesta ja sen muuttamisesta tai peruuttamisesta tuottajayhteisöille. Ehdotetun muutoksen mukaan myös tuottajayhteisö voisi toimia valtuutettuna edustajana. Muutos olisi sääntelyä selkeyttävä, eikä muuttaisi voimassa olevaa tulkintakäytäntöä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtuutetun edustajan roolista ja valtuutuksen oikeudellisesta merkityksestä. Valtuutettu edustaja vastaisi itsenäisesti kaikista tuottajan velvollisuuksista, ja ne koskisivat myös valtuutettua edustajaa. Valtuutetun edustajan nimeäminen ei kuitenkaan vapauttaisi tuottajaa velvollisuuksistaan, vaan tämä vastaisi täysimääräisesti tuottajalle laissa säädettyjen velvollisuuksien hoitamisesta. Ehdotetulla muutoksella on tarkoitus estää valtuutetun edustajan käyttäminen tuottajavastuuvollisuuksien kiertämiseen. Laista poistuisi kielto, jonka mukaan valtuutettu edustaja ei voisi perustaa tuottajayhteisöä. Säännös olisi käytännössä merkityksetön, sillä tuottajastatus on tarvittaessa helppo saada.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtioneuvoston asetuksenantovaltuudesta säättää tarkemmin valtuutetun edustajan nimeämismenettelystä.

2.3.2 Tuottajayhteisöt ja niiden toiminta

101 § Tuottajayhteisö (vrt. jätelain 62 § 1 mom. 2–3 virke ja 3 mom.; 63 § 1 mom.)

Tuottajayhteisön on oltava voittoa tavoittelematon yhteisö, jonka tarkoituksena on hoitaa siihen liittyneiden tuottajien tuottajavastuuvollisuudet. Tuottajayhteisöön ei saa omistajana, osakkaana tai jäsenenä kuulua muita kuin tuottajia tai tuottajista koostuvia yhteisöjä. Pakkausten tuottajayhteisön toimialan on katettava kaikki pakkausmateriaalit ja 93 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetut tyhjinä myytävät juomamukit.

Tuottajayhteisön on otettava huolehdittavakseen uuden tuottajan velvollisuudet tämän pyynnöstä, jos tuottajan toiminta kuuluu tuottajayhteisön toimialaan. Uuteen tuottajaan on sovellettava tasapuolisia ja yhdenvertaisia ehtoja verrattuna tuottajayhteisön muihin tuottajiin sovellettaviin ehtoihin.

Tuottajayhteisössä velvollisuudet on jaettava tuottajien kesken tasapuolisesti toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ja siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen. Tuottajan kirjanpitoa ja tiedonantoa koskevat velvollisuudet on osoitettava kevennettyinä sellaiselle tuottajalle, joka saattaa markkinoille vähäisiä määriä tuotteita, jos velvollisuudet muutoin olisivat tuottajalle kohtuuttomat. Akkujen ja paristojen tuottajayhteisön toimintaa koskevista velvollisuuksista säädetään akkuasetuksen 57 artiklan 2–5 kohdassa sekä pakkauksien ja pakattujen tuotteiden tuottajayhteisön toiminnasta ja velvollisuuksista säädetään pakkausasetuksen 46 artiklassa.

Pykälässä säädettäisiin tuottajayhteisön tarkoituksesta ja eräistä tuottajayhteisön toimintaan kohdistuvista vaatimuksista. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan jätelain 62–63 §:ssä olevaa sääntelyä, mutta tuottajayhteisöön kuulumista tarkennettaisiin niin, että muu kuin tuottaja ei saisi kuulua tuottajayhteisöön omistajana, osakkaana eikä jäsenenä. Säännös ei kuitenkaan estä ottamasta tuottajayhteisön hallitukseen esimerkiksi jätehuollon operaattoreita tai yhteisötalouden toimijoita.

Tuottajayhteisö voisi kuitenkin 99 §:n mukaisesti tehdä sopimuksen tuottajavastuuelvoitteiden hoitamisesta myös toiseen valtioon sijoittautuneen tuottajaa vastaavan toimijan ja ulkomaisen verkkoalustan tarjoajan kanssa. Näille toimijoille on sopimuksin siirretty tuottajan velvollisuudet ja muualla lainsäädännössä edellytetään sopimista tuottajayhteisön kanssa. Tuottajayhteisöillä on velvollisuus tehdä sopimus näiden toimijoiden kanssa.

Pykälän 1 momentin mukaan tuottajayhteisöt olisivat voittoa tavoittelemattomia yhteisöjä, jotka hoitavat yksittäisten tuottajien puolesta tuottajavastuun piiriin kuuluvien käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuoltoa ja muita tuottajille laissa säädettyjä velvollisuuksia. Tuottajayhteisöt keräävät tuottajilta maksuja kattaakseen tuottajavastuullisen jätehuollon kustannukset.

Pykälän 2 momentin mukaan tuottajayhteisön olisi otettava huolehdittavakseen uuden tuottajan velvollisuudet tämän pyynnöstä, jos tuottajan toiminta kuuluu tuottajayhteisön toimialaan. Uuteen tuottajaan olisi sovellettava tasapuolisia ja yhdenvertaisia ehtoja verrattuna tuottajayhteisön muihin tuottajiin sovellettaviin ehtoihin. Säännös vastaisi jätelain 62 §:n 3 momenttia. Pakkausten tuottajayhteisön toimialan ei olisi katettava paalirehupakkauksia, joita ei 93 §:n 2 momentin mukaan koskisi tuottajavastuu, jos ne käytöstä poistettuina kerätään ja kierrätetään tehokkaasti muiden maatalousmuovien kanssa.

Pykälän 3 momentin mukaan velvollisuudet tuottajayhteisössä olisi jaettava tuottajien kesken tasapuolisesti toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen ja siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen. Tuottajan kirjanpitoa ja tiedonantoa koskevat velvollisuudet olisi osoitettava kevennettyinä sellaiselle tuottajalle, joka saattaa markkinoille vähäisiä määriä tuotteita, jos velvollisuudet muutoin olisivat tuottajalle kohtuuttomat. Pykälän 3 momentissa olisi lisäksi tarvittavat viittaukset EU-asetuksiin.

102 § Tuottajayhteisöstä yleisessä tietoverkossa julkaistavat tiedot (vrt. jätelain 63 ja 66 §:t)

Tuottajayhteisön on julkaistava omalla verkkosivullaan seuraavat ajantasaiset tiedot:

1. luettelo omistajistaan, jäsenistään tai osakkaistaan sekä tuottajista, jotka ovat siirtäneet sille tuottajavastuunsa siten, että luettelo on merkitty yhteisön nimi ja yritys- ja yhteisötunnus sekä tiedot jäsenen markkinoille saattamista tuotteista;
2. tuottajayhteisön liittymis- ja vuosimaksut sekä kierrätysmaksut kappale- tai tonniperusteisesti ja tiedot maksujen mukauttamisesta;
3. 108 §:ssä tarkoitetut tuottajayhteisön palvelunhankinnoissa noudatettavat yleiset periaatteet ja menettelyt;
4. kaikki tuottajayhteisön järjestämät vastaanottopisteet ja tuottajayhteisön kanssa yhteistyössä toimivat keräys- ja uudelleenkäyttötoimijat sekä jakelijoiden vastaanottopisteet;
5. tieto siitä, miten tuottajayhteisö mahdollistaa tuottajan rekisteröitymisen eri tuoteryhmien osalta yhden toimijan kautta;
6. vuosittainen yhteenveto tuottajayhteisön jäsenten markkinoille saattamien tuotteiden määrästä, erilliskeräystä ja hyödyntämistä sekä uudelleenkäyttöä koskevien tuottajayhteisön velvollisuuksien täyttymisestä;
7. yhteisön tilinpäätös, toimintakertomus ja tilintarkastuskertomus;
8. luettelo 108 §:ssä tarkoitetuista tuottajayhteisön palveluhankinnoista, mukaan lukien kutakin hankintaa koskien kilpailutuksen toteuttamistapa, sopimuskauden kesto ja muut keskeiset ehdot, tarjouskilpailuun osallistuneiden tarjoajien lukumäärä ja tarjouksen valintaperusteet;
9. 113 §:ssä tarkoitettu omaavalvonnan ulkopuolisesta tarkastuksesta laaditun raportin tiivistelmä;
10. [lista täydentyy tarvittaessa tulevien EU-säädösten edellyttämillä tiedoilla].

Akkujen ja paristojen tuottajayhteisön yleisessä tietoverkossa julkaistavista tiedoista säädetään lisäksi akkuasetuksen 57 artiklan 5 kohdassa sekä pakkausten ja pakattujen tuotteiden tuottajayhteisön verkkosivuillaan julkaistavista tiedoista säädetään pakkausasetuksen 46 artiklan 4 kohdassa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tuottajayhteisön velvollisuudesta julkaista eräitä tietoja yleisessä tietoverkossa. Säännös vastaisi osin voimassa olevan jätelain 63 §:n 2 momentissa ja 66 §:ssä olevaa sääntelyä, mutta tietoverkossa julkaistaviin tietoihin ehdotetaan useita lisäyksiä. Säännöksen tarkoituksena on lisätä tuottajayhteisön toiminnan avoimuutta. Tiedot olisi pidettävä ajantasaisina.

Pykälän 2 momentissa olisi lisäksi tarvittavat viittaukset EU-asetuksiin.

103 § Toimintasuunnitelma (vrt. jätelain 64 §)

Tuottajayhteisön on laadittava vuosittain toimintasuunnitelma uudelleenkäytön, uudelleenkäytön valmistelun ja jätehuollon järjestämisestä ja toimitettava se Lupa- ja valvontavirastolle. Toimintasuunnitelmaan on sisällytettävä 114 §:ssä tarkoitettu yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja suunnitelma on uudelleenkäytön ja uudelleenkäytön valmistelun osalta valmistettava yhteistyössä uudelleenkäyttöä ja uudelleenkäytön valmistelua harjoittavien toimijoiden kanssa. Toimintasuunnitelma on pidettävä ajan tasalla ja jos toiminta muuttuu olennaisesti, uusi suunnitelma on toimitettava Lupa- ja valvontavirastolle kolmen kuukauden kuluessa muutoksesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä toimintasuunnitelmasta sekä sen toimittamisesta Lupa- ja valvontavirastolle.

Ehdotettava pykälä olisi uusi, mutta sen sisältö vastaisi hieman tarkennettuna jätelain 64 §:n velvollisuutta tehdä operatiivinen toimintasuunnitelma.

Pykälän 1 momentin mukaan tuottajayhteisön olisi laadittava toimintasuunnitelma uudelleenkäytön, uudelleenkäytön valmistelun ja jätehuollon järjestämisestä ja toimitettava se Lupa- ja valvontavirastolle. Toimintasuunnitelma olisi pidettävä ajan tasalla ja jos toiminta muuttuisi olennaisesti, uusi suunnitelma olisi toimitettava Lupa- ja valvontavirastolle kolmen kuukauden kuluessa muutoksesta. Tuottajayhteisön toimintasuunnitelman tulisi osana jätehuollon järjestämisen suunnittelua myös varautua poikkeustilanteisiin ja laatia tätä koskeva suunnitelman osa. Tämä olisi tarpeen sen varmistamiseksi, että tuottajayhteisöllä on valmis mekanismi toimia tilanteessa, jos esimerkiksi keskeinen jätehuolto-operaattori lopettaa toimintansa tai markkinatilanne muuttuu olennaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtuutuksesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä toimintasuunnitelmasta sekä sen toimittamisesta Lupa- ja valvontavirastolle.

104 § Tuottajayhteisön taloudellisen toimintakyvyn osoittaminen (vrt. jätelain 64 §)

Tuottajayhteisön, joka on velvollinen asettamaan 105 §:n mukaisen vakuuden, on osoitettava kykenevänsä vastaamaan sille siirretyistä tuottajavastuovelvoitteista jatkuvasti vähintään kolmen kuukauden ajan. Muun tuottajayhteisön on osoitettava kykenevänsä vastaamaan sille siirretyistä tuottajavastuovelvoitteista jatkuvasti vähintään kuuden kuukauden ajan.

Tuottajayhteisön on vuosittain esitettävä Lupa- ja valvontavirastolle selvitys 1 momentissa tarkoitetuista taloudellisista järjestelyistä, viimeksi päättyneen tilikauden vahvistettu tilinpäätös ja alkaneen tilikauden talousarvio tai muu luotettava selvitys taloudellisesta tilanteestaan. Akkujen ja paristojen tuottajayhteisön on sisällytettävä selvitykseen viimeksi päättyneen tilikauden vahvistettu tilinpäätös ja alkaneen tilikauden talousarvio.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä riittävien taloudellisten järjestelyjen osoittamisesta ja 2 momentissa tarkoitettujen selvitysten toimittamisesta Lupa- ja valvontavirastolle.

Pykälä vastaisi voimassa olevaa jätelain 64 §:ää, mutta sisältäisi tarkennuksia liittyen tuottajan taloudellisen toimintakyvyn osoittamisesta ja siitä valvontaviranomaiselle esitettäviin tietoihin. Vastaava yksittäistä tuottajaa koskeva säännös poistuisi, koska yksittäisen tuottajan rekisteröityminen ei olisi enää mahdollista.

Pykälän 1 momentin mukaan sellaisen tuottajayhteisön, jonka on velvollinen asettamaan 105 §:n mukaisen vakuuden, olisi osoitettava kykenevänsä vastaamaan sille siirretyistä tuottajavastuuelvoitteista jatkuvasti vähintään kolmen kuukauden ajan. Muun tuottajayhteisön olisi osoitettava kykenevänsä vastaamaan sille siirretyistä tuottajavastuuelvoitteista jatkuvasti vähintään kuuden kuukauden ajan.

Pykälän 2 momentin mukaan tuottajayhteisön olisi vuosittain esitettävä Lupa- ja valvontavirastolle selvitys 1 momentissa tarkoitetuista taloudellisista järjestelyistä, viimeksi päättyneen tilikauden vahvistettu tilinpäätös ja alkaneen tilikauden talousarvio tai muu luotettava selvitys taloudellisesta tilanteestaan. Akkujen ja paristojen tuottajayhteisön osalta säännöksessä tarkoitettu muu selvitys ei olisi mahdollinen, vaan sen olisi toimitettava vahvistettu tilinpäätös ja talousarvio.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä riittävien taloudellisten järjestelyjen osoittamisesta ja toiminnan turvaamiseksi laadittavista selvityksistä ja suunnitelmista sekä niiden toimittamisesta Lupa- ja valvontavirastolle.

105 § Eräitä tuottajayhteisöiltä vaadittava vakuus (vrt. jätelain 61 § 1–2 mom.)

Akkujen ja paristojen sekä pakkausten tuottajayhteisön on asetettava Lupa- ja valvontaviraston eduksi vakuus, jolla katetaan tuottajayhteisön vastuulle kuuluvien tuotteiden vastaanotosta, kuljetuksesta, muusta jätehuoltotoimista aiheutuvat kustannukset. Vakuus ei koske juomapakkausten palautusjärjestelmää eikä uudelleenkäyttäjärjestelmää. Vakuuden on oltava riittävä kattamaan tuottajayhteisön toteuttamista jätehuoltotoimista kolmen kuukauden aikana aiheutuvat keskimääräiset kustannukset.

Vakuutta määrättäessä otetaan huomioon toiminnan laajuus, luonne ja toimintaa varten annettavat määräykset. Vakuuden on oltava vähintään 10 000 euroa ja enintään 6 000 000 euroa. Hyväksyttäviä vakuuksia ovat takaus, vakuutus ja pantattu talletus. Vakuuden antajan on oltava luotto-, vakuutus- tai muu ammattimainen rahoituslaitos, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Edellytyksenä on lisäksi, että Lupa- ja valvontavirasto saa vakuuden käyttöönsä pyyntönsä nojalla.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vakuuden määrän laskemisesta.

Kyseessä olisi uusi pykälä, joka tarkentaisi vakuussäätelyä verrattuna jätelain 61 §:ään. Vakuutta sovellettaisiin tuoteryhmiin ja tuottajayhteisöihin, joiden osalta EU:n sääntely siihen velvoittaa. Vakuus määrättäisiin kullekin tuottajayhteisölle ensi kerran tuottajarekisteriin hyväksymistä koskevassa päätöksessä. Vakuusmääräys olisi voimassa toistaiseksi. Päätöksessä määrättäisiin myös menettelystä vakuuden riittävyyden säännölliseen arviointiin.

Pykälän 1 momentin mukaan akkujen ja paristojen sekä pakkausten tuottajayhteisön olisi asetettava vakuus, jolla katetaan tuottajayhteisön vastuulle kuuluvien tuotteiden vastaanotosta, kuljetuksesta ja muusta jätehuoltotoimista aiheutuvat kustannukset. Vakuus ei koskisi juomapakkausten palautusjärjestelmää eikä uudelleenkäyttäjärjestelmää. Vakuuden piiriin ei myöskään kuuluisi SUP-direktiivin mukainen eräiden kertakäyttöisten muovituotteiden ja nikotiinipussien tuottajien kustannusvastuu kunnan toimista toteuttamista roskaantumisen ennalta ehkäisemiseksi ja siivoamiseksi, koska tältä osin kysymys ei ole tuottajayhteisön

järjestämästä jätehuollosta. Vakuuden olisi oltava riittävä kattamaan tuottajayhteisön toteuttamista jätehuoltotoimista kolmen kuukauden aikana aiheutuvat keskimääräiset kustannukset.

Pykälän 2 momentin mukaan vakuuden määrää arvioitaessa otettaisiin huomioon toiminnan laajuus, luonne ja toimintaa varten annettavat määräykset. Vakuuden olisi kuitenkin oltava vähintään 10 000 euroa, ja se voisi olla enintään 6 000 000 euroa. Hyväksyttäviä vakuustyyppejä olisivat takaus, vakuutus ja pantattu talletus. Vakuuden antajan olisi oltava luotto-, vakuutus- tai muu ammattimainen rahoituslaitos, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Lupa- ja valvontavirasto saisi vakuuden käyttöönsä pyyntönsä nojalla, jolloin se olisi tarvittaessa mahdollisimman nopeasti realisoitavissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtuudesta säätää tarkemmin vakuuden määrästä valtioneuvoston asetuksella.

106 § Vakuuden realisointi (vrt. jätelain 61 § 3–4 mom.)

Lupa- ja valvontavirastolla on oikeus saada 105 §:n mukainen vakuus käyttöönsä, jos tuottajayhteisö on todettu maksukyvyttömäksi tai kun tämä on kehotuksesta huolimatta laiminlyönyt jätehuollon järjestämisen. Ennen vakuuden realisointia valvontaviranomaisen on määrättävä [x §:n hallintopakko] mukaisesti toiminnanharjoittaja täyttämään velvollisuutensa ja asetettava määräyksen tehosteeksi teettämishuoka.

Vakuus voidaan käyttää laiminlyötyjen ja teetetäväksi tulevien toimien kustannusten kattamiseksi. Lupa- ja valvontavirasto voi jakaa vakuuden perusteella saamansa määrän markkinaosuuden mukaisessa suhteessa tuottajayhteisöille 105 §:n mukaisten toimien toteuttamiseksi tai suorittaa vakuuden avulla laiminlyödyt toimet itse.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vakuuden käyttöön ottamisesta.

Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin vakuuksien realisointimenettelystä. Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi oikeus saada vakuus käyttöön, jos tuottaja on todettu maksukyvyttömäksi tai kun tämä on kehotuksesta huolimatta laiminlyönyt jätehuollon järjestämisen tai laiminlyönyt noudattaa muita tuottajavastuuta koskevia velvoitteitaan. Ennen vakuuden realisointia valvontaviranomaisen olisi määrättävä toiminnanharjoittaja täyttämään velvollisuutensa ja asetettava määräyksen tehosteeksi teettämisuha.

Pykälän 2 momentin mukaan vakuus voitaisiin käyttää kattamaan ne kustannukset, joita koskevat toimet vakuusvelvollinen on laiminlyönyt. Käytännössä viranomainen ensisijaisesti jakaisi vakuudesta muille saman alan rekisteröityneille tuottajayhteisöille näiden markkinaosuuksien mukaisessa suhteessa sen määrän rahaa, joka kattaisi laiminlyödyistä toimista aiheutuvat kustannukset tai tulevat jätehuoltokustannukset. Mikäli edellä mainittua ensisijaista menettelyä ei voitaisi toteuttaa, viranomainen teettäisi ja hankkisi itse tarvittavat jätehuoltopalvelut.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtuudesta säätää vakuuden realisoinnista tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

107 § Tuottajien maksuosuudet ja niiden mukauttaminen (vrt. jätelain 63 a §)

Tuottajayhteisössä kaikki maksuosuudet on jaettava tuottajien kesken tasapuolisesti suhteessa näiden markkinoille saattamiin tuotteisiin.

Maksuosuuksia määrittäessään tuottajayhteisön on mahdollisuuksien mukaan ja yksittäisten tuotteiden tai toisiaan vastaavien tuote- tai materiaalityyppien osalta otettava huomioon erityisesti niiden kestävyys, korjattavuus, uudelleenkäytettävyys, kierrätettävyys, kierrätetyn materiaalin osuus ja vaarallisten aineiden esiintyminen. Akkujen ja paristojen tuottajien maksuosuuksien mukauttamisesta säädetään lisäksi akkuasetuksen 56 artiklan 5 kohdassa ja 57 artiklan 2 kohdassa. Pakkausten ja pakattujen tuotteiden tuottajien maksuosuuksien mukauttamisesta säädetään lisäksi pakkausasetuksen 6 artiklan 8 kohdassa ja 7 artiklan 7 kohdassa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen maksuosuuksien perusteista sekä mahdollisen kiinteän maksun määrästä tarvittaessa tuote- tai materiaalityypittäin.

Pykälä vastaisi pääosin nykyisen jätelain 63 a §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan kaikki maksut olisi tuottajayhteisössä lähtökohtaisesti jaettava markkinaosuuden mukaan. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi sitä, että tuottajayhteisö ei voisi kerätä erillistä kiinteän suuruista hallinnollista maksua varsinaisen jätehuoltomaksun lisäksi. Koska pienistä tuottajista saattaa aiheutua tuottajayhteisölle paljon hallinnollisia kuluja suhteessa niiden osuuteen jätehuoltomaksuista, muutos tarkoittaisi käytännössä sitä, että suuret tuottajat maksaisivat jatkossa osan pienien tuottajien tuottajavastuusta aiheutuvista kustannuksista. Myös liittymismaksun suuruuden tulisi perustua tuottajan markkinaosuuden suuruuteen. Tuottajayhteisö ei saisi periä tuottajalta tuotteen jätehuollon järjestämisestä maksua, jos tuottajayhteisöllä ei ole velvollisuutta huolehtia tuotteen jätehuollosta, eikä tuottajayhteisö järjestä jätehuoltoa vapaaehtoisesti. Tällainen tilanne saattaa olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun vaarallisten aineiden jäämien takia tuottajayhteisö ei ole velvollinen hoitamaan pakkauksen jätehuoltoa vaan tuottajan on se itse järjestettävä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niin sanotuista mukautetuista maksuista, joiden tarkoituksena on suosia ekologisia tuotteita. Mukautettuja maksuja määrittäessään tuottajayhteisön olisi mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon erityisesti tuotteiden kestävyys, korjattavuus, uudelleenkäytettävyys, kierrätettävyys, kierrätetyn materiaalin osuus ja vaarallisten aineiden esiintyminen. Momentissa olisi informatiivinen viittaus EU-asetuksia koskevaan sääntelyyn.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen maksuosuuksien perusteista sekä mahdollisen kiinteän maksun määrästä tarvittaessa tuote- tai materiaalityypittäin.

108 § Jätehuoltopalvelujen hankinta (vrt. jätelain 66 §)

Tuottajayhteisön on kilpailutettava hankkimansa operatiiviset jätehuoltopalvelut säännöllisesti ja enintään viiden vuoden määräajaksi. Määräaika voi olla viittä vuotta pidempi, jos se on perusteltua hankittavan palvelun laajuudesta tai luonteesta johtuen. Jos jätehuoltopalveluita ei kilpailuteta, tuottajayhteisön on otettava mukaan jätehuoltojärjestelmäänsä yhtäläisin sopimusehdoin kaikki halukkaat toimijat, jotka täyttävät asetetut vaatimukset.

Tuottajayhteisön on palvelunhankinnassaan otettava tasapuolisesti ja syrjimättä huomioon muut toimijat ja heidän toimintamahdollisuutensa kyseisillä markkinoilla siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen. Tuottajayhteisön on toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

Akkujen ja paristojen tuottajayhteisön velvollisuuksista niiden hankkiessa 1 momentissa tarkoitettuja palveluita säädetään lisäksi akkuasetuksen 57 artiklan 6 ja 8 kohdassa.

Pykälä tarkentaisi tuottajayhteisön palvelunhankintaa koskevaa sääntelyä verrattuna nykyiseen jätelain 66 §:ään. Koska tuottajalla olisi ensisijainen oikeus järjestää käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuolto, tulisi tuottajayhteisön osaltaan huolehtia reilun kilpailun toteutumisesta jätehuoltopalvelujen hankinnassa.

Pykälän 1 momentin mukaan tuottajayhteisön olisi hankittava tarvitsemansa jätteen vastaanotto-, kuljetus- ja käsittelypalvelut avoimella kilpailutuksella enintään viiden vuoden välein. Tästä määräajasta voitaisiin poiketa hankittavan jätehuoltopalvelun laajuuden tai erityisen luonteen perusteella. Tuottajayhteisö voisi toteuttaa palvelunhankinnat myös avoimella järjestelyllä, johon halukkaat toimijat voisivat liittyä yhtäläisin ja kohtuullisin sopimusehdoin. Kilpailuttamisvelvollisuus ei koskisi tuottajayhteisön ja niin sanotun palveluyhtiön välistä sopimussuhdetta. Palveluyhtiöt eivät tuota operatiivisia jätehuoltopalveluja, vaan hankkivat niitä tuottajayhteisön puolesta varsinaisilta jätehuoltoyrityksiltä ja hallinnoivat esimerkiksi tuottajien järjestämää käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottoa. Palveluyhtiöt hoitavat lisäksi muita hallinnollisia tehtäviä tuottajayhteisön puolesta, kuten tuottajien jäseneksi ottamista ja jäsenmaksujen perimistä, rekisterin ylläpitämistä tuottajayhteisöön liittyneistä yrityksistä, jätehuollon raportointia jne. Palveluyhtiöiden tuottama palvelukokonaisuus on usein niin laaja, ettei määräajoin toistuva kilpailuttaminen ole tarkoituksenmukaista, sillä se ei tuottaisi merkittäviä kustannushyötyjä ja saattaisi heikentää tuottajayhteisöjen vastuulla olevan jätehuoltojärjestelmän toimivuutta pitkäksi aikaa.

Pykälän 2 momentin mukaan tuottajayhteisön olisi palvelunhankinnassaan otettava tasapuolisesti ja syrjimättä huomioon muut toimijat ja heidän toimintamahdollisuutensa markkinoilla siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen. Tuottajayhteisön olisi toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että kilpailutus- ehtojen ja sopimusehtojen olisi oltava tasapuolisia ja avoimia kaikille toimijoille.

Kaikilla jätehuollon toimijoilla tulisi olla mahdollisuus osallistua tuottajayhteisön järjestämiin kilpailutuksiin ja sopimusjärjestelyihin ja hankinnan ehtojen olisi sopimuskauden osalta oltava kaikkien tarjoajien tiedossa. Hankintasopimus olisi tehtävä tarjouspyynnössä ilmoitettujen ehtojen mukaisena. Kilpailutukseen tai avoimeen sopimusjärjestelmään liittyvien vaatimusten ja rajoitusten tulisi olla oikeassa suhteessa hankinnan todellisiin tarpeisiin, kokoon ja tavoitteisiin. Pykälän 2 momentin säännös ohjaisi siten esimerkiksi tarjouskilpailuun osallistumisen soveltuvuusvaatimuksia ja varmistaisi, että soveltuvuusvaatimukset ovat asianmukaisia ja syrjimättömiä, eivätkä aiheuta kohtuuttomia esteitä jätehuollon toimijoille.

Pykälän 3 momentissa olisi viittaus akkuasetuksen täydentävään sääntelyyn.

109 § Tuottajayhteisöjen välinen yhteistyö (vrt. jätelain 65 §)

Tuottajayhteisöjen on yhdessä huolehdittava siitä, että tuottajavastuun täytäntöönpanosta ei aiheudu tuottajille kaksinkertaisia maksuja silloin, kun käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanotto, uudelleenkäyttö ja jätehuolto järjestetään yhteistoiminnassa. Tuottajayhteisöjen on lisäksi järjestettävä tuottajille mahdollisuus rekisteröityä kaikkien 93 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tuoteryhmien osalta yhden toimijan kautta.

Lupa- ja valvontavirasto voi velvoittaa tuottajayhteisöt 1 momentin mukaiseen yhteistoimintaan ja samalla määrätä tarkemmista yhteistoiminnalle asetettavista vaatimuksista, jos tämä on tarpeen:

1. sellaisten rinnakkaisten jätehuoltojärjestelmien poistamiseksi tai muodostumisen estämiseksi, jotka haittaavat tuottajavastuujärjestelmien yleistä toimivuutta tai tuotteen haltijan mahdollisuutta luovuttaa käytöstä poistettu tuote uudelleenkäyttöön tai jätehuoltoon;
2. helpottamaan sellaisten tuottajien tuottajavastuuvollisuuksien hoitamista, jotka saattavat markkinoille kahden tai useamman tuottajayhteisön toimialaan kuuluvia tuotteita.

Pykälässä säädettäisiin niin sanotusta yhden luukun palveluvelvollisuudesta. Pykälä vastaisi osin voimassa olevaa jätelain 65 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan tuottajayhteisöjen olisi yhdessä huolehdittava siitä, että käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanotto, uudelleenkäyttö ja jätehuolto järjestetään tehokkaasti. Tuottajayhteisöjen olisi järjestettävä tuottajille mahdollisuus rekisteröityä kaikkien 93 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tuoteryhmien osalta yhden toimijan kautta – käytännössä esimerkiksi verkkosivulla olevien linkkien kautta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tuottavavastuuta valvovan Lupa- ja valvontaviraston toimivallasta määrätä tuottajayhteisöt yhteistyöhön, jos se on tarpeen jätehuollon toimivuuden parantamiseksi (1 kohta) tai yksittäisten tuottajien velvollisuuksien helpottamiseksi (2 kohta).

110 § Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus (vrt. jätelain 54 §)

Tuottajan on pidettävä tuotetyypeittäin kirjaa markkinoille saattamiensa tuotteiden lajista, laadusta, määrästä ja muista tarvittavista tiedoista sekä toimitettava tiedot tuottajayhteisölle tai 96 §:ssä tarkoitetulle muulle järjestelmälle, johon tuottaja on liittynyt.

Tuottajayhteisön on pidettävä kirjaa vastaanottamiensa käytöstä poistettujen tuotteiden sekä niistä syntyneiden jätteiden lajista, laadusta ja määrästä samoin kuin muista niihin rinnastettavista tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi tarpeellisista seikoista. Tuottajayhteisön kirjanpidossa on lisäksi eriteltävä toimituskohteittain uudelleenkäyttöön, uudelleenkäytön valmisteluun, kierrätykseen, muuhun hyödyntämiseen ja loppukäsittelyyn toimitetut tuotteet ja jätteet. Kirjanpidossa on oltava vastaavat tiedot myös 93 §:n 1 momentissa tarkoitettujen ajoneuvojen ja sähkö- ja elektroniikkalaitteiden osista sekä niistä syntyvistä jätteistä samoin kuin toiseen maahan viedyistä käytöstä poistetuista tuotteista ja jätteistä. Akkujen ja paristojen tuottajien velvollisuudesta pitää kirjaa säädetään lisäksi akkuasetuksen 75 artiklassa. Pakkausten tuottajan ja tuottajayhteisön velvollisuudesta pitää kirjaa säädetään lisäksi pakkausasetuksen 44 artiklassa.

Tuottajayhteisön on toimitettava tiivistelmä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tiedoista sekä 111 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman mukaisista toimista ja tarkastuksista Lupa- ja valvontavirastolle kalenterivuositain taikka tämän määräyksestä useammin, jos se on tarpeen tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kirjanpitoon sisällyttävistä ja valvontaviranomaiselle toimitettavista tiedoista tarvittaessa tuoteryhmittäin.

Pykälä vastaisi jätelain 54 §:n sääntelyä ja siinä ei tehtäisi olennaisia muutoksia voimassa olevaan sääntelyyn. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yksittäisen tuottajan velvollisuudesta pitää kirjaa markkinoille saattamista tuotteista sekä velvollisuudesta toimittaa tiedot tuottajayhteisölle tai muulle vastaavalle järjestelmälle, johon tuottaja on liittynyt. Tuottajan olisi pidettävä kirjaa myös tuotteista, joiden jätehuollon kustannukset se on sopinut 95 §:n mukaisesti haltijan hoidettavaksi. Tiedot tulisi toimittaa tuottajayhteisölle, joka tarvitsee tiedon, jotta se voi periä jätehuoltomaksun jätteen haltijalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tuottajayhteisön velvollisuudesta pitää kirjaa ja 3 momentissa tämän velvollisuudesta toimittaa tiedot tuottajavastuun valvontaviranomaiselle. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin valtuudesta antaa tarkempia säännöksiä kirjanpidon sisällöstä ja tietojen toimittamisesta valvontaviranomaiselle.

111 § Tuottajayhteisön omavalvontasuunnitelma (vrt. jätelain 53 a §)

Tuottajayhteisön on valvottava suunnitelmallisesti tässä luvussa säädettyjen velvollisuuksien ja rekisteröintipäätökseen sisältyvien määräysten täyttymistä. Tätä varten tuottajayhteisön on laadittava ja ylläpidettävä omavalvonnasta kirjallista ajantasaista suunnitelmaa (omavalvontasuunnitelma). Omavalvontasuunnitelma on toimitettava Lupa- ja valvontavirastolle ja siinä on oltava vähintään seuraavat tiedot:

1. kuvaus 110 §:ssä tarkoitetun kirjanpidon toteuttamisesta, arvio tietojen luotettavuudesta sekä suunnitelma tietojen luotettavuuden ja kattavuuden kehittämiseksi;
2. arvio 94 §:ssä, 127 §:ssä ja 131 §:ssä tarkoitetun kustannusvastuun täyttymisestä sekä kuvaus tuottajayhteisön tulo- ja menorakenteesta sekä kustannusten jakoperiaatteista;
3. kuvaus omavalvonnan toteuttamisesta ja organisoinnista sekä omavalvonnan sisäisistä ja ulkoisista tarkastuksista;
4. selvitys 107 §:ssä tarkoitetuista tuottajien maksuosuuksista ja niiden mukauttamisen perusteista;
5. menettely 4 kohdassa tarkoitettujen maksuosuuksien ja niiden mukauttamisen perusteiden säännönmukaisesta uudelleenarvioimisesta ja kehittämisestä;
6. selvitys jätehuoltopalveluja koskevien hankintojen toteuttamisesta 108 §:ssä tarkoitetulla tavalla;
7. selvitys 119 §:ssä tarkoitetuista uudelleenkäytön edistämistoimista ja niiden kustannuksista; sekä
8. kuvaus 114 §:ssä tarkoitetun tuottajavastuun yhteistyöryhmän toiminnasta ja pykälässä mainittujen toimintojen kehittämisestä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentin mukaisista vaatimuksista. Akkujen ja paristojen tuottajayhteisön omavalvonnasta säädetään lisäksi akkuasetuksen 58 artiklan 5 kohdassa.

Ehdotuksen mukaan voimassa olevan jätelain 53 a §:ssä olevaa tuottajayhteisön omavalvontaa koskevaa sääntelyä tarkennettaisiin ja se jaettaisiin kolmeen pykälään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tuottajayhteisön velvollisuudesta laatia ja ylläpitää omavalvonnasta suunnitelmaa sekä suunnitelman sisällöstä. Luettelon kohdat 1–4 vastaisivat voimassa olevan jätelain 53 a §:ää ja luetteloon lisättäisiin eri tuoteryhmien valtioneuvoston asetuksissa olevat vaatimukset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta säätää tarkemmin 1 momentin mukaisista velvollisuuksista.

112 § Omavalvonnan raportointi ja korjaaminen (vrt. jätelain 53 a §)

Tuottajayhteisön on vuosittain laadittava raportti omavalvontasuunnitelman mukaisesti suoritetusta omavalvonnasta.

Tuottajayhteisön on kehitettävä omavalvonnassa käytettävän ja sitä koskevan tiedon luotettavuutta suunnitelmallisesti. Jos tuottajayhteisö toteaa omavalvonnassa, että tässä luvussa säädetyt velvollisuudet tai rekisteröintipäätöksen sisältämät määräykset eivät joltain osin ole toteutuneet, on raporttiin liitettävä suunnitelmaluonnos korjaavista toimista.

Omavalvonnasta laadittu raportti sekä tarvittaessa korjaavia toimia koskeva suunnitelmaluonnos on toimitettava tarkistettavaksi Lupa- ja valvontavirastolle, joka voi esittää huomautuksia omavalvontaraportista ja korjaavia toimia koskevasta suunnitelmaluonnoksesta. Tuottajayhteisön on toteutettava korjaavia toimia koskeva suunnitelma Lupa- ja valvontaviraston esittämien huomausten mukaisesti. Akkujen ja paristojen osalta omavalvonnan raportoinnista säädetään lisäksi akkuasetuksen 58 artiklassa.

Pykälässä säädettäisiin omavalvonnan vuosittain laadittavasta omavalvonnan raportista. Tuottajayhteisön tulisi jatkuvasti kehittää omavalvonnassa käytettävän tiedon luotettavuutta. Jos omavalvonnassa havaittaisiin, että jokin tuottajayhteisöä koskeva vaatimus tai velvoite ei olisi toteutunut, tulisi tuottajayhteisön laatia suunnitelma korjaavista toimista.

Pykälän 2 momentin mukaan omavalvontaa koskeva raportti toimitettaisiin Lupa- ja valvontavirastolle, jolla olisi mahdollisuus esittää huomautuksia ja ehdottaa korjauksia suunnitelmaan. Tuottajayhteisön tulisi toteuttaa korjaavia toimia koskeva suunnitelma lupa- ja valvontaviraston esittämien huomautusten mukaisesti. Lisäksi 2 momentissa olisi viittaus akkuasetuksen sääntelyyn.

113 § Omavalvonnan ulkopuolinen tarkastus (vrt. jätelain 53 a §)

Tuottajayhteisön on vähintään kolmen vuoden välein teetettävä omavalvontaan kohdistuva säännöllinen tarkastus, jossa on käytettävä tuottajayhteisöön ja sen jäseniin tai omistajiin nähden riippumatonta ja puolueetonta ulkopuolista tarkastajaa. Tarkastajalla tulee olla tehtävän suorittamiseen tarvittavat tiedot, taidot ja muu pätevyys. Tarkastus voidaan suorittaa useammassa osassa tarkastajan erityisosaaminen huomioon ottaen tai liittää muuhun vastaavaan tuottajayhteisön toimintaan kohdistuvaan ulkopuoliseen tarkastukseen. Jos tuottajayhteisöllä on käytössään sertifioitu hallintajärjestelmä, voidaan tarkastus kytkeä osaksi mainittua järjestelmää. Ulkopuolisesta tarkastuksesta on laadittava kertomus, joka on toimitettava Lupa- ja valvontavirastolle.

Omavalvonnan tueksi tehtävän ulkopuolisen tarkastuksen on katettava:

1. taloushallinto, mukaan lukien tuottajayhteisön maksujen kattavuus sekä maksujen mukauttaminen;
2. tiedot tuottajayhteisön jäsenten markkinoille saattamista tuotteista, uudelleenkäytetyistä tuotteista sekä kerätystä ja käsitellystä jätteestä;
3. keräys-, kierrätys- ja hyödyntämistavoitteiden sekä uudelleenkäytön valmisteluun liittyvien määrällisten tavoitteiden täyttyminen;
4. tiedot kansainvälisistä jätteensirroista.

Lupa- ja valvontavirasto voi 1–2 momentin mukaisesta säännöllisestä tarkastuksesta riippumatta tarvittaessa määrätä tarkastuksen teettämisestä. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1–2 momentissa säädetyn tarkastuksen sisällöstä, sen suorittamisen ajankohdasta ja tarkastuksia tekevän henkilön ammatillisista pätevyysvaatimuksista.

Pykälässä säädettäisiin tuottajayhteisön omavalvonnan ulkopuolisesta tarkastuksesta. Jätedirektiivin 8 a artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaan tuottajayhteisöillä on oltava käytössään riittävät omavalvontamekanismit, joita tukevat tarvittaessa säännölliset riippumattomat tarkastukset, joiden kohteena ovat: i) niiden taloushallinto, mukaan lukien 4 kohdan a ja b alakohdassa vahvistettujen vaatimusten noudattaminen ja ii) vaatimusten mukaisesti kerättyjen ja toimitettujen tietojen laatu.

Pykälän 1 momentti sisältäisi velvollisuuden teettää omavalvonnan tueksi säännöllisesti ulkopuolinen tarkastus, jolla voidaan varmentua omavalvonnan tiedoista. Ulkopuolinen tarkastus olisi suoritettava vähintään kolmen vuoden välein. Tarkastaja ei saisi olla tuottajayhteisön tai saman konsernin, tuottajayhteisön jäsenen tai omistajan palveluksessa oleva henkilö. Tarkastajan pitäisi muutenkin olla puolueeton ja riippumaton tuottajayhteisöstä, sen omistajista tai jäsenistä. Tarkastajalla tulisi myös olla riittävät tiedot tarkastuksen kohteesta. Käytännössä tämä tarkoittaisi ainakin riittävää tuottajavastuu- ja jätelainsäädännön sekä muun ympäristölainsäädännön tuntemusta. Ulkopuolisesta tarkastuksesta laadittu kertomus tulisi toimittaa Lupa- ja valvontavirastoon.

Pykälän 2 momentissa luetteloidaisiin keskeiset seikat, joiden vähintään tulisi olla tarkastuksen kohteena. Tarkastuksessa tulisi kiinnittää huomiota erityisesti tuottajayhteisön taloushallintoon ja tuottajilta perittävien maksujen oikeellisuuteen. Lisäksi tarkastuksessa tulisi selvittää tuottajien ja jätteenkäsittelijöiden tuottajayhteisöille raportoimien tietojen oikeellisuutta ja tuottajayhteisölle asetettujen tavoitteiden ja velvollisuuksien täyttymistä. Kansainvälisten jätesirtojen osalta tarkastettaisiin ainakin, että tarvittavat siirtoilmoitukset on tehty ja niissä esitetty siirrettävä jätemäärä ja käsittelypaikka vastaa tuottajayhteisön viranomaiselle raportoimia tietoja.

Pykälän 3 momentin mukaan Lupa- ja valvontavirasto voisi tarpeen mukaan määrätä ulkopuolisen tarkastuksen teettämisestä suoritetusta säännöllisestä tarkastuksesta riippumatta. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksen sisällöstä, sen suorittamisen ajankohdasta ja tarkastuksia tekevän henkilön ammatillisista pätevyysvaatimuksista.

114 § Tuottajavastuun yhteistyöryhmät (vrt. jätelain 66 c §)

Tuottajayhteisön on yksin tai yhdessä saman tuoteryhmän muiden tuottajayhteisöjen kanssa kutsuttava vuosittain tai tarvittaessa useammin koolle yhteistyöryhmä tuottajavastuun toteuttamiseen liittyvien käytäntöjen kehittämiseksi siten, että:

1. tuottajayhteisöjen ja 122 §:ssä tarkoitettujen palautusjärjestelmien [ja III.8 luvussa tarkoitettujen uudelleenkäyttöjärjestelmien] palveluhankinta on syrjimätöntä ja läpinäkyvää, eikä kaupan esteitä tai kilpailun vääristymiä synny;
2. mahdollisuuksia uudelleenkäyttöön ja uudelleenkäytön valmisteluun lisätään;
3. tuottajayhteisöjen, jakelijoiden ja uudelleenkäyttöpalveluita tarjoavien yritysten ja muiden yhteisöjen välinen yhteistyö on toimivaa ja eri toimijoiden oikeudet ja velvollisuudet ovat selviä.

Yhteistyöryhmässä on oltava edustaja ainakin tuoteryhmän tuottajayhteisöstä, jakelijoista, Lupa- ja valvontavirastosta sekä edustajat sellaisista julkisista ja yksityisistä jätealan toimijoista, joiden toimialaan yhteistyöryhmän tehtävät voivat olennaisesti liittyä. Lisäksi yhteistyöryhmässä on oltava edustaja uudelleenkäyttöä ja uudelleenkäytön valmistelua harjoittavista yrityksistä ja yhteisötalouden toimijoista.

Ehdotetun pykälän taustalla on jätedirektiivin 8 a artiklan 6 kohdassa jäsenvaltiolle säädetty velvollisuus järjestää säännöllinen vuoropuhelu tuottajavastuujärjestelmien täytäntöönpanoon osallistuvien sidosryhmien välillä. Direktiivin säännös antaa jäsenvaltiolle merkittävästi liikkumavaraa sen suhteen, miten yhteistyöstä säädetään ja miten se toteutetaan. Pykälä korvaisi voimassa olevan JL 66 c §:n ja sisältäisi merkittäviä muutoksia nykytilaan.

Pykälän 1 momentin mukaan vastuu yhteistyöryhmän koollekutsumisesta olisi kunkin tuoteryhmän tuottajayhteisöllä joko yksin tai yhdessä muiden saman tuoteryhmän tuottajayhteisöjen kanssa. Tuoteryhmäkohtaiset tilaisuudet palvelevat todennäköisesti paremmin yhteistyöryhmän tarkoitusta, koska tuottajavastuujärjestelmien käytäntöjen kehittämiseen liittyvät haasteet ovat tuoteryhmäkohtaisia. Kokoontuminen olisi järjestettävä vuosittain, ja tarvittaessa useammin. Valvontaviranomainen voisi tarvittaessa määrätä yhteistyöryhmän

koollekutsumisesta ja muihin siihen liittyvistä seikoista, kuten yhteistyöryhmän kokoonpanosta. Tuottajayhteisön on 111 §:n mukaisesti valvovalle viranomaiselle toimittamassaan omavalvontasuunnitelmassa kuvattava yhteistyöryhmän toiminta ja sen kehittäminen. Momentin 1–3 kohdissa säädettäisiin yhteistyön sisällöstä. Kyse ei olisi pelkästä tietojen vaihtamisesta, vaan keskustelujen tuloksena sovittavista toiminnoista ja käytännöistä, joilla edistetään kohdissa 1–3 lueteltuja tavoitteita.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhteistyöryhmän kokoonpanosta. Yhteistyöryhmä kattaisi laajasti kunkin tuoteryhmän osalta tuottajavastuun toimeenpanoon ja tuotteiden uudelleenkäyttöön osallistuvia toimijoita, kuten tuotteiden jakelijoita, jätehuoltoyritykset, kunnat ja niiden jätelaitokset, tuotteiden uudelleenkäyttäjät ja yhteisötalouden toimijat. Myös valvova viranomainen kuuluisi yhteistyöryhmään.

2.3.3 Käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanotto ja käsittely

115 § Tuottajayhteisön ensisijainen oikeus järjestää jätehuolto (vrt. jätelain 47 §)

Tuottajayhteisöllä on ensisijainen oikeus järjestää vastuulleen kuuluvien ja käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuolto. Muut toimijat saavat perustaa käytöstä poistettujen tuotteiden keräys- tai vastaanottojärjestelmiä taikka tarjota tähän liittyviä palveluita vain, jos tämä tehdään yhteistyössä tuottajayhteisön kanssa. Tästä poiketen yhteisötalouden toimijalla on tuottajayhteisöön nähden rinnakkainen oikeus 93 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettujen tekstiilien, jalkineiden ja asusteiden jätehuollon järjestämiseen.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, muu toimija kuin tuottajayhteisö saa tarjota tuotteiden uudelleenkäyttöön liittyviä palveluita.

Kunta voi osana järjestämäänsä jätehuoltoa täydentää käytöstä poistettujen tuotteiden kuljetusta ja vastaanottoa siltä osin kuin tuottaja ei sitä järjestä. Tällöin käytöstä poistetut tuotteet on toimitettava tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Kunnan ja pakkausten tuottajayhteisön velvollisuudesta järjestää pakkausjätteen kiinteistöittäinen keräys yhteistyössä säädetään erikseen 126–128 §:ssä.

Pykälässä säädettäisiin tuottajan ensisijaisesta oikeudesta järjestää käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuolto. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevaa jätelain 47 §:ää. Tuottajan ensisijainen oikeus jätehuollon järjestämiseen säilyisi ja vahvistuisi.

Pykälän 1 momentin mukaan tuottajayhteisöllä olisi ensisijainen oikeus järjestää vastuulleen kuuluvien ja käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuolto. Muut toimijat saisivat perustaa käytöstä poistettujen tuotteiden keräys- tai vastaanottojärjestelmiä taikka tarjota tähän liittyviä palveluita vain yhteistyössä tuottajayhteisön kanssa. Tästä poiketen yhteisötalouden toimijalla on tuottajayhteisöön nähden rinnakkainen oikeus 93 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettujen tekstiilien, jalkineiden ja asusteiden jätehuollon järjestämiseen. Jätedirektiivin 22 c artiklan 11 kohdan mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että yhteisötalouden toimijat saavat ylläpitää ja käyttää omia erilliskeräyspisteitään ja että niitä kohdellaan yhdenvertaisesti tai suosivasti erilliskeräyspisteiden sijainnin suhteen. Rinnakkainen oikeus tarkoittaisi sitä, että tuottajayhteisö ja yhteisötalouden toimijat voisivat molemmat toisistaan riippumatta järjestää käytöstä poistettujen tekstiilien, jalkineiden ja asusteiden keräys- tai vastaanottojärjestelmiä taikka tarjota tähän liittyviä palveluita.

Pykälän 2 momentin mukaan muu toimija kuin tuottajayhteisö saisi 1 momentin estämättä edelleen tarjota tuotteiden uudelleenkäyttöön liittyviä palveluita. Voimassa olevassa jätelaissa (47 §) muiden toimijoiden oikeus kattaa myös uudelleenkäytön valmistelun, joka kohdistuu jätteeseen. Näin ehdotettu säännös tarkoittaisi muiden toimijoiden oikeuden rajoittamista verrattuna voimassa olevaan jätelakiin. Säännöksellä pyritään varmistamaan, että tuottajayhteisöllä – joka vastaa muun ohella tuottajavastuunalaiselle jätteelle asetettujen jätehuoltotavoitteiden saavuttamisesta – on myös verrattain laaja hallintaoikeus tuottajavastuunalaiseen jätteeseen.

Pykälän 3 momentin mukaan kunta voisi osana järjestämäänsä kotitalouksien jätehuoltoa täydentää tuottajan järjestämää käytöstä poistettujen tuotteiden keräystä. Täydentäminen voisi olla esimerkiksi tuottajavastuulle säädettyjen jätelajien vastaanottamista pienjäteasemilla ja vaarallisen jätteen keräyspisteillä ja joissakin tapauksissa myös kiinteistöittäistä keräystä. Kunnan olisi toimitettava keräämänsä käytöstä poistetut tuotteet tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Säännös olisi tarpeen tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätteiden erilliskeräyksen edistämiseksi, ja se vastaisi voimassa olevan jätelain 47 §:n 3 momenttia. Koska kunta hoitaisi täydentävää keräystä osana lakisääteisesti järjestämäänsä kotitalouksien jätehuoltoa, sitä ei luettaisi markkinaehtoiseksi toiminnaksi.

116 § Käytöstä poistettujen tuotteiden keräys (vrt. jätelain 49 §)

Tuottajayhteisön on järjestettävä koko maan kattava käytöstä poistettujen tuotteiden keräys siten, että tuotteen palauttaminen on maksutonta ja vaivatonta. Keräyksen laajuutta määritettäessä otetaan huomioon käytöstä poistettavien tuotteiden laji, laatu, ennakoitu määrä, väestötiheys ja erilliskeräykselle asetetut tavoitteet sekä keräyksestä ja kuljetuksesta aiheutuvat ympäristövaikutukset ja kustannukset. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin tuoteryhmäkohtaisesti keräyksen laajuudesta ja toteuttamistavasta.

Tuottajayhteisön on järjestettävä käytöstä poistettujen tuotteiden kuljetus maksutta 120 §:ssä tarkoitetusta tuotteen jakelijan vastaanotto paikasta.

Jäteakkujen ja -paristojen keräyksestä, vastaanotosta ja kuljetuksesta säädetään akkuasetuksen 59–61 artiklassa.

Pykälässä säädettäisiin tuottajayhteisön velvollisuudesta järjestä käytöstä poistettujen tuotteiden keräys. Pykälään sisältyisi muutos verrattuna voimassa olevaan jätelain 49 §:ään: ehdotuksen mukaan kaikkien tuoteryhmien osalta keräysvelvollisuudesta säädettäisiin jatkossa asetuksella. Asetuksella voitaisiin säätää sekä käytöstä poistettujen tuotteiden kiinteistökeräyksestä että alueellisesta vastaanotosta tai esimerkiksi mobiilikeräyksestä lain perussäännöksessä olevien kriteerien perusteella.

Pykälän 1 momentin mukaan keräyksen laajuutta määritettäessä otettaisiin huomioon käytöstä poistettavien tuotteiden laji, laatu, ennakoitu määrä, väestötiheys ja erilliskeräykselle asetetut tavoitteet sekä keräyksestä ja kuljetuksesta aiheutuvat ympäristövaikutukset ja kustannukset. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin tuoteryhmäkohtaisesti keräykseen laajuudesta ja toteuttamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan tuottajayhteisön olisi järjestettävä jakelijan keräämien käytöstä poistettujen tuotteiden kuljetus maksutta jakelijan vastaanotto paikasta.

Pykälän 3 momentissa olisi viittaus akkuasetuksen sääntelyyn, jossa säädetään erikseen akkujen ja paristojen keräyksestä.

117 § Tuotteen palauttaminen (uusi pykälä)

Tuottajavastuun piiriin kuuluva tuote on luovutettava uudelleenkäyttöön tai palautettava käytöstä poistetuille tuotteille tarkoitettuun keräykseen.

Uudessa pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta luovuttaa tuottajavastuun piiriin kuuluva tuote uudelleenkäyttöön tai käytöstä poistetuille tuotteille tarkoitettuun keräykseen. Tuottajavastuujärjestelmään kuuluva keräys tai vastaanotto tarkoittaisi jakelijan taikka tuottajan tai tämän kanssa yhteistyössä toimivan muun toimijan järjestämää kiinteistökeräystä tai alueellista vastaanottoa.

Pykälällä pyrittäisiin edistämään sitä, että tuottajavastuun piiriin kuuluvien käytettyjen tai käytöstä poistettavien tuotteiden haltijat luovuttavat tuotteita uudelleenkäyttötoimijoille tai jätehuoltoon sen sijaan että niitä säilytetään kotona. Varsinkin luonnollisten henkilöjen osalta säännös olisi symbolinen, koska sitä ei voida sanktoida eikä käytännössä myöskään valvoa. Velvollisuutta voitaisiin kuitenkin hyödyntää esimerkiksi tuottajayhteisön ja jakelijan vastaanottovelvollisuuksia koskevassa tiedottamisessa.

118 § Tuottajayhteisön tiedotus- ja neuvontavelvollisuus (vrt. jätelain 51 §)

Tuottajayhteisön on tiedotettava käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottoaikojen sijainnista ja aukioloajoista, niissä vastaanotettavista jätteistä sekä muista vastaanoton toimivuuden kannalta tarpeellisista asioista. Tuottajayhteisön on lisäksi tiedotettava ja neuvottava jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämistä, uudelleenkäyttöä ja uudelleenkäytön valmistelua koskevista toimista, roskaantumisen vaikutuksista ja ehkäisemisestä sekä tarpeen mukaan saatavilla olevista vaihtoehtoisista uudelleenkäytettävistä tuotteista ja tuotteen korjaamismahdollisuuksista. Tuottajayhteisön on tarvittaessa järjestettävä tiedottaminen ja neuvonta yhdessä kunnan ja muiden toimijoiden kanssa. Tuottajayhteisön on vuosittain toimitettava selvitys järjestämästään tiedotuksesta Lupa- ja valvontavirastolle.

Tuottajayhteisön tiedotus- ja neuvontavelvollisuus ei koske 93 §:n 1 momentin 12 ja 13 kohdassa tarkoitettua tuottajaa. Akkujen ja paristojen osalta tiedotuksesta ja neuvonnasta säädetään lisäksi akkuasetuksen 74 artiklassa sekä pakkausten osalta pakkausasetuksen 55 artiklassa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuottajayhteisön 1 momentin mukaisista velvollisuuksista.

Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevaa jätelain 51 §:ää, pois lukien eräät tarkennukset ja viittaukset EU-asetuksiin. Pykälän 1 momentin mukaan tuottajayhteisön olisi huolehdittava mahdollisuuksien mukaan siitä, että tuotteen haltijat ja käytöstä poistetun tuotteen jätehuoltoa järjestävät muut toimijat saavat tarvittavat tiedot tuotteen ja sen osien uudelleenkäyttömahdollisuuksista ja purkamisesta sekä vaarallisten aineiden ja osien sijainnista tuotteessa. Tarvittavat tiedot uudelleenkäyttömahdollisuuksista ja purkamisesta koskisivat teknisten tietojen lisäksi tietoja toimijoista, jotka tarjoavat uudelleenkäyttöön liittyviä palveluja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tupakkatuotteita ja nikotiinipusseja koskeva poikkeuksesta tuottajayhteisön tiedotus- ja neuvontavelvollisuuteen. Lisäksi momentti sisältäisi viittauksen akkuasetuksen ja pakkausasetuksen sääntelyyn. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä tuottajayhteisön tiedotus- ja neuvontavelvollisuudesta.

119 § Tuottajayhteisön toimet uudelleenkäytön edistämiseksi ja jätteen synnyn ehkäisemiseksi (vrt. jätelain 52 §)

Tuottajayhteisön on sen lisäksi mitä 42 §:ssä säädetään, huolehdittava mahdollisuuksien mukaan siitä, että tuotteen haltijat ja käytöstä poistetun tuotteen jätehuoltoa järjestävät muut toimijat saavat tarvittavat tiedot tuotteen ja sen osien uudelleenkäyttömahdollisuuksista ja purkamisesta sekä vaarallisten aineiden ja osien sijainnista tuotteessa. Akkujen ja paristojen toimintakuntoa ja odotettua käyttöikää koskevien tietojen antamisesta säädetään lisäksi akkuasetuksen 14 artiklassa ja akku- ja paristojätteen syntymisen ehkäisyä ja jätehuoltoa koskevien tietojen antamisesta asetuksen 74 artiklan 1 kohdan a alakohdassa.

Pakkausten tuottajayhteisön on osoitettava jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskevien toimien rahoittamiseen rahamäärä, joka vastaa enintään viittä prosenttia sen jäseniltään perimistä maksuista. Maksua ei saa periä uudelleenkäytettävien pakkausten osalta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin toimien rahoittamiseen osoitettavasta rahamäärästä.

Pykälässä säädettäisiin tuottajayhteisön toimista uudelleenkäytön edistämiseksi ja jätteen synnyn ehkäisemiseksi. Pykälän 1 momentin mukaan tuottajayhteisön olisi huolehdittava mahdollisuuksien mukaan siitä, että tuotteen haltijat ja käytöstä poistetun tuotteen jätehuoltoa järjestävät muut toimijat saavat tarvittavat tiedot tuotteen ja sen osien uudelleenkäyttömahdollisuuksista ja purkamisesta sekä vaarallisten aineiden ja osien sijainnista tuotteessa. Lisäksi 1 momentissa olisi viittaus akkuasetuksen 14 ja 74 artiklaan, jossa säädetään akkujen toimintakuntoa ja odotettua käyttöikää koskevista tiedoista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin pakkausten tuottajayhteisön velvollisuudesta osoittaa enintään viisi prosenttia tuottajavastuumaksutuloista jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskevien toimien rahoittamiseen.³⁸ Säännöksellä pantaisiin täytäntöön EU:n pakkausasetuksen 51 artiklan 3 kohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että vähimmäisosuus tuottajavastuuta koskevien järjestelmien ja pantti- ja palautusjärjestelmien määrärahoista osoitetaan jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskevien toimien rahoitukseen. Säännös jättää jäsenvaltion harkittavaksi, kuinka suuri edellä mainittu osuus olisi. Momentin mukainen velvollisuus koskisi pakkausten tuottajayhteisöjä ja panttilisia palautusjärjestelmiä. Pakkausten tuottajayhteisön osalta viittä prosenttia vastaava määrä laskettaisiin tuottajayhteisön jäseniltään perimästä maksusta ja juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän vastaava määrä laskettaisiin järjestelmän jätehuoltokustannuksista. Rahamäärää määrätessä ei oteta huomioon uudelleenkäytettävistä pakkauksista perittyjä maksuja eikä maksua saisi periä uudelleenkäytettävien pakkausten osalta, mikä osaltaan kannustaisi uudelleenkäytön edistämiseen. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin uudelleenkäytön edistämistoimien rahoittamiseen osoitettavasta rahamäärästä.

120 § Tuotteen jakelijan vastaanottovelvollisuus (vrt. jätelain 56 § + 52 § osin)

Tuotteen jakelijan on myyntipisteessään otettava maksutta vastaan seuraavat käytöstä poistetut tuotteet:

1. kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteet, joiden ulkomitoista mikään ei ylitä 50 senttimetriä eikä paino kymmentä kilogrammaa, ilman vaatimusta uuden laitteen ostosta vastaanoton edellytyksenä
2. muut kuin 1 kohdassa tarkoitetut kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteet, joiden tilalle ostetaan uusi vastaava laite
3. moottorikäyttöisen ja muun ajoneuvon tai laitteen renkaat, jos ne lajiltaan ja määrältään vastaavat ostettavia uusia renkaita.

38 Juomapakkausjärjestelmiä koskevaan lukuun: Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän on osoitettava jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskevien toimien rahoittamiseen rahamäärä, joka vastaa enintään viittä prosenttia sen jätehuoltokustannuksista. Maksua ei saa periä uudelleenkäytettävien juomapakkausten osalta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskevien toimien rahoittamiseen ohjattavasta rahamäärästä.

Jakelijan velvollisuudesta ottaa vastaan käytöstä poistetut akut ja paristot säädetään akkuasetuksen 62 artiklassa.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua vastaanottovelvollisuutta ei kuitenkaan ole myyntipinta-alaltaan alle 1 000 neliömetrin päivittäistavarakaupassa eikä muussakaan kaupassa, jos sen myyntipinta-ala on alle 200 neliometriä. Tuotteen jakelija voi järjestää 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun vastaanoton myös myyntipisteen välittömässä läheisyydessä.

Vastaanotto on järjestettävä siten, että käytöstä poistetut tuotteet eivät rikkoonnu. Käytöstä poistetut tuotteet on koottava kuljetuksen järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaisiksi eriksi. Jakelija saa luovuttaa käytöstä poistetut tuotteet vain tuottajan lukuun toimivalle kuljettajalle tai käsittelijälle. Akkujen ja paristojen jakelija vastaa järjestämänsä vastaanoton niistä kustannuksista, jotka eivät kuulu akkuasetuksen 59 artiklan 1 kohdan, 60 artiklan 4 kohdan ja 61 artiklan 3 kohdan mukaan tuottajan vastuulle.

Pykälässä säädettäisiin jakelijan velvollisuudesta ottaa vastaan tuottajavastuun piiriin kuuluvia käytöstä poistettuja tuotteita. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevaa jätelain 56 §:ää ja siinä pantaisiin täytäntöön jakelijan vastaanottovelvollisuudet siltä osin kuin EU-sääntely edellyttää, pois lukien renkaita koskeva sääntely, jossa tuottajavastuu perustuu kansalliseen sääntelyyn.

Ehdotuksen mukaan sähkö- ja elektroniikkalaitteiden vastaanottovelvollisuutta kiristettäisiin nykyiseen jätelakiin ja SER-direktiiviin verrattuna. Ehdotuksella pyritään lisäämään kotitalouksien sähkö- ja elektroniikkalaitteiden erilliskeräystä siten, että Suomi voisi saavuttaa erilliskeräykselle asetetut tavoitteet. Ehdotuksen mukaan jakelijan olisi otettava ilman vaatimusta uuden laitteen ostamisesta liikkeessään vastaan kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteet, joiden ulkomitoista mikään ei ylitä 50 senttimetriä eikä paino kymmentä kilogrammaa. Laitteet vastaisivat sähkö- ja elektroniikkaromudirektiivin (2012/19/EU) liitteen II kohdassa 5 ja 6 tarkoitettuja pieniä laitteita, kuitenkin niin, että vaatimus koskisi ainoastaan alle kymmenen kilogramman painoisia laitteita. Voimassa olevassa jätelain 56 §:ssä vastaava velvollisuus koskee laitteita, joiden ulkomitoista mikään ei ylitä 25 senttimetriä, mikä vastaa SER-direktiivin 5 artiklan c kohdassa säädettyä vähimmäisvaatimusta. Vastaanottovelvollisuuden soveltamista ei muutettaisi

voimassa olevaan jätelakiin verrattuna: velvollisuus ei koskisi myyntipinta-alaltaan alle 1 000 neliömetrin päivittäistavara-kauppoja eikä muita kauppoja, joiden myyntipinta-ala on alle 200 neliometriä.

Pykälän 2 momentissa olisi viittaus akkuasetuksen 62 artiklan sääntelyyn.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu SER-laitteiden vastaanottovelvollisuus ei koskisi myyntipinta-alaltaan alle 1 000 neliömetrin päivittäistavara-kauppaa eikä muutakaan myyntipinta-alaltaan alle 200 neliömetrin kauppaa. Tuotteen jakelija voisi järjestää 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettun vastaanoton myös myyntipisteen välittömässä läheisyydessä. Säännös ei tältä osin sisältäisi muutoksia voimassa olevaan jätelain 56 §:n sääntelyyn.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vastaanoton järjestämistävasta. Voimassa olevaan jätelain sääntelyyn verrattuna vastaanotettavien tuotteiden rikkomiskielto siirrettäisiin uudelleenkäytön edistämispöytäkirjasta tähän pykälään, jolloin jakelijan vastaanottoa koskeva sääntely olisi yhdessä pykälässä.

121 § Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus (vrt. jätelain 56 + 52 § osin)

Tuotteen jakelijan on osoitettava myyntipisteessä selvästi ja näkyvästi paikka, johon 120 §:ssä tarkoitettun käytöstä poistetun tuotteen voi luovuttaa. Lisäksi jakelijan on viestinnässään aktiivisesti tiedotettava mahdollisuudesta luovuttaa käytöstä poistettu tuote jakelijan vastaanottoon. Tiedotuksessa on myös annettava kuluttajille tietoa tuotteen uudelleenkäyttö- ja korjausmahdollisuuksista. Jakelijan on vastattava tiedotuksen kustannuksista.

Jakelijan velvollisuudesta antaa akku- ja paristojätteen syntymisen ehkäisyä ja jätehuoltoa koskevia tietoja säädetään akkuasetuksen 74 artiklan 4 kohdassa.

Pykälässä säädettäisiin tuotteen jakelijan tiedotusvelvollisuudesta. Kyseessä olisi uusi pykälä, mutta ei uusi velvollisuus. Jakelijan tiedottamisvelvollisuus erotettaisiin omaksi pykäläkseen, ja samalla sitä täsmennettäisiin hieman verrattuna voimassa olevaan jätelain 57 §:ään. Pykälän 1 momenttiin ehdotettavan täsmennyksen

mukaan vastaanottoaika olisi osoitettava selvästi ja näkyvästi. Jakelijan olisi viestinnässään aktiivisesti tiedotettava mahdollisuudesta luovuttaa käytöstä poistettu tuote jakelijan vastaanottoon. Tiedotuksessa olisi myös annettava kuluttajille tietoa tuotteen uudelleenkäyttö- ja korjausmahdollisuuksista. Jakelijan olisi vastattava tiedotuksen kustannuksista.

Pykälän 2 momentissa olisi viittaus akkuasetuksen erityissäätelyyn.

2.4 Tiedonhallinta

Tässä osiossa esitetään keskeiset ehdotukset siirtoasiakirjaa sekä jäte- ja tuotetiedon julkisuutta ja saatavuutta koskeviksi säännöksiksi. Säännökset sijoittuisivat liitteessä 1 esitetystä lain rakenteesta osaan IV (Tiedonhallinta).

Osiassa 2.4.1 esitetyillä lainsäädännön muutosehdotuksilla pyritään varmistamaan siirtoasiakirjavelvoitteiden noudattaminen ja valvonnan tehostaminen sekä siirtoasiakirjojen ja SIIRTO-rekisterin tietojen kattavuuden ja laadun parantaminen. Velvollisuus laatia siirtoasiakirja (145 §) rajattaisiin koskemaan niitä siirtoja, joissa jäte luovutetaan jätehuoltorekisteriin merkitylle kuljettajalle tai vastaanottajalle, jolla on ympäristölupa tai ympäristönsuojelulain mukaisen rekisteröinnin perusteella oikeus ottaa vastaan kyseistä jätettä. Jätteen vastaanottajalle ehdotetaan velvollisuutta (146 §) vahvistaa siirtoasiakirjan tietojen oikeellisuus. Pykälää siirtoasiakirjan tietojen toimittamisesta rekisteriin (147 §) täsmennettäisiin tietojen toimittamisesta aiheutuvien kustannusten perimisen suhteen. Uudessa pykälässä (148 §) säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa siirtoasiakirjan puuttumisesta, millä pyritään korjaamaan nykytilannetta, jossa siirtoasiakirjoja jää laatimatta ja tietoja toimittamatta SIIRTO-rekisteriin arviolta merkittäviä määriä, mikä hankaloittaa valvontaa ja tiedon hyödyntämisestä esimerkiksi jätetilastointiin ja raportointiin.

Osiassa 2.4.2 esitetystä uudesta jäte- ja tuotetiedon julkisuutta ja saatavuutta koskevassa pykälässä (149 §) säädettäisiin viranomaisen hallussa olevien ympäristöön vaikuttavien jäte- ja tuotetietojen julkisuudesta. Pykälässä määriteltäisiin, mitkä tiedot ovat ympäristöön vaikuttavia jäte- ja tuotetietoja. Tavoitteena on selventää nykytilaa sen osalta, mitkä jäte- ja tuotetiedot ovat julkisia ympäristötietoja, edistää ympäristötiedon luovuttamista sekä helpottaa ja yhtenäistää tietopyyntöjen käsittelyä ja tiedonluovutus käytäntöjä viranomaisissa. Lisäksi tavoitteena on helpottaa tietojärjestelmien kehittämistä ja helpottaa tietojen siirtämistä eri tietojärjestelmien välillä, mikä edesauttaisi sitä, että toiminnanharjoittajien ei tarvitsisi toimittaa samoja tietoja eri viranomaisille. Tavoitteena on myös vahvistaa ympäristötietodirektiivin täytäntöönpanoa. Jätetietojen julkisuuden lisääminen

ja nykyistä helpompi saatavuus mahdollistaisi olemassa olevan tiedon tehokkaan hyödyntämisen ja edistäisi osaltaan kiertotaloutta tukevaa toimintaa ja innovaatioita.

2.4.1 Siirtoasiakirjasäätely

145 § Velvollisuus laatia siirtoasiakirja (vrt. jätelain 121 §)

Jätteen haltijan on ennen jätteen siirron aloitusta laadittava siirtoasiakirja vaarallisesta jätteestä, POP-jätteestä, saostus- ja umpisäiliölietteestä, hiekan- ja rasvanerotuskaivojen lietteestä, pilaantuneesta maa-aineksesta ja muusta rakennus- ja purkujätteestä kuin pilaantumattomasta maa-aineksesta, joka siirretään ja luovutetaan [jätelain 29 §:n korvaavan pykälän 1 momentissa] tarkoitetulle vastaanottajalle. Siirtoasiakirjassa on oltava valvonnan ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot jätteen lajista, laadusta, määrästä, alkuperästä, toimituspaikasta ja -päivämäärästä, käsittelytavasta toimituspaikassa sekä kuljettajasta.

Jos 1 momentissa tarkoitettu jäte noudetaan kotitaloudesta, jätteen kuljettajan on jätteen haltijan sijasta laadittava siirtoasiakirja. Jätteen kansainvälisessä siirrossa käytettävästä siirtoasiakirjasta säädetään jätteesiirtoasetuksessa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siirtoasiakirjaan merkittävistä tiedoista.

Pykälässä säädettäisiin tiettyjen jätteiden kuljetuksissa mukana pidettävästä siirtoasiakirjasta, ja se vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan jätelain 121 §:ää. Sen tarkoituksena olisi turvata jätteiden toimitus asianmukaiseen käsittelyyn sekä luoda edellytykset jätteiden kuljetusten riittävään seurantaan ja valvontaan. Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä toimijoita ja mitä jätteitä siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuus koskee, sekä vaatimuksista siirtoasiakirjaan sisällytettävistä tiedoista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että velvollisuus siirtoasiakirjan laatimiseen kohdistuu siihen toiminnanharjoittajaan, joka on jätteen haltija luovuttaessaan jätteen kuljettavaksi. Useimmiten tämä on jätteen tuottaja tai kiinteistön haltija, mutta joissakin tapauksissa esimerkiksi jätteen välittäjä voi olla pykälässä tarkoitettu jätteen haltija. Käytännössä jätteen haltija voi valtuuttaa jätteen kuljettajan tai muun toimijan laatimaan siirtoasiakirjan tämän puolesta, mutta tällöinkin vastuu velvollisuuden noudattamisesta säilyy jätteen haltijalla.

Siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuudella vaarallisesta jätteestä ja POP-jätteestä, yhdessä [jätelain 118 §:n korvaavassa pykälässä] ehdotetun kirjanpitovelvollisuuden kanssa, pantaisiin täytäntöön jätedirektiivin 17 artiklan mukainen vaarallisen jätteen sekä POP-asetuksen ((EU) 2019/1021) 7 artiklan 6 kohdan mukainen vaatimus POP-jätteiden jäljitettävyyden varmistamisesta, kuten nykyisin. Siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuus koskisi lisäksi sellaisia muiden jätteiden kuljetuksia, joissa riski epäasianmukaiseen toimintaan arvioidaan tavallista suuremmaksi. Näitä olisivat saostus- ja umpisäiliölietteet, hiekan- ja rasvanerotuskaivojen jätteet, pilaantuneet maa-ainekset sekä muut rakennus- ja purkujätteet kuin pilaantumaton maa-aines. Saostus- ja umpisäiliölietteiksi katsottaisiin myös asumisjätevesien pienpuhdistamojen lietteet.

Voimassa olevaan jätelakiin verrattuna siirtoasiakirjan laatimisvelvoitetta rajattaisiin koskemaan niitä siirtoja, joissa jäte luovutetaan [jätelain 29 §:n korvaavan pykälän 1 momentissa] tarkoitettulle vastaanottajalle eli jätehuoltorekisteriin merkitylle kuljettajalle tai vastaanottajalle, jolla on ympäristölupa tai ympäristönsuojelulain mukaisen rekisteröinnin perusteella oikeus ottaa vastaan kyseistä jätettä. Voimassa olevan jätelain mukaan siirtoasiakirja tulee tehdä myös tapauksissa, joissa jäte siirretään vastaanottajalle, jolta ei edellytetä edellä mainittuja rekisteröintejä, lupia tai merkintöjä, jos tällä on muutoin riittävä asiantuntemus sekä taloudelliset ja tekniset valmiudet ottaa vastaan kyseistä jätettä (jätelain 29 §:n 2 momentti). Tällaisia vastaanottajia saattaisivat olla esimerkiksi kaupat, jotka ottavat vastaan käytettyjä paristoja, akkuja ja sähkölaitteita. Muutoksella selkeytettäisiin vaatimuksia vastaamaan nykyisiä toimintatapoja.

Siirtoasiakirjan sisältövaatimukseen kuuluisivat siirron seurannan ja valvonnan kannalta olennaiset tiedot jätteen lajista, laadusta, määrästä, alkuperästä, toimituspaikasta ja -päivämäärästä, käsittelytavasta toimituspaikassa sekä kuljettajasta.

Siirtoasiakirjan laatimisvelvoite ei koskisi kotitalouksia. Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin, että jos jäte noudetaan kotitaloudesta, jätteen kuljettajan on jätteen haltijan sijasta laadittava siirtoasiakirja. Nykyisin jätelain vastaavaan säännökseen sisältyvä jätteen kuljettajan velvoite huolehtia asiakirjan antamisesta

vastaanottajalle ja asiankirjan säilyttämisestä jätteen haltijan puolesta siirrettäisiin 146 §:ään. Siirtoasiakirjaa koskevat velvollisuudet eivät sellaisinaan koskisi myöskään jätteen kansainvälisiä siirtoja, sillä niissä käytettävästä asiakirjasta säädetään jätteesiirtoasetuksessa, erityisesti sen 5 artiklassa.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä siirtoasiakirjaan merkittävistä tiedoista.

146 § Siirtoasiakirjan käyttöön liittyvät menettelyt (vrt. jätelain 121 a §)

Edellä 145 §:ssä tarkoitettu siirtoasiakirja on laadittava sähköisenä. Siirtoasiakirjan tietojen on oltava koneluettavassa muodossa. Siirtoasiakirjaan tehtävät muutokset on voitava havaita jälkikäteen ja muutokset on tehtävä niin, etteivät alkuperäiset tiedot häviä. Siirtoasiakirjan on oltava luettavissa jätteen siirron aikana ja siinä olevien tietojen on oltava saatavissa kaikille siirtoon osallistuville. Jätteen haltijan on vahvistettava siirtoasiakirjassa annettujen tietojen oikeellisuus, jätteen kuljettajan jätteen kuljetettavaksi ottaminen ja vastaanottajan jätteen vastaanotto sekä tietojen oikeellisuus sähköisellä allekirjoituksella, sähköisellä leimalla tai muulla luotettavalla sähköisellä todentamismenetelmällä. Jätteen haltijan ja vastaanottajan on säilytettävä siirtoasiakirjan tiedot kolmen vuoden ajan siirron päättymisestä.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, siirtoasiakirja voidaan laatia paperisena asiakirjana, jos sähköisen asiakirjan laatimiselle ei ole edellytyksiä. Paperinen siirtoasiakirja on oltava mukana jätteen siirron aikana, ja se on annettava siirron päätyttyä jätteen vastaanottajalle. Paperiseen siirtoasiakirjaan on tehtävä 1 momentissa tarkoitetut vahvistukset allekirjoituksilla tai muilla järjestelyillä, jos tämä ei heikennä vahvistuksen luotettavuutta.

Jos 145 §:n 1 momentissa tarkoitettu jäte noudetaan kotitaloudesta, jätteen kuljettajan on jätteen haltijan sijasta vahvistettava siirtoasiakirjassa annettujen tietojen oikeellisuus ja huolehdittava siirtoasiakirjan säilyttämisestä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siirtoasiakirjan muodosta ja käytöstä sekä siinä olevien tietojen vahvistamisesta.

Pykälässä säädettäisiin siirtoasiakirjan käyttöön liittyvistä menettelyistä, ja se vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan jätelain 121 a §:ää. Siirtoasiakirja olisi pääsääntöisesti laadittava sähköisenä, jollei pykälän 2 momentista muuta johdu. Sähköisen siirtoasiakirjan tietojen tulisi olla koneluettavassa muodossa. Koneluettava tieto tallennetaan rakenteellisesti, järjestelmällisesti ja luokitellusti, jolloin se voidaan tarvittaessa esimerkiksi muuntaa asiakirjamuotoon. Viranomais-tarkastusten mahdollistamiseksi siirtoasiakirjan tulisi olla esitettävissä luettavassa muodossa jätteen siirron aikana. Lisäksi siirtoasiakirjan tietojen tulisi olla saatavissa kaikille siirtoon osallistuville osapuolille. Siirtoasiakirjaan tehtävät muutokset olisi voitava havaita jälkikäteen, ja ne olisi toteutettava niin, etteivät alkuperäiset tiedot häviä. Siirtoasiakirjaan voi käytännössä olla tarpeen tehdä muutoksia kuljetuksen jo alettua esimerkiksi tilanteessa, jossa tarkka tieto jätteen painosta saadaan vasta vastaanottavassa laitoksessa tapahtuvassa punnituksessa.

Jätteen siirtyminen kuljetusketjussa toimijalta toiselle olisi vahvistettava sähköisellä allekirjoituksella, sähköisellä leimalla tai muulla luotettavalla sähköisellä todentamismenetelmällä. Jätteen haltijan olisi vahvistettava siirtoasiakirjassa annettujen tietojen oikeellisuus ja jätteen kuljettajan jätteen vastaanotto kuljetettavaksi. Vastaanottajan velvollisuus olisi vahvistaa jätteen vastaanotto käsiteltäväksi ja muutoksena voimassa olevaan jätelakiin verrattuna myös vahvistaa siirtoasiakirjan tietojen oikeellisuus. Ehdotetun muutoksen myötä vastaanottajan tulisi tarkistaa ja tarvittaessa korjata virheelliset siirtoasiakirjan tiedot, mikä todennäköisesti parantaisi tiedon laatua. Jätteen haltijan ja vastaanottajan tulisi säilyttää siirtoasiakirjan tiedot kolmen vuoden ajan siirron päättymisestä.

Sähköisellä allekirjoituksella tarkoitettaisiin sähköisessä muodossa olevaa tietoa, joka on liitetty tai joka loogisesti liittyy muuhun sähköisessä muodossa olevaan tietoon ja jota allekirjoittaja käyttää allekirjoittamiseen. Sähköisellä leimalla tarkoitettaisiin luonnollisen henkilön tekemää sähköistä allekirjoitusta vastaavaa organisaation nimissä tehtyä varmentamista. Siirtoasiakirjaan tehdyn allekirjoituksen tai leiman tulisi yksilöidä allekirjoittajansa selvästi ja allekirjoitus tulisi luoda keinolla, jonka allekirjoittaja voi pitää yksinomaisessa valvonnassaan. Lisäksi allekirjoitus tulisi liittää sen kohteena olevaan tietoon siten, että tiedon mahdollinen myöhempi muuttaminen voidaan havaita. Sähköisen allekirjoituksen tai leiman sijasta voitaisiin käyttää myös muuta luotettavaa sähköistä todentamismenetelmää,

kuten vahvaa sähköistä tunnistamista. Luotettava tapa ei kuitenkaan välttämättä edellyttäisi vahvaa tunnistautumista, vaan myös muut luotettavat keinot voisivat tulla kyseeseen. Jätteenkuljetuksesta vastaavalla organisaatiolla voi esimerkiksi olla oma varmenne, jolla se allekirjoittaa tai leimaa tarvittavat tiedot. Luotettavana menetelmänä ei voitaisi pitää pelkästään paikannukseen perustuvaa leimausta, sillä se ei yksilöi allekirjoittajaa.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksista 1 momentin mukaisiin sähköistä siirtoasiakirjaa koskeviin menettelyihin. Siirtoasiakirja voitaisiin poikkeuksellisesti laatia myös paperisena, jos sähköisen siirtoasiakirjan laatimiselle ei olisi edellytyksiä. Edellytykset voivat puuttua toiminnanharjoittajalta esimerkiksi laitteiden yllättävien tai väliaikaisten puutteiden vuoksi tai sähköisessä siirtoasiakirjajärjestelmässä olevan teknisen vian vuoksi. Voimassa olevaan jätelakiin verrattuna momentin toinen virke muutettaisiin passiiviin, jotta se velvoittaisi paperisen siirtoasiakirjan mukana pitoa siirron ajan sekä paperisen asiakirjan antamista siirron päätyttyä jätteen vastaanottajalle. Näin muotoilu vastaisi paremmin sähköistä asiakirjaa koskevaa vaatimusta ja koskisi jätteen haltijan lisäksi jätteen kuljettajaa. Paperiseen siirtoasiakirjaan tulisi tehdä vastaavat vahvistukset kuin mitä sähköisen siirtoasiakirjan osalta. Vahvistaminen voitaisiin tehdä allekirjoituksen ohella myös muilla järjestelyillä, jos tämä ei heikennä vahvistuksen luotettavuutta. Tällainen voisi olla esimerkiksi järjestely, jossa miehittämättömän vastaanottoaikan automaatiojärjestelmä rekisteröi jätteen vastaanoton ja vaaka tulostaa kuitenkin jätteen kuljettajalle, ja kuljettaja toimittaa siirtoasiakirjan ja kuitenkin jälkikäteen jätteen vastaanottajalle, joka vahvistaa jätteen vastaanoton siirtoasiakirjaan.

Pykälän 3 momentissa täsmennettäisiin, että jos jäte noudetaan kotitaloudesta, jätteen kuljettajan olisi jätteen haltijan sijasta vahvistettava siirtoasiakirjassa annettujen tietojen oikeellisuus ja huolehdittava siirtoasiakirjan säilyttämisestä. Säännös vastaisi pääpiirteissään jätelain 121 §:n 2 momenttia, ja sitä täsmennettäisiin vastaamaan jätteen haltijan velvollisuuksia.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä sähköisen ja paperisen siirtoasiakirjan muodosta ja tietojen vahvistamisesta.

147 § Siirtoasiakirjan tietojen toimittaminen rekisteriin (vrt. jätelain 121 b §)

Siirtoasiakirjan laatineen jätteen haltijan tai kotitaloudesta jätettä noudettaessa jätteen kuljettajan on toimitettava ilman aiheutonta viivytystä siirtoasiakirjan tiedot [jätelain 142 §:n korvaavan pykälän 1 momentin 4 kohdassa] tarkoitettuun rekisteriin teknisen rajapinnan kautta tai sähköisessä asiointipalvelussa. Paperisen siirtoasiakirjan tiedot on toimitettava rekisteriin kolmen kuukauden kuluessa siirron päättymisestä. Tiedot voi toimittaa myös muulla rekisterinpitäjän kanssa erikseen sovitulla tavalla, jos tietojen toimittaminen rajapinnan kautta tai sähköisessä asiointipalvelussa ei ole mahdollista. Rekisterinpitäjä voi periä jätteen haltijan tai kuljettajan puolesta tehtävästä tietojen toimittamisesta aiheutuvat kustannukset. Jätteen haltija tai kotitaloudesta jätettä noudettaessa jätteen kuljettaja vastaa antamiensa tietojen oikeellisuudesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rekisteriin toimitettavista tiedoista.

Pykälä vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan jätelain 121 b §:ää, ja siinä säädettäisiin 145 §:ssä tarkoitetun siirtoasiakirjan tietojen toimittamisesta [jätelain 142 §:n korvaavan pykälän 1 momentin 4 kohdassa] tarkoitettuun rekisteriin. Säännöksellä täydennettäisiin jätedirektiivin 35 artiklan 1 kohdan mukaisen velvollisuuden täytäntöönpanoa asettaa tietyt vaarallista jätettä koskevat tiedot toimivaltaisen viranomaisen saataville artiklan 4 kohdan mukaisesti perustettavan sähköisen rekisterin välityksellä. Jätedirektiiviin 17 artikla edellyttää lisäksi jäsenvaltioita toteuttamaan tarvittavia toimia vaarallisen jätteen jäljittämiseksi syntypaikalta lopulliseen käsittelypaikkaan. Myös POP-asetuksen 7 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu velvoite POP-jätteiden valvonnan ja jäljitettävyyden varmistamisesta jätedirektiivin 17 artiklan mukaisesti edellyttää vastaavien tietojen toimittamista 35 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuun viranomaisten rekisteriin myös POP-jätteistä. Kansallisen tietopohjan parantamiseksi sekä seurannan ja kuljetusten valvonnan tehostamiseksi siirtoasiakirjan tiedot tulisi toimittaa kaikista 145 §:n mukaisesti tehtävistä siirtoasiakirjoista riippumatta siirretystä jätteestä. Rakennus- ja purkujätettä koskevia tietoja voitaisiin hyödyntää myös jätedirektiivin mukaisessa raportoinnissa EU:n komissiolle.

Siirtoasiakirjan laatinut jätteen haltija tai kotitalouksista jätettä noudettaessa jätteen kuljettaja olisi vastuussa tietojen toimittamisesta rekisteriin. Käytännössä jätteen haltija tai kuljettaja voisi sopia esimerkiksi kuljetusyrityksen tai kolmannen osapuolen kanssa tietojen toimittamisesta varsinkin, mikäli käytössä olisi ollut tämän omistama järjestelmä, jossa sähköinen siirtoasiakirja on tehty.

Tiedot tulisi siirtää rekisteriin viivytyksettä. Vaatimus viivytyksettömästä tietojen toimittamisesta perustuisi siihen, että sähköisestä siirtoasiakirjasta tiedot olisivat nopeasti siirrettävissä rekisteriin. Viivytyksettömällä tietojen toimittamisella tarkoitettaisiin tietojen toimittamista muutaman päivän sisällä siirron päättymisestä, ja se mahdollistaisi tietojen siirron keskittämisen esimerkiksi yhteen kertaan päivässä. Paperisesta siirtoasiakirjasta tiedot olisi toimitettava rekisteriin kolmen kuukauden kuluessa siirron päättymisestä. Kolmen kuukauden määräaika tietojen toimittamiselle, verrattuna velvollisuuteen toimittaa sähköisen siirtoasiakirjan tiedot tietojärjestelmään viivytyksettä, joustavoittaisi tietojen toimittamista ja vähentäisi tästä aiheutuva hallinnollista taakkaa. Paperisen siirtoasiakirjan tiedot tulisi pääsäännön mukaan toimittaa sähköisessä asiointipalvelussa. Tiedot voisi toimittaa myös muulla rekisterinpitäjän kanssa erikseen sovitulla tavalla, jos tietojen toimittaminen sähköisesti rajapinnan tai asiointipalvelussa ei olisi mahdollista. Mahdollisuus voisi puuttua esimerkiksi, jos toiminnanharjoittajalla ei ole tarvittavia laitteita tai rajapinnan ja sähköisessä asiointipalvelussa olevan teknisen vian vuoksi. Voimassa olevasta jätelaista poiketen rekisterinpitäjä voisi periä jätteen haltijan tai kuljettajan puolesta tehtävästä tietojen toimittamisesta rekisterinpitäjälle aiheutuvat kustannukset jätteen haltijalta tai kotitaloudesta jätettä noudettaessa jätteen kuljettajalta. Tietojen toimittaminen rekisterinpitäjälle esimerkiksi sähköpostilla voisi aiheuttaa rekisterinpitäjälle hallinnollista taakkaa tietojen siirtämiseksi rekisteriin toiminnanharjoittajan puolesta. Sähköpostitse toimitetut tiedot saattaisivat helposti sisältää virheitä ja puutteita, jotka entisestään lisäisivät hallinnollista taakkaa. Rekisterinpitäjä voisi laskuttaa toiminnanharjoittajalta tietojen rekisteriin viemisestä aiheutuvan työn kustannukset. Pykälässä säädettäisiin myös siitä, että jätteen haltija tai kotitaloudesta jätettä noudettaessa jätteen kuljettaja vastaisi antamiensa tietojen oikeellisuudesta. Jos esimerkiksi jätteen haltija tai kuljettaja havaitsee jälkikäteen, että tietovarannossa on vääriä tietoja, olisi sen joko oikaistava antamansa tiedot tai pyydetävä tietojen oikaisua rekisterinpitäjältä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtuudesta antaa tarkempia säännöksiä tietovarantoon toimitettavista tiedoista.

148 § Siirtoasiakirjan puuttumisesta ilmoittaminen (uusi pykälä)

Jos siirtoasiakirjaa ei ole laadittu ennen siirron aloitusta, on vastaanottajan ilmoitettava ilman aiheetonta viivytystä tieto siirtoasiakirjan puuttumisesta [jätelain 142 §:n korvaavan pykälän 1 momentin 4 kohdassa] tarkoitettuun rekisteriin teknisen rajapinnan kautta tai sähköisessä asiointipalvelussa. Tiedon voi toimittaa myös muulla rekisterinpitäjän kanssa erikseen sovitulla tavalla, jos tiedon toimittaminen rajapinnan kautta tai sähköisessä asiointipalvelussa ei ole mahdollista. Rekisterinpitäjä voi periä vastaanottajan puolesta tehtävästä tiedon toimittamisesta aiheutuvat kustannukset vastaanottajalta.

Vastaanottaja voi periä 1 momentin mukaisesta ilmoittamisesta aiheutuneet kustannukset jätteen haltijalta tai kotitaloudesta jätettä noudettaessa jätteen kuljettajalta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmoittamisen yhteydessä annettavista tiedoista.

Pykälä olisi uusi, ja siinä säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa siirtoasiakirjan puuttumisesta. Säännöksellä pyritään korjaamaan nykytilannetta, jossa siirtoasiakirjoja jää laatimatta ja tietoja toimittamatta [jätelain 142 §:n korvaavan pykälän 1 momentin 4 kohdassa] tarkoitettuun rekisteriin arviolta merkittäviä määriä, mikä hankaloittaa valvontaa ja tiedon hyödyntämisestä esimerkiksi jäteilastointiin ja -raportointiin. Tarkkoja määriä on hankala arvioida, mutta suuruusluokasta antavat viitteitä muutamien viranomaisten selvitykset. ELY-keskusten ja poliisin yhdessä tien päällä tehtävissä ratsioissa havaitaan vuosittain merkittäviä puutteita siirtoasiakirjoissa: siirtoasiakirja voi puuttua kokonaan tai siirtoasiakirjassa saattaa olla puutteelliset tiedot jätteestä ja sen siirrosta. Ratsioissa havaitaan puutteita myös jätehuoltorekisteriin merkitsemisessä sekä jätehuoltorekisteriotteen mukana pitämisessä. Siirtoasiakirjavelvollisuuksien noudattamisen piiriin kuuluu runsas määrä eri kokoisia ja eri toimialoilla toimivia jätteen haltijoita ja kuljettajia ja näiden kaikkien tavoittaminen informaation antamiseksi tai valvonnan toteuttamiseksi on viranomaisille haastavaa. Viranomaisilla ei esimerkiksi ole kaikkia jätteen haltijoita kattavaa rekisteriä.

Pykälän 1 momentin mukaan jätteen vastaanottajan olisi ilmoitettava ilman aiheetonta viivytystä tieto siirtoasiakirjan puuttumisesta [jätelain 142 §:n korvaavan pykälän 1 momentin 4 kohdassa] tarkoitettuun rekisteriin sähköisen rajapinnan kautta tai sähköisessä asiointipalvelussa. Viivytyksettömällä tietojen toimittamisella tarkoitettaisiin enintään muutamaa päivää ja se mahdollistaisi tietojen siirron keskittämisen esimerkiksi yhteen kertaan päivässä. Kuten siirtoasiakirjan tietojen toimittamisen osalta, ilmoitustiedon voisi toimittaa myös muulla rekisterinpitäjän kanssa erikseen sovitulla tavalla, jos tiedon toimittaminen sähköisesti rajapinnan tai asiointipalvelun kautta ei ole mahdollista. Mahdollisuus voisi puuttua esimerkiksi, jos toiminnanharjoittajalla ei ole tarvittavia laitteita tai rajapinnan ja sähköisessä asiointipalvelussa olevan teknisen vian vuoksi. Rekisterinpitäjä voisi periä vastaanottajan puolesta tehtävästä tietojen toimittamisesta rekisterinpitäjälle aiheutuvat kustannukset vastaanottajalta. Tietojen toimittaminen rekisterinpitäjälle esimerkiksi sähköpostilla voisi aiheuttaa rekisterinpitäjälle hallinnollista taakkaa tietojen siirtämiseksi rekisteriin toiminnanharjoittajan puolesta. Sähköpostitse toimitetut tiedot saattaisivat helposti sisältää virheitä ja puutteita, jotka entisestään lisäisivät hallinnollista taakkaa. Rekisterinpitäjä voisi laskuttaa toiminnanharjoittajalta tietojen rekisteriin viemisestä aiheutuvan työn kustannukset.

Pykälän 2 momentin mukaan vastaanottaja voisi periä ilmoittamisesta aiheutuneet kustannukset jätteen haltijalta tai kotitaloudesta jätettä noudettaessa jätteen kuljettajalta, jolloin kustannuksista vastaisi siirtoasiakirjan laatimisveloitteen laiminlyönyt taho.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ilmoittamisen yhteydessä annettavista tiedoista, joita olisivat todennäköisesti esimerkiksi tiedot jätteen haltijasta ja kuljettajasta, siirretystä jätteestä ja siirron ajankohdasta.

Ilmoitettujen tietojen ansiosta valvovat viranomaiset saisivat toiminnanharjoittajilta tietoa siirtoasiakirjaveloitteita laiminlyönneistä, jolloin viranomainen voisi kohdistaa näihin neuvonta- ja valvontatoimenpiteitä. Oikein kohdistuvat neuvonta- ja valvontatoimet parantaisivat velvollisuuksien tuntemista ja todennäköisesti edistäisivät niiden noudattamista, jolloin myös rekisteriin saataisiin nykyistä kattavammat tiedot valvonnan ja seurannan tarpeisiin. Samalla Lupa- ja valvontavirasto voisi tarkistaa, ovatko sille ilmoitetut kuljettajat merkitty jätehuolto-rekisteriin, ja kohdistaa näihin tarvittaessa merkitsemiseen liittyviä neuvonta- ja valvontatoimenpiteitä.

2.4.2 Jäte- ja tuotetiedon julkisuus ja saatavuus

149 § Jäte- ja tuotetiedon julkisuus (uusi pykälä)

Viranomaisen hallussa olevat ympäristöön vaikuttavat jäte- ja tuotetiedot ovat julkisia.

Ympäristöön vaikuttavia jäte- ja tuotetietoja ovat:

1. jätteen alkuperä, laji, laatu, ominaisuudet ja määrä;
2. jätteen keräystä, kuljetusta, välittämistä ja käsittelyä sekä jätteen käsittelyssä syntyviä tuotteita koskevat tiedot;
3. uudelleenkäyttöön ohjattuja tuotteita ja niiden määriä koskevat tiedot;
4. markkinoille saatettuja tuottajavastuun piiriin kuuluvia tuotteita ja niiden määriä koskevat tiedot;
5. jätteen tuottajaa, kuljettajaa, välittäjää ja käsittelijää sekä tuottajavastuullisia tuottajia koskevat tiedot;
6. kiertotalouteen liittyvät, lainsäädäntöön perustuvat suunnitelmat ja hallinnolliset toimet, jotka vaikuttavat tai saattavat vaikuttaa ympäristöön, sen osa-alueisiin ja tekijöihin;
7. muu jäte- tai tuotetieto, joka vaikuttaa tai saattaa vaikuttaa ympäristön tilaan.

Sen estämättä, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 20 kohdassa säädetään asiakirjan salassa pitämisestä, ympäristöön vaikuttavia jäte- ja tuotetietoja voidaan yksittäistapauksessa luovuttaa, jos se on perusteltua ottaen huomioon yleisön tiedonsaantiin ja osallistumisoikeuteen tai muuhun ympäristötiedon ilmaisemiseen liittyvä yleinen etu.

Ympäristöön vaikuttavia jäte- ja tuotetietoja voidaan julkaista tietopalvelussa. Tietopalvelusta voidaan hakea tietoja rajattuna hakuna käyttäen hakuperusteena jätelajia, asian tunnistetietoja, toiminnanharjoittajan nimeä tai sijaintikuntaa tai muuta vastaavaa hyväksyttävää ja tarkkarajaista hakuperustetta. Tietopalvelussa saa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyn estämättä julkaista luonnollisista henkilöistä

nimen ja yritys- ja yhteisötunnusta tai sitä vastaavaa tunnusta koskevat tiedot, ei kuitenkaan sellaisten luonnollisten henkilöiden nimi- tai osoitetietoja, jotka eivät ole jätehuollon toimijoita.

Pykälä olisi uusi. Sen taustalla on ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta ja neuvoston direktiivin 90/313/ETY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/4/EY, jäljempänä *ympäristötietodirektiivi*, sekä vuosina 2024 ja 2025 EU:ssa hyväksytyt kiertotaloussäädöksiä. Ympäristötietodirektiivin tavoitteena on taata jokaiselle oikeus saada viranomaisten hallussa olevaa ympäristötietoa ja varmistaa ympäristötiedon mahdollisimman laaja järjestelmällinen saatavuus ja levittäminen yleisölle. Ympäristötietodirektiivissä määritellään ympäristötiedon ala ja säädetään ympäristötiedon jakamisen edellytyksistä sekä ympäristötietopyyntöjä koskevista maksuista sekä muutoksenhakumahdollisuudesta. Direktiivin mukaan jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista, joiden nojalla ympäristötietoa koskeva pyyntö voidaan evätä.

Ympäristötietodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan mukaan ympäristötiedolla tarkoitetaan muun muassa tietoa:

- a) ympäristön osa-alueiden, kuten ilman ja ilmakehän, veden, maaperän, maa-alueiden, maiseman ja luontokohteiden, kosteikot sekä ranta- ja merialueet mukaan luettuina, tilasta, biologisesta monimuotoisuudesta ja sen osatekijöistä, joihin sisältyvät myös geeniteknisesti muunnetut organismit, ja näiden osa-alueiden välisestä vuorovaikutuksesta;
- b) erilaisista tekijöistä, kuten aineista, [...] säteilystä tai jätteistä, radioaktiivinen jäte, päästöt ilmaan, veteen ja maaperään sekä muut ympäristöpäästöt mukaan luettuina, jotka vaikuttavat tai saattavat vaikuttaa a alakohdassa mainittuihin ympäristön osa-alueisiin;
- c) toimenpiteistä, kuten hallinnollisista toimenpiteistä, suunnitelmista ja ohjelmista, jotka vaikuttavat tai saattavat vaikuttaa a alakohdassa mainittuihin ympäristön osa-alueisiin;
- f) ihmisten terveyden ja turvallisuuden tilasta.

Direktiivin 4 artiklassa säädetään poikkeuksista, joiden perusteella ympäristötiedon saatavuutta voidaan rajoittaa. Direktiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että pyyntö saada ympäristötietoa voidaan evätä muun muassa, jos

pyyntö on ilmeisen kohtuuton, se on muotoiltu liian yleisesti, se koskee valmis-teilla olevaa aineistoa tai keskeneräisiä asiakirjoja ja tietoja taikka sisäisiä asiakirjoja. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että ympäristötietoa koskeva pyyntö voidaan evätä muun muassa, jos tiedon ilmaiseminen vaikuttaisi haitallisesti taloudellisen edun, tekijänoikeuksien, henkilötietojen, kansainvälisten suhteiden tai kansallisen turvallisuuden suojelemiseen. Kyseisen 4 artiklan mukaan epäamis-perusteita on kuitenkin tulkittava suppeasti ottaen kussakin yksittäistapauksessa huomioon tiedon ilmaisemiseen liittyvä yleinen etu.

Suomessa ei ole lakia tai säännöstä, jossa säädettäisiin kattavasti ympäristötiedon saatavuudesta ja levittämisestä direktiivin edellyttämällä tavalla. Ympäristö-tietodirektiiviä on osittain pantu Suomessa täytäntöön erityislaeilla, kuten Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetulla lailla (419/2011), jonka 13 d §:ssä säädetään ympäristötiedon luovuttamisesta. Myös luonnon-suojelulain (9/2023) 120 §:ssä säädetään ympäristötietojen luovuttamisesta ja ympäristönsuojelulain (527/2014) 210 §:ssä säädetään, että toiminnan päästö- ja tarkkailutiedot sekä ympäristön laatumiedot eivät ole salassa pidettäviä. Oikeuskirjalisuudessa on katsottu, että ympäristötietodirektiivin kansallinen implementointi on riittämätöntä. Puutteena on pidetty erityisesti sitä, että direktiivin edellyttämiä rajoit-tuksia ympäristötiedon salassapidon perusteisiin ei ole saatettu voimaan lailla.³⁹

Voimassa olevassa jätelaissa ei ole sääntelyä ympäristö-, jäte- taikka tuotetiedon julkisuudesta. Jätetiedot ovat tietyiltä osin päästötietoja, mutta ympäristön-suojelulain 210 §:ää, jonka mukaan päästötiedot eivät ole salassa pidettäviä, voidaan soveltaa vain ympäristönsuojelulain mukaiseen toimintaan, kuten ympäristöluvan varaiseen jätteenkäsittelyyn, ei sellaiseen toimintaan, josta säädetään vain jätelaissa tai sen nojalla. Ehdotettu erityissäännös olisi tarpeen nykytilan selventämiseksi. Säännöksellä pantaisiin osaltaan täytäntöön ympäristö-tietodirektiivin sääntelyä. On huomattava, että direktiiveillä on sellaisenaan tulkintavaikutus, kun viranomaiset soveltavat lainsäädäntöä. EU-oikeuden tulkintavaikutus tarkoittaa sitä, että viranomaisten tulee tulkita kansallista lain-säädäntöä mahdollisimman pitkälle direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti direktiivillä tavoitellun tuloksen saavuttamiseksi. Kun kansallisessa lainsäädännössä ei tällä hetkellä ole nimenomainen säännöstä jätetietojen julki-suudesta, tulisi julkisuuslain salassapitoperusteita sovellettaessa ottaa huomioon

39 Mäenpää, Olli 2020, s. 242. Ympäristötiedon julkisuus ja liikesalaisuuden suoja. Juhla-julkaisu Pekka Vihervuori 1950 – 25/8 – 2020, Suomalainen lakimiesyhdistys 2020. Saatavilla osoitteessa https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/142925394/M_ennp_Ymp_rist_tieto.pdf.

ympäristötietodirektiiviin sisältyvät salassapidon rajoitukset, jotka eivät käy ilmi julkisuuslaista. Ehdotettavalla kansallisella sääntelyllä olisi siten tarkoitus helpottaa direktiivin soveltamista viranomaistoiminnassa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että viranomaisten hallussa olevat ympäristöön vaikuttavat jäte- ja tuotetiedot ovat lähtökohtaisesti julkisia. Viranomaisten hallussa olevilla tiedoilla tarkoitettaisiin niin rekistereihin tallennettuja tietoja kuin muita viranomaisten hallussa olevia jätteitä ja tuotteita koskevia ympäristötietoja. Säännös kohdistuisi vain viranomaisten hallussa oleviin asiakirjoihin ja tietoihin, eikä se velvoittaisi yrityksiä toimittamaan uusia asiakirjoja tai tietoja viranomaisille.

Pykälän 2 momentissa lueteltaisiin, mitä ympäristöön vaikuttavilla jäte- ja tuotetiedoilla tarkoitettaisiin. Jätetiedot koostuvat laajasti eri tiedoista ja osatekijöistä, jotka kuvaavat jätteen määrää, laatua ja käsittelyä. Ympäristötietodirektiivin sisältämää mainintaa jätteistä olisi tarpeen kansallisesti täsmentää säännöksen soveltamisen helpottamiseksi. Jätetietojen lisäksi säännöksessä määriteltäisiin myös tietyt tuotetiedot julkisiksi ympäristötiedoiksi. Ympäristöön vaikuttavia tuotetietoja olisivat sellaiset tiedot, jotka kuuluvat lain soveltamisalaan ja joilla on merkitystä kiertotalouden toteutumisen kannalta. Tuotetietoja olisivat siten tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja sellaiset tuotteet, joilla on merkitystä kiertotalouden edistämisen ja luonnonvarojen kulutuksen vähentämisen kannalta, kuten tiedot uudelleenkäyttöön ohjatuista tuotteista ja jätteen käsittelyssä syntyvistä tuotteista. Säännöksen soveltamisala tuotteiden osalta olisi siten suppea ja tämän taustalla on se, että ympäristötietodirektiivin soveltamisalaan eivät kuulu tuotteet tai esineet. On huomattava, että on myös paljon muita tuotteisiin liittyviä tietoja, joilla on vaikutusta ympäristöön ja ihmisten terveyteen, kuten tuotteiden sisältämät haitalliset aineet, mutta niiden julkisuudesta ei säädettäisi ehdotetussa säännöksessä.

Momentin 1 kohdan mukaan ympäristöön vaikuttavia jätetietoja olisivat tieto jätteen alkuperästä, lajista, laadusta, ominaisuuksista ja määrästä. Jätteen alkuperällä tarkoitettaisiin esimerkiksi tietoa siitä, missä toiminnassa jäte on syntynyt, onko jäte peräisin ulkomailta tai mikä sen tarkempi syntypaikka on. Tieto jätelajista kattaisi muun muassa tiedon jätenimikkeestä ja kuvauksen jätelajista. Jätteen laatu ja ominaisuus kattaisivat tiedot muun muassa jätteen koostumuksesta ja vaaraominaisuuksista tai jos kyseessä on POP-jäte, sen sisältämistä pysyvistä orgaanisista yhdisteistä. Jätteen lajia, laatua ja ominaisuuksia koskevat tiedot voivat vaikuttaa suoraan päästöihin, jolloin ne ovat julkisia ympäristötietoja sillä perusteella, että kyse on päästötiedoista. Esimerkiksi tietyistä vaarallisista jätteistä aiheutuu päästöjä, kun ne poltetaan tai sijoitetaan kaatopaikalle, jos muuta käsittelymenetelmää jätelajille ei ole olemassa. Jätteen määrätiedoilla tarkoitetaan esimerkiksi tietyssä toiminnassa syntyvän jätteen määrää sekä varastoidun, kuljetetun, vastaanotetun

tai käsitellyn jätteen määrää. Jätteen määrätieto ei yleensä ole sellainen toiminnanharjoittajan kannalta merkittävä, yksilöitävä liiketoimintatieto, jota tulisi pitää liikesalaisuutena. Jätteen määrätieto voi olla esimerkiksi jätteenkuljetusyrityksen liikesalaisuus, jos tarkasta jätteenkeräystä koskevasta datasta voi suoraan päätellä yksittäisen yrityksen liiketoimintaa koskevat yksityiskohdat. Sen sijaan yritykselle, jonka toiminnasta syntyy jätettä, ei jätteen määrätiedoilla yleensä ole samanlaista merkitystä, ja tiedot ovat oleellisia arvioitaessa ympäristöön kohdistuvaa jätteenperäistä kuormitusta. Jätteen määrätiedot ovat merkityksellisiä myös toiminnan volyymin arvioinnissa sekä viranomaisille että kansalaisille. Tarkkojen jätteen määrätietojen ollessa yrityksen liikesalaisuustieto, viranomaisen tulisi arvioida, voisiko se julkaista tietoja rajatusti tai esimerkiksi aggregoituna siten, ettei tiedoista kävisi ilmi liikesalaisuus. Arvioitaessa tiedon luovuttamista yksittäistapauksessa viranomaisen tulisi aina tehdä tapauskohtaista harkintaa, kuten nykyisin. Asiaa on selostettu tarkemmin jäljempänä. Lisäksi kun arvioitavana on, onko tietty tieto yrityksen liikesalaisuustieto, viranomaisen on arvioitava, täyttyvätkö tietojen osalta liikesalaisuuden käsitteen kaikki osatekijät, joita selostetaan jäljempänä. Jos kaikki kriteerit eivät täyty, kyse ei ole liikesalaisuustiedosta.

Momentin 2 kohdan mukaan ympäristöön liittyviä jäte- ja tuotetietoa olisivat tiedot jätteen keräyksestä, kuljetuksesta, välittämisestä ja käsittelystä sekä jätteen käsittelyssä syntyvistä tuotteista. Ympäristötietodirektiivin 2 artiklan ympäristötiedon määritelmän c kohdan mukaan ympäristötietoa ovat toimet, jotka vaikuttavat tai saattavat vaikuttaa ympäristön tilaan. Jätteen keräyksen, kuljetuksen, välittämisen sekä jätteen käsittelyn voidaan katsoa olevan toimia, jotka vaikuttavat tai saattavat vaikuttaa ympäristön tilaan. Jätteen keräystä koskevat tiedot kattaisivat muun muassa tiedon jätteen keräyspaikasta, kerääjästä, kerättävistä jätelajeista ja jäte-astioista. Kohdalla tarkoitettaisiin esimerkiksi sitä, missä tietyn jätteen keräyspaikka sijaitsee. Sen sijaan kohdalla ei tarkoitettaisi esimerkiksi sitä, mistä kiinteistöiltä yksittäinen kuljettaja kerää jätettä, jos näillä tiedoilla ei ole merkitystä ympäristön kannalta. Jätteen kuljettamista koskevilla tiedoilla tarkoitettaisiin muun muassa kuljetettavia jätelajeja, kuljetettavan jätteen määrää ja lähtö- ja vastaanottoa koskevia tietoja.

Momentin 3 kohdan mukaan ympäristöön vaikuttavia tuotetietoja olisi tieto uudelleenkäyttöön ohjatuista tuotteista ja niiden määristä. Kohta ei perustuisi ympäristötietodirektiiviin. Voimassa oleva jätelaki ja jätedirektiivi edellyttävät tuotteiden uudelleenkäytön edistämistä ja uudelleenkäytön seuraamista ja raportointia. Ehdotetulla lailla pyritään myös entisestään edistämään tuotteiden uudelleenkäyttöä. Uudelleenkäyttö vähentää jätteen syntymistä ja sillä on siten positiivinen vaikutus ympäristöön, joten myös uudelleenkäyttöön ohjatuista tuotteista olisi tarpeen saada tietoa nykyistä laajemmin.

Momentin 4 kohdan mukaan ympäristöön vaikuttavia tuotetietoja olisivat markkinoille saatettujen tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja niiden määrät. Vuonna 2025 hyväksytyissä tiettyjä tuotteita ja jätteitä koskevissa EU-säädöksissä asetetaan tuottajayhteisöille velvollisuuksia julkaista verkkosivuilla tietoja markkinoille asetetuista tuotteista ja niiden määristä. Esimerkiksi pakkausjäteasetuksen ((EU) 2025/40) 46 artiklassa säädetään tällaisista velvollisuuksista koskien pakkauksia. Myös jäte-direktiivin muutoksessa ((EU) 2025/1892) on vastaavaa sääntelyä teksteilleistä (22 artiklan 18 kohta). Ehdotetun säännöksen 4 kohta tarkoittaisi tuotteista ja niiden määristä koostettuja tietoja, ei tietoja yksittäisen tuottajan markkinoille saattamista tuotteista, niiden määristä tai markkinaosuuksista.

Momentin 5 kohdan mukaan jätealan toimijoita koskevat tiedot olisivat lähtökohtaisesti tietoja, joiden tulisi olla julkisia. Jätealan toimijoihin lukeutuvat jätteen tuottaja, kuljettaja, välittäjä ja käsittelijä sekä tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuottajat. Toimijoita koskeva kohta ei perustuisi ympäristötietodirektiiviin vaan muuhun voimassa olevaan jätelain ja ympäristönsuojelulain sääntelyyn, joiden nojalla toimijoita koskevat tiedot ovat jo julkisia. Jätelain 142 a ja b §:n perusteella jätehuoltorekisteriin ja tuottajarekisteriin merkityt toimijoita koskevat tiedot ovat julkisia ja ympäristönsuojelulain 85 a §:n nojalla luvanvaraiset jätteen käsittelijöitä koskevat tiedot ovat julkisia. Kyseisellä kohdalla ei tarkoitettaisi sitä, että esimerkiksi tiettyyn jätteen kuljetusketjuun osallistuvien osapuolien tiedot olisivat välttämättä julkisia. Jos yhteen kuljetusketjuun liittyvät tiedot täyttävät liikesalaisuuslaissa määritellyt liikesalaisuuskäsitteen eri osatekijät, niiden luovuttamista olisi arvioitava 3 momenttiin ehdotetun säännöksen perusteella.

Momentin 6 kohdassa ympäristötietoa olisivat kiertotalouteen liittyvät, lain-säädäntöön perustuvat suunnitelmat ja hallinnolliset toimet, jotka vaikuttavat tai saattavat vaikuttaa ympäristöön, niiden osa-alueisiin ja tekijöihin. Kohta vastaisi osittain ympäristötietodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohtaa. Suunnitel-milla tarkoitettaisiin esimerkiksi jätelaissa ja ympäristönsuojelulaissa säädettyjä jätehuolto- ja kiertotaloussuunnitelmia, viranomaisten seuranta- ja tarkkailusuunni-telmia ja toiminnanharjoittajien viranomaisille toimittamia vuosiraportteja.

Momentin 7 kohdan mukaan myös muu kuin 1–6 kohdissa lueteltu jätteitä tai tuotteita koskeva tieto, joka vaikuttaa tai saattaa vaikuttaa ympäristön tilaan, olisi lähtökohtaisesti julkista ympäristötietoa. Kohta olisi ns. kaatoluokka ja se olisi tarpeellinen, koska säännöksessä ei olisi mahdollista listata kaikkia mahdollisia varsinkaan jätetietoja, jotka vaikuttavat tai saattavat vaikuttaa ympäristöön.

Ehdotetun 3 momentin mukaan sen estämättä mitä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdassa säädetään salassapidosta, jätteesiin ja tuotteisiin liittyviä ympäristötietoja voitaisiin yksittäistapauksessa luovuttaa, jos se on perusteltua ottaen huomioon yleisön tiedonsaanti- ja osallistumisoikeuteen tai muuhun ympäristötiedon ilmaisemiseen liittyvä yleinen etu. Termillä tiedon luovuttaminen tarkoitettaisiin sitä, että viranomainen luovuttaa tietoja yksittäistapauksessa vastatessaan tietopyyntöön. Ympäristötiedon julkaisemiseen liittyvä yleinen etu olisi lähtökohtaisesti ensisijainen suhteessa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan salassapitoperusteeseen ja kyseistä salassapitoperustetta olisi tulkittava suppeasti kussakin yksittäistapauksessa. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön ympäristötietodirektiivin 4 artiklan 2 kohdan toinen alakohta. Ympäristötietodirektiivin 4 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan artiklan 1 ja 2 kohdassa mainittuja epäämisperusteita on tulkittava suppeasti, ottaen kussakin yksittäistapauksessa huomioon ilmaisemiseen liittyvä yleinen etu. Lisäksi direktiivin mukaan kussakin yksittäistapauksessa tiedon ilmaisemiseen liittyvää yleistä etua olisi verrattava epäämisellä saavutettaviin etuihin. Edelleen 4 artiklan 2 kohdassa säädetään, että jos tiedonsaanti evätään 2 kohdan tiettyjen perusteiden mukaan, epääminen ei voi koskea päästöjä koskevia tietoja.

Käsitettä yleinen etu ei lainsäädännössä yleensä määritellä, ja käsitteen merkitys vaihtelee asiayhteyden mukaan. Yleisellä edulla tarkoitetaan kuitenkin laajemmin yleisöä hyödyttävää päämäärää, ei yksittäisen henkilön tai yrityksen etua. Ympäristön kannalta yleisellä edulla turvataan muun muassa se, että luonnonvarojen käyttö on kestävä, luonnon monimuotoisuus säilyy ja ylipäättään se, että ympäristö säilyy elinkelpoisena nykyisille ja tuleville sukupolville.

Ympäristötietodirektiivin taustalla on Århusin yleissopimus, jonka mukaan yleisön tiedonsaantioikeudella voidaan edistää nykyisten ja tulevien sukupolvien oikeutta elää terveyden ja hyvinvoinnin kannalta laadukkaassa ympäristössä. Levittämällä ympäristötietoa voidaan parantaa suuren yleisön tietoisuutta ympäristöasioista. Tiedonsaantioikeudet myös parantavat yleisön osallistumisoikeutta päätöksentekoon. Edelleen yleissopimuksen mukaan ympäristöä koskevan tiedon saanti ja yleisön osallistuminen päätöksentekoon parantavat päätösten laatua, antavat yleisölle mahdollisuuden ilmaista huolenaiheensa ja antavat viranomaisille mahdollisuuden ottaa tällaiset huolenaiheet asianmukaisesti huomioon.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liikesalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön

terveellisuuden suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista. Julkisuuslain kyseisen kohdan mukaan liikesalaisuustiedot kuuluvat ehdottoman asiakirjasalaisuuden piiriin, eikä liikesalaisuuteen liity vahinkoedellytyslauseketta. Sen sijaan elinkeinotoimintaan koskevaan tietoon liittyy vahinkoedellytyslauseke, eikä elinkeinotoimintaan liittyvän tiedon salassapito ole ehdoton.

Julkisuuslaissa ei määritellä tarkemmin, mitä ilmaisulla liikesalaisuus tarkoitetaan. Lain esitöiden (HE 30/1998 s. 95) mukaan ”Liikesalaisuudella tarkoitetaan yleensä taloudellisuonteisia, lähinnä kaupankäynnin alaan kuuluvia yrityksen salaisuuksia. Liikesalaisuuteen sisältyy myös yrityskokemusten eli niin sanotun knowhow’n suoja. Tämä on kokemukseen perustuvaa taitoa tiedon hyväksikäytössä. Liikesalaisuus voi olla myös tekninen salaisuus.” Liikesalaisuuslaissa (595/2018) määritellään liikesalaisuuden käsite tarkemmin. Lain 2 §:n mukaan liikesalaisuudella tarkoitetaan tietoa a) joka ei ole kokonaisuutena tai osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä tällaisia tietoja tavanomaisesti käsitteleville henkilöille yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa; b) jolla a alakohdassa tarkoitettujen ominaisuuden vuoksi on taloudellista arvoa elinkeinotoiminnassa; ja c) jonka laillinen haltija on ryhtynyt kohtuullisiin toimenpiteisiin sen suojaamiseksi. Kaikkien edellytysten tulee täytyä, jotta tieto katsottaisiin liikesalaisuustiedoksi. Liikesalaisuuslakia säädettäessä julkisuuslain liike- ja ammattisalaisuuden käsite yhtenäistettiin liikesalaisuuslain käsitteen kanssa ja lain esitöiden mukaan muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa säännöksen perusteella salassa pidettävien liike- ja ammattisalaisuuksien alaa (HE 49/2018 vp). Edelleen liikesalaisuuslain esitöissä todetaan, että liikesalaisuuslain mukainen liikesalaisuuden määritelmä soveltuisi jatkossa myös arvioitaessa, onko kyseessä julkisuuslain mukainen liikesalaisuus. Liikesalaisuuslailla on pantu täytäntöön EU:n liikesalaisuusdirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/943 julkistamattoman taitotiedon ja liiketoimintatiedon (liikesalaisuuksien) suojaamisesta laittomalta hankinnalta, käytöltä ja ilmaisemiselta). Liikesalaisuusdirektiivin johdannon kohdassa 11 todetaan, että liikesalaisuuden suoja ei saisi rajoittaa ympäristötietojen julkisuutta sääntelevien Århusin yleissopimuksen ja ympäristötiedodirektiivin soveltamista.

Ehdotettu 3 momentin säännös ei tarkoittaisi sitä, että jätteitä ja tuotteita koskeva ympäristötieto syrjäyttäisi matalalla kynnyksellä liike- tai ammattisalaisuusperusteen. Jos ympäristöön vaikuttaviin jäte- tai tuotetietoihin sisältyisi esimerkiksi sellaista liikesalaisuustietoa, joka ulottuisi liikesalaisuuden ydinalueelle, tällainen tieto voitaisiin edelleenkin jättää luovuttamatta. Toisaalta tiedon luovuttamista harkittaessa merkitystä tulee antaa myös sille, kuinka tärkeästä jätteisiin ja tuotteisiin liittyvästä ympäristötiedosta on kysymys. Ympäristötiedon käsite on

lähtökohtaisesti laaja ja sen sisälle mahtuu terveyden ja ympäristönsuojelun toteutumisen kannalta monenlaista tietoa. Merkitykseltään vähäistä ympäristötietoa ei tarvitsisi luovuttaa, jos se samalla tarkoittaa liike- tai ammattisalaisuuden kannalta oleellisen tiedon luovuttamista.

Joissakin tilanteissa esimerkiksi jätteen kuljetuksen vastaanottoaika saattaa paljastaa yritysten sopimussuhteita, joita yritykset voivat pitää liikesalaisuustietoina. Tällaisen tiedon luovuttamista tulisi harkita tarkkaan suhteessa ympäristötiedon ilmaisemiseen liittyvään yleiseen etuun ja siihen, voitaisiinko yleinen etu turvata muilla keinoin. Sen sijaan esimerkiksi hintatiedot ovat sellaisia, jotka eivät lähtökohtaisesti ole ympäristötietoja.

Säännöksessä viitattaisiin vain julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohtaan, joka koskee liikesalaisuuden ja elinkeinotoimintaan liittyvän ns. ammattitiedon salassapitoa. Viranomaisten jäte- ja tuotetietoja sisältävät rekisterit tai viranomaisten hallussa olevat tiedot sisältävät jossain määrin myös muuta julkisuuslaissa suojattua salassa pidettävää tietoa. Rekisterit saattavat sisältää vähäisessä määrin esimerkiksi julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 8 ja 10 kohdassa tarkoitettuja turvallisuuden tai poikkeusoloihin liittyvää tietoa sekä luonnollisten henkilöiden osalta mainitun pykälän 31 kohdassa tarkoitettuja salassa pidettäviä yhteystietoja. Valmistelussa ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena poiketa näistä salassapitoperusteista ympäristötiedon julkisuuden vuoksi. Voimassa olevan jätelain 146 §:n nojalla salassa pidettäviä tietoja voidaan luovuttaa Syyttäjälaitokselle, poliisille ja Tullille rikoksen selvittämiseksi. Lisäksi jätelain 143 b §:n mukaan viranomaisilla on oikeus saada salassa pidettävää tietoa, jotka ovat välttämättömiä lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. Tämän sääntelyn arvioidaan olevan riittävää, eikä muista julkisuuslain salassapitoperusteista olisi tarvetta poiketa. Myös ympäristötietodirektiivin 4 artiklassa ympäristötiedon julkisuutta koskevat poikkeukset on rajoitettu vain tiettyihin salassapitoperusteisiin.

Ympäristötietodirektiivin 7 artiklan mukaan viranomaisten hallussa oleva ympäristötieto on saatettava asteittain sähköisiin tietokantoihin, jotka ovat helposti yleisön saatavilla. Pykälän 4 momentin mukaan jäte- ja tuotetietoja voitaisiin julkaista tietopalveluissa. Jätelain jätehuoltorekisteristä ja tuottajarekisteristä on jo perustettu jätelain 142 a ja b §:n mukaiset tietopalvelut. Niiden lisäksi myös muista rekistereistä voitaisiin perustaa tietopalveluita, mutta ehdotettu säännös ei kuitenkaan velvoittaisi uusien tietopalveluiden perustamiseen. Säännöksen mukaan tietopalveluista voisi tehdä vain yksittäisiä hakuja, ja niin sanotut massahaut eivät olisi mahdollisia. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään edellyttänyt, että rekistereistä ei pitäisi pystyä tekemään sellaisia hakuja, joilla voidaan koostaa laajoja listoja luonnollisista henkilöistä. Ehdotetun sääntelyn mukaan

hakuperusteina tietopalveluissa voisi olla jätelaji, asian tunnistetiedot, toiminnanharjoittajan nimi tai sijaintikunta tai muu vastaava hyväksyttävä ja tarkkarajainen hakuperuste. Tietopalvelussa voitaisiin julkaista julkisuuslain 16 §:n 3 momentista poiketen myös henkilötietoja. Säännös olisi tarpeen, koska jätealan rekistereihin sisältyy myös sellaisia jätehuollon toimijoita, jotka toimivat yksityisinä elinkeinonharjoittajia ja joilla on toiminimenä henkilön oma nimi. Pykälän 4 momentin 3 virke sisältäisi kuitenkin säännöksen sellaisten luonnollisten henkilöiden henkilötietojen suojaamiseksi, jotka eivät ole jätealan toimijoita. Jätealan rekistereihin, kuten siirto-rekisteriin, kertyy muun muassa yksityisten henkilöiden nimi- ja osoitetietoja, jotka eivät ole jätealan toimijoita, mutta joiden kiinteistöiltä on noudettu siirtoasiakirjasääntelyn piirissä olevia jätteitä kuten lietteitä. Tietopalvelussa ei saisi julkaista tällaisten yksityishenkilöiden nimi- tai osoitetietoja.

Ympäristötietodirektiivin 3 artiklan mukaan pyydettävä tieto on asetettava saataville ilman, että pyynnön esittäjän on perusteltava pyyntönsä. Pykälään ei kuitenkaan ehdoteta säännöstä siitä, että ympäristötietoa tulisi antaa ilman, että pyynnön esittäjän on perusteltava pyyntönsä. Perusteena tälle olisi se, että julkisuuslain 13 §:ssä säädetään siitä, että tiedon pyytäjän ei tarvitse selvittää henkilöllisyyttään eikä perustella pyyntöään, ellei tämä ole tarpeen viranomaiselle säädetyn harkintavallan käyttämiseksi tai sen selvittämiseksi, onko pyytäjällä oikeus saada tieto asiakirjan sisällöstä. Ympäristötietoa koskevasta tietopyynnöstä voitaisiin pyytää perusteluja, jos tietopyyntö koskee henkilötietoja, koska tiedon pyytäjällä tulisi tällöin olla lakiin perustuva syy henkilötietojen käsittelylle.

Ehdotettu uusi pykälä vaikuttaisi kaikkiin viranomaisiin, joille on [jätelaissa/kiertotalouslaissa] säädetty tehtäviä, joiden hoitamisesta viranomaiselle kertyy tietoja jätteistä, uudelleen käyttöön ohjatuista tuotteista, [jätelaissa/kiertotalouslaissa] säädetystä tuottajavastuun alaisista tuotteista, jätehuoltoon liittyvistä toimista ja toimijoista. Erityisesti säännös kohdistuisi Lupa- ja valvontavirastoon, kunnan ympäristönsuojeluviranomaiseen ja jätehuoltoviranomaiseen sekä Suomen ympäristökeskukseen, joilla on rekisterinpito- ja valvontatehtäviä. Pykälä vaikuttaisi myös kunnan jätehuoltoyhtiöihin, joille kunta on siirtänyt [jätelain 43 §:n korvaavan pykälän] nojalla jätehuollon palvelutehtäviä, sillä mainitun säännöksen mukaan yhtiön on noudatettava julkisuuslakia. Säännöksellä olisi vaikutuksia myös Motivaan, joka toimii jätteiden ja sivuvirtojen tietopalustan rekisterinpitäjänä sekä ympäristöministeriöön, joka osallistuu tiettyjen rekisterien kehittämiseen ja ohjaa, seuraa ja kehittää [jätelain/kiertotalouslain] mukaista toimintaa.

Kuten perusteluissa ylempänä todetaan, säännös ei tarkoittaisi sitä, että viranomaisen tulisi hankkia tai pyytää uusia tietoja toiminnanharjoittajalta tietopyyntöön vastatakseen, vaan säännös koskisi vain viranomaisen jo hallussa olevia

tietoja. Jossain tilanteissa viranomaisen voi olla tarpeen selvittää toiminnanharjoittajan tahtotila tietojen salassapidon osalta, jos kyse voi olla liikesalaisuustiedoista. Viranomainen on kuitenkin viime kädessä se, joka arvioi ja päättää tiedon luovuttamisesta.

Viranomaisten kannalta uutta pykälässä olisi se, että lainsäädäntöön olisi kirjattu vaatimus siitä, että kun tietopyyntö koskee ympäristön kannalta merkityksellisiä tietoja, liikesalaisuusperuste ei olisi este tiedon luovuttamiselle. Uutta olisi myös se, että pykälässä määriteltäisiin, minkä tietojen katsotaan olevan ympäristötietoja, kun kyse on jätteistä ja tuotteista. Säännöksen olisi tarkoitus helpottaa viranomaisen arviointia siitä, onko tieto ympäristötietoa, ja jos on, millainen painoarvo sille tulisi antaa suhteessa liikesalaisuuteen tiedon luovuttamista koskevassa harkinnassa. Säännös voisi lisätä jonkin verran viranomaisten hallinnollista työtä, kun näiden tulisi nykyistä tarkemmin arvioida, ovatko pyydetyt ympäristötiedot sellaisia, että ne tulisi yleisön tiedonsaantiin ja osallistumisoikeuteen tai muun ympäristöön liittyvän yleisen edun vuoksi luovuttaa, vaikka kyse olisikin liikesalaisuustiedosta. Säännöksen ei sen sijaan arvioida lisäävän suuresti yritysten hallinnollista taakkaa, sillä säännös ei edellytä yritysten luovuttavan nykyistä laajemmin tietoja viranomaisille. Hallinnollista taakkaa voi jossain määrin aiheutua siitä, että viranomaiset tiedustelevat yrityksen näkemystä, pitävätkö nämä tiettyjä tietoja liikesalaisuustietoina.

3 Työryhmän tunnistamat muut ohjauskeinot

Edellä luvussa 2 on esitetty työryhmän ehdotukset uusiksi kiertotalouslain säännöksiksi perusteluineen. Tässä luvussa 3 kuvataan työryhmän tunnistamat muut kiertotalouden edistämisen kannalta tärkeät kokonaisuudet, joista osa toteutettaisiin kiertotalouslain säätämisen yhteydessä ja osa muissa tai myöhemmissä hankkeissa.

3.1 Taloudellinen ohjaus

Taloudelliset ohjauskeinot ovat yksi osa laajempaa kiertotalouden ohjauskeinojen kokonaisuutta. Taloudellista ohjausta käsiteltiin itsenäisenä aiheena työryhmän kokouksessa toukokuussa 2025 Suomen ympäristökeskuksen tutkijoiden ja valtiovarainministeriön veroasiantuntijoiden kanssa. Työryhmän keskusteluissa on korostettu taloudellisten ohjauskeinojen merkitystä kiertotalouden edistämässä. Luonnonvarojen otosta ja käytöstä aiheutuu ilmastopäästöjä ja haittoja luonnon monimuotoisuudelle ilman, että tästä aiheutuu kustannuksia haitan aiheuttajalle. Luonnonvarojen otto ja jalostus aiheuttavat esimerkiksi noin 55 prosenttia kasvihuonekaasupäästöistä ja yli 90 prosenttia maalla tapahtuvasta luontokadosta (UNEP, Global Resources Outlook 2024). Koska neitseellisten luonnonvarojen kulutus on keskeinen ajuri erilaisille ympäristöongelmille (esim. ilmastonmuutos, luontokato, saastuminen), juuri siihen voisi olla perusteltua kohdistaa taloudellista ohjausta.

Esimerkiksi luonnonvaraverolla tai suppeammilla veroilla, kuten maa-aineverolla tai jäteveron laajentamisella maa-aineksiin ja kaivannaisjätteisiin, voitaisiin vaikuttaa raaka-aineiden suhteellisiin hintoihin niin, että kierrätetystä raaka-aineesta tulisi kilpailukykyisempi vaihtoehto verrattuna neitseellisen raaka-aineen käyttöön. Samalla vero voisi kannustaa uusiomateriaalin mahdollistavan teknologian kehittämiseen ja käyttöönottoon. Lisäksi esille on nostettu jätteenpoltton sisällyttäminen täysimääräisesti päästökauppaan tai jätteenpolttovero sekä kestävämmän kulutuksen, kuten halpa- ja kertakäyttötuotteiden, rajoittaminen taloudellisella ohjauksella. Suomen ympäristökeskuksen selvityksessä kierrätyksen

edistämisestä ja jätteenpolton hillitsemisestä suositellaan energijätteen keräyksen rajoittamisen lisäksi jätteenpolton täysimääräistä sisällyttämistä EU:n päästökauppaan ja sekalaisen yhdyskuntajätteen verotusta.⁴⁰

Taloudellisia ohjauskeinoja ovat erilaiset verot, maksut ja tuet. Myös pantti-, tuottajavastuu-, sekoitevelvoite- ja päästökauppajärjestelmät voivat vaikuttaa perinteisten taloudellisten ohjauskeinojen tavoin. Suomessa on käytössä kierto-talouteen liittyvinä taloudellisina ohjauskeinoina energiatehokkuuteen kannustava energiaverotus, kaivosmineraalivero, jätevero sekä eräiden juomapakkausten valmistevero ja panttijärjestelmä. Tuottajavastuujärjestelmissä tuotteiden valmistajilla ja maahantuojilla on jätelain mukainen velvollisuus järjestää ja kustantaa tuotteiden jätehuolto. Tuottajavastuulla ei kuitenkaan ole ollut alun perin tavoiteltua ohjausvaikutusta ekologisempien tuotteiden suunnitteluun, koska jätehuoltokustannusten osuus tuotteen hinnassa on ollut niin pieni.

Vuoden 2026 talousarvioon sisältyy kaivosmineraaliveron nostaminen vuoden 2026 alusta 0,6 prosentista 2,5 prosenttiin rikastukseen toimitetun malmin sisältämän metallin verotusarvosta. Toisaalta veron nostamisen kiertotalouden kannusteita heikentää veron rajaaminen koskemaan vain hyödynnettäviä metalleja. Meneillään on myös valmistelu jäteveron laajentamiseksi eräisiin uusiin jätteisiin.

Myös EU:lla on työkaluja kiertotalouden taloudelliseen ohjaukseen. EU:n talousarviossa on vuoden 2021 alusta lähtien ollut rahoituslähteenä niin sanottu muoviomavaramaksu. Tämä kansallinen maksuosuus perustuu kierrättämättä jäävän muovipakkausjätteen määrään. Suomen maksuosuus (0,80 euroa/kg) oli noin 89 miljoonaa euroa vuonna 2024. Komissio on ehdottanut osana EU:n vuosien 2028–2034 rahoituskehystä omavaramaksua myös keräämättömälle sähkö- ja elektroniikkajätteelle.

Keskeisten taloudellisten ohjauskeinojen, verotuksen, verotukien ja maksujen sekä TKI- ja investointirahoituksen kiertotaloutta tukevat toimenpiteet, jotka edellyttävät lainsäädännön valmistelua, olisi tehtävä vastuuministeriöiden vetämänä kiertotalouslaista erillisenä työnä. Valtiovarainministeriön toimialaan kuuluvat valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) mukaan veropolitiikka, verotus ja yleinen tullipolitiikka, valtiontalous, valtion talousarvio ja talouden hoito, valtion varat ja varallisuus, sekä maksupolitiikan ja maksujen yleiset perusteet. Työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan kuuluvat innovaatio- ja teknologiapolitiikka, yritysten

40 Suomen ympäristökeskus 2026: Selvitys kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauskeinoista. [Ympäristöministeriön julkaisuja 2026:4](#).

kansainvälistyminen ja tekninen turvallisuus sekä elinkeinopolitiikka. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvat tiede, koulutus ja varhaiskasvatus sekä tekijänoikeudet.

Työryhmä katsoo, että nykyinen taloudellinen ohjaus ei kannusta riittävästi luonnonvarojen kulutuksen vähentämiseen kestäväälle tasolle, kiertotalouden liiketoimintamallien riittävän nopeaan yleistymiseen ja skaalautumiseen, eikä kierrätettyjen raaka-aineiden käyttöön taloudessa neitseellisten luonnonvarojen korvaajana. Kiertotalouden mukaisiin liiketoiminta- ja käyttäytymismalleihin siirtymistä ja investointeja tulisi mahdollistaa ja tukea. Samalla nykyisin lineaarisen talousmallin mukaisesti toimivia arvoketjuja olisi uudistettava, ja on tärkeää huolehtia kiertotaloussiirtymän oikeudenmukaisuudesta.

Työryhmä katsoo, että taloudellisten ohjauskeinojen soveltuvuutta kiertotalouden edistämiseen tulee arvioida kokonaisuutena yhteistyössä asianomaisten ministeriöiden kesken ja keskeisiä sidosryhmiä osallistaen mahdollisimman pian. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon esimerkiksi verotukselliset kannustimet, investointituet sekä maksut.

3.2 Seuraamusjärjestelmä (kiertotalouslaki)

Työryhmä ehdottaa, että voimassa olevan jätelain laiminlyöntimaksujärjestelmää uudistettaisiin vastaamaan viimeaikaista lainsäädäntökäytäntöä ja eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintoja liittyen hallinnollisten seuraamusmaksujen perustuslainmukaisiin reunaehtoihin. Tavoitteena on parantaa järjestelmän toimivuutta yksinkertaistamalla maksun määräämismenettelyä. Lisäksi tavoitteena on selventää seuraamusmaksun suuruuteen vaikuttavia perusteita ja maksun määräämistoimivaltaan liittyviä kysymyksiä. Uudistuksilla pyritään myös parantamaan hallinnollisen seuraamusmaksun piirissä olevien velvollisuuksien noudattamista.

Edellisessä jätelain kokonaisuudistuksessa luotua laiminlyöntimaksujärjestelmää arvioitiin vuonna 2018 tehdyssä selvityksessä⁴¹. Selvityksen mukaan keskeinen ongelma liittyy laiminlyöntimaksun monivaiheiseen määräämismenettelyyn.

41 Ympäristöministeriön raportteja 1/2018: Ympäristörikosten ilmoituskynnykset ja lievien ympäristörikkomusten sanktiointi, mm. s. 33–42.

Menettelyn pitkäkestoisuus aiheuttaa epäselvyyksiä suhteessa tarpeeseen turvautua rikosprosessiin. Haasteita liittyy muun ohella myös laiminlyöntimaksun määräämisperusteiden väljyyteen, tiedonkulkuun ja valvonnan voimavarojen riittämättömyyteen. Selvityksen mukaan laiminlyöntimaksujärjestelmä ei ole saavuttanut niitä tavoitteita, joita sille on asetettu. Pääpiirteissään sama tilannekuva muodostui kiertotalouslain valmistelemiseksi valvontaviranomaisille alkuvuodesta 2025 tehdyn kyselyn tuloksista. Seuraamusmaksun sääntelymuutosten arviointia on tukenut myös professori Sakari Melanderin laatima selvitys ympäristölain-säädännön seuraamusmaksuista⁴².

Työryhmä ehdottaa, että jätelain laiminlyöntimaksujärjestelmä uudistetaan ja jatkovalmistelu tehdään seuraavista lähtökohdista:

Termi laiminlyöntimaksu muutettaisiin seuraamusmaksuksi ja maksun määräämistä koskevaa menettelyä yksinkertaistettaisiin. Teot, joista seuraamusmaksu voitaisiin määrätä, luokiteltaisiin nykyistä selkeämmin sisällön mukaan eri kokonaisuuksiin, esimerkiksi seuraavasti:

- *jätehuollon järjestämiseen liittyvät velvollisuudet ja roskaantumisen,*
- *rekisteröitymisvelvollisuudet ja rekisteröitymisen varmistaminen ja*
- *kirjanpitoa ja tiedon antamista koskevat velvollisuudet.*

Lisäksi suoraan sovellettavista EU-säädöksistä johtuvat velvollisuudet, joiden rikkomisesta voitaisiin määrätä seuraamusmaksu, koottaisiin erillisiin, kunkin EU-säädöksen mukaisiin pykäliin (mm. jätteen siirtoasetus, akkuasetus, pakkaus- ja pakkausjäteasetus).

Seuraamusmaksun suuruus perustuisi kokonaisarviointiin. Jatkovalmistelussa olisi tarkemmin arvioitava, mitä seikkoja kokonaisarvioinnissa tulisi ottaa huomioon. Niitä voisivat olla rikkomuksen laatu, laajuus, vakavuus, kesto aika ja toistuvuus, rikkomuksella saavutettu hyöty, jos tämä tieto on saatavilla, sekä toiminnanharjoittajan tai luonnollisen henkilön toimet rikkomuksen korjaamiseksi.

42 Melander, Sakari (2026): Oikeudellinen asiantuntijaselvitys seuraamussäätelystä eräissä ympäristöministeriön lainvalmisteluhankkeissa.

Jatkovalmistelussa olisi lähdettävä siitä, että oikeushenkilöille etenkin vakavasta rikkomuksesta määrättävän seuraamusmaksun enimmäismäärä sidottaisiin suhdelukuun esimerkiksi rikkomuksen päättymistä edeltäneen vuoden liikevaihdosta tai vastaavasta tuotosta.

Seuraamusmaksu olisi jätettävä määräämättä, jos maksun määrääminen on ilmeisen kohtuutonta. Seuraamusmaksua ei tulisi myöskään määrätä sille, joka on tuomittu rangaistukseen samaa asiaa koskevasta rikkomuksesta tai jos asia on vireillä esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa.

Seuraamusmaksun määräämistoimivaltuuksia tulee jatkovalmistelussa tarkastella ottaen muun muassa huomioon mahdolliset muutokset kunnan jätehuoltoviranomaisen toimivaltuuksiin (luku 3.3).

Työryhmä ehdottaa, että jatkovalmistelussa arvioitaisiin tarkemmin, tulisiko jätelain rangaistussäännöksessä olevia tiettyjä tekoja siirtää rangaistussäännöksestä hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitavaksi. Arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota tekojen ja laiminlyöntien moitittavuuteen sekä ympäristölle tai terveydelle aiheutuvaan haittaan tai vaaraan.

3.3 Viranomaisten toimivaltuuksien kehittäminen (kiertotalouslaki)

Työryhmä ehdottaa, että nykyisen jätelain mukaisiin viranomaisten toimivaltuuksiin tehtäisiin muutoksia, joiden tarkoituksena on selkeyttää, sujuvoittaa ja tehostaa valvontaa. Nykyisin esimerkiksi kunnan jätehuoltoviranomaisella ei ole valvontatoimivaltaa. Käytännössä jätehuoltoviranomainen saa kuitenkin kunnan jätelaitoksen kautta ensi käden tiedon kunnan järjestämään jätehuoltoon liittymättömistä kiinteistöistä, erilliskeräysveloitteiden noudattamatta jättämisestä sekä muista jätteenkeräyksen teknisistä puutteellisuuksista. Jätehuoltoviranomaisen on pyydettävä jätelain mukaiselta valvontaviranomaiselta eli kunnan ympäristön- suojeluviranomaiselta toimenpiteitä rikkomustilanteen oikaisemiksi, mikä aiheuttaa turhaa hallinnollista taakkaa ja käytännössä vähentää valvonnan tehokkuutta.

Työryhmä ehdottaa, että kiertotalouslain yleiset valvontaviranomaiset olisivat Lupa- ja valvontavirasto sekä kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset. Yleiset valvontaviranomaiset valvoisivat kiertotalouslain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista siltä osin, kun tehtävää ei ole säädetty muun viranomaisen toimivaltaan. Lupa- ja valvontavirasto valvoisi kiertotalouslain säännösten noudattamista asian koskiessa useamman kunnan aluetta, yhden kunnan tilanteissa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Lisäksi työryhmä ehdottaa, että kunnan jätehuoltoviranomaiselle säädettäisiin sellaisten säännösten noudattamisen valvontatoimivalta, jotka liittyvät olennaisesti jätehuoltoviranomaisen tehtäviin ja joiden osalta se kykenee tehokkaimmin hoitamaan valvontatehtävän. Näitä tehtäviä olisivat esimerkiksi liittymisvelvollisuus kunnan järjestämään jätehuoltoon, kunnan järjestämisvastuulla olevien kiinteistöjen erilliskeräysvelvollisuudet sekä nykyisin jäteasetuksen 10 §:ssä olevat jätteenkeräystä koskevat velvollisuudet kunnan järjestämisvastuulle kuuluvien kiinteistöjen osalta. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle jäisi rinnakkainen toimivalta valvoa edellä mainittuja velvollisuuksia.

3.4 Toimet SER-jätteen keräysasteen nostamiseksi

Sähkö- ja elektroniikkalaitteista syntyvän jätteen (SER-jäte) määrä kasvaa nopeasti. SER-jäte sisältää erilaisia materiaaleja, joista osa on terveydelle ja ympäristölle haitallista. SER-jäte sisältää myös kriittisiä raaka-aineita ja arvokkaita materiaaleja, jotka olisi ensiarvoisen tärkeää saada kierrätettyä, jotta neitseellisten luonnonvarojen kulutusta voitaisiin vähentää.

Sähkö- ja elektroniikkalaitteita keräävät tuottajayhteisöt, kaupat ja kunnat. Tuottajayhteisöjen keräysvelvollisuus perustuu jätelain 49 §:ään ja on tarkemmin määritelty asetustasolla. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun valtioneuvoston asetuksen (519/2014) 6 §:ssä säädetään kotitalouden SER-jätteen vastaanotosta koko maassa vähintään 400:lla kiinteällä vastaanottopaikalla, joita voidaan tietyin ehdoin korvata siirrettävällä vastaanottopaikalla. Tuottajayhteisön on järjestettävä myös muun kuin kotitalouden SER-jätteen vastaanotto. Tuotteen jakelijan on jätelain 56 §:n mukaan otettava myyntipisteessä vastaan kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteet, joiden ulkomitoista mikään ei ylitä 25 senttimetriä ilman vaatimusta uuden laitteen ostosta vastaanoton edellytyksenä, ja lisäksi muut kotitalouden sähkö- ja elektroniikkalaitteet, jos tilalle ostetaan uusi vastaava laite.

Vastaanottovelvollisuutta ilman uuden laitteen ostamista ei ole myyntipinta-alaltaan alle 1 000 neliömetrin päivittäistavarakaupassa eikä muussakaan kaupassa, jos sen myyntipinta-ala on alle 200 neliometriä. Tuotteen jakelija voi järjestää vastaanoton myös myyntipisteen välittömässä läheisyydessä. Kunta voi jätelain 47 §:n 3 momentin nojalla osana järjestämäänsä jätehuoltoa kerätä tuottajavastuun piiriin kuuluvia jätteitä, jos se luovuttaa ne tuottajan järjestämään jätehuoltoon. Merkittävä osa SER-jätteestä kerätään kunnallisten jäteyhtiöiden keräyspisteiden kautta.

SER-jätteen keräyksen raportointiin ja tilastointiin liittyy haasteita. Positiivisen arvon omaavana jätejakeena SER-jätettä ohjautuu paljon tuottajien keräysjärjestelmien ulkopuolelle. Lisäksi käytettyjä sähkö- ja elektroniikkalaitteita viedään Suomen ulkopuolelle uudelleenkäytettäväksi ja korjattavaksi. Nämä määrät eivät päädy sähkö- ja elektroniikkalaiteromun keräystilastoihin oikein. Myös SER-keräysasteen laskentamenetelmissä on puutteita, eivätkä ne ota riittävästi huomioon sähkö- ja elektroniikkalaitteiden elinikää.

Euroopan komissio käynnisti heinäkuussa 2024 rikkomusmenettelyn Suomea vastaan, koska Suomi ei saavuttanut SER-direktiivin (2012/19/EU) 7 artiklassa vuodelle 2019 asetettua tavoitetta SER:n vähimmäiskeräysasteeksi vuonna 2021. Tavoite SER-jätteen keräykselle Suomen valitsemalla laskentamenetelmällä on ollut vuodesta 2019 alkaen vähintään 65 prosenttia kolmen edellisen vuoden aikana markkinoille saatettujen SE-laitteiden keskimääräisestä painosta. Vastauksessaan komissiolle rikkomusmenettelyssä Suomi korosti jo tehtyjä sekä jatkossa tehtäviä toimia SER-keräysasteen nostamiseksi. Tehtäviin toimiin sisältyy lainsäädännön muuttaminen. Komissio on myös käynnistänyt SER-direktiivin uudelleentarkastelun⁴³, jossa arvioidaan myös laskentamenetelmien uudistamista. Lisäksi komissio on ehdottanut SER-omavaramaksun käyttöön ottamista. Ehdotuksen mukaan maksun suuruus olisi 2 €/kg keräämätöntä SER-jätettä. Suomi maksaisi maksun EU:lle osana vuotuista jäsenmaksuaan. Esimerkiksi vuoden 2023 raportoitujen määrien perusteella vuotuinen SER-omavaran on arvioitu olevan Suomelle noin 175 miljoonaa euroa⁴⁴.

43 Euroopan komissio 2.7.2025: Staff working document evaluation of the Directive 2012/19/EU on waste electrical and electronic equipment (WEEE). [SWD\(2025\) 184 final](#).

44 https://www.ely-keskus.fi/web/tuottajavastuu/etusivu/-/asset_publisher/d7U2TOM5OOPX/content/mika-heinonen-tuottajavastuu-on-kiertotalouden-kivijalka

Taulukko 2. SER-jätteen keräysaste Suomessa vuosina 2019–2023.

Vuosi	Keräysaste, kaikki SER
2019	57,91 %
2020	63,26 %
2021	54,70 %
2022	49,36 %
2023	45,90 %

Kiertotalouslain valmistelussa on pyritty alustavasti tunnistamaan ohjauskeinoja, joilla SER-keräysastetta voitaisiin nostaa. Alustavasti tunnistettuja keinoja ovat jakelijan vastaanottovelvollisuuden laajentaminen nykyistä suurempiin käytöstä poistettuihin laitteisiin, tuottajan neuvonta- ja tiedotusvelvollisuuden lisääminen, käytöstä poistetun laitteen palautusvelvollisuudesta säätäminen,⁴⁵ sekä erillis-keräystavoitteen saavuttamatta jättämisen kytkeminen taloudelliseen sanktioon (seuraamusmaksu tuottajayhteisöille). Myös niin sanottujen harmaiden jätevirtojen suhteen olisi tehtävä toimia, kuten selvitettävä, missä määrin SER-keräystä tehdään tuottajien järjestelmän ulkopuolella.

Työryhmä ehdottaa, että SER-keräysasteen nostamiseksi valmistellaan ja arvioidaan tarkemmin edellä mainittuja toimia. Toimia on mahdollisesti tehtävä jätelain tai sen nojalla annettujen asetusten muutoksilla jo ennen kiertotalouslain säätämistä käynnissä olevan rikkomusmenettelyn vuoksi.

Työryhmä katsoo, että SER-keräysastetta olisi nostettava lisäämällä ja tehostamalla kuluttajiin ja yrityksiin kohdistuvaa tiedottamista. Jatkovalmistelussa on lisäksi kiinnitettävä erityistä huomiota harmaisiin jätevirtoihin puuttumiseen sekä sähkö- ja elektroniikkalaitteiden raportointiin ja sen valvontaan. Harmaiden jätevirtoihin puuttumiseksi olisi arvioitava jätelain 100 §:n muutostarpeita sekä keinoja puuttua laittomiin jätesiiirtoihin (SER-jätteen vienti tuotteena).

45 Kiertotaloustyöryhmän tuottajavastuujaoston ehdotus tuottajavastuujärjestelmää koskeviksi yleisiksi säännöksiksi, 24.10.2025.

3.5 Jätetiedon laadun parantaminen (kiertotalouslaki)

Puutteellinen tietopohja yhdyskuntajätteistä on todettu yhdeksi keskeiseksi tekijäksi, joka vaikeuttaa yhdyskuntajätehuollon ohjaamista ja kehittämistä. Pyrkiminen kiertotalouden kunnianhimoisiin tavoitteisiin edellyttää laadukasta ja nykyistä yksityiskohtaisempaa jätetietoa. Merkittävimmät puutteet liittyvät hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan yhdyskuntajätetietoihin. Vaatimuksia nykyistä tarkempaan jätetietojen seurantaan tulee myös jatkuvasti uudistuvasta EU:n sääntelystä.

Suomen ympäristökeskuksen laatimassa selvityksessä 'Hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan yhdyskuntajätetiedot. Jätetietojen parantaminen, kokoaminen ja hallinta'⁴⁶ arvioitiin keinoja parantaa hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan jätetietojen laatua ja raportoida yhdyskuntien sekajätekoostumustietoja. Selvityksessä tarkasteltiin yhdyskuntajätteisiin liittyviä tietotarpeita, vaihtoehtoisia tiedontuotantotapoja ja tiedonkeruumenetelmiä. Keskeisinä tietotarpeina tunnistettiin tarkempi tieto jätteen alkuperästä eli onko jäte peräisin asumisesta, hallinto-, palvelu- vai elinkeinotoiminnasta sekä kattavammat tiedot sekajätteen koostumuksesta, erityisesti hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvien sekajätteiden osalta. Tarkempaa tietoa tarvitaan jätteen määrän vähentämistä, lajittelua ja kierrätystä koskevien tavoitteiden ja toimien asettamiseen, kohdentamiseen ja seurantaan.

Alkuperätiedon selvittämiseksi tarkasteltiin useita keinoja: uutta raportointivelvollisuutta jätteen tuottajalle, kuljettajalle tai käsittelijälle jätemääristä alkuperittäin, siirtoasiakirjavelvollisuuden laajennusta yhdyskunta- ja pakkausjätteisiin sekä vapaaehtoisuuteen perustuvaa tiedonkeruuta ominaisjätemääristä tai keskimääräisistä toimialakohtaisista jätemäärätiedoista. Jokaiseen keinoon tunnistettiin liittyvän hyötyjä ja haittoja mukaan lukien hallinnollista taakkaa toimijoille ja hallinnolle. Selvityksessä ehdotetaan uutta alkuperätiedon raportointia ympäristölupavelvollisille yhdyskuntajätteen käsittelijöille niin sanotun toimintokoodin tarkennusten avulla. Muutos tarkoittaisi velvoitteita myös jätteenkuljettajille, joiden tulisi pitää kirjaa jätteen alkuperästä ja antaa tieto ensimmäiselle jätteen käsittelijälle vastaanoton yhteydessä. Lisäksi ominaisjätekeruun vapaaehtoista seuranta ja raportointia olisi mahdollista toteuttaa velvoittavien toimien rinnalla.

46 Suomen ympäristökeskus, 2025: [Hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan yhdyskuntajätetiedot – Jätetietojen parantaminen, kokoaminen ja hallinta](#). Ympäristöministeriön julkaisuja 2025:39.

Seka- ja energijätteen koostumustutkimusten tuottamiseksi ja raportoimiseksi tarkasteltiin kolmea vaihtoehtoa: lakisääteiset kiinteistöiltä kerätystä jätteestä tai käsittelylaitoksiin vastaanotetusta jätteestä tehtävät tutkimukset tai vapaaehtoiset tutkimukset. Selvityksessä ehdotetaan yhteistoimintamenettelyä, jossa kunnille tulisi velvollisuus selvittää kotitalous- sekä muun kuntavastuullisen jätteen sekajätekoostumus sekä pakkausten, paristojen ja akkujen ja tekstiilien tuottajayhteisöille puolestaan velvollisuus selvittää hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan sekajätekoostumus yhteistyössä yhdyskuntajätepalvelua tarjoavien yritysten kanssa. Lisäksi selvityksessä ehdotetaan tuottajayhteisöille velvollisuutta muodostaa koko yhdyskuntasekajätteen koostumustieto yhdistämällä kuntien jätelaitoksilta saadut koostumustiedot hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan sekajätekoostumustietoihin. Hallinnollinen taakka ja kustannukset jakautuisivat yhdyskuntajätehuollon eri osapuolille.

Työryhmä pitää tärkeänä parantaa yhdyskuntajätetiedon laatua, jotta tiedon avulla kyetään vastaamaan yhä kiristyviin kiertotalouden ja jätehuollon tavoitteisiin ja tarpeisiin. Yhdyskuntajätetiedon tuottamista on siksi tarpeen kehittää ja selvittää huolellisesti ja yhteistyössä toimijoiden kanssa. Työryhmä arvioi, että ehdotuksiin sisältyy mahdollisesti merkittävää hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Tämän vuoksi työryhmä ehdottaa seuraaviksi toimiksi jatkoselvitysten tekemistä, tiedonkeruun kokeilemista ensin pilotoimalla, hallinnollisen taakan tarkempaa arviointia (ml. kustannusten jakautumisesta eri toimijoiden kesken) sekä yhteisten ohjeiden laadintaa koostumustutkimusten tekemiseen.

3.6 Tuottajavastuuta koskevan sääntelyn valmistelu

Työryhmän ehdotus tuottajavastuuta koskevan sääntelyn uudistamisesta (edellä mietinnön osio 2.3) perustuu pääosin työryhmän asettaman tuottajavastuujäoston ehdotukseen sisältäen tuottajavastuujärjestelmien toimintaa koskevat yleissäännökset jaettuna kolmeen lukuun: 1 lukuun on sijoitettu tuottajavastuuta ja sen soveltamista koskevat perussäännökset, 2 lukuun tuottajayhteisöä ja sen toimintaa koskevat säännökset ja 3 lukuun käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanottoa ja käsittelyä koskeva sääntely.

Tuottajavastuun vapaamatkustuksen vähentämiseen pyrittiin löytämään uusia keinoja ja toimintatapoja tuottajavastuujäostossa. Jaoston ehdotuksen mukaan jakelijan ja muun yrityksen olisi jatkossa varmistettava hankittavan tuotteen tuottajan rekisteröityminen tuottajarekisteriin. Vastaava varmistamisvelvollisuus

olisi julkisella hankintayksiköllä sellaisten hankintojen yhteydessä, jotka ylittävät julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 25 §:ssä tarkoitetun kansallisen kynnsarvon. Kiertotalouslakiin ehdotetun sääntelyn lisäksi jaosto ehdottaa, että tuottajavastuu lisätään harmaan talouden selvitysyksikköä koskevan lain (1207/2010) 6 §:ään, jolloin harmaan talouden selvitysyksikkö voisi Lupa- ja valvontaviraston pyynnöstä laatia velvoitteidenhoitoselvityksen Suomessa toimivista tuottajista. Velvoitteidenhoitoselvitys auttaisi Lupa- ja valvontavirastoa kohdentamaan vapaamatkustukseen liittyvää valvontaa. Kansalliseen lainsäädäntöön tehtävien muutosten lisäksi jaosto ehdottaa EU:n tasolla tehtäviä toimia. Verkkoalustan tarjoajan vastuuta sen kautta myytävien tuotteiden ja niiden tuottajien saamiseksi tuottajavastuun piiriin tulisi konkretisoida EU-sääntelyssä. Lisäksi nähtiin tarve kehittää jäsenvaltioiden tuottajavastuuviranomaisten yhteistyötä etämyynnin valvonnassa.

Tuottajavastuujaoston ehdotuksen yhteydessä osa jaoston jäsenistä ja jaostossa kuullut ulkopuoliset asiantuntijat jättivät omia kannanottojaan jaoston ehdotuksesta ja yleisemmin tuottajavastuusääntelystä. Kannanottoihin sisältyi eriäviä kantoja jaoston ehdottamiin säännöksiin, mutta myös täydentäviä ehdotuksia. Työryhmä käsitteli jaoston ehdotusta ja sen yhteydessä jätettyjä kannanottoja kokouksessaan 13.11.2025.

Työryhmä teki tuottajavastuujaoston ehdotukseen seuraavat muutokset:

- Jätehuoltopalvelujen hankintaa koskevaa 108 §:ää selkeytettiin siten, että tuottajayhteisön kilpailuttamisvelvollisuus koskee vain operatiivisia jätehuoltopalveluja, ei tuottajayhteisön käyttämää palveluyhtiöitä.
- Tuottajayhteisön ensisijaista oikeutta koskevaa 115 §:n 3 momenttia muutettiin siten, että kunnalla olisi nykyistä jätelain 47 §:n 3 momenttia vastaava oikeus osana järjestämäänsä jätehuoltoa täydentää tuottajayhteisön järjestämää erilliskeräystä. Kunnan olisi toimitettava keräämänsä jäte tuottajan järjestämään jätehuoltoon.
- Jaoston ehdotuksen mukainen tuottajayhteisön velvollisuus maksaa palkkio käytöstä poistetun sähkö- ja elektroniikkalaitteen palauttamisesta tuottajavastuujärjestelmään (jaoston ehdotuksen 26 §) poistetaan. SER-keräysasteen nostamiseen pyritään löytämään tehokkaampia keinoja.

Tuottajavastuun valvontaviranomaisena vuoden 2025 loppuun toiminut Pirkanmaan ELY-keskus esitti, että ympäristöministeriö ryhtyisi selvittämään, onko tuottajavastuunalaisten tuotteiden korjaamista mahdollista toteuttaa siten, että tuottajat osallistuisivat perustettavan rahaston kautta tuotteiden

korjauskustannusten kattamiseen. Käytännössä tuottajien kustantamasta rahastosta maksettaisiin korjauksen suorittajille kiinteä korvaus, joka vaihtelisi eri korjaustoimenpiteille. Korjaaja saisi korvauksen rahastosta ja veloittaisi asiakkaalta loppuosuuden korjauksen hinnasta. ELY-keskuksen arvion mukaan järjestely vähentäisi jätteen syntyä ja pidemmällä aikavälillä johtaisi siihen, että tuotteet valmistettaisiin kestävämmäksi.

Rahastomalli voisi ELY-keskuksen arvion mukaan korvata eräitä kiertotalouslakiin ehdotettuja, osin kiistanalaisia säännöksiä. Näitä ovat etenkin jaoston ehdotukseen sisältyneet palautuspalkkiota koskenut ehdotus, tuottajayhteisön tiedotus- ja neuvontavelvollisuutta koskeva sääntely sekä säännös, jonka mukaan pakkausten tuottajayhteisön on osoitettava tietty rahamäärä jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskeviin toimiin.

EU:n komissio julkaisi 10.12.2025 ympäristösääntelyn yksinkertaistamista ja hallinnollisen taakan vähentämistä koskevan ehdotuksen (COM(2025) 980 final), jossa ehdotetaan muutoksia muun ohella valtuutettua edustajaa koskevaan sääntelyyn. Komission ehdotuksia ei ole otettu huomioon luvussa 2 ehdotetuissa säännöksissä. Ympäristöministeriö seuraa EU-sääntelyn kehittymistä ja valmistelee tältä osin tarvittavat muutokset kansalliseen lainsäädäntöön.

Työryhmä ehdottaa, että jatkovalmistelussa selvitetään mahdollisuutta tuottajayhteisöjen rahoittaman rahaston perustamisesta sekä rahaston perustamiseen ja toimintaan tarvittavaa sääntelyä.

Lisäksi työryhmä ehdottaa, että jatkovalmistelussa arvioidaan laajasti mahdollisia vapaamatkustuksen ennalta ehkäisemiseen liittyviä ohjauskeinoja.

3.7 Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräys (nyk. jäteasetus)

3.7.1 Valtioneuvoston asetuksella säädettävät yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräysvelvollisuudet

Työryhmä ehdottaa kiertotalouslakiin lisättäväksi useita uusia tai nykyisestä tiukennettavia säännöksiä (Luku 2.2), joiden tarkoituksena on lisätä jätteen uudelleenikäytön valmistelua ja kierrätystä sekä saavuttaa jätedirektiivissä asetetut yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet. Samalla voidaan

pienentää kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään perustuvaa Suomen omavaramaksua EU:n budjettiin (nykyisin 90 miljoonaa euroa vuodessa). Tavoitteena on lisätä erilliskeräystä ja vaikuttaa eri tavoin siihen, että kotitaloudet ja muut jätteen haltijat lajittelisivat jätteensä nykyistä tarkemmin ja että tarjotut jätehuoltopalvelut olisivat erilliskeräysvelvollisuuksien mukaisia. Mietintöön sisältyvät ehdotukset yleisen lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuuden tiukentamisesta (45 §), energijätteen keräyksen rajoituksesta (48 §), kiellosta polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa erilliskerättyä jätettä (49 §) sekä jätehuoltopalvelujen laatuvaatimuksista sekä tiedonjako- ja neuvontavelvollisuuksien laajentamisesta lajittelutehokkuuden parantamiseksi (55, 56, 86 §:t). Lisäksi on selvitettävä mainittujen velvollisuuksien valvonnan tehostamista ja laiminlyöntien nykyistä tiukempaa sanktiointia.

Lakiin ehdotettujen säännösten lisäksi työryhmä ehdottaa vielä selvitettäväksi tiukennuksia jäteasetuksen 17–22 §:ssä säädettyihin yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräysvelvollisuuksiin. Erilliskeräysvelvollisuuksien tiukennustarpeiden arviointi on johdonmukaista vuoden 2021 jätelain ja -asetuksen muutoksia valmistelleen työryhmän⁴⁷ ehdotuksiin nähden. Myös jäteasetuksen (978/2021) perustelujen mukaan ”Lajittelun ja kierrätyksen kehittymistä on seurattava tiiviisti ja ryhdyttävä tarvittaessa toimiin kierrätyksen vauhdittamiseksi esimerkiksi lakisääteisiä erilliskeräysvelvoitteita tiukentamalla tai ottamalla käyttöön muita ohjauskeinoja, kuten verot tai toimijoiden kanssa tehtävät vapaaehtoiset sopimukset”⁴⁸.

Vuoden 2024 jätetilastotiedot eivät olleet käytettävissä työryhmän työn aikana, ja siksi vuoden 2021 jätelain muutoksen vaikutuksia ei voitu kokonaisuudessaan vielä arvioida. Vuoden 2021 jätelain muutoksen jälkiarvioinnissa⁴⁹ todetaan, että yhdyskuntajätteen kierrätys ei yhdyskuntajätetilaston mukaan osoita toivottua, vahvaa positiivista kehitystä. Kierrätysasteen kehitys osoittaa parin vuoden mittaisella viiveellä vain pientä kasvua. Kotitalouksien sekajätekoostumustutkimustulokset, erilliskeräyksen laajeneminen sekä muovipakkausten ja yhdyskuntien biojätteen kierrätyslaitosten määrän kasvu osoittavat kuitenkin merkkejä kierrätyksen sekä

47 EU:n jätesäädöspaketin täytäntöönpano, Työryhmän mietintö 16.9.2019, s. 102.

48 Ympäristöministeriö, [muistio](#) 12.11.2021.

49 Suomen ympäristökeskus 2025: Jätelakimuutos 714/2021 – Jälkiarviointi tiettyjen säännösten aiheuttamista vaikutuksista, Ympäristöministeriön julkaisu 2025:37, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-754-4>.

kierrätystä edistävien toimenpiteiden edistymisestä. Vielä ei kuitenkaan näytä siltä, että jätedirektiivin kierrätystavoitteet saavutetaan nykyisillä toimilla, vaikka kotitalousjätteiden kierrätysaste on jätelakiuudistuksen vaikutuksesta vahvistunut.

EU:n tavoitteisiin pääsemiseksi Suomella on yhdyskuntajätteen kierrätysasteissa kirittävää noin 20 %-yksikköä (44 %:sta vuonna 2023 65 %:iin vuonna 2035). Kierrätystavoitteiden saavuttaminen edellyttää useiden toisiaan täydentävien ohjauskeinojen käyttöönottoa. Tähän johtopäätökseen on päädytty useissa selvityksissä, kuten vuonna 2016 Syken tekemässä tutkimuksessa Kohdennetut keinot kierrätyksen kasvuun⁵⁰ sekä komission varhaisvaroituskertomuksissa 2018⁵¹ ja 2023⁵². Myös kiertotalouslakityöryhmän työn tueksi laaditut Etteplan Finland Oy:n (2025) selvitykset osoittavat, että yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteen saavuttamiseksi tulee tehdä lisätoimia sekä keräysverkoston tihentämiseksi että lajittelutehokkuuden kasvattamiseksi.

Arvioitaessa tarvittavia toimia erilliskeräysverkoston tihentämiseksi ja lajittelutehokkuuden parantamiseksi on keskeistä tunnistaa näiden toimien kytkökset toisiinsa. Lajitteluaktiivisuuden parantaminen on kustannustehokasta, koska tällöin otetaan jo olemassa oleva keräysverkosto aiempaa tehokkaammin käyttöön. Toisaalta keräysverkoston saavutettavuudella arvioidaan olevan merkittävä vaikutus lajitteluaktiivisuuden parantamisessa. Esimerkiksi Suomen ympäristökeskuksen Kiertotalousbarometrin (2023) mukaan yleisimmät asukkaiden lajitteluaktiivisuutta lisäävät seikat olivat varmuus kierrätettyjen jätteiden hyötykäytöstä, lajittelusta saatava rahallinen hyöty, paremmat tila- ja säilytysmahdollisuudet lajitelluille jätteille kotona sekä se, että jätteiden lajittelupiste olisi lähempänä ja paremmin saavutettavissa⁵³. Muovin ja biojätteen lajitteluinnostus oli vähäisempää erityisesti nuorempien vastaajien joukossa sekä omakotitaloasujilla, joilla jätteiden lajittelupisteet olivat huonommin saavutettavissa. Barometrin mukaan 38 % asukkaista oli sitä mieltä, että lajittelupisteen parempi saavutettavuus lisäisi heidän lajitteluaktiivisuuttaan. Suomen ympäristökeskuksen PlastLIFE-hankkeessa vuonna 2024 toteutetun kansalaiskyselyn mukaan yleisimmät syyt muovipakkausjätteen lajittelemattomuuteen olivat kierrätyspisteiden sijainti liian kaukana sekä se, ettei

50 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-311-8>

51 Varhaisvaroituskertomus Suomelle, komission yksiköiden valmisteluasiakirja SWD(2018) 417 final.

52 Varhaisvaroituskertomus Suomelle, komission yksiköiden valmisteluasiakirja SWD(2023) 175 final.

53 Kati Pitkänen ym. (2024): Kiertotalousbarometrit 2023: Kiertotalous suomalaisten arjessa ja yritysten toiminnassa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 38/2023.

lajittelulle ole tilaa kotona⁵⁴. Näin ollen kiinteistöittäisen erilliskeräyksen laajentamisella tai aluekeräysverkoston merkittäväällä tihentämisellä arvioidaan olevan ratkaiseva vaikutus lajitteluaktiivisuuteen.

Työryhmä toteaa, että erilliskeräysvelvoitteiden muutoksilla on merkittäviä vaikutuksia kotitalouksien, kuntien, pakkausten tuottajien, jätettä tuottavien yritysten, jätettä käsittelevien yritysten sekä viranomaisten toimintaan ja kustannuksiin. Työryhmä pitää tärkeänä mainittujen tahojen riittävää osallistamista velvoitteiden jatkovalmisteluun.

3.7.1.1 Kotitalouksien erilliskeräysvelvollisuus

Nykyisin kunnan on järjestettävä **biojätteen erilliskeräys** jäteasetuksen 17 §:n mukaan yli 10 000 asukkaan taajamassa jokaiselta kiinteistöltä, jossa on vähintään yksi asuinhuoneisto (ts. myös omakotikiinteistöistä). Tätä pienemmissä taajamissa biojätteen erilliskeräys on järjestettävä jokaiselta taajamassa sijaitsevalta kiinteistöltä, jossa on viisi tai useampi asuinhuoneisto. Useat kunnat ovat järjestäneet biojätteen erilliskeräyksen asetuksessa säädettyä vähimmäisvaatimusta laajemmin. Tällä hetkellä 44 % asukkaista asuu kunnassa, jossa biojätteen erilliskeräys tai kompostointi on vaatimuksena kaikilla kiinteistöillä. Kunnassa, jossa biojätteen erilliskeräys ulottuu taajamien 3–4 huoneiston kiinteistöihin, asuu lisäksi 22 % väestöstä (kuitenkaan näillä kaikilla asukkailla ei ole biojätteiden erilliskeräystä, koska osa asukkaista asuu 1–2 asunnon kiinteistöissä)⁵⁵. Toisaalta osassa Pohjois-Suomen kuntia on edelleen lainsäädännön poikkeuksen mahdollistamana jätetty osa erilliskeräysvelvoitteista toteuttamatta.

Lasi-, metalli-, muovi- ja kartonkipakkausjätteen ja pienmetallijätteen erilliskeräys on voimassa olevan jäteasetuksen 18 ja 19 §:n mukaan järjestettävä vähintään jokaiselta taajamassa sijaitsevalta kiinteistöltä, jossa on viisi tai useampi asuinhuoneisto. Keräyksen järjestää kunta yhteistoiminnassa pakkausten tuottajan kanssa.

Pakkausten tuottajan on lisäksi järjestettävä asumisessa syntyvän lasi-, metalli-, muovi- sekä paperi- ja kartonkipakkausjätteen erilliskeräystä varten vähintään 1 000 alueellista vastaanottoa paikkaa siten, että ne palvelevat mahdollisimman hyvin kiinteistöjä, jotka jäävät kiinteistöittäisen erilliskeräyksen ulkopuolelle. Pakkausten

54 <https://uusiuutiset.fi/muovipakkausten-lajitteluinto-kasvuun/>

55 KIVO 4.9.2025: <https://www.kivo.fi/uutiset/biojätteen-erilliskerays-etenee-harppauksin>

tuottajien järjestämiä ns. RINKI-ekopisteitä on nykyisin kartonki-, lasi- ja metallipakkausjätteelle runsas 1 540 kpl ja muovipakkausjätteelle lähes 1 200 kpl⁵⁶. Tämän lisäksi kunnilla on pakkaustuottajien keräystä täydentävää keräystä. Pakkausten tuottajien ja kuntien yhteistoimintasopimukseen kuuluvat kunnat järjestivät vuonna 2024 täydentävänä keräyksenä noin 870 kartonkipakkausten, 1 900 lasipakkausten, 1 900 metallipakkausten ja 360 muovipakkausten aluekeräyspistettä⁵⁷.

Työryhmä ehdottaa, että erilliskeräyksen lisäämiseksi jatkovalmistelussa arvioidaan ainakin seuraavia vaihtoehtoja:

- *Biojätteen erilliskeräys laajennettaisiin koskemaan yli 1 000 tai yli 3 000 asukkaan taajamien kaikkia kiinteistöjä tai kaikkien taajamien vähintään kolmen asunnon kiinteistöjä.*
- *Pakkausjätteen erilliskeräys ulotettaisiin koskemaan myös 1–4 huoneiston asuinkiinteistöjä yli 10 000 asukkaan taajamissa. Vaihtoehtona arvioitaisiin erilliskeräysvelvollisuuden kohdistamista näissä kiinteistöissä vain muovipakkausjätteeseen.*
- *Tuottajien järjestämää pakkausjätteiden aluekeräystä laajennettaisiin siten, että keräyspisteiden saavutettavuus taajamissa kasvaisi merkittävästi: esimerkiksi aluekeräyspisteiden määrän merkittävä lisääminen nykyisestä ja vaatimus sijoittaa aluekeräyspiste vähintään jokaiseen taajamaan, jossa on päivittäistavarakauppa.*
- *Kustannustehokkaimpien ratkaisujen löytämiseksi näitä vaihtoehtoja arvioitaisiin erilaisina yhdistelminä.*

Perustelut

Vuoden 2021 jätelain muutoksen jälkiarvioinnin mukaan kotitalousjätteen kierrätyksessä on viime vuosina tapahtunut edistymistä. Jätelakiuudistuksella on ollut kierrätystä vahvistava vaikutus, mutta vielä ei olla lähelläkään EU:n edellyttämien kierrätystavoitteiden tasoa. Vaikka työryhmän työn aikana käytettävissä olleet uusimmat jätetilastotiedot ovat vuodelta 2023, jolloin kaikki jätelaissa säädetyt kotitalouksien erilliskeräysvelvoitteet eivät vielä olleet täysimääräisesti

⁵⁶ [Rinki-ekopiste kartalla – Rinkiin.fi](https://rinki.fi/)

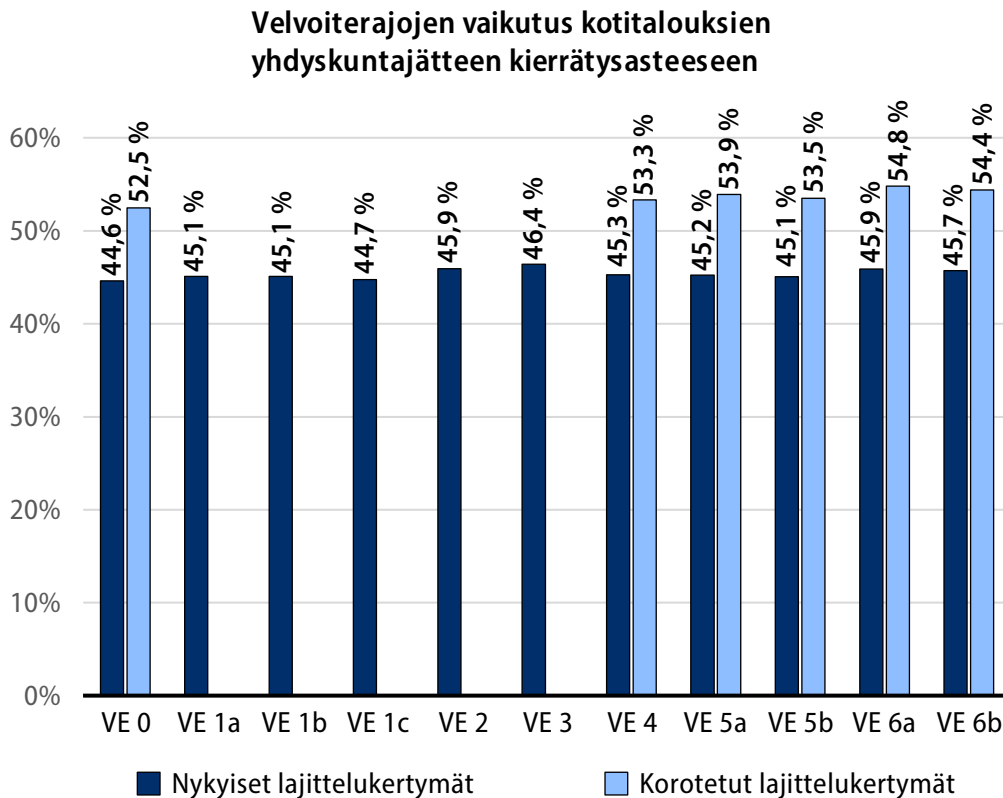
⁵⁷ <https://www.kivo.fi/tutustu-jatehuoltoon/pakkausjateyhteisty>. Joutsaa koskevat tiedot korjattu Joutsan kunnalta saatujen tietojen perusteella.

toimeenpantuina, on jo nyt välttämätöntä arvioida tarvetta myös kotitalouksissa syntyvän jätteen erilliskeräysvelvollisuuksien tiukentamiseen. Lisäksi tarvitaan myös muita toimia erityisesti lajittelutehokkuuden parantamiseksi.

Ympäristöministeriön tilaamana Etteplan Finland Oy (2025) selvitti elinkaari-vaikutuksia sekä kierrätyksen kehittymistä useilla eri erilliskeräysvelvollisuuksien laajennusvaihtoehdolla. Selvityksissä arvioitiin muutosten vaikutuksia kierrätyksen lisääntymiseen, keräyskustannuksiin, investointeihin, työllisyyteen, ilmaston lämpenemiseen ja ravinteiden talteenottoon. Biojätteen osalta selvityksissä arvioitiin keräyksen laajentamista yli 1 000 asukkaan taajamien kaikkiin kiinteistöihin sekä laajennusta yli 3 000 asukkaan taajamien kaikkiin kiinteistöihin. Pakkausjätteiden osalta tutkittiin vaihtoehtoja, joissa pakkausjätteiden keräys laajenisi yli 10 000 asukkaan taajamien kaikkiin kiinteistöihin sekä yli 3 000 asukkaan taajamien kaikkiin kiinteistöihin. Kaikissa vaihtoehdoissa tarkasteltiin myös eri kimpfakeräysvaihtoehtojen vaikutusta.

Selvityksen tuloksia tulkittaessa on otettava huomioon, että sen toteutukseen liittyy useita epävarmuuksia, minkä vuoksi tuloksia voidaan pitää suuntaa antavina tietoina erilliskeräysvaihtoehtojen väliseen vertailuun. Valtakunnallinen arviointi on toteutettu alueellisten jätehuoltomallinnusten perusteella perustuen otoksiin eri kokoluokan taajamissa eri velvoiterajoilla. Vaikka selvityksissä on käytetty uusinta saatavilla olevaa koostumus- sekä lajittelukertymätietoa, on epävarmaa, kuinka hyvin käytetyt lajittelukertymät vastaavat todellisuutta erityisesti, kun uusia kiinteistöjä liitetään velvoiterajan piiriin (esim. pienikiinteistöjen muovin lajittelukertymä 12 kg/as/a). Laskennassa oletettiin, että hyötyjätteiden poistussa sekajätteestä, sekajätteen keräystä sopeutetaan (esim. tyhjennysrytmejä muuttamalla) uuteen tilanteeseen niin, että sekajätekeräyksen ominaiskustannus (€/t) ei muutu. Tämä oletettavasti arvioi sekajätekeräyksessä saavutettavat kustannussäästöt hieman todellisuutta suuremmiksi. Lajittelun kasvupotentiaalit arvioitiin kotitalouksien sekajätteen koostumustutkimusten perusteella olettaen, että sekajätteen sisältämä biojäte ja pakkausjätelajien jakeet olisivat lajiteltavissa kierrätykseen. Määräarvioita korjattiin kertoimilla poistamaan epäpuhtauksien ja kosteuden osuus (FCG:n 2025 raportoitavat korjauskertoimet). Pakkausjätetilastojen mukaisten markkinoille saatettujen pakkausmäärien perusteella potentiaalit olisivat kuitenkin pienempiä kuin näiden tulosten perusteella laskettuna. Ero voi johtua esimerkiksi epävarmuuksista markkinoille saatettujen pakkausmateriaalien tilastoinnissa tai koostumustutkimusten menettelyistä.

Kuvio 2. Etteplan Finland Oy:n selvityksessä arvioitujen erilliskeräysvaihtoehtojen vaikutukset kotitalouksien yhdyskuntajätteen kierrätysasteeseen⁵⁸

Vaihtoehtojen kuvaus:

- VE 0 Nykyiset jätelain mukaiset erilliskeräysvelvoitteet.
- VE 1a Pakkausjätekeräyksen laajennus kaikkiin asuinkiinteistöihin vähintään 10 000 asukkaan taajamissa.
- VE 1b VE 1a + kimppakeräys, pieni kimppojen koko.
- VE 1c VE1 a + tehostettu kimppakeräys.
- VE 2 Biojätekeräyksen laajennus kaikkiin asuinkiinteistöihin vähintään 1 000 asukkaan taajamissa.
- VE 3 Pakkausjätekeräyksen kuten VE 1a ja biojätteen keräys kuten VE 2.
- VE 4 Biojätekeräyksen laajennus kaikkiin asuinkiinteistöihin vähintään 3 000 asukkaan taajamissa.

⁵⁸ Etteplan Finland Oy: Lisäskenaariot erilliskeräysvaihtoehtojen vaikutusarviointiin, loppuraportti 30.10.2025.

- VE 5 Pakkausjätekeräyksen laajennus kaikkiin asuinkiinteistöihin vähintään 3 000 asukkaan taajamissa.
- VE 5a Pienikiinteistöissä (1–4 huoneiston) pakkausjätteiden keräys toteutetaan kiinteistökohtaisesti 4-lokeroastialla. Suuremmat kiinteistöt kerätään nykytilan mukaisesti. Myös monilokerolla keräävät pienikiinteistöt muodostavat kimppoja (realistinen kimppojen osuus).
- VE 5b Pienikiinteistöissä (1–4 huoneiston) kartonki- ja muovipakkausten keräys toteutetaan kiinteistökohtaisesti 2-lokeroautoilla. Suuremmat kiinteistöt kerätään nykytilan mukaisesti. Kartongin ja muovin keräyksessä pienikiinteistöt muodostavat kimppoja (realistinen kimppojen osuus). Metallin ja lasipakkausten keräys pienikiinteistöiltä jää ekopistekeräyksen varaan.
- VE 6 Bio- ja pakkausjätekeräyksen laajennus kaikkiin asuinkiinteistöihin vähintään 3 000 asukkaan taajamissa.
- VE 6a Yhdistelmä VE 4 + VE 5a.
- VE 6b Yhdistelmä VE 4 + VE 5b.

Selvityksessä tarkasteltujen erilliskeräysvaihtoehtojen vaikutukset kotitalouksien yhdyskuntajätteen kierrätysasteeseen on koottu kuvaan yllä (Kuva 2). Tulosten mukaan tiukentuvat erilliskeräysvelvollisuudet nostaisivat kotitalouksien yhdyskuntajätteen kierrätysastetta 0,5–1,8 prosenttiyksikköä, jos lajitteluaktiivisuus säilyy nykyisellä heikolla tasolla. Lajitteluaktiivisuuden paraneminen nostaisi kuitenkin tarkasteltujen erilliskeräysvaihtoehtojen avulla saavutettavia kierrätysasteita noin 8–10 %-yksiköllä. Esimerkiksi vaihtoehdossa 6a, jossa sekä biojäte että pakkausjäte kerättäisiin yli 3 000 asukkaan taajamissa jokaisesta kiinteistöstä, kotitalouksien kierrätysasteen nousun arvioitiin olevan noin 1 %-yksikköä nykyisellä lajitteluaktiivisuudella, mutta noin 10 %-yksikköä, jos lajitteluaktiivisuus samalla nousisi realistisesti⁵⁹. Myös nollavaihtoehdossa (nykyiset erilliskeräysvelvoitteet) lajitteluaktiivisuuden nousu nostaisi kierrätysastetta lähes 8 %-yksikköä. Tehdyissä laskelmissa lajitteluaktiivisuuden oletettiin kasvavan saman verran kaikissa tarkastelluissa erilliskeräysvaihtoehdoissa. Kuten edellä on todettu, tutkimustuloksissa on kuitenkin viitteitä siihen, että lajitteluaktiivisuutta voidaan selvästi lisätä parantamalla keräyspisteiden saavutettavuutta asukkaille.

59 Realistiseksi lajittelutehokkuuden nousuksi arvioitiin puolet lajittelukertymän nousun maksimipotentiaalista.

Selvityksen mukaan ympäristöhyödyt (ilmastonmuutos, ravinteiden talteenotto) keräyksen laajentamisessa olisivat lisääntyneestä keräyksestä ja käsittelystä aiheutuvia päästöjä suuremmat. Työvoiman tarve kasvaisi eniten VE 6a mukaisilla velvoiterajoilla: 160 henkilötyövuotta nykyisillä lajittelukertymillä ja 173 henkilötyövuotta korotetuilla lajittelukertymillä.

Erilliskeräyksestä kunnille aiheutuvat kustannukset⁶⁰ kasvaisivat selvityksen mukaan lähes samassa suhteessa kerättyyn pakkausjättemäärään ja biojätteen osalta suhteessa jopa vähemmän, kun sekajätehuollossa saavutettava säästö kompensoi erilliskeräyksen laajentamisesta aiheutuvia kustannuksia. Kokonaiskustannukset kasvaisivat nykytilasta esimerkiksi skenaariossa VE 6a nykyisillä lajittelukertymillä +27 M€ ja korotetuilla lajittelukertymillä +28 M€. Tämän lisäksi erityisesti investointitarve uusiin keräysvälineisiin (105–155 M€) lisäisi merkittävästi jätehuollon vuosittaisia kustannuksia, esim. 10 vuoden käyttöiällä arviolta noin 12–18 M€ vuodessa.

Valtaosa nettokustannuksista aiheutuisi selvityksen mukaan pakkausjätteen erilliskeräyksen laajentamisesta. Keräyksen laajentaminen kiinteistöille ohjaisi pakkausjätettä osin vain keräysjärjestelmästä toiseen (aluekeräyksestä kiinteistökohtaiseen keräykseen), mikä ei tällöin käytännössä lisäisi kerätyn pakkausjätteen kokonaismäärää. Toisaalta on otettava huomioon, että asukasta lähellä oleva keräys kannustaa asukasta lajitteluun todennäköisesti paremmin kuin kauempana sijaitseva aluekeräyspiste.

Etteplan Finland Oy:n selvitys myös selkeästi osoittaa, että pelkästään kotitalouksien erilliskeräyksen parannuksilla tavoitteita ei saavuteta, ja siksi myös hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan jätteenhaltijoiden erilliskeräysvelvollisuuksia on välttämätöntä selventää ja tiukentaa. Esimerkiksi vaihtoehdon 6a mukainen erilliskeräys nostaisi kotitalouksien yhdyskuntajätteen kierrätysastetta noin 10 %-yksikköä, mutta yhdyskuntajätteen kierrätysastetta vain noin 5 %-yksikköä.

Työryhmän ehdottamia jatkoselvityksessä arvioitavia erilliskeräysvaihtoehtoja ei sellaisenaan sisälly Etteplan Finland Oy:n selvitykseen. Tehtyjen vaikutusarvioiden perusteella biojätekeräyksen laajentaminen kaikkiin asuinkiinteistöihin vähintään 3 000 asukkaan taajamissa ja pakkausjätekeräyksen laajentaminen kaikkiin asuinkiinteistöihin vähintään 10 000 asukkaan taajamissa lisäisi kotitalouksien

60 Summa ei sisällä pakkausjätteen käsittelystä pakkausten tuottajille aiheutuvia kustannuksia.

yhdyskuntajätteen kierrätysastetta jokseenkin saman verran kuin tarkastellussa vaihtoehdossa 6a, eli noin 10 %-yksikköä, jos lajitteluaktiivisuus kasvaisi realistisesti. Vaihtoehtojen jatkotarkastelussa vaikutusarviointeja täydennetään.

Suomi on tällä hetkellä rikkomusmenettelyssä yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteiden saavuttamatta jäämisestä. Komissio arvioi ns. varhaisvaroitusjärjestelmässä jäsenmaiden edistymistä yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteiden saavuttamisessa. Seuraavan, vuonna 2027 julkaistavan arvion valmistelu on jo käynnistynyt Euroopan ympäristöviraston laatiman metodologian mukaisesti.⁶¹ Arvioinnissa annetaan paljon painoarvoa erilliskeräysverkoston palvelevuudelle. Palvelevuutta arvioidaan mm. sen perusteella, kerätäänkö tiettyä jätelajia kiinteistökohtaisesti, tiheänä aluekeräyksenä (> 5 pistettä/km²), harvempana erilliskeräyksenä (< 5 pistettä/km²) vai jäteasemilla. Erilliskeräyksen palvelevuuden arvioinnissa otetaan huomioon asukasmäärien jakaantuminen suurten kaupunkien (vähintään 1 500 as/km², vähintään 50 000 as), pienempien kaupunkien (vähintään 300 as/km², vähintään 5 000 as), ja haja-asutusalueen välillä. Hyvin palvelevana keräyksenä voidaan haja-asutusalueella pitää tavanomaisten kulkureittien varrella olevan päivittäistavarakaupan yhteydessä olevaa aluekeräyspistettä, mutta kaupungeissa aluekeräyspisteen tulisi olla kävelyetäisyydellä ollakseen hyvin palveleva. Hyvin palvelevan erilliskeräysverkoston kriteerinä käytetään 80 %:n väestökattavuutta erilliskeräykselle, joka on palvelevuudeltaan vähintään samaa tasoa sekajätekeräyksen kanssa. Suomessa vain Helsinki täyttää edellä mainitut suuren kaupungin kriteerit. Pienempien kaupunkien kriteerit täyttää yhdeksän kuntaa. Keskustaajamissa asukastiheydet ja -määrät ovat kuitenkin selvästi kuntakohtaisia määriä suuremmat. Suomessa yli 1 000 asukkaan taajamissa asuu vajaa 83 % asukkaista ja yli 3 000 asukkaan taajamissa noin 78 % asukkaista.

3.7.1.2 Jätteen haltijan erilliskeräysvelvollisuus

Voimassa olevan jäteasetuksen 21 §:n mukaan jätteen haltijan on järjestettävä jokaiselta taajamassa tai asema- tai yleiskaavoitetulla palvelu-, matkailu- tai työpaikka-alueella sijaitsevalta kiinteistöltä **biojätteen ja muovi-, paperi- ja kartonki-, lasi- ja metallipakkausjätteen erilliskeräys**, jos jätettä syntyy viikossa vähintään asetuksessa säädetty kilogrammamäärä (kilorajat). Tämä koskee myös kunnan hallinto- ja palvelutoimintoja.

61 European Topic Centre on Circular economy and resource use, 2025: Methodology for the Early warning assessment related to certain waste targets.

Työryhmä ehdottaa, että mainituista erilliskeräysvelvollisuuksista poistetaan rajaukset syntyvään viikoittaiseen jätemäärään. Erilliskeräysvelvollisuus koskisi siten kaikkia taajamassa tai asema- tai yleiskaavoitetulla palvelu-, matkailu- tai työpaikka-alueella sijaitsevia kiinteistöjä, joissa syntyy em. jätettä.

*Työryhmä ehdottaa lisäksi jätteen haltijan lajitteluvollisuuden laajentamista **puutarhajätteeseen, tekstiilijätteeseen ja suurikokoisiin käytöstä poistettuihin esineisiin sekä vaarallisiin jätteisiin** eriteltyinä jätelajeittain.*

Lisäksi työryhmä ehdottaa, että jatkovalmistelussa arvioidaan, millä edellytyksillä ja menettelyllä säädetystä erilliskeräysvelvollisuudesta olisi mahdollista yksittäistapauksessa poiketa, jos velvollisuus olisi jätteen haltijalle kohtuuton. Jos poikkeamiseen olisi tarve luoda uusi menettely, tästä olisi säädettävä lain tasolla ja sen vaikutukset yritysten ja viranomaisten hallinnolliseen taakkaan olisi arvioitava huolellisesti.

Perustelut

Voimassa olevien erilliskeräysvelvoitteiden toimeenpanossa on saadun palautteen perusteella hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvän jätteen kilomäärien arviointi jätelajeittain aiheuttanut epätietoisuutta ja hankaloittanut kiinteistöjen jätehuollon suunnittelua ja järjestämistä. Toimijat eivät välttämättä osaa tarkasti arvioida, kuinka paljon niiden toiminnassa kertyy tiettyä jätettä viikoittain. Kilo- rajoista on aiheutunut niin toimijoille kuin viranomaisillekin vaikeuksia arvioida keräyksen lainmukaisuutta. Useiden toimijoiden mukaan nykyiset jäteasetuksen velvoiterajat eivät ole johtaneet erilliskeräyksen laajenemiseen odotetulla tavalla.

Muiden kuin asuinkiinteistöjen jätemäärä koko yhdyskuntajätteestä on merkittävä, arvioiden mukaan noin 35–45 %⁶². Kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi myös hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan yhdyskuntajätteen erilliskeräyksen tehostaminen on tärkeää. Hallinto- palvelu- ja elinkeinotoiminnan yhdyskuntajätehuollossa on arvioiden mukaan merkittävää kierrätyksen lisäämispotentiaalia. Lisäksi toiminnassa syntyvä yhdyskunta- ja pakkausjäte on tasalaatuisempaa ja helpommin kierrätettävää kuin asuinkiinteistöjen vastaava jäte (Etteplan Finland Oy 2025).

62 Tilastokeskuksen [artikkelin](#) mukaan HSY:n alueella kotitalouksien osuus yhdyskuntajätteestä on 55 %, Syken [selvityksen](#) mukaan osuus on 65 %.

Jos erilliskeräys lisääntyisi vähintään samassa suhteessa kuin kotitalouksien yhdyskuntajätteen erilliskeräys tehostuisi edellä arvioidusti, yhdyskuntajätteen kierrätysaste nousisi karkeasti arvioiden vähintään 10 %-yksikköä.

Ehdotetut erilliskeräysvelvollisuudet koskisivat kaikkia yrityksiä ja yhteisöjä, jotka toimivat taajamassa tai asema- tai yleiskaavoitetulla palvelu-, matkailu- tai työpaikka-alueella sijaitsevalla kiinteistöllä ja jotka tuottavat säännösehdotuksessa tarkoitettua jätettä. Velvollisuus koskisi jätteen haltijaa, mutta käytännössä samassa kiinteistössä toimivat eri yritykset ja yhteisöt voisivat järjestää erilliskeräyksen yhdessä. Erilliskeräys voitaisiin järjestää myös yhteisesti toisiaan lähellä sijaitsevien kiinteistöjen kanssa. Jätteen haltija voisi poiketa erilliskeräysvelvollisuudesta vain yksittäistapauksessa, jos jokin kiertotalouslain 45 §:ssä säädetty poikkeamisedellytys täyttyy. Jätteen haltijan tulisi esittää erilliskeräysvelvoitteista poikkeamisen perusteet pyynnöstä valvontaviranomaiselle, joka voisi puuttua havaitsemiinsa epäkohtiin ja tarvittaessa [jätelain 125 tai 126 §:n korvaavan pykälän] perusteella määrätä jätteen haltijan järjestämään erilliskeräyksen.

Vaihtoehtoisesti erilliskeräysvelvollisuudesta poikkeamista varten voitaisiin luoda uusi menettely, jossa jätteen haltija ilmoittaisi valvontaviranomaiselle (kunnan jätehuolto- tai ympäristönsuojeluviranomainen tai lupa- ja valvontavirasto) poikkeamisesta ja esittäisi tätä koskevat lain mukaiset perustelut. Viranomaismenettelylle olisi kaksi vaihtoehtoa: 1) viranomaisen kirjaisi ilmoituksen vastaanotetuksi ja jos poikkeaminen ei täyttäisi lain vaatimuksia, kehottaisi jätteen haltijaa järjestämään erilliskeräyksen ja ryhtyisi tarvittaessa valvontatoimiin, tai 2) viranomaisen tekisi ilmoituksen perusteella päätöksen poikkeamisen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Molemmat vaihtoehdot lisäisivät jätteen haltijan ja valvontaviranomaisen hallinnollista taakkaa sekä viranomaisresurssien tarvetta. Esimerkiksi Ruotsin lainsäädännössä⁶³ on velvollisuus hakea poikkeusta erilliskeräysvelvollisuuden valvontaviranomaiselta.

Lähtökohtaisesti poikkeamisperusteita tulisi tulkita suppeasti. Valtaosa yrityksistä tuottaa yhdyskuntajätettä siinä määrin, että erilliskeräyksen järjestämistä ei voida pitää kohtuuttomana vaatimuksena. Jätehuoltoyritysten tulisi tarjota palveluisaan erikokoisia keräysastioita sekä erilaisia tyhjennysrytmejä asiakkailleen, jotta asiakkaan jätehuoltokustannukset pysyisivät kohtuullisina. Kuten nykyisin, erilliskeräysvelvollisuus rajattaisiin tiiviimmin kaavoitetuille alueille, jotta kuljetusmatkat eivät merkittävästi kasvattaisi kustannuksia eivätkä ympäristövaikutuksia.

63 [Avfallsförordning \(2020:614\)](#), muutettu 2025:824

Työryhmässä ehdotettiin, että pienten vähän jätettä tuottavien yritysten tulisi saada oikeus käyttää tuottajayhteisöjen järjestämiä asukkaille tarkoitettuja aluekeräyspisteitä, jos aluekeräyspiste on riittävän lähellä. Tällaisen säännöksen arvioitiin kuitenkin olevan toimeenpanon kannalta ongelmallinen. Säännös voisi johtaa väärinkäytöksiin ja sen noudattamisen valvonta olisi vaikeaa. Se voisi myös lisätä kertymien vaihtelua aluekeräyspisteillä, mikä vaikeuttaisi tyhjennysten optimointia, lisäisi ylitäyttötilanteita ja keräyspisteen ympäristön roskaantumista. Lisäksi se voisi hankaloittaa tuottajien ja kuntien yhteistoimintavelvollisuuden toteuttamista.

Työryhmässä ehdotettiin mikroyritysten rajaamista erilliskeräysvelvoitteiden ulkopuolelle. Tätä ei kuitenkaan pidetty johdonmukaisena eikä tasapuolisena, sillä yritysten toiminnassa syntyvän yhdyskunta- ja pakkausjätteen määrään vaikuttaa eniten toiminnan luonne eikä työntekijöiden määrällä, liikevaihdolla tai taseen loppusummalla mitattu yrityksen koko.

Kilorajojen poiston arvioidaan lisäävän kohtalaisen paljon erilliskeräysvelvollisuuden piiriin kuuluvien yritysten ja yhteisöjen määrää. Ehdotetusta muutoksesta aiheutuvia vaikutuksia on vaikeaa tarkasti arvioida. Tällä hetkellä merkittävä osa yrityksistä ja yhteisöistä ei todennäköisesti noudata täysimääräisesti erilliskeräysvelvollisuuksiaan. Kilorajojen poistamisen arvioidaan selkeyttävän erilliskeräysvaatimusten sisältöä niin, että ehdotetun muutoksen myötä säädösten mukainen lajittelu ja erilliskeräys lisääntyisi merkittävästi.

Voimassa olevan jäteasetuksen 20 §:n mukaan kunnalla on jo nyt velvollisuus järjestää asuinkiinteistöissä syntyvän puutarhajätteen, tekstiilijätteen, suuri- kokoisten käytöstä poistettujen esineiden ja vaarallisten jätteiden alueellinen vastaanotto, ja asuinkiinteistön haltijalla on ehdotetun kiertotalouslain 45 §:n mukaan velvollisuus toimittaa mainitut jätteet järjestettyyn erilliskeräykseen. Hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan jätteen haltijalle on johdonmukaista säätää vastaava lajittelovelvollisuus, jota nykyisessä jäteasetuksessa ei ole.

3.7.2 Pakkausjätteen lajittelun tehostaminen

Työryhmä ehdottaa, että jäteasetukseen lisätään uusi säännös, jonka mukaan jätteeksi lajiteltava tuote ja sen pakkaus on lajiteltava erilleen erilliskeräystä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Velvollisuus ei koskisi pakkausta, joka sisältää vaarallisten aineiden jäämiä tai on niiden saastuttama eikä pakkausta, joka on välttämätön jätteen asianmukaisen keräämisen, kuljettamisen tai käsittelyn kannalta.

Perustelut

Ehdotetun säännöksen tarkoituksena olisi lisätä pakkausjätteen erilliskeräystä ja kierrätystä. Jätteen hylättävän tuotteen ja sen pakkauksen erilleen lajittelu ohjaisi jätteet oikeisiin kierrätysvirtoihin ja vähentäisi pakkausjätteen joutumista sekajätteeseen. Ehdotus myös osaltaan tukisi EU:n pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen vaatimusten toimeenpanoa. Asetuksen 48 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että otetaan käyttöön järjestelmiä ja infrastruktuuria, jotka mahdollistavat kaiken pakkausjätteen palauttamisen ja erilliskeräyksen loppukäyttäjiltä, jotta voidaan varmistaa, että jäte käsitellään jätedirektiivin 4, 10 ja 13 artiklan mukaisesti, ja jotta helpotetaan sen uudelleenkäyttöön valmistelua ja laadukasta kierrätystä. Asetuksessa myös kielletään kierrätettävyyden suunnittelun kriteerit täyttävien pakkausten polttaminen tai sijoittaminen kaatopaikalle. Vastaavan sisältöinen säännös on esimerkiksi Ruotsin [jäteasetuksessa](#) (3 kap. 9 §).

3.7.3 Erilliskerätyn biojätteen laadun hallinta

Sekalaisesta yhdyskuntajätteestä noin kolmannes on biojätettä. Suomea sitovien yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä lisätä merkittävästi biojätteen kierrätystä. Suurin osa erilliskerätystä biojätteestä mädätetään biokaasulaitoksessa tai kompostoidaan, ja prosessissa syntyvä biomassa hyödynnetään maanparannusaineena maataloudessa tai viherrakentamisessa. Jätedirektiivin mukaan mädätyksessä, kompostoinnissa tai muussa biologisessa käsittelyssä syntyvän biomassan käyttö maanparannusaineena tai lannoitteena voidaan laskea kierrätykseksi vain, jos käytöstä on hyötyä maatalouden kannalta tai siitä saadaan ekologista hyötyä⁶⁴. Biojätteen kierrätyksen lisääminen ja toimivan markkinan luominen biojättepohjaisille kierrätyslannoitteille on mahdollista vain, jos kierrätyslannoitteen hyvään laatuun voidaan luottaa.

Biokaasu- ja kompostointilaitoksilta peräisin olevien lannoitevalmisteiden epäpuhtaudet, erityisesti silmämääräisesti havaittavat muovinkappaleet, ovat viime aikoina olleet kriittisen julkisen keskustelun kohteena Suomessa. Muovia ja muita epäpuhtauksia, kuten lasia ja metallia, päätyy kierrätyslannoitteeseen eri lähteistä. Epäpuhtaudet ovat osittain peräisin kauppojen ja elintarviketeollisuuden poistamista pakatuista elintarvikkeista. Myös kotitalouksista ja yrityksistä kerättyyn biojätteeseen muovia päätyy erityisesti niillä alueilla, joilla sallitaan edelleen tavantomaisten muovisten jätepussien ja -suojasäkkien käyttö biojätteen keräyksessä.

64 Jätedirektiivin 11 a artiklan 4 kohta; direktiivissä käytetään ilmausta ”käyttö maahan”.

Virhelajittelun seurauksena biojätteeseen päätyy jonkin verran myös muita epäpuhtauksia. Nykykäytännön mukainen epäpuhtauksien erottelu ennen biokaasu- tai kompostointiprosessia ei ole riittävällä tasolla.

Suomen ympäristökeskuksen marraskuussa 2025 valmistuneessa esiselvityksessä (BILATES)⁶⁵ koottiin tietoa biojätteen epäpuhtauksien alkuperästä, pakkauksineen kerättyjen biojätteiden määristä ja epäpuhtauksien poistamistekniikoista biokaasulaitoksilla sekä tunnistettiin ja arvioitiin vaihtoehtoisia toimintatapoja, joilla epäpuhtauksien päätymistä biokaasulaitoksilta saataviin lannoitevalmisteisiin ja siten epäpuhtauksien määrää voitaisiin vähentää. Selvityksessä tarkasteltiin erityisesti biokaasulaitoksia sekä kauppojen ja elintarviketeollisuuden pakkauksineen kerättyä biojätettä, mutta selvityksen johtopäätöksiä voidaan soveltaa myös kompostointilaitoksiin ja muihin kuin edellä mainittuihin biojätteisiin.

Syken esiselvityksen mukaan muoviroskan ja muiden epäpuhtauksien päätymistä biokaasu- ja kompostointilaitosten tuottamien kierrätyslannoitteiden mukana maaperään, vesiin ja ravintoketjuihin voidaan vähentää useilla eri toimilla. Ne voivat kohdistua joko laitosten käyttämiin syötteisiin tai epäpuhtauksien poistamiseen esikäsittely- ja käsittelyprosesseissa. Jäte murskataan biojätteen käsittelylaitoksilla osana esikäsittelyä. Kappaleiksi murskatut epäpuhtaudet poistetaan murskeesta esimerkiksi seulomalla. Materiaaliepäpuhtauksien, kuten muovin, metallien ja lasin, poistoteho on biokaasulaitoksissa enimmillään noin 97 %, kun tarkastelun ulkopuolelle jätetään esikäsittelyssä hyvin hienoksi murskautuvat epäpuhtaudet. Ruokavirasto teki tehostettua valvontaa jäteperäisille lannoitevalmisteille vuoden 2025 aikana. Osa tutkituista näytteistä alitti lannoitevalmisteista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (964/2023) säädetyt epäpuhtausraja-arvot, mutta joissakin näytteissä raja-arvot ylittyivät huomattavasti ja laadunvaihtelu oli yleisesti ottaen suurta⁶⁶. Epäpuhtauksien määrän vähentämiseksi on tarpeen tiukentaa vaatimuksia. Kierrätyslannoitteiden laadunvarmistusta tulee myös kehittää, sillä epäpuhtauksien määristä ja niiden vaihtelusta on niukasti tietoa.

Biokaasu- ja kompostointilaitoksilla on ympäristölupa pakatun jätteen vastaanottoon ja käsittelyyn nykykäytänteiden mukaisesti. Biojätteen käsittelystä saatavat materiaalit eivät kuitenkaan yleensä ole läpikäyneet ei-enää-jätettä -menettelyä, jolla asetettaisiin vaatimukset ja ehdot hyödyntämistoimelle, prosessista saatavien

65 Ahkola Heidi, Salminen Jani: Biokaasulaitosten mädätejäännösten epäpuhtaudet – esiselvitys. Suomen ympäristökeskus, kiertotalousratkaisut, muistio 25.11.2025.

66 Salminen Jani ym. 2025: Esiselvitys lannoitevalmisteiden jättepohjaisten raaka-aineiden ei enää jätettä (EEJ) -arviointiperusteista (LAVA-EEJ).

materiaalien laadulle ja laadunvarmistukselle. Nämä seikat ovat osaltaan johtaneet epäselvään nykytilanteeseen. Kierrätyslannoitteita koskevan sääntelyn kehittämistarpeita tarkastellaan laajemmin mietinnön luvussa 3.13.

Syken esiselvityksessä tunnistettiin seuraavia mahdollisia toimia lannoitevalmisteen laadun parantamiseksi ja epäpuhtauksien vähentämiseksi:

1. Edellytetään jätettä ammattimaisesti tai laitospäisesti käsitteleviltä laitoksilta laadunvarmistusta (laadunvarmistusjärjestelmät, näytteenotto, näytteiden analysointi, tulosten raportointi) osana nykymuotoista toimintaa ja ympäristölupaa.
2. Kielletään jätettä tuottavilta toimijoilta tai jätettä käsitteleviltä laitoksilta pakkauksien murskaaminen osana biojätteen esikäsittelyä tai muuta vastaavaa hyödyntämistointia. Edellytetään sen sijaan pakkauksien erottelua kokonaisina pakkauksineen kerätystä biojätteestä.
 - Edellytetään pakatun biojätteen keräämistä pakkausmateriaaleittain niin, että vähintään lasia ja metallia sisältävät pakkaukset on kerättävä erikseen. Lisäksi voidaan edellyttää, että tällaista jätettä ei saa murskata osana esikäsittelyä. Tavoitteena on vähentää lasin ja metallin päätyä nykymuotoiseen esikäsittelyyn.
 - Edellytetään pakatun biojätteen purkamista kokonaisista pakkauksista ennen jätteen syöttöä käsittelyyn. Vaatimus voi kohdistua jätteen tuottajaan tai jätteen käsittelijään. Jälkimmäiseen vaihtoehtoon sisältyy mahdollisuus keskitettyyn kokonaisten pakkausten erotteluun, kun taas ensin mainitussa vaihtoehdossa vaatimus kohdistuu yksittäisiin kauppakiinteistöihin tai teollisuuslaitoksiin. Vaatimus voidaan myös kohdistaa vain tiettyä pinta-alaa suurempiin kauppoihin. Ruokaviraston elintarvikehygieniajaoston mukaan pakatun biojätteen purkamiselle ja lajittelulle myymälöissä ei elintarvikelainsäädännön suhteen ole esteitä. Pakkausten purkamisessa tulee huomioida toiminnan hygieenisuus ja purkaminen on tehtävä siihen soveltuvassa tilassa, esim. jätetiloissa.
3. Edellytetään ei-enää-jätettä (EEJ) -menettelyn läpikäyntiä, jolloin hyödyntämistoimelle ja siitä saataville materiaaleille sekä näiden molempien laadunvarmistukselle voidaan asettaa vaatimuksia osana tätä menettelyä.

Lisäksi Syken esiselvityksessä korostetaan, että kauppojen ja elintarviketeollisuuden ohella epäpuhtauksia biokaasulaitosten syötteisiin päätyy myös kotitalouksien ja palvelusektorin (esimerkiksi ravintolat ja julkiset ravitsemispalvelut) erilliskerätyistä

biojätteistä. Valtakunnallisesti yhtenevillä lajittelu- ja keräysohjeilla ja niiden lanseeraamiseen liittyvillä kampanjoilla voitaisiin vähentää lajitteluun liittyviä epäselvyyksiä. Tällaista ohjeistusta pyritään kehittämään esimerkiksi vuonna 2025 käynnistyneessä Laadukas biokierrätys -hankkeessa, jota toteuttavat Suomen biokaasu ja biokierto ry, Suomen Kiertovoima ry KIVO, Kierrätysteollisuus ry ja Ruokavirasto yhdessä sidosryhmien kanssa. Yhtenäisten lajittelu- ja keräyskäytöjen jalkauttaminen voisi myös soveltua esimerkiksi vapaaehtoisten sitoumusten aiheeksi esimerkiksi majoitus- ja ravintola-alalle.

Syken esiselvityksessä myös korostetaan, että esitettyjä muutoksia on tarkoituksenmukaista arvioida suhteessa jätedirektiivin 22 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan biojätteen kanssa yhdessä saa kerätä vain sellaista muuta jätettä tai materiaalia, joka biohajoavuus- ja kompostoitavuusominaisuuksiltaan vastaa biojätettä. Vaikka pakkauksineen kerätty biojäte toimitetaan käsittelylaitokselle biojätteenä eikä esimerkiksi pakkaus- ja biojätettä sisältävänä sekajätteenä, voidaan biojätteen keräämisen pakkauksineen kuitenkin katsoa olevan vastoin jätedirektiivin edellä mainittua kieltoa, sillä kaikki pakkaukset kerätään tarkoituksellisesti yhdessä biojätteen kanssa pakkausten biohajoamattomuudesta riippumatta.

Työryhmä ehdottaa, että jatkovalmistelussa arvioidaan tarvittavia toimenpiteitä lannoitevalmisteiden laadun parantamiseksi ja epäpuhtauksien vähentämiseksi Syken esiselvityksessä tunnistetut toimenpidevaihtoehdot, Laadukas biokierrätys -hankkeen tulokset sekä edellä mainittu jätedirektiivin 22 artiklan 1 kohdan säännös huomioon ottaen. Työryhmä ehdottaa selvitettäväksi, miten määritellään ne biohajoavat jätteet, joita voidaan mainitun säännöksen nojalla kerätä yhdessä biojätteen kanssa. Lisäksi tulisi selvittää keinoja, joilla voitaisiin varmistaa, että markkinoille saatettavat biojätteen erilliskeräyksessä käytettävät jätepussit ja jäteastioiden suojasäkit täyttävät asianmukaiset kompostoitavuus- ja biohajoavuusvaatimukset⁶⁷. Työryhmä pitää tärkeänä keskeisten sidosryhmien osallistamista toimenpiteiden valmisteluun ja toteuttamiseen.

67 Biohajoavuuden ja kompostoitavuuden arviointiin ei toistaiseksi ole EU:ssa käytössä soveltuva yhtenäistä menetelmää. Pakkausjäteasetuksen 9 artiklan 6 kohdan mukaan komission on pyydettävä eurooppalaisia standardointiorganisaatioita laatimaan yhdenmukaistetut standardit, joissa vahvistetaan kompostoituvia pakkauksia koskevien vaatimusten yksityiskohtaiset tekniset eritelmit, tai saattamaan ne ajan tasalle. Standardin arvioidaan valmistuvan vuonna 2028. Standardin valmistumiseen saakka kompostoitavuuden arvioinnissa on Suomessa suositeltavaa käyttää [OKCompos-tHOME-](#) tai [DIN+-sertifikaattia](#).

3.8 Uudelleenkäytön valmistelun lupamenettelyn keventäminen (uusi asetus)

3.8.1 Ehdotus asetuksesta eräiden jätteiden valmistelusta uudelleenkäyttöön

Jätteen uudelleenkäytön valmistelulla tarkoitetaan jätteen tarkistamista, puhdistamista tai korjaamista, jolla käytöstä poistettu tuote tai sen osa valmistellaan siten, että se voidaan käyttää uudelleen ilman muuta esikäsittelyä. Tuotteen uudelleenkäytön ja jätteen uudelleenkäytön valmistelun käsitteitä ja niiden välistä rajanvetoa on käsitelty mietinnön luvussa 2.1.1.

Jätteen uudelleenkäytön valmistelu on jätteen käsittelyä ja vaatii ammattimaisena ja laitosmaisena toimintana ympäristönsuojelulain 27 §:n mukaisen ympäristöluvan. Luvan myöntää toiminnan laajuudesta riippuen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen tai Lupa- ja valvontavirasto. Uudelleenkäytön valmistelu on tyypillisesti pienimuotoista ja siten kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvonnan piiriin kuuluvaa toimintaa.

Uudelleenkäytön valmistelussa käytöstä poistettua esinettä ei muuteta, vaan esine pyritään palauttamaan alkuperäiseen tai vastaavaan käyttötarkoitukseen. Uudelleenkäytön valmistelutoiminnasta ei yleensä aiheudu melua, hajua eikä haitallisia päästöjä ilmaan tai veteen. Ympäristölupa onkin usein liian raskas menettely toiminnan hyväksymiseksi ja asianmukaisuuden varmistamiseksi. Lupamenettelyn läpikäynti voi hidastaa ja hankaloittaa uudelleenkäytön valmisteluun perustuvan liiketoiminnan käynnistämistä ja vähentää tällaista kiertotaloutta edistävää toimintaa. Lupamenettelyn korvaaminen kevyemmällä hyväksynnällä voisi madaltaa uusien toiminnanharjoittajien alalle tulemisen kynnyksiä.

Rekisteröintimenettely korvasi jätteen ammattimaiseen tai laitospäiseen käsittelyyn sovellettavan ympäristölupamenettelyn. Muutoksen tavoitteena olisi vähentää sääntelyn aiheuttamaa hallinnollista taakkaa. On huomattava, että asetuksen säätäminen ja rekisteröintimenettelyn soveltaminen koskisi vain jätteen ammattimaista ja laitospäistä käsittelyä ja siitä johtuvaa luvanvaraisuutta. Toiminnalle olisi haettava ympäristölupa, jos jokin muu ympäristönsuojelulain 27 §:ssä tarkoitettuista luvanvaraisuuden perusteista täytyisi. Käytännössä tämä rajaisi asetuksen ja rekisteröintimenettelyn soveltamisen sellaiseen uudelleenkäytön valmistelutoimintaan, josta ei aiheudu (vähäistä suurempia) päästöjä lähiympäristöön esimerkiksi melun, pölyn tai haitallisten aineiden muodossa.

Luvan korvaaminen rekisteröinnillä perustuisi ympäristönsuojelulain 32 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan ympäristölupaa ei tarvita jätteiden hyödyntämiseen, jos näiden toimintojen ympäristönsuojeluvaatimuksista on säädetty lain 10 §:n nojalla tai jätelain 14 §:n nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella. Tällaisen toiminnan rekisteröinnistä säädetään ympäristönsuojelulain 116 §:ssä. Sääntely perustuu jätedirektiivin (2008/98/EY) 24 ja 25 artikloihin, joiden mukaan jäsenvaltiolla on tietyin edellytyksin mahdollisuus siirtää jätteen hyödyntäminen luvanvaraisuudesta rekisteröinnin piiriin. Direktiivin mukaan kansallisessa säädöksessä on määriteltävä poikkeuksen soveltamisalaan kuuluvien jätteiden laji, määrä ja käytettävä käsittelymenetelmä.

Vastaavaa jätedirektiivin mahdollistama kevennetty menettely on käytössä eräiden jätteiden hyödyntämisestä maarakentamisessa annetussa valtioneuvoston asetuksessa (843/2017, ns. MARA-asetus), jonka mukaan asetuksessa yksilöityjen jätteiden käyttöön maarakentamisessa riittää ilmoitus ELY-keskukselle, kun tietyt asetuksessa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Työryhmä ehdottaa, että jatkovalmistelussa arvioidaan, tulisiko säätää uusi valtioneuvoston asetus eräiden jätteiden valmistelusta uudelleenkäyttöön. Asetuksella voitaisiin säätää yleiset vaatimukset asetuksessa tarkoitettujen jätteiden uudelleenkäytön valmistelulle sekä toimintaa koskevista rekisteröintivaatimuksista. Lisäksi asetuksessa voitaisiin säätää jätelajikohtaisesti siitä, millä edellytyksillä jäte, joka on valmisteltu uudelleenkäyttöön, lakkaa olemasta jätettä ja muuttuu takaisin tuotteeksi.

3.8.2 Asetuksen alustava sisällön kuvaus

Asetuksen tarkoituksena olisi edistää etusijajärjestyksen toteutumista määrittämällä edellytykset, joiden täytyessä asetuksen soveltamisalassa määriteltävien jätteiden uudelleenkäytön valmistelua harjoittavalta toimijalta ei edellytetä ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa.

Asetusta sovellettaisiin asetuksessa erikseen määriteltyjen jätteiden ammattimaiseen tai laitospäiseen uudelleenikäytön valmisteluun. Näitä⁶⁸ voisivat olla esimerkiksi:

- sähkö- ja elektroniikkalaitteiden ja muiden laitteiden jätteet ja niiden osat – jäteluettelon nimikkeet 160213–160216, 160297, 160298
- rakentamisen ja purkamisen jätteistä betoni, tiilet, laatat, keramiikka, puu, lasi, muovi, metallit – jäteluettelon nimikeryhmät 1701, 1702 ja 1704
- yhdyskuntajätteistä vaatteet (200110), tekstiilijäte (200111), sähkö- ja elektroniikkalaitteet (200123*, 200135* ja 200136) ja suurikokoiset esineet (200307)

Valmistelussa voitaisiin edetä vaiheittain ja sisällyttää aluksi asetukseen vain muutamia tuoteryhmiä. Rekisteröintisääntelyä voitaisiin tarvittaessa soveltaa myös uudelleenvalmistukseen ja tuotteen käyttötarkoituksen muuttamiseen.

Jätteen uudelleenikäytön valmistelua koskevia vaatimuksia olisivat esimerkiksi:

- toiminnasta ei saa aiheutua melua, hajua eikä haitallisia päästöjä ilmaan tai veteen (jos tällaisia haittoja aiheutuu, toiminta vaatii ympäristöluvan),
- valmistajan on huolehdittava siitä, että toiminnassa syntyvä jäte toimitetaan käsiteltäväksi [jätelain 29 §:n korvaavan pykälän] mukaisesti,
- valmistajan on varmistettava, että uudelleenikäyttöön valmistettu tuote täyttää kyseistä tuotetta koskevat tuoteturvallisuusvaatimukset, mukaan lukien vaarallisia tai haitallisia aineita koskevat rajoitukset (ml. REACH-asetus, POP-asetus, laki vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa 387/2013),

68 Pakkausjätteitä ei olisi tarpeen lisätä asetuksen soveltamisalaan, sillä EU:n pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen 3 artiklan 1 kohdan 2 alakohdan mukaisesti uudelleenikäytettäviä pakkauksia, jotka on lähetetty kunnostukseen, ei katsota jätteeksi. Asetuksen liitteen VI osassa B määritellään kunnostukseksi katsottavat toimet, joita ovat: pakkauksen kunnon arviointi, pakkauksen vahingoittuneiden tai uudelleenikäyttöön kelpaamattomien osien poistaminen, pakkauksen poistettujen osien siirtäminen asianmukaiseen hyödyntämisprosessiin, pakkauksen puhdistus ja pesu noudatettavien hygieniavaatimusten mukaisesti, pakkauksen korjaus ja pakkauksen tarkastus ja käyttökelpoisuuden arviointi.

- valmistaja laatii valmistamastaan ja markkinoille saattamastaan tuotteesta vaatimustenmukaisuusvakuutuksen kyseistä tuotetta koskevan lainsäädännön mukaisesti ja antaa sen tuotteen seuraavalle haltijalle tuotteen luovutuksen yhteydessä, sekä
- mahdolliset kirjanpito- ja raportointivaatimukset (sen lisäksi mitä jätelaissa/kiertotalouslaissa säädetään).

Toiminnalle ei tarvittaisi ympäristölupaa, jos jätteen hyödyntäminen järjestetään asetuksen mukaisesti eikä toiminta ole muulla ympäristönsuojelulain 27 §:ssä tarkoitettulla perusteella luvanvaraista. Valmistajan olisi tehtävä toiminnasta ympäristönsuojelulain 116 §:n 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus Lupa- ja valvontavirastolle ympäristönsuojelun tietojärjestelmään rekisteröintiä varten. Asetuksessa yksilöitäisiin tämän rekisteröinti-ilmoituksen sisältövaatimukset.

Asetuksessa säädettäisiin myös uudelleenkäyttöön valmistellun jätteen jätteeksi luokittelun päättymisestä. Uudelleenkäyttöön valmisteltu jäte lakkaisi olemasta jätettä, kun sille suoritettut asetuksessa tarkemmin säädetty valmistelutoimet on suoritettu ja se täyttää asetuksessa säädetty vaatimukset, ja kun vaatimustenmukaisuusvakuutus on annettu.

3.9 Kiertotalous ja materiaalitehokkuus ympäristölupaa edellyttävässä toiminnassa (ympäristönsuojelulaki)

Kiertotalouden edistäminen teollisessa toiminnassa on ensiarvoisen tärkeää. Teollisuudessa kiertotalous voi toteutua esimerkiksi teollisuuden sisäisten materiaalivirtojen ja teollisten symbioosien kautta.

Ympäristölupaa edellyttävässä toiminnassa on edellä ehdotetun lainsäädännön lisäksi otettava huomioon erityisesti teollisuuspäästädirektiivi (IED), jolla vähennetään suurten teollisuuslaitosten ja eläintilojen päästöjä ilmaan, veteen ja maaperään ja ehkäistään jätteen syntymistä. Direktiivi on pantu täytäntöön pääosin ympäristönsuojelulailla. Uudistettu teollisuuspäästädirektiivi (IED 2.0) tuli voimaan elokuussa 2024, ja se on pantava täytäntöön 1.7.2026 mennessä. Kansallinen täytäntöönpanotyö on käynnissä (hankenumero [YM063:00/2024](#)). Direktiivin soveltamisala laajenee mm. metallimineraalikaivoksiin ja akkutuotantoon. Lisäksi direktiivin soveltamisalassa oleville kaatopaikoille voidaan jatkossa laatia BAT-päätelmät.

Uudistettu teollisuuspäästädirektiivi tuo materiaalitehokkuuden (kiertotalouden) nykyistä selkeämmin osaksi ympäristönsuojelulakia ja ympäristölupaharkintaa. Direktiiviin lisättiin tavoitteita resurssitehokkuuden parantamiseen sekä kiertotalouden edistämiseen ja ilmastonmuutoksen hillintään. Sitovat BAT-vaatimukset laajennettiin koskemaan päästötasojen lisäksi myös ympäristötehokkuutta, ja direktiivilaitoksen ympäristöluvassa on jatkossa määriteltävä ympäristötehokkuuden vaihteluvälit. Ympäristötehokkuudella tarkoitetaan direktiivin 3 artiklan 13 a a) kohdan mukaan kulutustasoihin, materiaaleja sekä vesi- ja energiavaroja koskevaan resurssitehokkuuteen, materiaalien ja veden uudelleenkäyttöön sekä jätteen syntyyn liittyvää tehokkuutta.

Ympäristönsuojelulaissa on tarkoitus nostaa materiaalien käytön tehokkuus myös yhdeksi tekijäksi luvanvaraisesta, ilmoituksenvaraisesta ja rekisteröitävästä toiminnasta aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisessä.

Työryhmä kannattaa pyrkimyksiä materiaalitehokkuuden parantamiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi ympäristölupaa edellyttävässä toiminnassa teollisuuspäästädirektiivin täytäntöönpanon kautta. Työryhmä ei arvioinut teollisuuspäästädirektiivin tai ympäristöluvitukseen liittyviä toimenpiteitä.

3.10 Kaivannaisjättesäätelyn kehittäminen

Suomella on Euroopan mittakaavassa poikkeukselliset mineraalivarannot. Yhteiskunnan siirtyminen pois fossiilisista polttoaineista lisää osaltaan kaivoksista saatavien mineraalien kysyntää. Mineraalien otolla on kuitenkin vaikutuksia ilmastoon, luontoon, vesistöihin, maankäyttöön ja terveyteen. Kaivosten louhintamäärät ovat suuria, viime vuosina keskimäärin 120 miljoonaa tonnia vuodessa. Kaivostoiminta tuottaa paljon jätettä, noin 75 % kaikesta Suomen jätteestä ja jopa 90 % vaarallisesta jätteestä. Mineraalien kiertotalouden vauhdittamiselle ja niiden tarvetta vähentävillä ratkaisuilla on kasvava tarve. Kaivosten kiertotalousmurroksen edistämiseksi tarvitaan monia ohjauskeinoja, joista yksi on kaivannaisjättesäätelyn kehittäminen.

Kaivannaisjätteitä koskeva sääntely perustuu pääosin kaivannaisjätedirektiiviin (2006/21/EY)⁶⁹, jossa säädetään muun muassa kaivannaisjätteen jätehuolto-suunnitelmasta, kaivannaisjätteen jätealueiden perustamisesta, hoidosta ja käytöstä poistamisesta, jätealueiden luvituksesta sekä kaivannaisjätteen hyödyntämisestä louhoksessa. Direktiiviin on koottu toimenpiteet ja menettelyt, joilla torjutaan tai mahdollisuuksien mukaan vähennetään kaivannaisteollisuuden jätehuollosta ympäristöön aiheutuvia haitallisia vaikutuksia ja niistä ihmisten terveydelle aiheutuvia riskejä. Myös kriittisiä raaka-aineita koskevassa EU-asetuksessa ((EU) 2024/1252)⁷⁰, ns. CRMA) on kaivannaisjätteiden hyödyntämiseen liittyvää sääntelyä. Metallimalmikaivokset on myös otettu ns. teollisuuspäästödirektiivin (2010/75/EU)⁷¹ soveltamisalaan, kun direktiiviä muutettiin vuonna 2024⁷².

Ympäristöministeriössä on käynnissä lakihanke kaivosten koko elinkaaren aikaisen ympäristönsuojelun tason parantamiseksi ([hankeikkuna YM012:00/2023](#)). Hankkeessa on tarkoituksena täydentää niin kaivannaisjättesääntelyä kuin kaivoksilta ympäristönsuojelulain nojalla vaadittavia vakuuksia koskevaa sääntelyä. Hankkeessa selvitetään, mikä sääntelyssä mahdollisesti estää tai rajoittaa kaivannaisjätteiden hyödyntämistä ja tuotteistamista ja miten sääntelyllä voitaisiin edistää kaivannaisjätteiden ympäristöturvallista kiertotaloutta. Tarkoitus on muun muassa säätää velvollisuus laatia osana kaivannaisjätteen jätehuolto-suunnitelmaa kiertotalousselvitys, jossa selvitetään kaivannaisjätteiden hyödyntämis- ja raaka-ainepotentiaalia koskevat toimet kaivannaistoiminnan koko elinkaaren aikana. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle seuraavalla hallituskaudella.

Työryhmä pitää erittäin tärkeänä kaivosten kiertotalouden edistämistä osana kaivannaisjätelainsäädännön kehittämistä. Työryhmä ei arvioinut kaivannaisjätelainsäädännön muutoksia.

69 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/21/EY, annettu 15 päivänä maaliskuuta 2006, kaivannaisteollisuuden jätehuollosta ja direktiivin 2004/35/EY muuttamisesta.

70 Puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävä tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2024/1252.

71 Teollisuuden päästöistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/75/EU (yhtenäistetty ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen).

72 Teollisuuden päästöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2010/75/EU (yhtenäistetty ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen) ja kaatopaikoista annetun neuvoston direktiivin 1999/31/EY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1785.

3.11 Maa-ainekset ja maarakentaminen (mm. MARA- ja MASA-asetukset)

Maa- ja kiviainekset ovat määrältään valtava materiaalivirta. Kotimainen hiekan ja soran otto vuosina 2019–2023 vaihteli 110–140 miljoonan tonnin välillä. Ainek-
sista noin 60 % otetaan maa-aineslain (555/1981) mukaisilta ottamisalueilta ja
40 % rakentamisen yhteydessä esimerkiksi tien- ja talonrakennustyömailta. Tiedot
maa-ainesjätteistä ovat puutteellisia ja esimerkiksi ympäristönsuojelun tieto-
järjestelmän valvontaosan (YLVA:n) tiedoista puuttuvat osittain pilaantumattomat
maa-ainesjätteet ja niiden loppusijoittamista koskevat tiedot. Edistämällä maa- ja
kiviainesten kiertotaloutta voidaan vähentää neitseellisten luonnonvarojen käyttöä
sekä ilmastovaikutuksia. Tämä edellyttää useita ohjauskeinoja, joista seuraavassa on
kuvattu kaksi ympäristöministeriössä työn alla olevaa säädöshanketta.

Ympäristöministeriössä on valmisteilla ns. PIMA- ja MASA-säätelyuudistus, jossa
ympäristönsuojelulakiin on tarkoitus lisätä uusi 14 a luku, johon sisältyisivät
rakentamisessa ja muussa vastaavassa toiminnassa syntyvien maa-ainesten
hyödyntämisen edistämistä koskevat säännökset. Lisäksi tarkoituksena on
laatia valtioneuvoston asetus rakentamisen kaivuumassojen luokittelusta ja
ominaisuuksiltaan haitallisten kaivuumassojen hyödyntämisestä (ns. MASA-asetus),
joka tarkentaa ympäristönsuojelulain 14 a luvun säännöksiä. Samassa yhteydessä
uudistetaan myös pilaantuneen maaperän ja pohjaveden puhdistamista koskevaa
ympäristönsuojelulain 14 lukua ja siihen liittyvää ns. PIMA-asetusta (214/2007).
Uudistuksen tavoitteena on saada aikaan yhtenäinen säätelykokonaisuus, jossa
otettaisiin huomioon kattavasti maarakentamisen erilaiset toiminnot ja maamassat
sekä edistettäisiin kestävä kunnostamista ja massojen tarkoituksenmukaista
hyödyntämistä.

Ympäristöministeriö on uudistamassa myös valtioneuvoston asetusta eräiden
jätteiden hyödyntämisestä maarakentamisessa (843/2017) eli ns. MARA-asetusta.
Kyse on vuodesta 2006 alkaen käytössä olleesta ympäristöluvan korvaavasta
rekisteröintimenettelystä. Asetuksen edellytysten täytyessä hyödyntämiseen ei
vaadita ympäristölupaa. Uudistamisen myötä asetuksen käytössä havaitut puutteet
pyritään korjaamaan mm. hyödyntämisen tarkoituksenmukaisuuden ja sen osoitta-
misen osalta.

*Työryhmä pitää tärkeänä edellä kuvattujen säädöshankkeiden
valmistelua sekä maa-aineksiin ja maa-ainesjätteisiin liittyvän
tilastotiedon kehittämistä. MARA-asetusta uudistettaessa tulee ottaa
huomioon korkealaatuisen kierrätyksen etusija.*

3.12 Hyödynnettävän jätteen välivarastointi (kaatopaikka-asetus ja jäteverolaki)

Kiertotalouslain valmistelun aikana on tuotu esiin, että vallitseva käytäntö, jossa hyödynnettävän jätteen varastointi yli kolmen vuoden ajan johtaa siihen, että varasto katsotaan kaatopaikaksi, voi olla esteenä kiertotalouden edistämislle tietyissä tapauksissa. Näitä voivat olla esimerkiksi tuotteistamisprosessin pitkäkestoisuus tai laajojen hankkeiden vaiheistus ja pitkäkestoisuus.

Kaatopaikka-asetuksen (valtioneuvoston asetus 331/2013) 3 §:n 2 momentin b kohdan mukaan kaatopaikkana ei muun ohella pidetä alle kolmen vuoden pituista jätteen varastointia ennen sen hyödyntämistä tai esikäsittelyä. Aikaraja koskee yksittäistä jäte-erää. Poikkeaminen kolmen vuoden aikarajasta ei ole nykyisin mahdollista.

Säädöksen taustalla on kaatopaikkadirektiivi (1999/31/EY), jonka 2 artiklan g kohdan mukaan kaatopaikkana ei pidetä ”yleensä alle kolme vuotta kestävä jätteen varastointia ennen sen hyödyntämistä tai esikäsittelyä”. Direktiivin sanamuoto mahdollistaa näin ollen jonkinasteisen jouston määräaikaan.

Jäteverolain (1126/2010) 3 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan kaatopaikkana ei pidetä aluetta, jossa säilytetään muista jätteistä erotettuna jätettä väliaikaisesti kolmea vuotta lyhyemmän ajan ennen sen loppukäsittelyä tai hyödyntämistä.

Työryhmä ehdottaa jatkovalmistelussa arvioitavaksi ”yleensä” sanaan lisäämistä kaatopaikka-asetuksen 3 §:n 2 momentin b kohtaan. Tämä mahdollistaisi sen, että kiertotalouden edistämiseen liittyvien painavien perusteiden vuoksi myös kolme vuotta pidempi välivarastointi voitaisiin poikkeustapauksessa hyväksyä. Työryhmä ehdottaa jatkovalmistelun lähtökohdaksi, että kolme vuotta pidempi varastointiaika hyväksyttäisiin joko ympäristölupamenettelyssä (YSL 39 §) tai ympäristöluvan muutoksena (YSL 89 §). Myös mahdollisuutta ilmoitusmenettelyiden hyödyntämiseen tulee arvioida. Hakemuksessa olisi esitettävä kiertotalouden edistämistä koskeva perustelu määräajalle ja sen ehdotetulle pituudelle sekä yksilöitävä tarkasti jätejäte tai -jakeet, joiden osalta poikkeusta haetaan. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon myös hyödyntämisen varmuus, osoitus materiaalin arvon ja laadun säilymisestä tai paranemisesta sekä kiertotalouden etusijajärjestyksen noudattaminen. Kolme vuotta ylittävä varastointiaika asetettaisiin määräaikaisena, ja jäteväkuus olisi asetettava asianmukaisesti koko varastointiajaksi. Jatkovalmistelussa

olisi tarkemmin arvioitava määräajan enimmäispituudesta säätämistä. Kaatopaikka-asetuksen mahdollisen muutoksen myötä jäteverolakia tulisi myös tarkastella. Muutokset valmisteltaisiin todennäköisesti vuoden 2026 aikana.

3.13 Kierrätyslannoitteiden sääntelyn kehittäminen (mm. EEJ-säädösvalmistelu)

Sivuvirroista ja jätteistä valmistetut kierrätyslannoitteet ovat olennainen osa kestävästä kiertotaloudesta. Ne mahdollistavat ravinteiden tehokkaan kierron takaisin tuotantoon, mikä vähentää riippuvuutta neitseellisistä raaka-aineista ja pienentää ympäristökuormitusta. Kotimaisten kierrätyslannoitteiden käyttö vähentää tuontilannoitteiden tarvetta ja siten vahvistaa kansallista huoltovarmuutta ja parantaa kotimaisen maatalouden omavaraisuutta. Biokaasulaitoksissa tuotetaan kierrätyslannoitteiden lisäksi myös biokaasua, joka voidaan hyödyntää uusiutuvana energialähteenä. Tämä vähentää riippuvuutta tuontienergiasta ja tukee ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Eri sivuvirtojen ja jätteiden kasvava käyttö kierrätyslannoitteiden raaka-aineena on myönteistä kiertotalouden, huoltovarmuuden ja omavaraisuuden kannalta. Samalla on kuitenkin tärkeää varmistaa, että kierrätyslannoitteiden käytöstä ei aiheudu vaaraa kasvien, eläinten tai ihmisten terveydelle eikä ympäristölle. Kierrätyslannoitteiden valmistusta ja käyttöä säännellään monin eri säädöksin, joista olennaisimpia ovat kansallinen ja EU:n lannoitelainsäädäntö sekä jäte- ja ympäristönsuojelulainsäädäntö. Lisäksi kierrätyslannoitteisiin sovelletaan kansallista ja EU:n eläinsivutuotelainsäädäntöä, kemikaalilainsäädäntöä (REACH- ja POP-asetuksia) sekä säteilylainsäädäntöä. Eri sääntelykokonaisuuksien epäselvistä rajapinnoista aiheutuu nykyisin haasteita kierrätyslannoitteiden valmistukselle ja käytölle.

Kehittyvän EU-lainsäädännön myötä jätelainsäädäntöön sisällytetyt säännökset sivutuotteeksi määrittelystä ja jätteeksi luokittelun päättymisestä sekä 2020-luvun alkupuolella uudistettu EU:n ja kansallinen lannoitelainsäädäntö (lannoitelaki 711/2022 ja maa- ja metsätalousministeriön asetus lannoitteista 964/2023) ovat tuoneet jäte- ja lannoitelainsäädännön rajapinta-asteet aiempaa näkyvimmiiksi. Tämä on johtanut tulkintaongelmiin ja epä johdonmukaisuuksiin kierrätyslannoitteiden valmistuksessa ja käytössä. Lannoitevalmistelainsäädäntö koskee kaikkia lannoitevalmisteena käytettäviä materiaaleja (neitseellisiä ja kierrätysmateriaaleja). Lannoitevalmisteiden tulee olla EU:n lannoitevalmisteasetuksen tai kansallisen

lannoitelain vaatimusten mukaisia. Lannoitevalmisteiden kansalliseen ainesosaluetteloon⁷³ on hyväksytty lukuisia jäteperäisiä materiaaleja, kuten komposteja, mädätteitä, jätevesilietteitä sekä teollisuuden tuhkia ja kuonia.

Erytisiä haasteita liittyy kierrätyslannoitteiden käytön ympäristöluvanvaraisuuteen. Jättemateriaaleista valmistetut lannoitevalmisteet luokitellaan jätelain mukaan edelleen jätteeksi ja niiden käyttö vaatii ympäristöluvan, jollei niiden jätteeksi luokittelun päättymisestä ole säädetty erikseen joko EU:n lannoitevalmisteasetuksessa tai jätelain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa taikka määritelty tapauskohtaisesti ympäristöluvassa⁷⁴. Kansallisen lannoitelainsäädännön mukaisuus ei siis automaattisesti poista jätteistä valmistetun lannoitevalmisteiden jätetestatusta. Kierrätyslannoitteille ei ole (betonimursketta lukuun ottamatta) vielä kansallisia valtioneuvoston asetuksella säädettyjä ei-enää-jätettä (EEJ) -kriteerejä. Ei-enää-jätettä -määrittelyt tehdäänkin kierrätyslannoitteille nykyisin tapauskohtaisesti ympäristöviranomaisen päätöksellä.

Käytännössä lannoitelain mukaisesti hyväksytyt kierrätyslannoitteita on pitkään hyödynnetty jäte-tuote -rajapinnan ”harmaalla alueella”, eli ilman jätelaissa edellytettyä ei enää jätettä -määrittelyä. Uudistuneen lainsäädännön myötä tarve tapauskohtaisten ei-enää-jätettä (EEJ) -päätösten tekemiseen on kasvanut muun muassa kompostien ja mädätteiden osalta. Tästä on seurannut hallinnollista lisätaakkaa, ja riskinä on vaatimustason hajanaisuus. Eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä oleva uusiomateriaalien tuotteistamisen keventämistä koskeva jätelain muutosesitys (HE 160/2025 vp), ja sen myötä käyttöön otettava EEJ-päätöksenteon osaltaan yhdenmukaistaneen ja sujuvoittaneen EEJ-päätöksenteon käytäntöjä vuodesta 2027 alkaen.

Parhaillaan on meneillään tai äskettäin valmistunut useita asiaan liittyviä selvityshankkeita, joilla pyritään selventämään ja sujuvoittamaan kierrätyslannoitteiden turvallista valmistusta ja käyttöä:

73 <https://www.ruokavirasto.fi/kasvit/lannoitevalmisteet/uutiset/ainesosaluettelo/>

74 Joidenkin jättemateriaalien, kuten jätevesilietteiden ja tuhkien käyttö lannoitelain mukaisesti ei ympäristönsuojelulain 32 §:n mukaan vaadi ympäristölupaa. Tätä säännöstä on kuitenkin jätedirektiivin näkökulmasta tarkasteltava uudelleen, koska direktiivin mukaan jätteen ammattimainen tai laitospäinen jätteen käsittely edellyttää viranomaisen antamaa lupaa tai rekisteröintiä (jätedirektiivin 23–26 artikla).

- Luonnonvarakeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen 'Ohjauskeinot ravinteiden kierrätyksen edistämiseen' (OHRAKE) -hankkeen päätavoitteena on selvittää uusien ohjauskeinojen käyttöönoton ja nykyisten ohjauskeinojen tehostamisen mahdollisuuksia edistää ravinteiden kierrätystä Suomessa⁷⁵. OHRAKE-hanke valmistuu kesäkuussa 2026.
- Suomen ympäristökeskuksen ja Ruokaviraston yhteistyönä toteutetussa ja joulukuussa 2025 valmistuneessa ns. LAVA-EEJ -hankkeessa tuotettiin taustamateriaalia kierrätyslannoitteita koskevan EEJ-asetuksen valmistelua varten. Hankkeessa luotiin systemaattinen katsaus niihin jätteisiin, jotka soveltuisivat kansallisen EEJ-säätelyn piiriin. Lisäksi arvioitiin mahdollisesti tarvittavia säätelyratkaisuja muiden jäteperäisten lannoitteiden turvallisen käytön mahdollistamiseksi.⁷⁶
- Syken 'Lieteselvitys säätelyuudistuksen tueksi' (LIESU)- hankkeessa arvioidaan yhdyskuntajäteveden puhdistamolietteen käsittelyn tulevaisuuden vaihtoehtoja Euroopan komission yhteisen tutkimuslaitoksen (JRC) raportin⁷⁷ määrittämien politiikkapolkujen pohjalta Suomen toimintaympäristössä. Vaihtoehtoina tarkastellaan 1) lietteen mädätystä ja peltohyödyntämistä fosforia kierrättäen ja haitta-aineiden seuranta kiristäen, 2) lietteen polttoa ja fosforin pakollista talteenottoa ja kierrätystä sekä 3) lietteen pyrolyysiä ja typen talteenottoa mädätyksen rejektivedestä. Hanke valmistuu tammi-helmikuussa 2026.

Työryhmä ehdottaa, että kierrätyslannoitteiden valmistusta ja käyttöä koskevan lainsäädännön, erityisesti jäte-, ympäristönsuojelu- ja lannoitelainsäädännön rajapintoja selkiytetään ja niiden toimivuutta kokonaisuutena parannetaan. Työssä on otettava huomioon myös EU:n eläinsivutuotelainsäädännön, kemikaalilainsäädännön (REACH- ja POP-asetukset) ja säteilylainsäädännön vaatimukset. Tavoitteena on edistää kierrätyslannoitteiden turvallista käyttöä ja luoda kierrätyslannoitteiden valmistuksen ja käytön hyväksymiselle ja valvonnalle selkeät, sujuvat ja mahdollisimman vähän hallinnollista taakkaa aiheuttavat menettelyt.

75 <https://tietokayttoon.fi/-/ohjauskeinot-ravinteiden-kierratyksen-edistamiseen-ohrake>

76 Salminen Jani ym. 2025: Esiselvitys lannoitevalmisteiden jättepohjaisten raaka-aineiden ei enää jätettä (EEJ) -arviointiperusteista (LAVA-EEJ)

77 EGGLE, L., MARSCHINSKI, R., JONES, A., YUNTA MEZQUITA, F., SCHILLACI, C. et al., Feasibility study in support of future policy developments of the Sewage Sludge Directive (86/278/EEC), Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/305263>, JRC134591.

Liite 1 Työryhmän jäsenten eriävät mielipiteet ja täydentävät lausumat

Kierrätysteollisuuden eriävät ja täydentävät kommentit Kiertotalouslain mietintöön

Kierrätysteollisuus kiittää ympäristöministeriötä ja työryhmää yhteisestä työskentelystä sekä useista mahdollisuuksista kommentoida mietintöä valmistelun aikana. Kiertotalouslain valmistelu on oleellinen askel siirryttäessä lineaaritaloudesta kiertotalouteen. Kiertotalouslain tulisi valmistuessaan aidosti ohjata materiaalien käytön vähentämiseen, materiaalien uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen.

Työryhmän mietintö sisältää hyviä ehdotuksia kiertotalouden edistämiseksi, kuten kiertotalouden vahvistamisen julkisten hankintojen avulla. Valmistelussa on lisäksi keskitytty kehittämään nykyisen jätelain pykälä ja systematiikkaa sekä edistämään jätteen lajittelua ja erilliskeräystä. Tässä vaiheessa esitetäänkin vasta jätelain muuttamista.

Työryhmä esittää useita asioita selvitettäväksi ja jatkovalmisteluun. Ehdotuksia tulee tarkastella ja edistää seuraavalla hallituskaudella. Kierrätysteollisuus toivoo kiertotalouslain valmisteluun sen seuraavassa vaiheessa kunnianhimoisempaa otetta ja muidenkin ohjauskeinojen käyttöönottamista. Osa ohjauskeinoista vaatii päätöksentekoa EU-tasolla (esim. jätteenpolton päästökauppa) ja osa taas kuuluu muun kuin ympäristöministeriön vastuulle (esim. jätevero). Myös tilastointia tulee edelleen kehittää päätöksenteon tueksi.

Kierrätysteollisuus on tuonut valmistelun aikana esiin sekajätteen suuren määrän ja tarpeen sen vähentämiseen. Myönteistä on, että mietinnössä pureudutaan kierrätyskelpoisen jätteen määrän vähentämiseen energiajätteestä mutta sama periaate olisi tullut ulottaa myös sekajätteeseen. Erilliskeräysvelvoitteiden laajentaminen ei yksinään ratkaise ongelmaa. Kierrätysteollisuuden arvion mukaan tarvitaan suoraan kotitalouksia ja muita jätteen tuottajia ohjaavia kannustimia ja sanktioita. Kierrätysteollisuuden mielestä biojätteen tehokas erilliskeräys on erityisen vaikuttava keino kierrätystavoitteiden edistämiseksi.

Kierrätysteollisuus jättää mietintöön eräitä eriäviä mielipiteitä jäljempänä esitetyin perusteluin. Eriävät mielipiteet koskevat jäte- ja tuotetiedon julkisuutta, seuraamusmaksua, välivarastoinnin sallitun maksimiajan pidentämistä ja pakatun biojätteen käsittelyä. Lopuksi Kierrätysteollisuus esittää eräitä täydentäviä kommentteja.

Kierrätysteollisuuden eriävät mielipiteet

149 § Jäte- ja tuotetiedon julkisuus (uusi pykälä)

Kierrätysteollisuus jättää mietintöön eriävän mielipiteen koskien 149 §, koska ehdotuksella tuodaan julkiseksi tuotteisiin ja jätteisiin liittyvää tietoa, joka ei ole ympäristötietoa. Olennaista on, että 149 § koskee ympäristötietodirektiivin mukaisesti ympäristötietoa, eikä luotaisi uutta tulkintaa, joka ulottaisi julkisuuden koskemaan muuta kuin ympäristötietoa. Perusteluissa ei jaotella eikä käsitellä riittävästi sitä, mikä on jäte- ja tuotetietoa ja mikä taas direktiivin mukaista ympäristötietoa.

Ehdotettu uusi pykälä on Kierrätysteollisuuden jäsenyritysten kannalta haastava. Kierrätysteollisuus korostaa yritysten liikesalaisuuksien suojaan liittyviä haasteita sekä kokonaisturvallisuuteen liittyviä näkökulmia, etenkin ottaen huomioon nykyisen maailmantilanteen. Etenkään jätetietoa ja jätteen sijaintia ei tulisi saattaa avoimesti kaikkien saataville eräiden uhkakuvien takia. Kierrätysteollisuus esittää jäljempänä esitettyjen perusteluiden myötä, että pykälää muutetaan siten, että se koskee vain ympäristötiedon julkisuutta jäte- ja tuotetiedon julkisuuden sijaan.

Huomautamme myös, että tietojen julkisuus ei kosketa vain jätekuljetusyrityksiä, kuten mietinnössä mainitaan, vaan koko kiertotalousalan yrityksiä (vrt. mietinnön s. 90).

Perustelut eriävälle mielipiteelle

Ehdotus perustuu pääosin tarpeeseen, joka muun muassa tutkimuslaitoksilla ja tietyillä viranomaisilla on jätetiedon suhteen, kun tehdään lainsäädäntötyöhön vaadittavia selvityksiä tai suunnitellaan jätehuollon ohjausta esimerkiksi alue- ja kuntatasolla. Nämä tarpeet tulisi pystyä kuitenkin täyttämään tavalla, joka ei samalla tee kaikesta jätetiedosta julkista asiaan liittyvien herkkyyksien ja haavoittuvuuksien takia. Ehdottoman tärkeää olisi varmistaa, että vain koontitason tiedot ovat julkisia.

Jätetiedot on tällä hetkellä rinnastettu päästötietoihin, minkä seurauksena ne ovat lähtökohtaisesti julkisia. Kierrätystoimialan yrityksille kyse on kuitenkin niiden liiketoimintaa koskevasta tiedosta, ei niiden oman toiminnan päästötiedoista. Kaikki jätetiedot eivät ole merkityksellisiä esimerkiksi laitosten ympäristön asukkaille tai muille sidosryhmille, joten niiden julkisuudelle ei ole selkeää yhteiskunnallista perustetta.

Jätetietojen julkisuutta koskevassa sääntelyssä on ensiarvoisen tärkeää varmistaa, että tiedot, jotka täyttävät liikesalaisuuden tunnusmerkit, eivät päädy julkisesti saataville ilman tapauskohtaista harkintaa. Liikesalaisuuden suoja ei ole este ympäristötiedon avoimuudelle, mutta sen tulee olla osa tasapainoista kokonaisarviointia, jossa huomioidaan sekä yleinen etu että elinkeinotoiminnan oikeutettu suoja.

Yritysten huolenaiheena on muun muassa se, millä perustein viranomaiset tulevaisuudessa tekevät päätöksiä tiedon luovuttamisesta. Luovutetaanko tietoja jatkossa eteenpäin vai ei, ja mille tahoille, ja mihin arviointiperusteisiin nämä päätökset perustuvat. Elinkeinotoiminnassa oleellisia seikkoja ovat muun muassa kilpailijoiden ja potentiaalisten kilpailijoiden pääsy liiketoimintatietoihin sekä jäte-toimialalla erityisesti myös rikollisten pääsy esimerkiksi arvokkaiden metallien määrä- ja sijaintitietoon.

Pykäläehdotuksen perusteluissa viitataan direktiiviin 2003/4/EY, jonka 4 artiklassa säädetään rajoituksista, joiden perusteella ympäristötiedon saatavuutta voidaan tapauskohtaisesti rajoittaa. Artiklan 2 kohdan mukaan tiedon antaminen voidaan evätä esimerkiksi silloin, kun sen ilmaiseminen vaikuttaisi haitallisesti taloudellisiin etuihin, tekijänoikeuksiin, henkilötietoihin, kansainvälisiin suhteisiin tai kansallisen turvallisuuden suojelemiseen.

Kierrätysteollisuus ei jaa mietinnössä esitettyä näkemystä, jonka mukaan epäämisperusteita tulisi tulkita suppeasti yleisen edun perusteella. Kierrätysteollisuuden näkemyksen mukaan ympäristötietodirektiivin 4 artiklan 2 kohdan rajoitukset määrittelevät selkeästi ne tilanteet, joissa ympäristötiedon saatavuutta tulee rajoittaa. Erityisesti silloin, kun kyse on taloudellisen edun, kansainvälisten suhteiden tai kansallisen turvallisuuden suojaamisesta, tulee näitä rajoituksia noudattaa johdonmukaisesti ja yksiselitteisesti ilman, että yleisen edun perusteella voidaan ohittaa direktiivissä säädetty suojaperusteet.

Edelleen tuomme esille, että Suomen kokonaisturvallisuuden näkökulmasta Kierrätysteollisuus esittää vakavan huolen siitä, onko aiheellista saattaa jätetietokantoja julkisesti saataville. Katsomme, että nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa ei ole perusteltua luoda avointa tietokantaa, joka voisi altistaa Suomen turvallisuushille. Paikkatietojen julkaiseminen tai sijainnin päättelemisen mahdollistaminen on arveluttavaa myös kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Esitämme lisäksi, että mahdolliset sähköiset tietokannat tulisi suojata asianmukaisesti, esimerkiksi vahvan tunnistautumisen avulla.

Edelleen Kierrätysteollisuuden huolena on myös pykälän 3 momentin perusteluihin sisältyvä maininta, jonka mukaan jätetietoja voitaisiin julkaista tietopalveluissa ja ne olisivat helposti yleisön saatavilla. Lisäksi perusteluissa esitetään, että jätelain 142 a ja b §:n mukaisten tietopalveluiden ohella myös muista tietovarannoista voitaisiin perustaa tietopalveluita, vaikka säännös ei velvoittaisikaan siihen. Kierrätysteollisuus esittää edelleen, että tämä mahdollisuus poistetaan pykäläehdotuksesta.

Katsomme, että perusteluihin tulisi lisätä vaatimus siitä, että pyynnön esittäjän henkilöllisyys on selvitettävä ja että tiedon pyytäjän tulee perustella pyyntönsä. Lisäksi Kierrätysteollisuus katsoo, että yritysten liiketoimintaturvan ja Suomen kokonaisturvallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että tiedonpyytäjistä kerätään ja ylläpidetään koottuja tietoja, jotta viranomaiset ja yritykset voivat varautua paremmin tietopyyntöihin ja niiden vaikutuksiin. Perusteluissa ei myöskään ole määritelty, miten viranomaiset arvioivat hyväksytyt jätetietojen käyttötarkoitukset. Kierrätysteollisuus edellyttää edelleen, että yrityksillä on oltava oikeus tietää, mille tahoille ja mihin tarkoitukseen viranomainen on luovuttanut niihin liittyviä jätetietoja.

Seuraamusmaksujärjestelmä (luku 3.2)

Kierrätysteollisuus jättää eriävän mielipiteen seuraamusmaksujärjestelmästä. Kiinnitämme huomiota sekä maksujen määräytymiseen että eri toimijoiden yhdenvertaiseen kohteluun.

Maksun määräytyminen

Kohdassa esitetään: *”Jatkovalmistelussa olisi lähdettävä siitä, että oikeushenkilöille etenkin vakavasta rikkomuksesta määrättävän seuraamusmaksun enimmäismäärä sidottaisiin suhdeluun esimerkiksi rikkomuksen päättymistä edeltäneen vuoden liikevaihdosta tai vastaavasta tuotosta.”*

Esitämme kohtaa poistettavaksi. Katsomme, että uuden kiertotalouslain mukaisista hallinnollisista seuraamusmaksurikkomuksista ei tulisi määrätä seuraamusmaksua, joka on sidottu prosenttiosuuteen toiminnanharjoittajan liikevaihdosta. Huomautamme, että Ympäristönsuojelulaissa (527/2014) ei ole säädetty myöskään seuraamusmaksuja.

Yhdenvertainen kohtelu

Kierrätysteollisuus katsoo, että seuraamusmaksujen tulee kohdistua myös kuntien/ kuntayhtiöiden laiminlyönteihin: Nykyisistä laiminlyöntimaksupykälistä puuttuu maksu kunnalle/kuntayhtiöille siitä, jos kunta/kuntayhtiö laiminlyö sille säädettyjä seuraavia velvoitteita:

- jos laiminlyö jätelain 44 §:n 1 tai 2 momentin mukaiset velvoitteet
- jos laiminlyö jätelain 33 §:n 3 tai 4 momentin mukaiset velvoitteet [pitää sopeuttaa 33 §:n muutoksiin]

Jo nykyiset laiminlyöntimaksut kohdentuvat esimerkiksi tuottajaan tai tuottaja-yhteisöön koskien näiden laiminlyöntiä kirjanpidossa tai tietojen julkisesti saataville saattamisessa. Esitämme edelleen, että kuntien tai lain 43 §:ssä tarkoitettujen yhtiöiden tulisi maksaa seuraamusmaksu laiminlyönneistään 44 §:n ja 33 §:n kirjanpito-, raportointi- ja julkisesti saataville saatettavuutta koskevien velvoitteiden noudattamatta jättämisestä. Näillä seuraamusmaksuilla olisi myös kilpailuneutraliteettia edistävä vaikutus.

Ylipäätänsä seuraamusmaksujen pitää koskea yhdenvertaisesti niin yksityisiä kuin julkisia toimijoita. Kilpailuneutraliteetin näkökulmasta yhdenvertainen kohtelu on välttämätöntä (huom. asiaan on otettu kantaa ympäristövahinkorahastosta säädettäessä).

3.12 Hyödynnettävän jätteen välivarastointi ja (kaatopaikka-asetus ja jäteverolaki)

Kierrätysteollisuus jättää kohtaan eriävän mielipiteen. Katsomme, että esitetty ehdotus heikentäisi kierrätysraaka-aineiden käyttöä jäljempänä luetelluin perusteluin.

Nykyisen kaatopaikka-asetuksen mukaan hyödynnettävän jätteen varastointi yli kolmen vuoden ajan johtaa siihen, että varasto katsotaan kaatopaikaksi. Tämä aikaraja perustuu EU:n kaatopaikkadirektiiviin ja on ollut tärkeä ohjauskeino kiertotalouden ja materiaalien tehokkaan hyödyntämisen kannalta.

Kierrätysteollisuus ei kannata esitettyä välivarastointiajan pidentämistä, koska se heikentäisi kiertotalouden toteutumista, vaarantaisi materiaalien laadun ja arvon sekä vaikeuttaisi valvontaa ja markkinoiden toimintaa. Nykyinen kolmen vuoden aikaraja on perusteltu ja tukee parhaiten kiertotalouden tavoitteita. Myös paloturvallisuus näkökohdat tiettyjen jätteiden kohdalla puoltavat sitä, ettei välivarastoinnin kestoa kasvateta.

Jos ehdotuksen kanssa silti edetään, poikkeusta kolmen vuoden varastointiaikaan ei tulisi myöntää missään muussa menettelyssä kuin ympäristölupamenettelyssä.

Perusteluita

Kiertotalouden tavoitteiden vaarantuminen: Välivarastointiajan kasvattaminen voi johtaa siihen, että jätteitä varastoidaan pidempiä aikoja ilman todellista hyödyntämistarkoitusta. Tämä heikentää kiertotalouden tavoitteita, sillä materiaalit eivät palaudu tehokkaasti takaisin kierto.

Kaatopaikkadirektiivin periaatteet: Direktiivin mukaan jätteen varastoinnin tulee olla poikkeuksellista ja perusteltua. Jos aikarajaa väljennetään, vaarana on, että varastoinnista tulee pysyvämpää, mikä on vastoin direktiivin henkeä.

Materiaalien laatu ja arvo: Pitkäaikainen varastointi voi heikentää materiaalien laatua ja arvoa, jolloin niiden hyödyntäminen vaikeutuu tai käy mahdottomaksi. Tämä lisää riskiä, että varastoidut materiaalit päätyvät lopulta kaatopaikalle.

Kierrätysteollisuus huomauttaa, jos kyse on irtaimesta materiaalista, varastointiajan myötä kasvaa riski laadun heikkenemisestä ja eri varastomateriaalien sekoittumisesta. Huomattavaa on, että EU:n kierrätyskiviainesten ei enää jätettä (EEJ) -säännöksen valmistelussa Joint Research Center esitti varastointiajan rajoittamista 24 kuukauteen. Jos edes reagoimattoman kiviaineksen ei katsota säilyttävän ominaisuuksiaan yli 24 kuukauden ajan, lienee EU-tasollakin pyrkimys pikemmin lyhentää kuin pidentää varastointiaikoja.

Valvonnan ja seurannan vaikeutuminen: Mitä pidempi varastointiaika sallitaan, sitä vaikeampaa on valvoa, että varastoidut materiaalit todella hyödynnetään eikä niitä vain säilytetä ilman jatkokäyttösuunnitelmaa.

3.7.2. ja 3.7.3 Pakkausjätteen lajittelun tehostaminen ja Erilliskerätyn biojätteen laadun hallinta

Kierrätysteollisuus jättää eriävän mielipiteen pakattujen biojätteiden käsittelyä koskevista ehdotuksista. Kierrätysteollisuus ei yhdy työryhmän ehdotukseen: *”Työryhmä ehdottaa, että jäteasetukseen lisätään uusi säännös, jonka mukaan jätteeksi lajiteltava tuote ja sen pakkaus on lajiteltava erilleen erilliskeräystä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti.”* Kierrätysteollisuus ei myöskään kannata luvussa 3.7.3 esitettyä kieltoa pakkauksien murskaamisesta osana biojätteen käsittelyä.

Kierrätysteollisuus katsoo, että lannoitevalmisteiden puhtaus tulee varmistaa ennen kaikkea teknisillä ratkaisuin ja lopputuotteelle asetettavien vaatimusten ja laadunvarmistuksen keinoin. Kauppojen velvoittaminen pakkausten avaamiseen lisäisi toimijoille turhia kustannuksia eikä yksinään ratkaisisi epäpuhtauksiin liittyviä huolia – etenkin tilanteessa, jossa suurin osa biojätteistä käsittelevistä

biokaasulaitoksista on jo investoinnut uuteen käsittelytekniikkaan. Käsittelytekniikka tarvitaan joka tapauksessa, koska myös erilliskerätyssä biojätteessä on pakkausmateriaalia.

Oleellista on varmistaa, että pakkauksellinen biojäte ei päädy sekajätteeksi ja pakkaus tulee poistetuksi myöhemmässä käsittelyssä. Esimerkiksi muovin keskitetty poistaminen on joka tapauksessa tarpeen, kun myös kotitalouksien biojätteestä tulee poistaa sinne kuulumattomia jakeita ja biohajoavatkin biopussit avataan nykytilanteessa mekaanisesti biomassan palakoon pienentämiseksi.

Kustannustehokkaampaa olisi jatkossa vaatia biojätettä vastaanottavalta laitokselta riittävän hyvä esi- tai jälkikäsittelylaitteisto tai niiden yhdistelmä, jolla taataan, ettei pakkausmateriaalia päädy kierrätyslannoitteisiin tai vastaaviin käyttökohteisiin. Lisäksi laadunvalvonnassa tulisi edistää lannoitevalmisteiden puhtautta.

Käynnissä on laajassa yhteistyössä toteutettava Laadukas biokierrätys -hanke biojätteiden lajittelun kehittämiseksi ja muovijakeiden poistamisesta. Ympäristöministeriö on myöntänyt hankkeelle rahoituksen, joten ennen sääntelyyn etenemistä tulisi odottaa hankkeen tulosten valmistumista.

Kierrätysteollisuuden täydentävät kommentit

8 § Muut määritelmät (vrt. jätelain 6 § 20 ja 21 kohdat)

Kierrätysteollisuus jättää 8 §:ään seuraavan täydentävän kommentin. Perusteluihin lisätyn kohdan merkitys on epäselvä ja kohtaa pitää selventää:

”Kysymys siitä, onko kyse uudelleenkäytöstä (tuote) vai uudelleenkäytön valmistelusta (jäte), voi joissain tapauksissa edellyttää seikkaperäistä arviointia ja erilaisten hyötyjen ja haittojen keskinäistä punnintaa. Vaadittavien tarkistus-, puhdistus- tai korjaustoimien määrä ja mittakaava muodostuu usein erottelun kannalta ratkaisevaksi tekijäksi. Jos vaadittavat toimet aiheuttavat päästöjä tai niihin liittyy terveys- tai ympäristöriskejä, tämä puoltaa toiminnan luokittelua uudelleenkäytön valmisteluksi. Toisaalta toiminnan luokittelua koskevassa harkinnassa on pyrittävä siihen, että tuote tai sen osa päätyy etusijajärjestyksen mukaiseen käyttöön eikä esimerkiksi jäteluokituksesta seuraava sääntelytaakka perusteettomasti vaikeuta jatkokäyttöä. Tämä voi käytännössä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vaikka tuotetta ei sellaisenaan voisi jatkossa käyttää samankaltaiseen tarkoitukseen ilman merkittäviä (uudelleenkäytön) valmistelutoimia, tuote voi sisältää osia, jotka ovat sellaisenaan tai vähäisin tarkistustoimin uudelleenkäytettäviä.”

12 § Tuotteen suunnittelu (vrt. jätelain 9.1 § 5–7 k)

Kierrätysteollisuus esittää täydennykseksi, että pykälästä tai sen perusteluissa tulee ilmetä, että tuote tulee suunnitella uudelleenkäytettäväksi tai kierrätettäväksi.

Kierrätysteollisuus korvaisi poistettavaksi ehdotetun kohdan seuraavasti:

Lisäys: ”Tuote pitää suunnitella ja olla helposti uudelleen käytettävä ja kierrätettävä.”

Poistettava lause: ”Tuote on suunniteltava niin, että se on resurssitehokas, sillä on pitkä käyttöikä, se voidaan korjata ja päivittää sekä käyttää uudelleen. **Tuotteesta ja sen käytöstä syntyvä jäte on pidettävä mahdollisimman vähäisenä ja helposti kierrätettävänä.**”

27 § Kiertotaloussuunnitelma (vrt. jätelain 87 §)

Kierrätysteollisuus tuo täydentävänä huomiona esiin, että perusteluissa olisi hyödyllistä avata tarkemmin uuden kiertotaloussuunnitelman suhdetta kiertotalouden strategiseen ohjelmaan ja sen toimeenpanoon.

Tuottajavastuujärjestelmät

96 § Tuottajan velvollisuus liittyä tuottajayhteisöön (vrt. jätelain 62.1 §)

Kierrätysteollisuus esittää, ettei velvollisuutta sovellettaisi niihin tuottajiin, jotka hoitavat markkinoille saattamiensa tuotteiden jätehuollon itsenäisesti (lähinnä suljetussa kierrossa). Ehdotus poistaisi mahdollisuuden yksittäisen tuottajan rekisteröitymiseen ja velvoittaisi kaikki tuottajat liittymään tuottajayhteisöön.

115 § Tuottajayhteisön ensisijainen oikeus järjestää jätehuolto (vrt. jätelain 47 §)

Kierrätysteollisuus jättää täydentävän mielipiteen. Sen lisäksi, että harmonisoitujen kriteerien pitäisi selkeyttää arvoketjun toimijoiden rooleja, materiaalin käsittelijälle tulisi säilyä kannustin innovaatioihin, investointeihin ja materiaalin jalostusarvon kasvattamiseksi. Tuottajavastuun alkuperäisenä tarkoituksena on ollut varmistaa jätehuolto niissä tilanteissa, joissa jätteellä ei ole positiivista arvoa. Perusajatuksen tulisi säilyä jatkossakin: tuottajavastuujärjestelmiä tarvitaan vain tilanteissa, joissa materiaalin arvo ei kata jätehuoltovaiheen kustannuksia ja tuottajat halutaan kannustamaan suunnittelemaan tuotteensa kierrätettäväksi.

On huomioitava, että kaupan alan toimijat eivät voi yksin vastata materiaalien kiertotalouden toteutumisesta, sillä kiertotalouden onnistuminen edellyttää koko arvoketjun yhteistyötä ja teollisia muutoksia tuotantorakenteissa.

Tulee varmistaa, etteivät velvoitteet kohtuuttomasti painotu vain kaupan alan toimijoille, vaan jakautuvat oikeuden mukaisesti koko tuotteen arvoketjuun. Varsinkin, kun tällä hetkellä pullokaulat kiertotalouden toteutumiselle eivät ole talteenotossa vaan kierrätysraaka-aineiden teollisessa hyödyntämisessä.

Lisäksi tuottajavastuun sääntely tulee harmonisoida EU-tasolla, jotta sisämarkkinoiden toimivuus ja kierrätysraaka-aineiden vapaa liikkuvuus voidaan turvata.

148 § Siirtoasiakirjan puuttumisesta ilmoittaminen (uusi pykälä)

Kierrätysteollisuus kiinnittää huomiota siihen, että pykälä sääntelee vain tiedon toimittamista *puuttuvasta siirtoasiakirjasta*, ei siis *siirtoasiakirjan tiedoista*.

Kierrätysteollisuus esittää täydentävänä pyyntönä, että perusteluihin lisätään maininta siitä, että siirtoasiakirja on laadittava ennen kuin jäte voidaan vastaanottaa. Lisäksi on mainittava, että siirtoasiakirjan tiedot on ilmoitettava SIIRTO-rekisteriin. Tämä velvollisuus kuuluu jätteen haltijalle (ei vastaanottajalle). Se, että vastaanottajalle tulee uusi velvollisuus ilmoittaa puuttuvasta siirtoasiakirjasta, ei tarkoita sitä, että siirtoasiakirjaan liittyvät velvollisuudet muuten siirtyisivät vastaanottajalle.

3.7.1.1 Kotitalouksien erilliskeräysvelvollisuus

Kierrätysteollisuus kannattaa lähtökohtaisesti kotitalouksien erilliskeräysvelvoitteiden laajentamista, kunhan laajentamiselle on olemassa hyvät perusteet. Kierrätysteollisuuden esittämiä huomioita kotitalouksien erilliskeräysvelvoitteiden vaikuttavuudesta, kustannustehokkuudesta, biojätteen ensisijaisesta merkityksestä, Etteplanin selvityksen ristiriitaisista vaikutusarvioista, 80 prosentin väestökattavuuden toteuttamistavasta sekä taloudellisten ohjauskeinojen tarpeesta ei ole kuitenkaan mietinnössä huomioitu sääntelyratkaisuja ohjaavalla tavalla. Useat keskeiset kysymykset jäävät vaille analyysia tai konkreettisia perusteluja.

Asuinkiinteistöjen osalta suurin vaikuttavuus saavutettaisiin biojätteen tehokkaalla talteenotolla. Muistutamme, että sekajätteen joukossa on edelleen yli 30 % kierrätyskelpoista biojätettä.

Taloudelliset ohjaukeinoet

Kierrätysteollisuus korostaa, että mietinnössä ei ole riittävästi käsitelty taloudellisten ohjaukeinojen, kuten sanktioiden, tarvetta esim. sekajätteen määrän vähentämiseksi. Huomautamme, että taloudelliset ohjaukeinoet ovat keskeisiä, jotta voidaan aidosti ohjata jätteen haltijoita vastuulliseen toimintaan ja saavuttaa kierrätystavoitteet. Esitämme, että jatkovalmistelussa arvioidaan konkreettisesti, millaisia taloudellisia ohjaukeinoja (niin sanktiot kuin kannustimet) voitaisiin ottaa käyttöön erityisesti sekajätteen määrän hillitsemiseksi.

3.7.1.2 Jätteen haltijan erilliskeräysvelvollisuus

Kierrätysteollisuus kannattaa lähtökohtaisesti sitä, että muiden kuin asuinkiinteistöjen velvoitteet olisivat verrannollisia asuinkiinteistöjä koskeviin vaatimuksiin. Esitämme täydentävänä huomiona, että laaja, kaikkia tavanomaisia erilliskerättäviä jätelajeja koskeva erilliskeräysvelvoite muille kuin asuinkiinteistöille ilman mitään rajauksia olisi kuitenkin varsin haastava.

Velvoitteen rajauksena olisi alustavan ehdotuksen mukaan se, että kiinteistö sijaitsee taajamassa tai tietyllä kaava-alueella (siis nykyvaatimuksen mukaisesti) ja että kerättävää jätelajia ylipäättänsä syntyy kiinteistöllä (uusi vaatimus). Uusi vaatimus edellyttäisi erillisiä astioita esim. lasille ja metallille, jos niitä syntyisi vähäisiäkin määriä. Määrät saattavat jäädä aivan yhtä alhaisiksi kuin niillä asuinkiinteistöillä, jotka eivät ole erilliskeräysvelvoitteiden piirissä, ja kuten kotitalouksilla, myös yrityksillä pitäisi olla oikeus käyttää aluekeräyspisteitä. Kierrätysteollisuus esittää edelleenkin, että tarkasteltaisiin kuitenkin velvoitteen rajaamista jollakin tavalla. Kannattaa huomata, että yrityksistä noin 96 % on mikroyrityksiä.

Kierrätysteollisuus katsoo, että tärkeää olisi myös keskittyä nykyvaatimusten täytäntöönpanoon niissä kohteissa, joissa näin ei ole vielä tehty. Samalla on huomioitava, että jätehuoltoyritysten mahdollisuudet "pakottaa" asiakas lajittelemaan ja ottamaan kaikki lain vaatimat erilliskeräysastiat ovat vähäiset, vaikka ohjeistamista tehdään ja on myös jätehuoltoyrityksen etu, että asiakas hankkii siltä lain vaatimat palvelut.

Kunnioittavasti

Tarja Anttonen
johtava asiantuntija
Kierrätysteollisuus ry

Lupa- ja valvontaviraston tuottajavastuuviranomaisen lausuma kiertotalouslain työryhmälle koskien kiertotalouslakityöryhmän mietintöä

Ympäristöministeriössä on käynnissä työ uuden kiertotalouslain valmistelemiseksi. Kiertotalouslaki tulee korvaamaan nyt voimassa olevan jätelain. Kiertotalouslain työryhmän jäsenillä on mahdollisuus esittää kiertotalouslain työryhmälle eriviä mielipiteitä sekä täydentäviä lausumia. Määräpäivä kannanoton antamiselle on 29.1.2026.

Valtion aluehallintouudistuksen myötä tuottajavastuun valvontaan liittyvät tehtävät siirtyivät Pirkanmaan ELY-keskuksesta valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon, joka on tuottajavastuuta valvova viranomaisen Manner-Suomessa 1.1.2026 alkaen. Tuottajavastuuta valvova viranomaisen kiittää mahdollisuudesta lausua asiaan.

Kunnan erillisoikeus täydentää tuottajayhteisön järjestämää erilliskeräystä

Kiertotalouslakia valmisteleva työryhmä asetti 24.10.2024 erillisen jaoston valmistelemaan kiertotalouslain tuottajavastuuta koskevia säännöksiä. Tuottajavastuujaoston sihteeristö on toimittanut jaoston esityksen kiertotalouslain pykäliksi tuottajavastuun osalta. Jaoston esityksessä olevasta pykälästä 23 oli poistettu nykyistä jätelain 47 §:n 3 momenttia vastaava oikeus kunnilta. Kiertotalouslain työryhmä on tehnyt tuottajavastuujaoston ehdotukseen muutoksen siten, että tuottajayhteisön ensisijaista oikeutta koskevaa 23 §:n 3 momenttia muutettiin siten, että kunnalla olisi nykyistä jätelain 47 §:n 3 momenttia vastaava oikeus osana järjestämäänsä jätehuoltoa täydentää tuottajayhteisön järjestämää erilliskeräystä.

Tuottajavastuuta valvovan viranomaisen näkemyksen mukaan kiertotalouslakiin tulisi selkeyttää kunnan roolia tuottajavastuunalaisen jätteen erilliskeräyksen osalta. Tuottajavastuujaoston ehdottaman 23 §:n mukaan tuottajayhteisöllä on ensisijainen oikeus järjestää vastuulleen kuuluvien ja käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuolto. Muut toimijat saavat perustaa käytöstä poistettujen tuotteiden keräys- tai vastaanottojärjestelmiä taikka tarjota tähän liittyviä palveluita vain, jos tämä tehdään yhteistyössä tuottajayhteisön kanssa. Täten tuottajavastuuta valvovan viranomaisen näkemyksen mukaan tuottajavastuunalaisen jätteen kerääminen on tuottajayhteisöjen vastuulla (pakkausten osalta säädetään toisin nykyisen jätelain 49 a §:ssä) ja tuottajayhteisöt järjestävät tuottajavastuun alaisen jätteen erilliskeräyksen. Muut toimijat voivat yhteistyössä tuottajien kanssa järjestää keräystä. Mikäli kunnille säädetään muista toimijoista poikkeava erillisoikeus kerätä tuottajavastuun alaista jätettä, tulisi selkeyttää koskeeko oikeus esimerkiksi antaa

jätehuoltomääräyksiä (nykyinen jätelaki 91 S) tai muita kuntalaisille pakollisia maksullisia palveluita vai ainoastaan tuottajayhteisöjen järjestämien keräys- tai vastaanottojärjestelmiä täydentäviä vapaaehtoisia palveluita. Tuottajavastuuta valvovan viranomaisen tulkinnan mukaan kuntien erillisoikeuden kuuluisi koskea ainoastaan vapaaehtoisia täydentäviä palveluita.

Tuottajavastuuta koskevan lainsäädännön mukaan käytöstä poistettavien tuotteiden vastaanotto on järjestettävä siten, että tuotteen voi maksutta ja vaivattomasti luovuttaa järjestettyyn vastaanottoon. Tämän sääntelyn tulisi siten koskea myös kunnan erillisoikeudella järjestettyä vastaanottoa. Vapaaehtoisista lisäpalveluista voisi periä kuljetuksesta maksua, mutta ei keräämisestä ja käsittelystä.

Tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätteiden keräysverkostovaatimuksista säädetään lainsäädännössä. Pykälän 115 perusteluihin olisi myös hyvä täsmentää millaisia tilanteita erillisoikeuden "siltä osin kun tuottaja ei sitä järjestä" kattaa. Tulisi myös huolehtia, että käytetyt termit kiertotalouslaissa ovat yhteneväisiä. Esimerkiksi kyseisessä pykälässä ensisijainen oikeus on säädetty tuottajayhteisölle, jonka tehtävänä on järjestää tuottajavastuun piiriin kuuluvien tuotteiden jätehuolto. Täten mikäli kunnille säädetään erillisoikeus, tulisi myös tässä kohdassa viitata tuottajayhteisöön.

Kunnan roolin selkeyttämisessä tulee myös huomioida tuottajavastuualoja koskevan EU lainsäädännön vaatimukset. Esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen akuista ja paristoista (EU) 2023/1542 (akkuasetuksen) artiklojen 59–61 mukaan tuottajayhteisöjen (tai tuottajien) on perustettava jäteakkujen ja -paristojen vastaanotto- ja keräysjärjestelmät eri akkuluokille. Artiklojen mukaan tuottajilla/tuottajayhteisöillä on oikeus, mutta ei velvollisuutta, ottaa kuntien keräyspisteet osaksi vastaanottopisteverkostoaan. Akkuasetuksen 59 artiklan 6 kohdan, 60 artiklan 7 kohdan ja 61 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat hyväksyä toimenpiteitä, joilla edellytetään, että eri akkuluokkien vastaanottoa varten perustetut akkuasetuksen mukaiset keräyspisteet voivat kerätä akkuja ja -paristoja ainoastaan, jos ne ovat tehneet sopimuksen tuottajien tai tuottajayhteisöjen kanssa. Akkuasetuksen mukaan tuottajien on tarjottava keräyspisteille keräysvälineet ja/tai keräysinfra riippuen akkuluokasta. Tuottajavastuuta valvovan viranomaisen mielestä kyseisiä vaatimuksia tulee tarkastella, mikäli kunnille säädetään kiertotalouslaissa erillisoikeus järjestää akkujen ja paristojen erilliskeräystä.

Uudelleenkäytön ja uudelleenkäytön valmistelun termien rajapinnan selkeyttäminen

Tuottajavastuuta valvovan viranomaisen näkemyksen mukaan uudelleenkäytön ja uudelleenkäytön valmistelun termien rajapintaa tulisi selkeyttää. Toimijoilla tulisi olla tiedossa, milloin kyseessä on käytetty tuote ja milloin tuote on muuttunut jätteeksi. Lisäksi uudelleenkäytön ja uudelleenkäytön valmistelun edistämisen velvoitteita tulisi tarkastella uudelleen suhteessa toimijoiden mahdollisuuksiin vaikuttaa edistämiseen. Eri toimijoiden kaikki oikeudet ja velvollisuudet tulisi olla määritelty selkeästi.

Tuottajavastuuta valvova viranomainen esittää huolensa ehdotettuun laveampaan tulkintaan uudelleenkäytöstä niiden tuotteiden osalta, joissa tuotteen määritelmässä tuote- tai tuottajavastuuvaatimukset kohdentuvat tuotteen alaluokkiin. Uudelleenkäytön tulisi tapahtua aina saman alaluokan sisällä. Esimerkiksi mikäli akku on suunniteltu ajovoima-akuksi ei uudelleenkäyttöä ole kyseisen akun käyttö energiavarastona. Kiertotalouslain ehdotettu määritelmä uudelleenkäytölle poikkeaa tuottajavastuuta sääntelevien EU asetusten (PPWR, akkuasetus) määritelmistä. EU asetukset kuitenkin ovat suoraan velvoittavaa sääntelyä.

Tuottajavastuuta valvovan viranomaisen näkemyksen mukaan esimerkiksi kiertotalouslain 42 §:ään tai sen perusteluihin tulisi selkeyttää, että tuottajavastuun alaisesta jätteestä on tehtävä sopimus nimenomaan tuottajayhteisön kanssa.

Asian käsittely

Asia on käsitelty Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosastolla kiertotalousyksikön tuottajavastuu ja maaperän puhdistus -ryhmässä. Asiakirja on hyväksytty sähköisesti ja merkintä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa. Lausunnon on esitellyt ylitarkastaja Jaana Mäenpää ja ratkaissut yksikön päällikkö Mikko Kantokari.

Kiertotalouslakimietintö: Suomen Kiertovoima ry:n eriävä mielipide

Suomen Kiertovoima ry (KIVO) osallistui aktiivisesti Kiertotalouslakityöryhmän ja sen alaisen Tuottajavastuujaoston työhön vuosina 2024–2025. KIVO edusti näissä kuntavastuullisesta jätehuollosta vastaavia kuntien jätelaitoksia, joilla on keskeinen rooli jätehuollon kriittisen infrastruktuurin järjestämisessä ja kehittämisessä sekä jätehuoltoon kytkeytyvän kiertotalouden edistämässä, mukaan lukien tuottajavastuun alaisten jätteiden keräyksessä ja vastaanotossa kuluttajilta. Tuottajavastuujaoksessa KIVO edusti ainoana tahona kotitalouksia ja kuluttajia jätteentuottajina.

Työryhmäprosessin haasteet

KIVO haluaa lausunnossaan kiinnittää huomiota Kiertotalouslakityöprosessin sekavuuteen ja puutteisiin. Työryhmän tavoitteiden, kokoonpanon ja työtapojen määrittely oli epäselvää. Kansallisen työn suhde eurooppalaiseen sääntelyyn ja ohjaukseen, kuten kiertotalouteen, julkisiin hankintoihin ja tuotevaatimukseen, jäi epäselväksi. Työryhmän kokoonpano oli lähtökohtaisesti vinoutunut, eikä se mahdollistanut asianmukaista ohjauskeinojen ja toimenpiteiden arviointia kiertotalouden ja erityisesti yhdyskuntajätehuollon kestävä kehityksen näkökulmasta. Ryhmästä puuttui asianmukainen edustus työssä hahmoteltujen toimenpiteiden vastuutoimijoista, ja mahdollisten toimenpiteiden kustannusvaikutuksista vastaavien edustus oli puutteellinen. Lähtökohtaista vinoumaa pyrittiin prosessin aikana paikkaamaan Tuottajavastuujaoston perustamisella sekä keskusteluttamalla asioita myös muissa ryhmissä, kuten JÄKKI-ryhmässä. Tämä oli omiaan luomaan epätietoisuutta ja sekavuutta ohjauskeinojen ja toimenpiteiden velvoittavuudesta sekä koko työn lopputulemasta.

Yhdyskuntajätehuollon valikoitujen erityiskysymysten painottuminen

Keskeisimpänä huomiona KIVO haluaa nostaa tässä lausunnossa esiin sen, että yllättäen Kiertotalouslakityöryhmän työ suuntautuikin pitkälti lähinnä yhdyskuntajätehuollon tiettyihin ennalta rajattuihin kysymyksiin. **Työn lähtökohdista oli kuitenkin unohdettu täysin se, että kuntavastuullisessa jätehuollossa nykyinen jätelaki edelleen sallii eurooppalaisen kummallisena poikkeuksena sekajätteen kiinteistönhaltijan järjestämän jätteenkuljetuksen. Ainoastaan kunnan järjestämä sekajätteen jätteenkuljetus mahdollistaa jätehuollon kehittämisen asianmukaisena, myös kiertotaloussiirtymää tukevana kokonaisuutena. Säädösehdotuksista onkin täten rajautunut pois tärkein yksittäinen toimenpide kotitalouksien jätehuollon kehittämiseksi Suomessa; mahdollisuus valita kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetus tulisi välittömästi poistaa jätelaista.**

Edellä esitettyyn pohjautuen KIVO toteaa seuraavaa **kotitalouksien erilliskeräysvelvoitteisiin** liittyen (Luku 3.7.1. Kotitalouksien erilliskeräysvelvollisuus):

- **Ympäristöministeriön teettämä selvitys (Etteplan) ei anna perusteita laajentaa kotitalouksien erilliskeräysvelvoitteita.** Suomessa on toimeenpantu heinäkuusta 2023 alkaen merkittäviä toimenpiteitä pakkausjätteen ja biojätteen keräyksen lisäämiseksi, erityisesti kotitalouksissa. Lisäksi uusia, entistä parempia, lajittelulaitoksia on rakenteilla. Vaadimme nyt malttia odottaa jo tehtyjen toimenpiteiden tuloksia ja keskittymistä tehokkaimpiin lisätoimiin, jotta Suomen ja sen elinkeinoelämän kilpailukykyä sekä kotitalouksien ostovoimaa ei heikennetä.
- **Lainsäädännössä ei tulisi säätää pakolliseksi pakkausjätteiden erilliskeräystä alle 5 huoneiston asuinkiinteistöissä eikä tiukentaa biojätteen erilliskeräysvelvoitetta.** Mahdollisten toimenpiteiden jatkovalmistelu ja toimenpiteiden arviointi tulee tehdä tiiviissä yhteistyössä keskeisten vastuutahojen kanssa.
- **Kansallisella tasolla on erityisen tärkeää keskittyä vain tutkitusti kustannustehokkaimpien keinojen valitsemiseen EU:n kierrätystavoitteiden saavuttamisessa.** Tämä tulee tehdä tarkastellen yhdyskuntajätehuoltoa kokonaisuutena eikä erillisesti kotitalouksia ja muita jätteentuottajia ja -haltijoita (yritysten jätehuolto). Kustannustehokkaimmat keinot ovat yritysten yhdyskuntajätevirroissa.

Tuottajavastuujaoston työ

Tuottajavastuujaoston työ keskittyi tuottajavastuujärjestelmän toiminnan kannalta yleisiin säännöksiin eikä työssä valitettavasti käsitelty tuoteryhmäkohtaista erityissääntelyä. Yleistason sääntelyn lisäksi keskustelua olisi ollut tarve syventää tuoteryhmäkohtaisten erityiskysymyksillä. Monissa keskeisissä kysymyksissä eri tuoteryhmien jätehuoltojärjestelmät ja niiden lainalaisuudet eroavat merkittävästi toisistaan; esimerkiksi (romu)ajoneuvojen ja keräyspaperin uudelleenkäyttö- ja jätehuoltojärjestelmällä on varsin vähän yhtäläisyyksiä.

Kunnan ja tuottajayhteisöjen yhteistyö

KIVO katsoo järkeväksi ehdotukseksi säilyttää (115 § Tuottajayhteisön ensisijainen oikeus järjestää jätehuolto) nykyisen jätelain 47 § 3. momentin mukainen kunnan oikeus täydentää tuottajien järjestämää keräystä ja vastaanottoa osana kunnan järjestämää jätehuoltoa. Tällä perusteella järjestetyt palvelut on tehty hyvässä yhteistyössä tuottajayhteisöjen kanssa. Koska kaikki kerätty jäte ohjataan

tuottajayhteisöjen järjestämään jätehuoltoon, lisäävät ne osaltaan keräysasteita ja toteuttavat osaltaan ympäristö- ja terveydensuojelua. Lisäksi KIVO näkee, että on tärkeää todeta yksiselitteisesti ehdotetun mukaisesti (42 § Uudelleenkäytön valmistelun edistäminen) jätteen luovuttajan oikeus edellyttää uudelleenkäytön valmistelijalta kirjallista sopimusta ja periä siltä aiheutuvat kustannukset sekä edellyttää asianmukaista raportointia.

Jäteperäiset kierrätyslannoitteet

Jäteperäiset kierrätyslannoitteet eivät tarvitse lisäsääntelyä, sillä jäteperäisten kierrätyslannoitteiden lainsäädäntö on jo nyt kattava ja toimiva. Olennaisempaa on varmistaa, että jätteiden biokaasutuskäsittelyssä (ts. anaerobisessa käsittelyssä) syntyvän jätestatuksen omaavan mädätteen hyödyntäminen tehdään asianmukaisesti sekä lainsäädäntöä että ympäristölupaa noudattaen.

Työprosessin kuormittavuus

Lopuksi KIVO haluaa tuoda myös esiin Kiertotalouslakityön toimintamallin kuormittavuuden työhön osallistuneille. Yksittäisen pykälän muokkaamiseen perustuva prosessi lukuisine rinnakkaisine konsulttiselvityksineen oli kokonaisuudessaan vaikeasti seurattava ja arvioitava. Työn rajausten puuttuminen kiertotalouden kontekstissa sekä sitä kautta epäselvät, osin muuttuvat tavoitteet ja vinoutunut kokoonpano vaikeuttivat täysipainoista osallistumista työryhmän työhön. Lisäksi työryhmään kohdistunut työkuorma jakautui ajallisesti hyvin epätasaisesti: työryhmätyön alkuvaiheessa hankkeen tempo oli hidas, mutta sen sijaan sen lopussa erittäin laajoja materiaaleja toimitettiin kommentoitavaksi viikoittain. Resurssit pitikin suunnata lähinnä runsaiden ehdotusten vaikutusten pikaiseen arvioimiseen toimijatasolla. Lakimuotoon kirjoitetun mietinnön soveltuvuutta tässä tapauksessa olisi ollut syytä arvioida ennen prosessin käynnistämistä.

Helsingissä 29.01.2026

Suomen Kiertovoima ry
Matias Penttilä
Lakiasianpäällikkö
Työryhmän varsinainen jäsen

Jutta Laine-Ylijoki
Toimitusjohtaja
Työryhmän varajäsen

Kuntaliiton eriävä mielipide ja täydentävä lausuma Kiertotalouslakityöryhmän mietintöön jätelain muuttamiseksi kiertotalouslaiksi

Ympäristöministeriö asetti ajalle 1.7.2024 – 31.12.2025 työryhmän valmistelemaan jätelain tilalle kiertotalouslakia. Työryhmän työ venyi hieman vuoden 2026 puolelle ja sen viimeinen kokous on 4.2.2026. Asettamispäätöksen mukaan työryhmän tavoitteena oli selkeyttää jätealan lainsäädännön systematiikkaa ja vähentää sääntelytaakkaa, vahvistaa sääntelyn elinkaarinäkökulmaa, edistää materiaali-kiertoja ja kiertotalousmarkkinaa, parantaa jätteisiin ja jätehuoltoon liittyvän tiedon julkisuutta ja saatavuutta, tehostaa laillisuusvalvontaa ja panna täytäntöön EU-sääntelyä sekä pyrkiä varmistamaan, että Suomi saavuttaa EU:n lainsäädännön kierrätystavoitteet. Suomen Kuntaliitto ry on ollut edustettuna työryhmässä.

Kuntaliiton eriävä mielipide työryhmän mietintöön

Neuvonta, tiedonjako ja jätehuollon laatuvaatimukset

Kiertotalouslailla ehdotetaan täsmennettävän ja lisättävän neuvontaa ja tiedotusta jätehuollon etusijajärjestyksen mukaiseksi järjestämiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi. Samaan kokonaisuuteen on liitetty myös kunnan neuvontavelvollisuutta koskeva, nykyistä jätelain 93 §:ää vastaava, mutta muokattu pykälä 86 § Kunnan tiedotus- ja neuvontavelvollisuus.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan neuvontaan ja tiedotukseen panostaminen on ensiarvoisen tärkeää, mutta Kuntaliitto ei pidä missään nimessä tarpeellisena säätää kiertotalouslaissa oikeutta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä kunnan neuvontaan ja tiedotukseen käytettävän rahoituksen määrästä ja laskenta-perusteista. Kuntaliitto pitää lainsäädännöllä puuttumista kunnan oikeuteen päättää taloudestaan eli ko. tarkoitukseen käytettävästä rahoituksesta epätarkoituksenmukaisena. Lisäksi kyseessä on säädös, joka olisi myös erittäin hankala toteuttaa siten, että se kohtelisi erilaisia alueita ja tilanteita tasapuolisesti. Riittävää olisi, että kunta veloitetaan osoittamaan neuvontaan ja tiedotukseen riittävä rahoitus ja säännöksen tarkoitusta täsmennetään perusteluissa.

Yhtenä vaihtoehtona neuvonnan vaikuttavuuden parantamiseksi voisi olla, että ala sitoutuu vapaaehtoisesti kehittämään neuvontaa esimerkiksi erilaisten hankkeiden tai Green Deal-menettelyn avulla. Nyt jo vuoden 2025 lopussa on käynnistynyt esimerkiksi VTT:n ja Suomen ympäristökeskus SYKEN vetämänä SustLife – Sustainable Lifestyle -hanke, jossa mukana on muun muassa Suomen Kiertovoima

ry KIVO ja joitakin jätelaitoksia. Hankkeen tavoitteena on nimenomaan vahvistaa kuluttajien roolia kiertotaloudessa ja tukea kuluttajien käyttäytymisen muutosta kotitalousjätteen lajittelussa.

Kuntaliitto toteaa, että neuvonnan vaikuttavuus ei ole kiinni pelkästään siihen käytettävästä rahamäärästä, vaan siitä, että neuvonnassa tehdään oikeanlaisia valittuihin kohderyhmiin kohdentuvia tehokkaita toimia sekä siitä, että kunnan jätehuoltojärjestelmä kokonaisuutena tukee kierrätyksen ja lajittelun toimivuutta. Asukkaiden lajitteluintoon vaikuttavat lisäksi useat kuntien jätelaitosten ulottumattomissa olevat seikat, joista esimerkkinä voidaan mainita asuntojen sisätilojen suunnittelun puutteet lajittelun näkökulmasta.

Kuntaliiton täydentävä lausuma työryhmän mietintöön

Kiertotalouslain säätämisen valmistelu

Kuntaliitto pitää työryhmän ehdotusta kokonaisuutena ajatellen sekä työn rajoituksiin ja tavoitteisiin nähden pääsääntöisesti perusteltuna ehdotuksena, mutta kiertotalouslain synnyttämisen näkökulmasta valitettavasti edelleen keskeneräisenä. Mietintö sisältää paljon jatkovalmistelua edellyttäviä toimia ja useita asioita ei ehditty käsitellä pintaa syvemmillä työryhmässä. Lisäksi työryhmän kokoonpanosta uupui olennaisia vastuutahoja, kuten esimerkiksi verotuksesta ja maksupolitiikasta vastaava valtiovarainministeriö, mikä jätti osan kiertotalouden edistämiseen liittyvistä mahdollisista taloudellisista ohjauskeinoista työssä hieman taka-alalle.

Periaatteellisella tasolla jatkovalmistelua edellyttäviä muita ohjauskeinoja ja niihin liittyviä tavoitteita voidaan tukea, mutta esitettyjen keinojen hyväksyttävyyden riippuu jatkoselvitysten tuloksista. Usea ehdotettu toimenpide, kuten esimerkiksi hyödynnettävän jätteen välivarastointiin liittyvä ehdotus, on kannatettava. Kuntaliitto toteaa kuitenkin muodostavansa tarkemman näkemyksensä osasta ehdotetuista toimista ja tavoitteista vasta, kun mietinnössäkään ehdotetuista lisäselvityksistä on saatu aikaan konkreettisia säädös- tai muita toimenpide- ja kehittämisehdotuksia. On mahdollista, että valitun toteutustavan perusteella mietinnössä esitetty sinänsä hyväkin tavoite saattaa kääntyä esimerkiksi kuntien kannalta epäedulliseksi tai kohtuutonta kuormaa aiheuttavaksi.

On myös otettava huomioon, että työryhmän työssä on käsitelty vain osa tulevaan kiertotalouslakiin sisällytettävistä teemoista. Esimerkiksi tuottajavastuun osalta kaikkia teemoja ei käsitelty työryhmässä, vaikka osalla niistä voi olla merkitystä myös kuntien toimintamahdollisuuksiin.

Kiertotaloustyön ohella jätelainsäädäntöön on muussa valmistelussa suunnitteilla muutoksia, joilla on vaikutusta kuntien asemaan jätehuollossa. Jatkossa on huolellisesti tarkasteltava, että kaikki lainsäädäntöön tehtävät muutokset muodostavat mahdollisimman selkeän kokonaisuuden. Kuntien velvoitteita ja odotuksia kuntia kohtaan toimijoina ei tule kiertotalouslaissa lisätä samalla, jos toisaalla heikennetään niiden toimintaedellytyksiä toimia, kuten esimerkiksi jätehuollossa.

Valmistelun aikataulu

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kiertotalouslaki valmistellaan huolella. Kyse on kuitenkin varsin merkittävästä uudesta lainsäädäntökokonaisuudesta, jonka tulee kestää aikaa yli hallituskausien. Jo työryhmätyöskentelyn alusta pitäen on ollut nähtävissä työn etenemiseen liittyvä aikataulupaine, vaikka laajojen ja periaatteellisten lainsäädännön muutosten valmistelu vaatii keskustelua, pohdintaa, taustaselvityksiä sekä vaikutusarviointia ja tarvitsee aikaa.

Kuntaliitto kannattaakin työryhmän loppumetreillä valmistelijoiden esittämää työn jatkovalmistelun aikataulua, jonka mukaan kiertotalouslain kehittäminen jaettaisiin osiin siten, että kiireellisemmät, lähinnä EU-velvoitteiden täyttämiseen liittyvät ja muut helpohkot lakimuutokset käsiteltäisiin ensi vaiheessa vielä jätelain muutoksena ja itse kiertotalouslaki muodostettaisiin vasta lainsäädännön kehittämisen toisessa vaiheessa. Työryhmätyöskentelyssä on muodostettu hyvä pohja lain edistämiseksi, mutta on selvää, että useat esillä olleet lainsäädännön kehittämisehdotukset vaativat vielä huolellista jatkovalmistelua ja sidosryhmien edelleen osallistamista prosessiin, eikä niitä voida saattaa kokonaisuudessaan loppuun kevään tai vuoden 2026 aikana.

Etenkin mietinnön luvussa 3 on esitetty ohjauskeinoja, joista ei vielä ole olemassa valmista sääntelyehdotusta, mutta joilla järkevästi säädettynä saatetaan tukea kiertotalouden edistämistä. Haasteena esimerkiksi yhdyskuntajätteen erillis-keräysvelvollisuuksien arvioimisessa työssä oli, että vuoden 2024 jätetilastotiedot eivät olleet lainkaan käytettävissä työryhmän työn aikana, ja siksi vuoden 2021 jätelain muutoksen vaikutuksia ei voitu työn aikana vielä luotettavasti arvioida. Vuosi 2024 oli ensimmäinen edellisen jätelakimuutoksen täysi toimeenpanovuosi. Kuntaliitto huomauttaa, että vuotta 2024 oikeampi tarkasteluvuosi olisi vasta vuosi 2025, jolloin kaikki vuoden 2021 jätelain muutoksen toimeenpanoon liittyvät määräajat olivat umpeutuneet. Ylipäänsä haasteen tulosten nopeille arvioinneille muodostavat tilastotuotannon sinänsä ymmärrettävät viiveet, minkä vuoksi tiedot vuoden 2025 tilanteesta lienevät saatavilla vasta loppuvuodesta 2026.

Kiertotalouden edistäminen julkisissa hankinnoissa

Kuntaliitto tunnistaa, että julkisia hankintoja nykyistä kiertotalousmyönteisemmiksi kehittämällä on mahdollisuuksia osaltansa edistää kiertotalouteen siirtymistä. Kiertotalouslakiin onkin ehdotettu muutamaa hankintoja koskevaa uutta pykälää, jotka ovat Hankintayksikön kiertotaloustavoitteet (22 §), Hankinnan valmistelu (23 §), Hankintoja koskeva raportointi (24 §), Poikkeussäännökset (25 §) ja Valtioneuvoston asetukset kiertotalouden huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa (26 §).

Valmistelun edetessä pykäläehdotukset ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan ja niistä on saatu ymmärrettävämpiä. Kuntaliitto kuitenkin haluaa nostaa esille, että sen näkemyksen mukaan hankintayksikön kiertotaloustavoitteita koskevan pykälän 22 mukaiselle veloitteelle esitetyn soveltamisalarajan tulisi ainakin aluksi olla mietinnössä esitettyä korkeampi. Nyt ehdotuksen mukaan hankintayksikön, jonka hankintojen kokonaisarvo ylittää 10 miljoonaa euroa vuodessa, on määriteltävä hankintoihin liittyvät strategiset kiertotaloustavoitteet ja kiertotalouden kannalta oleelliset hankinnat sekä sisällytettävä ne hankintastrategiaan tai muuhun soveltuvaan hankintayksikön tai organisaation asiakirjaan. Kuntaliitto on useaan kertaan työryhmävaiheessa esittänyt, että veloitteen kohdentamisessa perustelumpi hankintojen kokonaisarvo olisi 20 miljoonaa euroa. Tällöin helpotettaisiin etenkin pienempien hankintayksiköiden ja pienempien kuntien asemaa sekä hallinnollista taakkaa. Sääntelyn soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen ei tarkoita sitä, että kunta ei halutessaan voisi strategisia tavoitteita laatia. Tällöin kyseessä ei vain olisi lainsäädännön asettama velvoite. Kuntaliitto toteaa, että valmisteilla olevan hankintalain muutokset aiheuttavat jo itsessään kunnille merkittävän hankintoihin kohdentuvan muutospaineen ja hallinnollisen taakan. Toteutuessaan esimerkiksi sidosyksikön 10 prosentin vähimmäisomistusvaade aiheuttaisi merkittävimmän hallinnollisen kuorman nimenomaan pienille kunnille, jolloin resursointi kiertotalouden strategiseen suunnitteluun voisi jäädä toisarvoiseksi.

Mietinnön mukaan vuoden 2023–2024 tilastojen perusteella 10 miljoonan euron raja sulkisi lain ulkopuolelle 80 kuntaa, jolloin soveltamisalan piiriin jäisi vielä yli 200 Manner-Suomen kuntaa. Soveltamisala kattaisi 95 prosenttia kaikista julkisten hankintojen euromääräisistä hankinnoista. Castren & Snellmanin Kiertotalouslaki ja julkiset hankinnat -selvityksen (2025) perusteella soveltamisalarajauksen nostaminen 20 miljoonaan euroon tarkoittaisi vuoden 2024 Hankintojen arvo -tilaston nojalla sitä, että kunnista 76 jäisi soveltamisalan piiriin ja 233 sen ulkopuolelle. Samalla sääntelyn piiriin kuuluisi edelleen 83 prosenttia hankintojen arvosta, mitä voidaan pitää merkittävänä. Samalla rajan nostaminen helpottaisi huomattavasti pienempien kuntien taakkaa. Hallitusohjelman yksi tavoite on ollut nimenomaisesti sääntelyn keventäminen, joten soveltamisalan rajauksen nostaminen tukisi tätä tavoitetta osittain.

Kiertotalouden edistäminen jätehuollossa

Jätelakiin ollaan lisäämässä uutta säännöstä, joka on nimeltään kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energiajätteenä (48 §). Kuntaliitto pitää pykälää perusteltuna ja periaatteellisenä lainsäätäjän tahdon ilmauksena edistää kierrätyskelpoisten ja uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvien jätteiden ohjautumista oikeanlaiseen käsittelyyn. Sen sijaan EU:n jätedirektiivin pohjautuvan pykälän 49 § ”Kielto polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa erilliskerättyä jätettä”, joka vastaa osin nykyisen jätelain 15 a §:n sanamuotoa, Kuntaliitto olisi pitänyt ensisijaisesti jätedirektiivin 10 artiklan 4 kohdan sanamuodon mukaisena, eikä olisi lähtenyt laajentamaan direktiivin tulkintaa kansallisesti.

Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräys

Mitä tulee yhdyskuntajätteen kierrätysasteen nostamiseen liittyvien erillis-keräysvelvollisuuksien mahdolliseen kiristämiseen, Kuntaliitto pitää erittäin tärkeänä vielä selvittää lisää erilaisia toimenpidevaihtoehtoja ja niiden yhdistelmiä sekä erilaisten toimenpidevaihtoehtojen ja niiden yhdistelmien vaikutuksia eri toimijoiden asemaan sekä kustannus-hyötyanalyysien laatimista ennen päätöksentekoa. Toimenpiteiden ei tule keskittyä vain kotitalouksien jätehuollon järjestelyihin, vaan kaikkiin yhdyskuntajätettä tuottaviin toimijoihin.

Helsingissä 29. päivänä tammikuuta 2026

Suomen Kuntaliitto
Tuulia Innala
erityisasiantuntija

Suomen Yrittäjien eriävät mielipiteet sekä täydentävät lausumat kiertotalouslakityöryhmän mietintöön

Suomen Yrittäjät on jäsenmäärältään Suomen suurin elinkeinoelämän keskusjärjestö. Jäsenemme toimivat laajasti teollisuuden, kaupan, palveluiden sekä rakentamisen toimialoilla. Yritykset toimivat tyypillisesti jätteen tuottajan roolissa mutta myös kiertotalouden sekä tuottajavastuun alaisina toimijoina sekä tuotteen jakelijoina. Edustamme pääsääntöisesti pieniä- ja keskisuuria yrityksiä Suomessa.

Kiitämme mahdollisuudesta osallistua työryhmän työskentelyyn, joka on ollut poikkeuksetta avointa, keskustelevaa ja hyvähenkistä. Kaikista esityksistä työryhmän jäsenet eivät ole päässeet yhteisymmärrykseen, minkä vuoksi jätämme mietinnöstä alla esitetyt ja perustellut eriävät mielipiteemme sekä täydentävät lausumat jatkovalmistelun tueksi.

45 § Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus

SY esittää eriävän mielipiteen 45 §:stä, jossa säädetään kattavasta lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuudesta. Pykälässä säädetyt yleiset velvollisuudet koskisivat kaikkea jätettä, jota syntyy muun muassa kotitalouksissa, palveluissa, teollisuudessa, kaivostoiminnassa ja infra- ja talonrakentamisessa. Mietinnössä esitetyn mukaisesti pykälässä asetetut vaatimukset velvoittaisivat muiden ohella yleisötilaisuuden järjestäjää ja kauppakeskusten ja muiden asiakastilojen ylläpitäjää järjestämään säännösten mukainen jätteiden erilliskeräys.

Emme pidä esitystä yksittäisten asiakas- ja myymälätilojen osalta kohtuullisena tai kannatettavana. Kiertotalouslain ehdotettu 46 §:n poikkeuksen hakeminen kunkin yksittäisen asiakasroska-astian osalta luo tarpeetonta hallinnollista taakkaa ja kustannuksia erityisesti pienille palvelu- ja kaupan alan toimijoille, jotka muutoinkin tällä hetkellä kamppailevat taloudellisten haasteiden kanssa. Elinkeinoelämän hallinnollista taakkaa ei ole järkevä kasvattaa ehdotuksella, jolla ei ole vaikutusta yhdyskuntajätteen kierrätysasteeseen.

121 § Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus

Suomen Yrittäjät jättää eriävän mielipiteen esitettyyn 121 §:ään. Ehdotuksen mukaan tuotteen jakelijan on osoitettava myyntipisteessä selvästi ja näkyvästi paikka, johon 120 §:ssä tarkoitetun käytöstä poistetun tuotteen voi luovuttaa. Lisäksi jakelijan on viestinnässään aktiivisesti tiedotettava mahdollisuudesta luovuttaa käytöstä poistettu tuote jakelijan vastaanottoon. Tiedotuksessa on myös annettava kuluttajille tietoa tuotteen uudelleenkäyttö- ja korjausmahdollisuuksista.

SY katsoo, että pykälästä tulee poistaa termi *aktiivisesti*, koska termi on liian yleinen ja monitulkintainen. Lisäksi pidämme perusteltuna, että pykälän loppuun lisätään seuraava virke: *”Ei edellytä jakelijalta tuotekohtaisen tiedon jakamista”*. Tämä on perusteltua, koska Suomessa on korjauspalvelua tarjolla erittäin niukasti. Myöskään korjauspalveluiden koulutusta ei ole laajasti saatavilla.

149 § Jäte- ja tuotetiedon julkisuus

SY esittää eriävän mielipiteen 149 §:stä, koska ehdotettu säännös laajentaisi julkisuutta koskemaan myös sellaista jäte ja tuotetietoa, joka ei ole ympäristötieto-direktiivin mukaista ympäristötietoa. Pykälän tulee koskea vain ympäristötiedon julkisuutta.

Ehdotettu sääntely on yritysten näkökulmasta ongelmallinen liikesalaisuuksien, kilpailun sekä kokonaisturvallisuuden vuoksi. Lisäksi jätteiden sijainti ja määrätiedon avoin julkisuus voi altistaa väärinkäytöksille, eikä kaikille pykälässä ehdotetuilla tiedoilla ole yhteiskunnallista perustetta.

SY korostaa, että:

- vain koontitason tiedot tulee olla julkisia,
- liikesalaisuutta suojaavia rajoituksia on noudatettava johdonmukaisesti,
- viranomaisten tiedonluovutuksen perusteiden tulee olla selkeitä ja läpinäkyviä,
- avoimien tietokantojen luominen on turvallisuusnäkökulmasta ongelmallista ja
- mahdolliset tietopalvelut ja tietokantojen laajennukset on poistettava pykäläehdotuksesta.

Lisäksi tiedonpyytäjän henkilöllisyys tulisi varmistaa, pyyntö perustella ja tiedonpyynnestä kerätä koottua tietoa. Yrityksillä tulee olla oikeus tietää, mille tahoille niiden tietoja luovutetaan ja mihin tarkoitukseen.

Seuraamusmaksujärjestelmä

SY esittää eriävän mielipiteen seuraamusmaksujärjestelmää koskevista ehdotuksista. Ehdotettu seuraamusmaksumalli on sekä oikeudellisesti että kilpailu-neutraliteetin näkökulmasta ongelmallinen. Katsomme, että maksujen tulee olla kohtuullisia, selkeästi perusteltuja ja kohdistua yhdenvertaisesti kaikkiin toimijoihin.

SY ei kannata mallia, jossa seuraamusmaksun enimmäismäärä sidottaisiin prosentti-osuuteen toiminnanharjoittajan liikevaihdosta. Kiertotalouslain hallinnollisiin rikkomuksiin ei tule soveltaa liikevaihtoon perustuvia maksuja, eikä vastaavia seuraamusmaksuja ole säädetty myöskään ympäristönsuojelulaissa. Malli olisi kohtuuton ja johtaisi epäsuhteisiin seuraamuksiin toimialojen ja yrityskokojen välillä.

Seuraamusmaksujen tulee koskea yhtä lailla yksityisiä ja julkisia toimijoita. Nykyisessä ehdotuksessa kunnille ja kuntayhtiöille ei määrättäisi maksuja niiden laiminlyödessä jätelain mukaisia kirjanpito-, raportointi- tai tiedonantovelvoitteita. Tämä on myös kilpailuneutraliteetin kannalta ongelmallista. SY esittää, että myös kunnat ja lain 43 §:ssä tarkoitetut yhtiöt saatetaan seuraamusmaksuvelvollisuuden piiriin.

Pakkausjätteen lajittelu ja erilliskerätyn biojätteen laatu

SY esittää eriävän mielipiteen työryhmän ehdotuksista, jotka velvoittaisivat pakattujen biojätteiden käsittelyssä pakkausten ja tuotteiden erillislajitteluun sekä kieltäisivät pakkauksien murskaamisen osana biojätteen käsittelyä.

Suomen Yrittäjien näkemyksen mukaan lannoitevalmisteiden puhtaus tulee varmistaa ensisijaisesti teknisin ratkaisuin, kuten esi- ja jälkikäsittelylaitteistoilla sekä lopputuotteen laadunvarmistuksella – ei lisäämällä kaupoille manuaalisia ja kustannuksia lisääviä velvoitteita. Suuri osa biokaasulaitoksista on jo investoinut teknologiaan, joka poistaa pakkaukset prosessin aikana.

Kustannustehokkain ratkaisu on jatkossa edellyttää biojätettä vastaanottavilta laitoksilta riittävää käsittelyteknologiaa, joka varmistaa, ettei pakkausmateriaalia päädy kierrätyslannoitteisiin.

Lisäksi SY katsoo, että ennen sääntelyn etenemistä tulee odottaa Laadukas bio-kierrätys hankkeen tuloksia, sillä hanke tarkastelee biojätteen lajittelua ja muovin erottamista laajassa yhteistyössä.

115 § Tuottajayhteisön ensisijainen oikeus järjestää jätehuolto ja muut tuottajavastuuta koskevat ehdotukset

Suomen Yrittäjät jättää täydentävän kommentin ehdotetusta 115 §:stä. Korostamme, että 115 §:n tulee tukea koko kiertotalouden arvoketjun toimivuutta. Harmonisoitujen kriteerien on selkeytettävä toimijoiden roolit niin, että materiaalin käsittelijöille säilyy kannustin kehittää innovaatioita, investointeja ja

materiaalin jalostusarvoa. Tuottajavastuun peruseriaatteen on säilyttävä: järjestelmää tarvitaan vain silloin, kun materiaalin arvo ei kata jätehuollon kustannuksia ja tuotteen suunnittelu kohti kierrätettävyyttä edellyttää tuottajilta ohjausta. Pidämme tärkeänä, että tuottajavastuun sääntely harmonisoitaisiin EUtasolla sisämarkkinoiden toimivuuden ja kierrätysraakaaineiden vapaan liikkuvuuden varmistamiseksi.

108 § Jätehuoltopalvelujen hankintaa koskevan pykälän osalta esitämme, että mietinnön jatkovalmistelussa lisätään joko pykälään tai sen perusteluihin vaatimukset hankinnan avoimuudesta, syrjimättömyydestä ja kilpailuneutraalisuudesta. Lisäksi esitämme, että valintaperusteet, pisteytys sekä sopimuskumppanit on julkaistava avoimuuden lisäämiseksi.

114 § Tuottajavastuun yhteistyöryhmää koskevat säännöksen osalta esitämme, että jatkovalmistelussa joko pykälään tai sen perusteluihin lisätään edellytys ottaa ryhmään mukaan riittävä edustus jätehuolto- ja kierrätysyrityksistä, mukaan lukien pienet ja keski suuret toimijat.

Lopuksi erilliskeräysvelvollisuuden kehittämisestä Suomessa

EU:n pakkauksia koskeva sääntely on tuomassa elinkeinoelämälle valtavia kustannuksia. Tästä syystä kansallisella tasolla on erityisen tärkeää keskittyä vain tutkitusti kustannustehokkaimpien keinojen valitsemiseen EU:n sitovan muovin ja muun pakkausjätteen kierrätysasteen saavuttamiseksi. Ympäristöministeriön syksyllä 2025 tilaama vaikutustesarviointi osoittaa, että pakkausjätteiden asuinkiinteistökeräyksen laajentaminen kaikkiin kiinteistöihin yli 10 000 asukkaan taajamissa nostaisi yhdyskuntajätteen kierrätysastetta hyvin vähän. Jos yritysten lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuutta halutaan lisätä, päätösten tulee perustua huolelliseen analyysiin yritysvaikutuksista ja -kustannuksista sekä vaikutuksesta kokonaiskierrätysasteeseen. Suomen elinkeinoelämällä ei ole varaa ottaa nykyisessä taloustilanteessa ja kasvavassa kustannuspaineessa enää ainoatakaan tehotonta tointa maksettavakseen.

Kunnioitavasti
Suomen Yrittäjät

Tiina Toivonen
lainsäädäntöasioiden päällikkö

Tuottajayhteisöjen neuvottelukunnan (TYNK) lausuma kiertotalouslakityöryhmän mietintöön

Johdanto

TYNK pitää kiertotalouslakia koskevan uudistuksen tavoitteita ja kokonaisrakennetta perusteltuina ja kannatettavina. Uudistus tukee kiertotalouden edistämistä, tuottajavastuun kehittämistä sekä materiaali kiertojen tehostamista.

Tällä lausumalla TYNK haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota eräisiin pykäläkohtaisiin ratkaisuihin ja ohjauskeinoihin, joiden osalta sääntelyn oikeasuhtaisuutta, oikeusvarmuutta ja vaikuttavuutta on tarpeen vahvistaa. **Vapaamatkustamisen ehkäiseminen on lausumassa keskeisessä roolissa**, sillä ilman tehokkaita valvonta- ja seuraamuskeinoja tuottajavastuujärjestelmän toimivuus ja hyväksyttävyyden vaarantuvat.

Etäkaupan nopea kasvu on lisännyt vapaamatkustajuutta merkittävästi. Monet ulkomaiset verkkokaupat ja alustatoimijat myyvät tuotteita Suomeen ilman, että ne rekisteröityvät tuottajavastuujärjestelmään. Tämä vääristää kilpailua ja siirtää kustannukset kotimaisten, velvoitteensa hoitavien yritysten maksettavaksi. Ongelma korostuu erityisesti uusilla tuottajavastuualoilla, kuten kalastusvälineissä, joissa etäkaupan osuus on suuri ja järjestelmän rahoituspohja herkkä. Jotta tuottajavastuu toteutuu oikeudenmukaisesti, lakiin on sisällytettävä tehokkaat keinot etämyyjien velvoittamiseen, alustatoimijoiden vastuun selkeyttämiseen sekä markkinavalvonnan vahvistamiseen.

TYNK esittää lisäksi lausuman lopussa **eriävät kannanotot yksittäisistä säännöksistä**, joiden osalta se ei voi yhtyä mietintöön esitetyssä muodossa.

Kiertotalouden edistäminen julkisissa hankinnoissa

(Luku 2.1.3, 23 § Hankinnan valmistelu)

TYNK korostaa, ettei ole perusteltua asettaa kynnysarvoa tuottajavastuun hoitamisen tarkistamiselle julkisissa hankinnoissa. Tuottajavastuun asianmukainen hoitaminen on olennainen osa vastuullista markkinoille saattamista, ja sen huomioiminen julkisissa hankinnoissa tukee tasapuolisia kilpailuolosuhteita sekä kiertotalouden tavoitteita.

Tuottajavastuun soveltaminen ja vapaamatkustamisen ehkäiseminen

(Luku 2.3.1, 94 § Tuottajan vastuu)

TYNK katsoo, että vapaamatkustamisen ehkäiseminen on keskeinen edellytys tuottajavastuujärjestelmän toimivuudelle. Rajat ylittävän etäkaupan, kuluttajien oman tuonnin ja puutteellisen valvonnan seurauksena vastuunsa hoitavat tuottajat joutuvat vastaamaan myös vapaamatkustajien markkinoille saattamien tuotteiden jätehuollon kustannuksista, mikä vääristää kilpailua.

Nykyinen muotoilu, jonka mukaan tuottajan kustannusvastuu ulottuu myös sen markkinaosuuteen nähden kohtuulliseksi katsottavaan osuuteen muista vastaavista tuotteista, merkitsee käytännössä sitä, että vapaamatkustaminen hyväksytään osaksi järjestelmää. Tämä ei ole oikeasuhtainen eikä ennakoitava ratkaisu.

TYNK korostaa, että tuottajien kustannusvastuun tulee rajautua niiden itse markkinoille saattamiin tuotteisiin. Tulkinnanvarainen vastuu ei täytä oikeusvarmuuden vaatimuksia eikä mahdollista pitkäjänteistä toimintaa.

Valtuutettu edustaja ja etämyynti

(98 § ja 99 §)

TYNK esittää, että komission Omnibus-ehdotuksissa mahdollistettu joustavuus valtuutetun edustajan nimeämisessä hyödynnetään kansallisesti. Pakollinen valtuutetun edustajan käyttö ei yksin ratkaise etämyyntiin liittyviä valvontaongelmia, ja liiallinen hallinnollinen taakka voi lisätä vapaamatkustamista.

Tuottajayhteisöjen toimintaedellytykset

(Luku 2.3.2)

107 § Tuottajien maksuosuudet ja niiden mukauttaminen

TYNK vastustaa tuottajayhteisöille asetettua kategorista kieltoa periä hallinnollisia maksuja. Hallinnolliset kustannukset eivät ole suoraan riippuvaisia markkinoille saatettujen tuotteiden määristä, vaan liittyvät muun muassa raportointiin, tietojen muutoksiin ja jäsenyyden hallintaan. Kategorinen kielto vaarantaa kustannusvastaavuuden ja tuottajayhteisöjen toimintaedellytykset.

114 § Tuottajavastuun yhteistyöryhmät

Yhteistyöryhmien järjestämisvastuun tulee säilyä viranomaisella. Vastuun siirtäminen tuottajayhteisöille ei ole perusteltua ryhmien neutraaliuden ja toimivuuden kannalta.

Uudelleenkäytön edistäminen ja jätteen synnyn ehkäiseminen

(Luku 2.3.3)

119 § Tuottajayhteisön toimet uudelleenkäytön edistämiseksi ja jätteen synnyn ehkäisemiseksi

TYNK vastustaa luonnoksessa ja sen perusteluissa esitettyä prosenttiperusteista, enintään viiden prosentin maksuosuutta. EU:n pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee varmistaa riittävät kannustimet jätteen synnyn ehkäisemiseksi, mutta asetuksessa ei edellytetä kategorista prosenttiperusteista maksuosuutta.

Lainsäädännön tulee olla tarkkarajaista, perusteltua ja vaikuttavaa. Tuottajilta jätteen synnyn ehkäisemiseksi kerättävän maksuosuuden kohdentaminen, tavoitteet ja hallinnointi tulee määritellä ennen maksun tason asettamista. Lisäksi on arvioitava, onko prosenttiosuus tuottajilta kerättävistä maksuista oikea peruste vai olisiko selkeämpää määritellä kohtuullinen ja nimenomaisesti kohdennettava rahamäärä.

Toimenpiteen tasapuolisuutta arvioitaessa on huomioitava, että eri tuoteryhmien ja materiaalien kierrätysmaksut poikkeavat merkittävästi toisistaan eivätkä korreloi syntyvän jätteen määrän kanssa. Viiden prosentin maksuosuus voi tarkoittaa yksittäisillä toimialoilla miljoonaluokan kustannuksia ilman, että pykälässä tai perusteluissa määritellään, mihin varat käytetään.

TYNK esittää, että maksuosuus ja sen perusteet määritellään asetuksella määräajaksi siten, että niitä voidaan muuttaa vaikutusarvioiden ja tilannekuvan perusteella.

(Luku 3.6.)

TYNK vastustaa Pirkanmaan ELY-keskuksen esittämää tuottajavastuun alaisten tuotteiden korjaamisen edistämiseksi tehtyä rahastoehdotusta. TYNK ei näe rahastomallia toteuttamiskelpoisena. Rahasto olisi monimutkainen toteuttaa, ja

se edellyttäisi paljon lisäsääntelyä. Esimerkiksi pakkaus- ja pakkausjäteasetuksessa ei edellytä, että rahat kerätään viranomaisille. Rahasto olisi käytännössä veronkaltainen maksu.

SER-jätteen keräysaste ja sanktiomalli

(Luku 3.4)

TYNK vastustaa tuottajayhteisöihin kohdistuvaa seuraamusmaksumallia. Tuottajayhteisöt eivät ole yksin vastuussa keräysasteiden saavuttamisesta, eikä niillä ole tosiasiallisia keinoja puuttua vapaamatkustamiseen tai harmaisiin jätevirtoihin. Seuraamusten tulee kohdistua velvoitteitaan laiminlyöviin toimijoihin. TYNK näkee ongelmallisena sen, ettei esitystä sanktiomallista ole käsitelty yksityiskohtaisesti tuottajavastuujaostossa eikä kiertotalouslakityöryhmässä.

Vapaamatkustamisen torjunta – valvonta ja ohjauskeinot

(Luku 3.6)

TYNK katsoo, että vapaamatkustamisen torjunta edellyttää nykyistä tehokkaampia ja rakenteellisempia ohjauskeinoja. Pelkkä hallinnollinen sääntely tai tuottajayhteisöihin kohdistuvat sanktiot eivät ratkaise ongelmaa. TYNK katsoo, että tuottajavastuun hoitamisen tulee olla markkinoille pääsyn edellytys. Tuotetta ei tule voida saattaa Suomen markkinoille eikä hankkia, ellei tuottaja ole rekisteröitynyt tuottajavastuujärjestelmään ja hoida sille asetettuja velvoitteita. Varmistamisvelvollisuus on ulotettava koko jakeluketjuun, mukaan lukien etämyynti ja verkkoalustat. TYNK pitää tärkeänä, että julkista tukea voidaan myöntää ainoastaan niille toimijoille, jotka ovat täyttäneet kaikki lakisääteiset velvoitteensa – myös tuottajavastuun osalta.

Lisäksi TYNK katsoo, että vapaamatkustamisen torjunta edellyttää, että asiasta säädetään nimenomaisesti laissa eikä pelkästään lain perusteluissa tai viranomaisohjeissa. Lainsäädännössä tulee säätää selkeästi viranomaisten välisestä tiedonvaihdesta sekä valvontaviranomaisen toimivaltuuksista tuottajavastuun valvonnassa.

TYNK pitää perusteltuna ehdotusta vapaamatkustuksen ennaltaehkäisemiseen liittyvien ohjauskeinojen laajasta arvioinnista. Lisäksi TYNK esittää selvitysten teettämistä alla esittämistämme ja muista mahdollisista vaikuttavista toimenpiteistä.

ALV-järjestelmän ja ViDA-uudistuksen hyödyntäminen

TYNK pitää perusteltuna selvittää mahdollisuutta hyödyntää ALV-järjestelmää ja EU:n tulevaa VAT in the Digital Age (ViDA) -uudistusta tuottajavastuun valvonnassa. Vuonna 2027 käyttöön otettava One Stop Shop -järjestelmä tarjoaa mahdollisuuden yhdistää tuottajavastuun rekisteröityminen ja maksaminen olemassa olevaan järjestelmään, mikä parantaisi valvonnan vaikuttavuutta ja vähentäisi hallinnollista taakkaa.

Latvian veropohjainen ohjausmalli esimerkkinä

TYNK esittää jatkovalmisteluun Latvian veropohjaisen ohjausmallin selvittämistä. Latviassa tuottaja on lähtökohtaisesti verovelvollinen, ellei se ole oikea-aikaisesti liittynyt hyväksytyyn tuottajavastuujärjestelmään ja täytä sille asetettuja velvoitteita. Tuottajavastuun hoitaminen toimii verovapautuksen edellytyksenä, ja laiminlyönnit johtavat veron maksuun suoraan valtiolle. Kokemusten perusteella malli toimii tehokkaana pelotteena vapaamatkustamiselle ja ohjaa tuottajia hoitamaan velvoitteensa ajoissa.

TYNK pitää lisäksi perusteltuna arvioida, voisiko tuottajavastuuelvoitteiden laiminlyönneistä kertyviä verotuloja kanavoida osittain tuottajayhteisöille niiden kustannusten kattamiseen, jotka aiheutuvat tuottajayhteisöihin kuulumattomien tuottajien markkinoille saattamien tuotteiden jätehuollosta. Tällainen ratkaisu vahvistaisi järjestelmän oikeudenmukaisuutta ja vähentäisi vastuunsa hoitaville tuottajille kohdistuvaa kohtuutonta kustannustaakkaa.

Tuottajavastuun valvontaviranomaisen ja tullin yhteistyö

TYNK korostaa, että vapaamatkustamisen tehokas torjunta edellyttää tiivistä ja systemaattista yhteistyötä tuottajavastuun valvontaviranomaisen ja tullin välillä. Tullilla tulisi olla toimivalta estää sellaisten tuotteiden markkinoille saattaminen, joiden osalta tuottajavastuuta ei ole hoidettu. Useista EU-jäsenvaltioista on saatu myönteisiä kokemuksia tullin aktiivisesta roolista etämyynnin ja maahantuonnin valvonnassa.

(Luku 3.2)

Seuraamusmaksujen vaikuttavuus ja varoittavuus

Seuraamusjärjestelmän tulee olla oikea-aikainen, oikeasuhtainen ja tosiasiallisesti varoittava. Erityisesti tuottajien rekisteröitymisvelvoitteen laiminlyöntiin liittyvien seuraamusten tulee olla mitoitettu siten, että ne toimivat tehokkaana pelotteena

myös suurten ja kalliiden tuotteiden markkinoilla. Seuraamusjärjestelmän tulee kattaa myös taannehtivien velvoitteiden määrääminen ja estää se, että velvoitteiden laiminlyönnistä syntyy taloudellista hyötyä.

Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteiden saavuttaminen

(Luku 3.7.1)

Luku 3.7.1.1 Kotitalouksien erilliskeräysvelvollisuus

Mietinnön pakkauksien kierrätystä tehostavien toimenpiteiden arviointi perustuu lähes kokonaan asuinkiinteistöjen keräysjärjestelmien velvoitteiden kiristämiseen, joiden kustannusvaikutus olisi noin 40–60 miljoonaa euroa. Kuten työryhmän mietinnön perusteluissakin todetaan, niin ehdotuksen taustalla tehdyn selvityksen toteutukseen liittyy useita epävarmuuksia, eivätkä selvityksen tulokset tue esitettyä toimenpidettä. TYNK näkee, että kotitalouksien erilliskeräysvelvoitteen laajentamista on jo tutkittu riittävästi löytämättä aidosti vaikuttavia toimenpiteitä, joten lisäselvityksille ei enää ole tarvetta.

Muiden kuin asuinkiinteistöjen jätemäärä koko yhdyskuntajätteestä on merkittävä, arvioiden mukaan noin 35–45 % (s. 114) ja tämä pätee myös kuluttajamuovi-pakkausiiin. Jo jätelaki 2021 velvoitti hallinto-, palvelu- ja elinkeinokiinteistöt erilliskeräykseen pakkausten viikkokilomäärien täyttyessä. Tästä huolimatta muovipakkausten keräysmäärät niistä ovat tällä hetkellä lähes merkityksettömiä, eikä velvoitteiden noudattamista valvota lainkaan. Tämän takia toimenpiteiden oikea kohdentaminen on tärkeää. TYNK esittää, että hallinto-, palvelu- ja elinkeinokiinteistöjen pakkausten erilliskeräykseen liittyvä 35–45 %:n potentiaali otetaan tarkasteluun asuinkiinteistöjen 55–65 %:n potentiaalin rinnalle. Tämä tulisi tuoda selkeästi esiin mietinnössä. Kiinteistökeräyksen laajentamisen sijaan tulisi keskittää tarkastelu hallinto-, palvelu- ja elinkeinokiinteistöjen pakkausten erilliskeräyksen potentiaaliin, joka on helposti kerättävissä ja kierrätettävissä olevaa materiaalia. Myös valvontatoimien kohdistaminen jäteasetuksen noudattamiseen on tarpeen. TYNK pitää perusteltuna mietinnössä olevaa energijätteen erilliskeräyksen kieltämistä sekä pakkausten velvoite-rajojen poistoa hallinto-, palvelu- ja elinkeinoelämän kiinteistöiltä.

Luku 3.7.3 Erilliskerätyn biojätteen laadun hallinta

TYNK katsoo, että pakatun biojätteen syntypaikkalajittelua koskeva ehdotus tulee hylätä. Pakkauksen ja biojätteen erottelu voidaan toteuttaa kustannustehokkaasti käsittelylaitoksella jo nyt. Katsomme, ettei ole tarkoituksenmukaista säätää uusia lisävelvoitteita erotella pakkaus ja biojäte syntypaikalla. Nykyinen käytäntö, jossa

elintarvikejätteeksi kelpaamaton materiaali toimitetaan käsittelyyn pakkauksineen, on toimiva ja kustannustehokas. Keskeistä on, että biojätteen käsittelijöille asetetaan riittävät laatu- ja erotustekniset vaatimukset, jotta pakkausmateriaalia ei päädy lannoitteisiin tai muihin hyödyntämistuotteisiin.

TYNK näkee, ettei jätedirektiivin tulkinta edellytä syntypaikkalajittelun kiristämistä. Vaikka direktiivin 22 artikla rajoittaa yhdessä kerättävää jätettä biohajoavuusominaisuuksien perusteella, direktiivin tavoite kohdistuu lopputuotteen laatuun. Korkeatasoinen käsittelytekniikka mahdollistaa vaatimuksen täyttämisen ilman, että keräysvaiheeseen lisätään kohtuuttomia velvoitteita. Esimerkiksi Ruotsissa jätteen haltijat veloitetaan huolehtimaan siitä, että pakkaukset erotellaan biojätteestä. Tämä vastaa Suomen nykyistä käytäntöä, jossa pakkaukset poistetaan kaupan ja elintarviketeollisuuden biojätteestä biojätettä käsittelevillä laitoksilla.

Tuottajayhteisöjen neuvottelukunnan eriävät kannanotot

94 § Tuottajan vastuu – vastuu muiden tuotteista

TYNK ei voi hyväksyä säännöstä siltä osin kuin tuottajan kustannusvastuu ulotetaan koskemaan myös muiden toimijoiden markkinoille saattamia tuotteita. Tuottajan kustannusvastuun tulee rajautua sen itse markkinoille saattamiin tuotteisiin.

119 § Uudelleenkäytön edistämiseen liittyvä viiden prosentin maksuosuus

TYNK ei voi hyväksyä prosenttiperusteista, enintään viiden prosentin maksuosuutta ilman selkeitä tavoitteita, kohdentamista ja hallinnointia koskevia määrittelyjä.

107 § Hallinnollisten maksujen kieltö

TYNK ei voi hyväksyä tuottajayhteisöille asetettua kategorista kieltoa periä hallinnollisia maksuja lakisääteisten tehtävien hoitamisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

SER-jätteen keräysasteeseen liittyvä sanktiomalli

TYNK ei voi hyväksyä seuraamusmaksumallia siltä osin kuin taloudellinen sanktio kohdistetaan tuottajayhteisöihin tilanteissa, joissa niillä ei ole tosiasiallisia keinoja vaikuttaa keräysasteiden saavuttamiseen.

Erilliskeräysvelvoitteiden laajentaminen

TYNK ei voi hyväksyä uusia erilliskeräysvelvoitteita ilman tutkittua ja luotettavaa tietoa, tästä esimerkkinä esitetyt pakkausjätteiden erilliskeräysvelvoitteet. Uusien keräysvelvoitteiden tulee perustua tutkittuun tietoon, luotettaviin lähtötietoihin ja vaikuttavuusarviointiin, jotka osoittavat keräysmäärän ja kierrätysasteen paranevan selkeästi.

Tuottajayhteisöjen neuvottelukunnan jäsenet

Akkukierrätys Pb Oy
ERP Finland ry
FLIP ry
ICT-tuottajaosuuskunta -TY
Recser Oy
SELT ry
SER-tuottajayhteisö ry
Sumi Oy
Suomen Autokierrätys Oy
Suomen Keräyspaperi Tuottajayhteisö Oy
Suomen Keräystuote Oy
Suomen Pakkaustuottajat Oy
Suomen Palautuspakkaus Oy
Suomen Rengaskierrätys Oy
Suomen SUP-Tuottajayhteisö Oy

Tuottajayhteisöjen neuvottelukunnan puolesta,
Liisa-Marie Stenbäck
Kiertotalouslakityöryhmän varsinainen jäsen

Liite 2 Alustava ehdotus kiertotalouslain rakenteeksi

Sulkeissa on esitetty viittaus jätelain pykälään. Mietinnön luvussa 2 ehdotetut pykälät, jotka sisältävät merkittäviä muutoksia verrattuna jätelain sääntelyyn on merkitty korostuksella.

Esitetty pykäläluettelo on ymmärrettävä alustavana ehdotuksena, eikä siinä voida tyhjentävästi ottaa huomioon tiettyjä meneillään olevia tai tulevia lainsäädäntöhankkeita, joiden myötä jätelain pykäliin tehdään muutoksia ennen kiertotalouslain säätämistä.

I OSA: Yleinen osa

I.1 luku: Lain tarkoitus, soveltamisala, määritelmät (ks. yllä 2.1.1)

- 1 § Lain tarkoitus (jätelain 1 §)**
- 2 § Soveltamisala (2 §)**
- 3 § Soveltamisalan rajaukset (3 §)
- 4 § Soveltaminen puolustusvoimissa (4 §)
- 5 § Jätteen määritelmä (5 §)
- 6 § Sivutuotteet (5 a §)
- 7 § Jätteeksi luokittelun päättyminen (5 b §)
- 8 § Muut määritelmät (6 §)**
- 9 § Vaarallisen jätteen luokittelusta poikkeaminen (7 §)

I.2 luku: Yleiset kiertotaloutta edistävät velvollisuudet (ks. yllä 2.1.2)

- 10 § Tarpeettoman kulutuksen välttäminen (osin 8 §)**
- 11 § Kiertotalouden etusijajärjestys (osin 8 §)**
- 12 § Tuotteen suunnittelu (9.1 § 5–7 k)**
- 13 § Tuotteen valmistus (9.1 § 1–3 k)**
- 14 § Tuotteen korjattavuus (9.2 § 4 k)**
- 15 § Varaosien ja työkalujen tarjoaminen kohtuulliseen hintaan (uusi)**
- 16 § Kielletyt sopimusehdot ja käytännöt (uusi)**
- 17 § Tuotteen merkinnät ja tiedottaminen (9.2 § 1–3 k)**
- 18 § Tuotteen markkinoille saattajan ja jakelijan velvollisuudet (9.3 §)**
- 19 § Tuotteen kieltäminen ja käytön rajoittaminen (9.4 §)**
- 20 § Selvilläolo- ja tiedonantovelvollisuus (12 §)
- 21 § Toimet käytettyjen tuotteiden uudelleen käytön edistämiseksi (52.1 §)**

I.3 luku: Julkiset hankinnat (ks. yllä 2.1.3)

- 22 § Hankintayksikön kiertotaloustavoitteet (uusi)**
- 23 § Hankinnan valmistelu (uusi)**
- 24 § Hankintoja koskeva raportointi (uusi)**
- 25 § Poikkeussäännökset (uusi)**
- 26 § Valtioneuvoston asetukset kiertotalouden huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa (uusi)**

I.4 luku: Suunnittelu (ks. yllä 2.1.4)

- 27 § Kiertotaloussuunnitelma (87 §)**
- 28 § Alueellinen yhteistyöryhmä (88 §)**
- 29 § Kiertotalouskertomus (uusi)**

I.5 luku: Viranomaiset ja niidet tehtävät

- 30 § Ympäristöministeriö (22.1 §)
- 31 § Lupa- ja valvontavirasto (osin seuraavat: 22 §, 24 §, 25 §, 93 §, 107 a §)
- 32 § Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen (osin 24 §)
- 33 § Kunnan jätehuoltoviranomainen (23 §, 26 §, osin 6 §)
- 34 § Suomen ympäristökeskus (osin 22 §, osin 25 §)
- 35 § Markkinavalvonta (24 a §)
- 36 § Muut valvontaviranomaiset (25 §)
- 37 § Asiantuntijaviranomaiset ja -laitokset (27 §)
- 38 § Valtioneuvoston asetus viranomaisten tehtävistä (26 a §)

II OSA: Jätehuolto ja roskaantuminen (ks. yllä 2.2)

II.1 luku: Jätehuoltoa koskevat yleiset säännökset

- 39 § Omavaraisuus- ja läheisyysperiaatteet (19 §)
- 40 § Aiheuttamisperiaate (20 §)
- 41 § Kaatopaikalle sijoittamisen kustannusten kattaminen (21 §)
- 42 § Uudelleenkäytön valmistelun edistäminen (11 a §)**
- 43 § Jätteestä ja jätehuollosta aiheutuvan vaaran ja haitan ehkäiseminen (13 §)
- 44 § Valtioneuvoston asetukset jätteestä ja jätehuollosta aiheutuvan vaaran ja haitan ehkäisemiseksi (14 §)
- 45 § Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus (osin 15 §, jäteasetus 22.1 §)**
- 46 § Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuudesta poikkeaminen (osin 15 §)**
- 47 § Valtioneuvoston asetukset jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuudesta (osin 15 §)**

48 § Kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energiajätteenä (uusi)

49 § Kielto polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa erilliskerättyä jätettä (15 a §)

50 § Vaarallisten aineiden poistaminen hyödynnettävästä jätteestä (15 b §)

51 § Vaarallisten jätteiden pakkaamis- ja merkitsemisvelvollisuus (16 §)

52 § Vaarallisten jätteiden sekoittamiskielto (17 §)

53 § Kielto polttaa jätettä Suomen vesialueella ja talousvyöhykkeellä (18 §)

54 § Jätteenkäsittelylaitoksen tai -paikan vastuuhenkilö (141 §)

55 § Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus (uusi)

56 § Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus (uusi)

II.2 luku: Jätehuollon järjestämistä koskevat säännökset

57 § Jätehuollon järjestäminen (28 §)

58 § Jätteen luovuttaminen (29 §)

59 § Jätehuollon järjestämisvastuun lakkaaminen ja siirtyminen (30 §)

60 § Jätteen kuljettaminen (31 §)

II.3 luku: Kunnan järjestämä jätehuolto

61 § Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto (32 §)

62 § Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu (33 §)

63 § Kunnan jätehuoltopalveluja koskevat laatuvaatimukset (34 §)

64 § Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen (35 §)

65 § Kunnan järjestämä jätteenkuljetus (36 §)

66 § Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus (37 §)

67 § Kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta koskeva kunnan päätöksenteko (38 §)

68 § Tiedot jätteen noutamisesta kiinteistöiltä (39 §)

69 § Jätteen vastaanottopaikka kiinteistöllä [tai sen läheisyydessä] (40 §)

70 § Jätteen luovuttaminen kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen tai alueelliseen vastaanottopaikkaan (41 §)

71 § Kiinteistöllä tapahtuva pienimuotoinen jätteen käsittely (41 a §)

72 § Kunnan jätehuollon palvelutehtävien siirtäminen kuntien omistamalle yhtiölle (43 §)

73 § Kirjanpito jätehuoltopalvelusta ja kuljettajan tiedonantovelvollisuus (44 §)

74 § Kunnan jätemaksu (78 §)

75 § Kunnan jätemaksun perusteet (79 §)

76 § Velvollisuus suorittaa kunnan jätemaksu (80 §)

77 § Jätteen kuljettajan kirjanpitovelvollisuus kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa (80 a §)

- 78 § Kunnan jätemaksun määrääminen (81 §)
- 79 § Jätelasku ja kunnan jätemaksusta tehtävä muistutus (82 §)
- 80 § Jättemaksun tai jätehuoltopalvelun virhe (86 §)
- 81 § Kunnan jätemaksun suorittaminen ja palauttaminen (83 §)
- 82 § Kunnan jätemaksua koskevien säännösten soveltaminen kuntien omistamaan yhtiöön (84 §)
- 83 § Kiinteistön haltijan järjestämästä kuljetuksesta perittävä maksu (85 §)
- 84 § Kunnan jätehuoltomääräykset (91 §)
- 85 § Menettely kunnan jätehuoltomääräyksiä annettaessa (92 §)
- 86 § Kunnan tiedotus- ja neuvontavelvollisuus (93 §)**

II.4 luku: Roskaantumisen

- 87 § Roskaamiskielto (72 §)
- 88 § Roskaajan siivoamisvelvollisuus (73 §)
- 89 § Toissijainen siivoamisvelvollisuus (74 §)
- 90 § Siivoamisesta määrääminen (75 §)
- 91 § Jätteen keräys roskaantumisen ehkäisemiseksi (76 §)
- 92 § Muut roskaantumista koskevat säädökset (77 §)

III OSA: Tuottajavastuujärjestelmät

III.1 luku: Tuottajavastuu ja sen soveltaminen (ks. yllä 2.3.1)

- 93 § Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat (48 §)**
- 94 § Tuottajan vastuu (46.1–2 §)**
- 95 § Poikkeukset tuottajan kustannusvastuusta (53 §)**
- 96 § Tuottajan velvollisuus liittyä tuottajayhteisöön (62.1 §)**
- 97 § Tuottajan rekisteröitymisen varmistaminen (55 §)**
- 98 § Suomeen sijoittautuneen toimijan valtuutettu edustaja toisessa valtiossa (66 a § 1 mom.)**
- 99 § Tuottajavastuusta huolehtiva valtuutettu edustaja Suomessa (66 a § 2 mom.)**
- 100 § Suomessa valtuutettuna edustajana toimiminen (66 b §)**

III.2 luku: Tuottajayhteisöt ja niiden toiminta (ks. yllä 2.3.2)

- 101 § Tuottajayhteisö (osin 62.1 §; 63.1 §)**
- 102 § Tuottajayhteisöstä yleisessä tietoverkossa julkaistavat tiedot (63; 66 §)**
- 103 § Toimintasuunnitelma (64 §)**
- 104 § Tuottajayhteisön taloudellisen toimintakyvyn osoittaminen (64 §)**
- 105 § Eräiltä tuottajayhteisöiltä vaadittava vakuus (61.1–2 §)**
- 106 § Vakuuden realisointi (61.3–4 §)**

107 § Tuottajien maksuosuudet ja niiden mukauttaminen (63 a §)

108 § Jätehuoltopalvelujen hankinta (66 §)

109 § Tuottajayhteisöjen välinen yhteistyö (65 §)

110 § Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus (54 §)

111 § Tuottajayhteisön omavalvontasuunnitelma (53 a §)

112 § Omavalvonnan raportointi ja korjaaminen (53 a §)

113 § Omavalvonnan ulkopuolinen tarkastus (53 a §)

114 § Tuottajavastuun yhteistyöryhmät (66 c §)

III.3 luku: Käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanotto ja käsittely (ks. yllä 2.3.3)

115 § Tuottajayhteisön ensisijainen oikeus järjestää jätehuolto (47 §)

116 § Käytöstä poistettujen tuotteiden keräys (49 §)

117 § Tuotteen palauttaminen (uusi)

118 § Tuottajayhteisön tiedotus- ja neuvontavelvollisuus (51 §)

119 § Tuottajayhteisön toimet uudelleenkäytön edistämiseksi ja jätteen synnyn ehkäisemiseksi (52 §)

120 § Tuotteen jakelijan vastaanottovelvollisuus (osin 56 § ja 52 §)

121 § Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus (osin 56 § ja 52 §)

III.4 luku: Juomapakkausten palautusjärjestelmä

122 § Juomapakkausten palautusjärjestelmän perustaminen ja järjestelmään liittyminen (68 §)

123 § Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän velvollisuudet (69 §)

124 § Juomapakkausten palautusjärjestelmään kuuluvien pakkausten merkinnät (70 §)

125 § Juomapakkausten vastaanottovelvollisuus (71 §)

III.5 luku: Kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön yhteistoiminta pakkausjätehuollossa

126 § Kuntien ja pakkausten tuottajayhteisön yhteistoiminta pakkausjätteen erilliskeräyksessä (49 a §)

127 § Kunnille maksettavat korvaukset ja pakkausten tuottajien kustannusvastuu (49 b §)

128 § Sovittelu ja yhteistoiminnasta poikkeaminen (49 c §)

129 § Sopimusta koskevien tietojen antaminen valvontaviranomaiselle (49 d §)

III.6 luku: Eräiden kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajien vastuu jätehuolto- ja siivoustoimien kustannuksista

- [130 § Eräiden kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajan kustannusvastuu (48 a §)]⁷⁸
- 131 § Tuottajan kustannusvastuu tietyistä kuntien toteuttamista jätehuolto- ja siivoustoimista (48 b §)
- 132 § Kustannusvastuun piiriin kuuluvat alueet (48 c §)
- 133 § Tuottajien kunnille maksamien korvausten määräytyminen (48 d §)
- 134 § Korvausmenettely (48 e §)
- 135 § Koostumusselvitys (48 f §)
- 136 § Kunnan velvollisuudet tupakkatuotteista ja nikotiinipusseista aiheutuvan roskaantumisen ennalta ehkäisemisessä (48 g §)

[III.7 luku: Lääkkeiden ja kosmetiikkatuottajien vastuu yhdyskuntajätevesien puhdistamisen kustannuksista]

[III.8 luku: Uudelleenkäyttöjärjestelmät]

IV OSA: Tiedonhallinta

IV.1 luku: Kirjanpito-, seuranta- ja tiedonantovelvollisuudet (ks. yllä 2.4.1)

- 137 § Kirjanpitovelvollisuus jätteestä (118 §)
- 138 § Elintarvikealan toimijan kirjanpitovelvollisuus (118 a §)
- 139 § Kirjanpito jätteen käsittelyssä syntyvistä tuotteista (uusi)
- 140 § Jätettä toiseen maahan siirtävän kirjanpitovelvollisuus (117 c §)
- 141 § Kirjanpitotietojen säilyttäminen (119 §)
- 142 § Tiedonantovelvollisuus kirjanpitotiedoista (uusi)
- 143 § Tiedon luovutusvelvollisuus toiselle toimijalle (118 §)
- 144 § Toiminnanharjoittajan seuranta- ja tarkkailuvelvollisuus (120 §)
- 145 § Velvollisuus laatia siirtoasiakirja (121 §)**
- 146 § Siirtoasiakirjan käyttöön liittyvät menettelyt (121 a §)**
- 147 § Siirtoasiakirjan tietojen toimittaminen rekisteriin (121 b §)**
- 148 § Siirtoasiakirjan puuttumisesta ilmoittaminen (uusi)**

78 Pykälän ympärillä on hakasulkeet, koska ehdotettu 93 § sisältää myös niin sanotut SUP-tuotteet. Tällöin erillinen voimassa olevaa jätelain 48 a §:ää vastaava pykälä tässä yhteydessä olisi päällekkäinen. SUP-tuottajia ja tuotteita koskevan pykälän sijoittelu ratkaistaan lopullisesti kiertotalouslakia koskevassa hallituksen esityksessä.

IV.2 luku: Jätehuollon tietovarannot ja tietopalvelut (ks. yllä 2.4.2)

149 § Jäte- ja tuotetiedon julkisuus (uusi)

- 150 § Tietovaranto jätteen kuljettajista ja välittäjistä (nyk. jätehuoltorekisteri) (142 §)
- 151 § Tietovaranto tuottajista (nyk. tuottajarekisteri) (142 §)
- 152 § Tietovarannot jätteiden siirroista (nyk. siirtorekisteri ja kv. jätesiirtorekisteri) (142 §)
- 153 § Uusiomateriaalirekisteri (ehdotettu UTU-HE:ssä⁷⁹, uusi)
- 154 § Tietopalvelu jätteen kuljettajista (142 a §)
- 155 § Tietopalvelu tuottajista (142 b §)
- 156 § Tietovaranto jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä kiinteistöllä (143 §)
- 157 § Jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalusta (143 a §)
- 158 § Tiedonsaantioikeus jätehuollon tietovarannoista (143 b §)

V OSA: Hyväksymismenettelyt

V.1 luku: Luokittelupäätös

- 159 § Aineen tai esineen luokittelua koskeva hakemus (UTU-HE:ssä⁸⁰ uusi)
- 160 § Luokittelupäätös (UTU-HE:ssä uusi)
- 161 § Tuotteen vaatimuksenmukaisuuden varmistaminen (UTU-HE:ssä uusi)
- 162 § Luokittelupäätöksen muuttaminen (UTU-HE:ssä uusi)
- 163 § Luokittelupäätöksen peruuttaminen (UTU-HE:ssä uusi)
- 164 § Luokittelupäätöksen raukeaminen uuden lainsäädännön seurauksena (UTU-HE:ssä uusi)

V.2 luku: Jätehuoltorekisteriin hyväksyminen⁸¹

- 165 § Hakemus toiminnan hyväksymiseksi jätehuoltorekisteriin (94 §)
- 166 § Jätehuoltorekisteriin hyväksymisen edellytykset (95 §)
- 167 § Vastavuoroinen tunnustaminen (95 a §)
- 168 § Päätös jätehuoltorekisteriin hyväksymisestä (96 §)
- 169 § Jätehuoltorekisteriin hyväksymistä koskevan päätöksen muuttaminen (97 §)
- 170 § Ote jätehuoltorekisteristä (98 §)
- 171 § Jätehuoltorekisteriin hyväksymisen tai merkitsemisen peruuttaminen ja raukeaminen (99 §)
- 172 § Ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin (100 §)

79 HE 160/2025 vp.

80 HE 160/2025 vp.

81 Luvun pykäläien otsikot tarkentuvat jatkovalmistelussa.

V.3 luku: Tuottajavastuurekisteriin hyväksyminen⁸²

- 173 § Hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi (101 §)
- 174 § Tuottajarekisteriin hyväksymisen edellytykset (102 §)
- 175 § Päätös tuottajarekisteriin hyväksymisestä (103 §)
- 176 § Ote tuottajarekisteristä (104 §)
- 177 § Tuottajan tai jäsenen ilmoittaminen tuottajarekisteriin (105 §)
- 178 § Tuottajarekisteriin hyväksymistä koskevan päätöksen muuttaminen (106 §)
- 179 § Tuottajarekisteriin hyväksymisen peruuttaminen ja raukeaminen (107 §)

V.4 luku: Akkujen ja paristojen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitokset

- 180 § Ilmoittamisesta vastaava viranomainen (107 a §)
- 181 § Ilmoitetuksi laitokseksi hyväksymistä koskeva hakemus (107 b §)
- 182 § Ilmoitetuksi laitokseksi hyväksyminen ja hyväksymisen rajaaminen tai peruuttaminen (107 c §)
- 183 § Virkavastuu (107 d §)
- 184 § Muutoksenhaku ilmoitetun laitoksen päätöksestä (107 e §)

V.5 luku: Jätteen kansainväliset siirrot ja aluksen siirtäminen purettavaksi

- 185 § Jätteen kansainvälinen siirto ja aluksen siirtäminen purettavaksi (108 §)
- 186 § Viranomaisten tehtävät aluskierrätysasetuksen ja Hongkongin yleissopimuksen toimeenpanossa (108 a §)
- 187 § Aluskierrätysuunnitelma ja ennakoilmoitukset aluksen siirrosta ja purkamisesta (108 b §)
- 188 § Ilmoitus aluksen purkamisen loppuunsaattamisesta (108 c §)
- 189 § Jätteen siirto loppukäsiteltäväksi Suomeen (110 §)
- 190 § Jätteen kansainvälisen siirron kieltäminen maksun laiminlyönnin johdosta (111 §)
- 191 § Jätteesiirtoasetuksen vientikiellon soveltaminen eräissä tilanteissa (112 §)
- 192 § Jätteen kansainvälisen siirron hyväksymistä tai ennakkohyväksyntää koskevan päätöksen muuttaminen ja peruuttaminen (115 §)
- 193 § Jätteen kansainvälisen siirron vakuus (116 §)
- 194 § Tullin tehtävät (117 §)
- 195 § Käytettyjä sähkö- ja elektroniikkalaitteita sekä akkuja ja paristoja koskevat erityissäännökset (117 a §)
- 196 § Asianmukaisuuden osoittaminen ja akkreditointi siirrettäessä jätettä Euroopan talousalueen ulkopuolelle (117 b §)

82 Luvun pykälien otsikot tarkentuvat jatkovalmistelussa.

- 197 § Jätettä toiseen maahan siirtävän selvilläolo-, kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus (117 c §)
- 198 § Kansainvälistä jätesiirtoa koskevien tietojen toimittaminen (117 d §)

VI OSA: Valvonta, muutoksenhaku ja seuraamukset

VI.1 luku: Valvonta ja hallintopakko

- 199 § Tiedonsaantioikeus (122 §)
- 200 § Tarkastusoikeus (123 §)
- 201 § Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat (124 §)
- 202 § Yksittäisen määräyksen antaminen (125 §)
- 203 § Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen (126 §)
- 204 § Tuottajavastuuta koskevan rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen (128 §)
- 205 § Uhkasakko, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka (129 §)
- 206 § Teettämisuhan kohteena olevan irtaimen omaisuuden myynti (130 §)
- 207 § Vireillepano-oikeus (134 §)
- 208 § Virka-apu (135 §)
- 209 § Toiminta rikosasiassa (136 §)

VI.2 luku: Muutoksenhaku ja täytäntöönpano

- 210 § Muutoksenhaku (137 §)
- 211 § Valitusoikeus (138 §)
- 212 § Päätöksen täytäntöönpano muutoksenhausta huolimatta (139 §)
- 213 § Seuraamusmaksun täytäntöönpano ja palauttaminen (140 §)

VI.3 luku: Seuraamukset

- 214 § Seuraamusmaksu jätehuollon järjestämiseen liittyvien velvollisuuksien ja roskaantumista koskevan velvollisuuden laiminlyönnistä (uusi)
- 215 § Seuraamusmaksu rekisteröitymisvelvollisuuksien ja rekisteröitymisen varmistamisen laiminlyönnistä (131.1 §)
- 216 § Seuraamusmaksu kirjanpitoa ja tiedon antamista koskevien velvollisuuksien laiminlyönnistä (osittain 131.2 §)
- 217 § Seuraamusmaksu jätteesiirtoasetusta koskevien velvollisuuksien laiminlyönnistä (osittain 131.2 §)
- 218 § Seuraamusmaksu akkuasetusta koskevien velvollisuuksien laiminlyönnistä (osittain 131.2 §)
- 219 § Seuraamusmaksu pakkaus- ja pakkausjäteasetusta koskevien velvollisuuksien laiminlyönnistä (uusi)
- 220 § Seuraamusmaksun suuruus (132 §)
- 221 § Seuraamusmaksun määrääminen (133 §)

- 222 § Seuraamusmaksun määräämättä jättäminen (uusi)
- 223 § Seuraamusmaksun täytäntöönpano (uusi)
- 224 § Rikoslain rangaistussäännökset (147 § 1 mom.)
- 225 § Kiertotalouslain rikkomisen (147 § 2 mom.)

VII OSA: Erinäiset säännökset ja voimaantulo

VII.1 luku: Erinäiset säännökset

- 226 § Maksut (144 §)
- 227 § Mikroyritysten valvonnasta perittävä maksu (144 a §)
- 228 § Kustannusten ja maksujen periminen (145 §)
- 229 § Sidos- ja hankintayksiköitä koskevat erityiset säännökset (145 a §)
- 230 § Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen (146 §)

VII.2 luku: Voimaantulo

- 231 § Voimaantulo (148 §)
- 232 § Aikaisempien säännösten soveltaminen (149 §)
- 233 § Jätelakiviittaus ja eräät käsitteet aikaisemmissä säännöksissä (150 §)
- 234 § Aikaisemmat päätökset ja määräykset (151 §)
- 235 § Eräitä velvollisuuksia koskevat siirtymäajat (152 §)

Liite 3 Kiertotalouslain valmistelua tukevat keskeiset selvitykset

Ahkola, Heidi; Salminen, Jani (Suomen ympäristökeskus, 2025):

Biokaasulaitosten mädätejäännösten epäpuhtaudet -esiselvitys. Muistio 25.11.2025. Saatavilla: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/0916e325-0330-451c-b30d-3108ce491466/3e8bc5c9-6e60-4d39-9555-ecacc32b1990/KIRJE_20251230132411.PDF

Asianajotoimisto Castrén & Snellman Oy (2025): Kiertotalouslaki ja julkiset

hankinnat. Raportti 14.10.2025. Saatavilla: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/0916e325-0330-451c-b30d-3108ce491466/dae019bd-238c-4607-839a-fc5060be8bdf/KIRJE_20251031094010.PDF

Etteplan Finland Oy (2025): Asumisessa syntyvien jätteiden

erilliskeräysvaihtoehtojen vaikutusarviointi. Versio 3.0, 10.10.2025.

Saatavilla: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/0916e325-0330-451c-b30d-3108ce491466/4ffd9295-5dce-4cf8-a6b5-a699c5768a40/KIRJE_20251230132411.PDF

Etteplan Finland Oy (2025): Lisätarkastelut erilliskeräysvaihtoehtojen

vaikutusarviointiin. Versio 26.8.2025. Saatavilla: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/0916e325-0330-451c-b30d-3108ce491466/67ddbb14-2c98-4b59-9825-37c00ab11907/KIRJE_20251230132411.PDF

Etteplan Finland Oy (2025): Lisäskenaariot erilliskeräysvaihtoehtojen

vaikutusarviointiin. Loppuraportti 30.10.2025. Saatavilla: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/0916e325-0330-451c-b30d-3108ce491466/b139412e-9128-44b7-822d-be5013fe8000/KIRJE_20251230132411.PDF

Kautto, Petrus; Turunen, Topi; Valve, Helena; Entsallo, Hanna (Suomen

ympäristökeskus, 2024): Kiertotalouslaki: taustaselvitys kansallisen lain edellytyksistä ja vaihtoehdoista. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 34/2024. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/5051b902-be62-4282-bded-d7967ad738f3/content>

Melander, Sakari (2026): Oikeudellinen asiantuntijaselvitys seuraamussäätelystä

eräissä ympäristöministeriön lainvalmisteluhankkeissa.

Niemistö, Johanna; Salmenperä, Hanna; Savolainen, Hannu; Huuki, Hannu;

Turunen, Topi; Excell, Martin; Haahti, Joanna; Heinonen, Tero; Häkkinen, Eevaleena; Karhinen, Santtu; Lounasheimo, Johannes; Myllymaa, Tuuli; Pihlainen, Sampo (Suomen ympäristökeskus, 2026): Selvitys kierrätyksen edistämisen ja jätteenpolton hillinnän ohjauskeinoista – Lajittelun ja erilliskeräyksen normiohjauksen sekä jätteenpolton ja sen kasvihuonekaasupäästöjen rajoittamisen tarkastelu. Ympäristöministeriön julkaisu 2026:4. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-087-3>

Salmenperä, Hanna; Häkkinen, Eevaleena; Myllymaa, Tuuli; Excell, Martin (Suomen ympäristökeskus, 2025): Hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan yhdyskuntajätetiedot – Jätetietojen parantaminen, kokoaminen ja hallinta. Ympäristöministeriön julkaisuja 2025:39. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-762-9>

Salmenperä, Hanna; Alhola, Katriina; Huoviala, Helmi; Karhinen, Santtu; Kautto, Petrus; Piippo, Sari; Excell, Martin (Suomen ympäristökeskus, 2025): Jätelakimuutos 714/2021 – Jälkiarviointi tiettyjen säännösten aiheuttamista vaikutuksista. Ympäristöministeriön julkaisuja 2025:37. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-754-4>

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

ISBN: 978-952-361-286-0 PDF
ISSN: 2490-1024 PDF

Aleksanterinkatu 4–10, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi